

Bendrinės lietuvių kalbos žodynas

7 dalis: G (g-gyvuoti)

LIETUVIŲ KALBOS INSTITUTAS
VILNIUS, 2019

Redaktorių kolegija:

dr. Danutė Liutkevičienė (vyriausioji redaktorė), dr. Gertrūda Naktinienė, dr. Ritutė Petrokienė, Dovilė Svetikienė, dr. Klementina Vosylytė, doc. dr. Jolanta Zabarskaitė

Programuotojas:

Vikis Satkevičius

Bendrinės lietuvių kalbos žodynas yra nuolat pildomas, pastebėtos korektūros klaidos taisomos.

Šiame leidinyje pateikiama 7-os dalies (g-gyvuoti) 2019-11-21 versija.

Naujausią žodyną versiją rasite internete bkz.lki.lt

ISBN 978-609-411-241-6 (7 dalis)

ISBN 978-609-411-107-5 (bendras)

© Laimutis Bilkis, Violeta Černiutė, Anželika Gaidienė, Aurelija Griténienė, Erika Jasionytė-Mikučionienė, Ona Kažukauskaitė, Danutė Liutkevičienė, Daiva Murmulaitytė, Gertrūda Naktinienė, Milda Norkaitienė, Ritutė Petrokienė, Lijana Puzinienė, Vilija Sakalauskienė, Dovilė Svetikienė, Zita Šiménaitė, Klementina Vosylytė, Jolanta Zabarskaitė

© 2012–2019 Lietuvių kalbos institutas

g

raidė, vartojama žymėti skardžiajam liežuvio užpakaliniam gomuriniam sprogstamajam priebalsiu, tariamam kietai (pvz.: *gabalas, godus, dangus, gumbas*) ir minkštai (pvz.: *geresnis, gynėjas, gėda, dagys, daugiau*): *Raīdės „g“ vařdas tāriamas „gė“.* „*G, g*“ yrā dešimtöji lietuvių kalbos abėcės raīdė.

gà išt.

kartojant vartojamas žąsų rėkimui pamėgdžioti: *Gà gà gà žąsys gagēna.*

gābalas dkt. (3^b)

1. atskira daikto dalis: *Mèsōs gābalas. Išplėštas gābalas velénos. Parodōs áutorė síeké išryškinti natūralių giñtaro gabalų grōži. Vazà bùvo sudùzusi, iš gabalų suklijāvome. Nuō smūgio motociklas išlāksté į gābalus. Súrj supjáustyk dideliaiš gabalači. Turiù dár gābalq tēksto suredagúoti. Pailsekime, dár geřas gābalas kēlio lìko (eiti).* | skautė: *Neturējome tvársčių, taī mārškinius į gābalus sudrāskéme. Jis apsisiautė dideliu dróbës gābalu.*
2. plotas, sklypas: *Žémés [piévos, miško] gābalas. Gābalq vejōs nupjóviau, iř žoliāpjomé sugēdo.*

gabalēlis dkt. (2)

dem. *gabalas* 1: *Pasivašinkite tòrto [pyrāgo, súrio] gabalēliu. Suválgyk beñt māžq gabalēlį dúonos. Dár pirkaū dù gabalēliuva vaikiško muñlo.*

gabalinis, gabalinė bdv. (2)

gabalo (1 r.) ar gabalų pavidalo: *Gabalinis muñlas. Kráuti gabaliniuks króvinius. Arbatà patiekiamà moliniuose puodēliuose sù gabaliniu cùkrumi. Trivañzdis šautuvas, gabalinè druskà užtaisomas, – miñtinis giñklas. Dürpiu trupiniai perpùs pigesni ùž gabalinës dûrpes.*

gabaliukas dkt. (2)

dem. *gabalas* 1: *Cükraus gabaliukas. Válgeme troškintos jáutienos gabaliukus sù garnyrù. Ař gérsi espresò kavōs sù lēdo gabaliukais? Kaip pjáustytí svogūnq – gabaliukais ař žiedaiš [griezineliais]? Mielai pasivaišinčiau korinio medaūs gabaliukù.*

garbaritas dkt. (2)

1. išorinė daiktų (mašinų, tiltų, pastatų ir kt.) apybréža, kontūrai: *Suñkvežimio garbaritas. Automobilio užpakalinis [priekinis] garbarito žibiñtas. Geležinkelių riedmenų garbaritas. Tarptautinis króvinio garbaritas. Šis automobilis garbaritù prímena māžo litrāžo mašinélès.*
2. dgs. matmenys: *Króvinio garbaritai: aūkštis – šiñtas kēturiaskaitė, ilgis – trys šimtai peñkiasdešimt, plötis – dù šimtais centimètrų. Transportas pasìrenkamas pagal išgabënamų atliekų kiekj iř garbaritūs.*

garbaritinis, garbaritinė bdv. (1)

susijęs su garbaritais: *Gabaritinis brézinys [matmuō, paplātinimas, krovinys].*

gabéndinimas dkt. ppr. vns. (1)

→ gabendinti: *Prékių gabéndinimas.* | sngr.: *Krovinių gabéndinimasis.*

gabéndinti, gabéndina, gabéndino vksm.

(ką, per ką, iš kur) pasirūpinti, kad kas gabentų: *Knygàs per siénq gabéndino slaptaž. Króvinius [prekës] gabéndina iš kito miesto.* | sngr. (ką): *Staklès turésime gabéndintis iš ùžsienio.*

gabénimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → gabenti 1: *Krovinių [prékių, siuntų] gabénimas. Kovà sù neteisétu narkotikų gabénimu. Žaliavų gabénimas į sándezlius.* | sngr.: *Dvìračio gabénimasis automobiliu.*

2. sngr. → gabenti 2 (sngr.): *Gabēnimasis kitu ūgyvēti. Pavargstī nuō dažnū gabēnimusi iš miēsto ī miēstq.*

gabénti, *gabēna*, *gabēno* vksm.

1. (kā, kuo, iš ko, ī kā) vežti, nešti (krovinij): *Cāro laikaīs lietūviškas knygās gabēndavo iš Rytprūsių. Statybiniēs mēdžiagos būvo gabēnamos īmonēs automobiliū.* | sngr. (kā, ī kā): *Rytōj gabēnsiuos pianinā [dviratj, šaldytuvq] ī sodybq.*

2. sngr. (ī kā) kraustytis gyventi: *Jiē gabēnasi ī kītq viētq. Pavāsarj gabēnamēs ī sōdq, o vēlyvq rūdenj – atgal ī miēstq.*

gabiai ūrv.

→ gabus: *Žiniāsklaida gabiai konstrūoja iš palaiko visūomenēje īvairiāusius mitūs. Āktorē gabiai piēšia [kūria] vidutinio ámžiaus móters portrētq.*

Gabijā dkt. vns. (3^b)

lietuvių pagonių ugnies, namų židinio deivė: *Melstis Gābijai. Senovēje žmónēs gārbino dievaitę Gābiją.*

Gabōnas dkt. vns. (2), ofic. **Gabōno Respùblika**

valstybė Afrikos vakaruose, prie Atlanto vandenyno: *Gabōno Respùblikos sóstine – Librevilis. Nuō sēno Gabonē plētotā metālo kalýba, audīmas iš pynimas.*

gaboniētis, gaboniētē dkt. (2)

Gabone gyvenantis ar iš ten kilęs žmogus: *Sù gabonietē [sù gaboniečiù] susikalbejome prancūziškai. Gaboniečius palydēkite ī óro úostq.*

gaboniētiškas, gaboniētiška bdv. (1)

1. būdingas gaboniečiams, jų kultūrai ar Gabonui: *Gaboniētiški gyvēnamieji būstai – medinēs stačiakaūpēs tróbos, derīgtos pálmių šakomis, sù verāndomis.*

2. Gabone pagamintas, randamas: *Gaboniētiška naſlā [medienā].*

Gaborōnas dkt. vns. (2)

Botsvanos sostinė: *Gaboronē veikia vieniñtelis Botsvānos universitētas.*

Gābrovas dkt. vns. (1)

miestas Bulgarijos viduryje: *Peř Gābrovq tēka Jántra. Gābrove īsikūrēs satyros iš hūmoro muziējus, nūolat rengiami júoko festivāliai.*

gabūmas dkt. (2)

1. vns. → gabus: *Gabūmo jīs gabūs, bēt tīngi mókytis.*

2. īgimta žmogaus ypatybė, leidžianti jam kā lengvai išmokti ar daryti kā gerai; sin. sugebējimas: *Gabūmas mūzikai [kalbōms]. Ypatīngu gabūmu žmogūs. Lāvinti [plētoti] gabumūs. Muzikiniamis gabūmams ugdyti ýpač palankūs vaiko ámžiaus tařpsnis iki penkeriū mētų. Kurio nōrs gabūmo stōkq gālima kompensuoti kitū gabumū.*

gabuōlis, gabuōlē dkt. (2)

šnek. gabus, talentingas žmogus: *Bendraklāsiams atródo, kād gabuōlis būtinai nōri išsiskirti iš visū. Visās skulptūrās išdrózē gabuōlis viētos tautódailininkas. Gabuolē jōs nepavadīnsi, bēt mergāité labaī stropi. Kelis gabuoliūs esù pareñgusi iš tarptautinēms moksleivių olimpiādoms.*

gabūs, gabī bdv. (4)

sugebantis kā lengvai išmokti arba daryti gerai: *Gabī šokēja. Gābūs vaikai. Vaikinas*

gabùs mókslui [kalbóms, tèchnikai, spòrtui]. Nesù gabì mègzti [siuvinéti, dainúoti]. Visà apýlinké tévq gežbè kaip gãbų méistrą.

gadìnimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → gadinti 1: *Transpòrto priémonių [tuřto] gadìnimas. Žemès [dirvóžemio] gadìnimas. Rytiné kavà niēko neválgius – skrañdžio gadìnimas.*
2. → gadinti 2: *Sveikàtos [nèrvų, nûotaikos] gadìnimas.*

gadìnti, gadìna, gadìno vksm.

1. (kà) daryti, kad gestu¹ (1 r.), bûtų netinkamas naudoti, naudotis, vartoti: *Miškâvežių gadìnamas keliükų gruñtas. Úkininkai skùndési, kàd šernaī gadìna jū dirbamas žemès. Sâko, kàd saldañiai gadìna dantis. Kám gadini màno kompiùterj? | neig. (ko): Neskaityk taip artī prisikišes, negadìnk akiū. Svíestas kôshes negadìna (flk.). Sênas jáutis vagôs negadìna (flk.).*

2. (kà, kuo, kam) daryti, kad gestu¹ (2 r.), bûtų netikës, prastas, nemalonus; sin. prastinti: *Nè visíems niûrùs ruduõ gadìna nûotaikq. Gadini órq cigarècių dûmai. | neig. (ko): Nerûkýk, negadìnk sveikàtos. | sngr. neig. (ko): Nuspréndžiau išeiti iš nemégstamo dárbo iř sveikàtos [nèrvų] nesigadìnti.*

◊ akis gadinti (kam) daryti blogą, nemalonū įspûdij: *Nenupjáutos píevos visíems akis gadìna. kraūjä gadinti (kam) erzinti, nervinti: Tù mán tîk kraūjä gadini neklausýdamas. órą gadinti euf. leisti vidurių dujas: Šuõ dažnaî iř gařsiai gadìna órq.*

gadìntojas, gadìntoja dkt. (1)

1. žmogus, kuris kà gadina (1 r.), daro netinkamą naudoti, vartoti: *Bùvo pateiktì káltinimai bêgiù gadìntojams.*
2. žmogus, kuris kà gadina (2 r.), daro netikusj, prastą, nemalonū: *Nûotaikos gadìntojas. Kalbôs gadìntojai.*

gadolìnis dkt. vns. (2)

cheminis elementas – retas sidabriškai baltas minkštas metalas (Gd): *Sunkùsis metâlas gadolinis naudójamæ atòminéje tèchnikoje.*

Gadùnâvas dkt. vns. (2)

miestelis Telšių rajone: *Apsilañkè Gadùnavè nuvažiâvome į Télšius.*

gagà dkt. (2)

stambi šiaurës jûrû pakrančių antis (ppr. paprastoji gaga, *Somateria mollissima*): *Pažiûrék, kaip gâgos skraido – pakaitomìs sparnaîs taī plasnója, taī sklañdo. Gâgû pûkû patalaī labaī lengvi.*

gagàkt išt.

vartojamas judéjimo šuoliuojant įspûdžiui pavaizduoti: *Gagàkt gagàkt į kâlnq sù kumelè.*

gagéjimas dkt. ppr. vns. (1)

→ gagèti: *Lydimì gagéjimo, kvarkséjimo, lojimo pasùkome klúono liñk.*

gagènímas dkt. ppr. vns. (1)

1. → gagenti 1: *Îsskrendančių žqasq gagènímas.*
2. → gagenti 2: *Vaikû gagènímas mâmai visái netrùkdé dirbtì.*

gagénti, gagêna, gagêno vksm.

1. (kame) rékti pratisu garsiu balsu (apie žas, antis ar pan.); sin. gagèti, girgséti: *Jau grîžta gérves, gagêna nepaliáudamos bûriaîs. Ántys nerimastingai gagêno, taī kilo, taī lêidosi. Senêlio kiemè gagéndavo žqsys.*

2. šnek. garsiai kalbèti, juoktis: *Bendraklâsiai gagêna, kikêna. Močiùtê gagêno, negaléjo nustóti juôktis.*

gagesys dkt. (3^b) gagėjimo, gagenimo garsas: *Klausytis paūkščių gągesio. Per tą žqsų gągesį menkai tesigirdėjo, apie ką kalbėjotés.*

gagéti, *gāga*, *gagéjo* vksm. rékti pratisu garsiu balsu (apie žąsis, antis ar pan.); sin. gagenti, girgséti: *Narvuosė gagéjo ántys. Anapus tveñkinio gāga žąsys.*

gāginti, *gāgina*, *gāgino* vksm.

1. (kā) daryti, kad gagėtų: *Šunėlis lója, žqsis gāgina. Kō gāgini žqsis, dúok lèsti.*

2. gagenti, girgséti: *Žąsys tvárte gāgina. Skreñda paūkštē gāgindama.*

gaidà dkt. (4)

1. **MELODIJA 1:** *Graži dainos gaidà.*

2. **NATA:** *Gaidū sásiuvinis. Gaidas pažistu, muzikavaū mokýklos džiazè. Išlēistas pirmasis liuteroniškas giesmýnas sù gaidomis.*

3. balse ryški nuotaika, jausmas: *Jō balsè pasigiřdo liūdesio gaidà.*

gaidēlis dkt. (2)

1. dem. gaidys 1: *Turiū dù gaideliūs. Dár gaidēliai negiedójo, kai mamùžé kélē (flk.).*

2. **VOVERAITÉ 2:** *Miškè gaidēlių prisirinkau.*

◊ **kelių gaidēlis** iron. vairuotojas, kuris piktybiškai ir akiplėšiškai nepaiso eismo taisyklių: *Neatsakingi jaunuoliai, greitai važinéjantys automobiliais iř keliančios pavojų kitíems, iróniškai iř taikliai vadìnami kelių erēliais (màt pàtys jaūčiasi erēliais) iř kelių gaidēliais (tokiè atródo kitíems).*

gaidgystė dkt. (1)

gaidžių giedojimo metas (anksti rytą); sin. gaidžiagystė, gaidžiai: *Mìgës nemìgës jìs sù gaidgyste atsikélē.*

gaidienė dkt. vns. (1)

gaidžio mësa: *Ař esì válges gaidienos?*

gaidýs dkt. (4)

1. vištų patinas: *Ráibas gaidýs. Gaidžių peštynës. Rézia spařnq kaip gaidýs. Pasipùtës kaip gaidýs. Gaidžiai gieda ankstì rytq. Kulturos antropològas tyrinéjo gaidžių kapótynes Balyje iř jū reikšmę balièčių kultúrai.*

2. sakoma apie karštą, linkusį peštis žmogų: *Abù geri gaidžiai, todél iř pëšasi.*

3. menk. sakoma apie silpną, menką žmogų: *Ką tóks gaidýs gáli padarýti!*

4. dgs. gaidžių giedojimas; sin. gaidgystė, gaidžiagystė: *Priës gaidžiùs kélis. Jìs visadà këliasi sù gaidžiai. Sédéti lìgi gaidžių.*

5. (rašoma didžiaja raide) vns. kinų astrologijoje – dešimtasis iš dvylirkos metus žyminčių ženklų: *Gaïdžio mëtai. | bendl. žmogus, gimës tais metais: Mànò sesuõ yrà gaidýs, ô bròlis – žiürke.*

◊ **kaip gaidýs** 1. visiškai (girtas, pasigérė): *Jìs girtas [pasigéré] kaip gaidýs. 2. apie peštuką, mušeiką: Jìs peštukas kaip gaidýs. 3. apie tinginį: *Dìrba kaip gaidýs, válgo feda, rýja] kaip arklys (flk.). Prië dárbo kaip gaidýs, prië valgio kaip arklys (flk.). 4. apie mažą žmogų: Kóks teñ výras – kaip gaidýs.**

kaip gaidžių nukapotas žr. nukapotas. **gaidj pagauti** žr. pagauti. **peř gaidžio žiñgsni** žr. žingsnis. **raudóną gaidj užkelti (aňt stógo)** žr. užkelti. **raudónas gaidýs** gaisras (ppr. padegus): *Sunkù apsisáugoti nuô raudóno gaidžio.*

gaídos dkt. dgs. (4)

NATOS: *Skañbinti [dainuoti] bë gaidû. Muzikántas kaüpia asmeninę gaidû bibliotéką. Bičiùlei chòrvedei padovanójau solidû gaidû riñkinj.*

gaidūkas dkt. (2)

1. paaugės jauniklis gaidys; **sin.** gaidžiukas: *Gaidūkas iř jō vištēlēs. Nusipiřko sēnis jáuną gaidūką. Turiū báltą gaidūką iř dvi vištēlēs.*

2. **VOVERAITÉ 2:** Miškuosè pasipylé gaidūkai. Aukštaitijos šiluosè ēmē gaūsiai dýgti gaidūkai. Atrādom lēpšių, bét norejosi iř gaidūkų. Jis peiliu nepjáuna gaidūkų kotū, verstinaī veřčia. Reñkam iř vágom baltakraščiūs gaidukūs.

3. šautuvo įtaisėlis, kurį paspaudus sprogsta kapsulė ir išlekia kulka: *Paspáusti [atláužti] gaidūką.*

4. pelkētų vietų paukštis, kurio patinas tuoktuvių metu pasipuošia plačia įvairiaspalve apykakle (*Philomachus pugnax*): *Pelkētose viētose výksta įspūdingos gaidūkų tuoktuvės. Nēmuno dèltoje pēri gaidūkai.*

gaidžiagystė dkt. (1), **gaidžiāgystė** (1)

GAIDGYSTĖ: Pabudaū priēš gaidžiagystę.

Gaidžiai dkt. dgs. (4)

kaimas Utenos rajone: *Gaidžiuosè stūkso Gaidžiū akmuō sù dūbeniu.*

gaidžiūkas dkt. (2)

paaugės jauniklis gaidys; **sin.** gaidukas: *Suáugusi vištaitē svēria 0,5, gaidžiūkas – 0,9 kg.*

◊ **gaidžiūkā pagauti** žr. pagauti.

gaīgalas dkt. (3^b) **ANTINAS:** *Gaīgalas švařkšcia.*

gáikščiojimas dkt. ppr. vns. (1)

→ gaiķščioti: *Girdējosi jōs tylūs gáikščiojimas.*

gáikščioti, gáikščioja, gáikščiojo **vksm.** verkiant kūkčioti: *Merginà pradējo veřkti iř gáikščioti. Jì gáikščioja, žōdžio negāli ištařti.*

gaila prv.

1. ima gailesys: *Gaila vařgšo žmogaūs. Mán taip gaila tō plevésos vaikū. Gaila į tavē tókiq (pavařgusiaq) žiūréti.*

2. nemalonu, skaudu, liūdna, ko netekus, nesulaukus ir pan.: *Gaila sùgaišto laiko [prabégusiu mētu, pràrasto tuřto]. Labaī gaila, kàd Júsų šveñtēje dalyváuti negalésime.* | **aukšt.:** Brólio gaila, žiedo dár gailiaū (**flk.**).

gailéjimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → gailēti¹ 1: Ámžinas savēs gailéjimas žmōgui nepàdeda. | **snggr.:** *Nupléšk savēs gailéjimosi kákue iř rāsi pasipūtimq.*

2. → gailēti¹ 2: *Pinigū [laiko] gailéjimas.*

3. → gailēti¹ 3: *Praeitiēs gailéjimas nuséda pasámonēje iř sùkelia rímtū ligū.* | **snggr.:** *Atgailà – tai nuoširdùs gailéjimasis dēl padarýto nusikaltimo [núodēmiu]. Atsižvelgus į teisiamōsios gailéjimqsi, bùvo pritáikyta švelnēsné bausmē. Jéi jaū yrà meilùžis, kokiē dár gailéjimaisi, užuojautos iř verkšlēnimai?*

gailesys dkt. (3^b) gailéjimas, gailestis: *Žvelgti sù gailesiu. Gailesys širdj spáudžia [gniáužia]. Gailesys ima apiē jōs bēdās pagalvójus! Laukinis tóks gailesys pō širdim susisùko. Vōs nèverkiau iš gailesio. Gailesio kupinà širdis.*

gailestingai prv. su gailesčiu, užuojauta: *Gailestingai kalbēti. Jì į manē gailestingai pažiūréjo.* | **aukšt.:** Nuō šiôl elgsiuosi gailestingiaū.

gailestingas, gailestinga bdv. (1)

1. turintis daug gailesčio, užuojautos kitiem (apie žmogų ir pan.): *Gailestinga móteris. Diēvas yrà*

teisīngas iř gailestīngas. | aukšt.: Vargšūs šēlpia nè turtingesnī, bēt gailestingesnī.

2. rodantis, išreiškiantis gailestingumā, užuojautā, būdingas gailestingam žmogui: *Tauri iř gailestīga mamōs šīrdīs. Jis gailestīgos šīrdīes žmogūs. Jī nutaisē gailestīngā išraišķā [mīnq]. Manē érzina jū gailestīgi žvilgsniai! Niēkas niēkad neapkabīno našlāitēs gailestīgomis rañkomis.*

3. palankus, švelnus, neturintis žiaurumo, nuožmumo (apie reiškinius, veiksmus ir pan.): *Gailestīga mīrtīs. Likīmas vagīšiams nebūvo gailestīgas.*

gailestīgūmas dkt. ppr. vns. (2)

1. → gailestīgas 1: *Ji māno šīrdī pradējo smelktis gailestīgūmas. Diēvo gailestīgūmas bēldžiasi ī žmogaūs šīrdīj. Mūms dár kañtais trūksta gailestīgūmo vařgšams.*

2. → gailestīgas 3: *Likīmo gailestīgūmas.*

gailestīs dkt. (1)

užjautimo, kito žmogaus supratimo ir pagailējimo jausmas: *Jaučiū nuošiřdū gaiļestī senēlei. Tylūs mótinos veřksmas sužādino sūnaūs gaiļestī. Verkiaū iš tīkro gaiļescīo. Tū neturi gaiļescīo. Jis žmogūs bē gaiļescīo. Gaiļestīs šīrdī suspāudē.*

gailēti¹, gaiļi, gailējo vksm.

1. (ko) jausti gailestī, užjausti dēl ko nors: *Gailēti nelaimīngū žmoniū. Mótina gailējo dukteřs iř nespāudē priē dárbo.* | sngr. (ko): *Gailējomēs suñkiai seřgančio ligónio.*

2. (ko, kam) iš šykštumo neduoti, neskirti; sin. šykštēti: *Ji gaiļi paskōlinti bróliui pinigū. Sesuō gaiļi mán sàvo auskarū. Negailēk mán dūoti keliōms dienōms knýgq.*

3. (ko) krimstis, graužtis ko netekus, kam jvykus ar nejvykus ir pan.: *Ji gaiļi prarastū daiktū. Negailēk praējusios jaunyštēs.* | sngr. (dēl ko): *Àš labaī gailiūosi dēl sūnaūs išsišokīmo. Gailiūosi, kād tavē ţeidžiau. Gaiļisi jā nuskriaūdēs. Sūnūs gaiļisi nējes kartū sù draugaīs.*

gailēti², gailēja, gailējo vksm.

darytis gailesniām, eiti gailyn (apie šarmā); sin. aštrēti: *Šármās gailēja.*

gaiļiai prv.

→ gailus¹ 1: *Gaiļiai ráuda lýg tévq mótinq paláidojēs. Vaīkas iš skaūsmo gaiļiai vaitója. Kās teñ taip gaiļiai veřkia? Patvorý gaiļiai kniaūkē išmestas kačiūkas.* | aukšt.: *Ramīnama močiutē dár gailiaū praviňko.*

gailiašiřdis¹, gailiašiřdē¹ bdv. (2)

geros, gailinčios šīrdies: *Dár niekadā nesù sutīkusi kito tókio malonaūs iř gailiašiřdžio žmogaūs. Gailiašiřdžiam vaīkui pagaiļo benāmio šunēlio. Gailiašiřdžai gyvēntojaī šēria benamēs katēs.* • plg. jautriaširdis.

gailiašiřdis², gailiašiřdē² dkt. (2)

geros, gailinčios šīrdies žmogus: *Gál atsirās kóks gailiašiřdis iř padēs? Kañtais mókytojas tikraī myli vaikūs, ô šiē, tai pajūtē, užsisēda gailiašiřdžiui añt sprándo. Namū ūsiminiñkē pasiródē gailiašiřdē iř sēno išsēkusio žmogaūs neišvārē.* • plg. jautriaširdis.

gailīn prv.

→ gailus¹ 1: *Ji manē ramīna, ô pačiōs bałsas vis gailīn, ašaros tveñkiasi. Ějo garsýn iř gailīn katēs miaukīmas.*

gailīnas dkt. (1)

vieta, kur auga daug gailiū: *Eišim uogáuti ī gailīnq.*

gailīngai prv. graudžiai, liūdnai: *Mergāité gailīngai paprāše keliū ceñtū. Kaip praeiti prō gailīngai žiūrinčias akutēs? Mēs atródēm iš tiesū gailīngai – sutriķē, netiñkamai apsireñgē.*

gailingas, gailinga bdv. (1)

1. GRAUDUS: *Gailingas atsisvėikinimas visūs sujáudino. Išgiřski, o Diēve, mūs raūdą gailingą.*

2. GALESTINGAS 2: *Gailìngi jausmai užplúdo māno širdj.*

gailingùmas dkt. ppr. vns. (2)

→ gailingas 2: *Kàs kito žmogaūs pagailéti nenóri, tám iř Diēvas gailingùmo neparódys. Vícos bēdos peř tāvo širdiēs gailingùmq.*

gálinimas dkt. ppr. vns. (1), **gailinimas** (1)

šnek. → gailinti: *Tókiu vaiko gálinimu iř visūs kitūs pravírkdē.*

gálinti, gáilina, gáilino vksm., **gailinti**, gaīlina, gaīlino

(kā) šnek. kelti, žadinti gailestj; sin. graudinti: *Taip liūdnai kalbédamas visūs susiriñkusiuosius labai gálinai.* | neig. (ko): *Neveřk, negálink sàvo vaikū iř mán širdiēs.*

gailis dkt. (2)

visžalis svaigiai dvokus, nuodingas pelkių, miškų krūmokšnis baltų žiedų kekémis (*Rhododendron subgen. Ledum*): *Pélinis gailis (Rhododendron tomentosum)* yrà nuodingas áugalas, skleidžiantis labai stípru kvāpą. *Grenländinis gailis (Rhododendron groenlandicum; Ledum groenlandicum)* dāžnas Šiaurēs Amèrikoje. Váistiné žāliava – gailių ūgliai – pjaunamì rūdenj. Nuō gailių kvāpo galvà svaigsta. *Gailiai* atbaīdomos iř naikinamos kañdys iř blākēs. *Gailių* úzpilo gériama nuō kósilio.

gailumà¹ dkt. (3^b) graudumas, liūdesys, gailumas: *Tokià gailumà kařtais užeřna, nòrs stáuk. Rytař jaū dvelkia kažkókia rùdeniška gailuma, kažkókia nostálgija.*

gailumà² dkt. (3^b) aitrumas, aštrumas, gailumas (apie kvapą, vaizdą ar pan.): *Žiedŷ aitři gailumà. Nereřkia ākiai gailumōs. Kai staigà atšyla, visi pašaliai skleidžia tókiq aitriq gailumq.*

gailùmas¹ dkt. ppr. vns. (2)

→ gailus¹ 1: *Neapsākomas gailùmas suspáudé [sùèmè] širdj. Atsisédo añt kùpstó mergáité iř iš gailumo apsìverké. Manè apémé gailumo akimirkā. Rudeñs gailùmas mán tóks sàvas. Mán pažístamas gailumo jaūsmas. Ó jaū akeliu gailùmas!*

gailùmas² dkt. ppr. vns. (2)

1. → gailus² 1: *Manè érzino kvāpo gailùmas.*
2. → gailus² 2: *Svogūnq pakēpinu keptùvēje, kàd gailùmas pranýktu. Krienáms gailumo trúksta.*
3. → gailus² 3: *Šáltas rasōs gailùmas stìngdo basàs kójas.*

gailùs¹, gailì¹ bdv. (4)

1. graudus, liūdnas, verksmingas: *Gailùs žodžiai. Skrúostais riēda gailios ašaros. Jì dainúoja gailiàs dainàs. Jìs pàžvelgē į manè gailiù žvilgsniù. Kodēl tāvo bałsas tóks gailùs?*

2. GALESTINGAS 2: *Jì labai gailiōs širdiēs.*

3. skaudus, skausmingas, žeidžiantis: *Mamōs véidq apniáuké gailùs skaūsmas iř rūpestis. Manè staigà pérmelké gaili iř skausmìngā nùojauta. Paliko mergužélē gailiamè vargelyje (flk.).*

gailùs², gailì² bdv. (4)

1. édantis, graužiantis, aštrus, aitrus: *Gailùs dúmai. Gailùs kvāpas. Gailùs muīlas akis [véidq] éda. Gailiù lietaūs vándezniu búdavo gerař gálvq triñkti. Kai kuriē rytiétiški smilkalař yrà gailùs.* | aukšt.: *Kàd šárm̄as bútū gailèsnis, į jì pìldavo pelenū.*
2. kartus, gaižus, aitrus (apie skonj): *Gailùs svogūnas [pipìras, ridìkas]. Gailùs obuolys (neprinokęs, rūgstus). Tókia gailià girà svečiū nevaišìnsi.*
3. šaltas, vésus: *Gailì rasà. Gailùs rýtas.*
4. svaigus, svaiginantis: *Miškè tvyrójo gailùs óras. Gailì (slopinanti) šilumà.*

gáiniojimas dkt. ppr. vns. (1)

→ gáinioti: Žvérių gáiniojimas.

gáinioti, gáinioja, gáiniojo [vksm](#).

(kā, nuo ko) vaikyti, varinēti: Šuō gáinioja balandžiūs. Polícininkai gáinioja nelegaliūs prekiáutojus.

Musès nuo kárves gáinioja mélziant. Kám gáinioji vištq? | prk.: Véjas gáinioja (nešioja) lapùs.

◊ **gáinioti kámuolj** žaisti futbolą: Mán patiñka gáinioti kámuolj. Fútbolininkai gáiniojo kámuolj spiginant nepakeliamám kařščiu.

gáirė dkt. (1), **gařė** (2)

1. kartis, kartelé, stiebas ar specialus įtaisas (su véliavéle arba be jos), įbedami, pritaismi ar pan. kaip ženklas: Matávimo gáirė. Žvejýbos írankio gáirė. Píevoje įsmeigtos gáires. Brisk (peř ùpę) tiësiai liňk tōs gáires.

2. ppr. dgs. svarbus kokios veiklos ar pan. numatomas, tikétinas etapas, momentas, kelrodis, rödyklė: Apsvarstýtos [numatytos] išsāmios dárbo [kovōs sù nusikalstamumù, mókslinio kēlio] gáires. Àptaréme naujás úkio raidōs [fúžsienio politikos] gáires.

3. dgs. aprašas, kuriame išaiškinama, kokių veiksmų turėtū būti imtasi ir kaip pasiekti politikos planuose užsibréžtus tikslus: Kadà bùs pàrengtos kalbōs politikos gáires? Jaū patvìrtintas gáirių priemonių plānas.

gairėlė dkt. (2)

dem. gairė 1: Medžiaginé [popieriné] gairėlė. Slidinéjimo trasà bùs pažyméta gairėlémis. Paprasta ī gairėlés žými kokj nòrs miesto, klubo, komández ar įstaigos įvykj. Fútbolininkas nuo kampinio gairėlés pakélē kámuolj priē tólimojo vařtu viřpsto (sport.). | prk.: Elektróninj láiškq pažyméti gairelè (komp.).

gairìngas, gairìnga bdv. (1)

véjo pučiamas: Šiā saváitē visos dienos gairìngos.

gáirinimas dkt. ppr. vns. (1)

→ gairinti: Véido gáirinimas véjye.

gáirinti, gáirina, gáirino [vksm](#).

(kā) smarkiai pučiant neigiamai veikti: Žvarbókas véjas nemalóniai gáirino skrúostus. Ódq veikia sáulés spinduliai, gáirina véjas. Uolàs gáirina véjas iř pláuna lítūs.

gařas dkt. (4)

tekančios ar besileidžiančios saulès, gaisro šviesos atispindéjimas danguje; sin. pašvaistė: Matai gařq dangujè – teñ toliaū miškas dēga. Grožétis gaisù. Šviēs dangùs ugniēs gaisù. Gaisaīs dēgantis dangaušs pakraštys. Prisimenu vākaro gaisùs téviškéje. | prk.: Piliétinio kāro gaisai.

gařras dkt. (4)

1. ppr. smarkus, naikinantis pastatų, miško ar kt. degimas: Durpýno gařrq užgesinò tìk pô keliū valandû. Prânešta apiē gařrq – liepsnója sénos pâdangos. Ugniagesiai ilgaî kovójo sù staigà įsipliêskusiu iř greitai išplitusiu miško gaisrù. Prasidéjus javapjútei, didéja gaisrû pavôjus. Gaisrui gesinti naudójama gaisriné tèchnika. Sausringq vâsarq kylä daūg saváiminių gaisrû. Gaisrùs neretai sùkelia bê priežiūros paliktì mažaméčiai.

2. gaisas, pašvaistė: Žavéjomës saulélydžio gaisrai.

3. smarkus sajūdis, visuomeninis įvykis: Pasáulyje tebesiaūčia karū [revoliucijs] gaisrai.

◊ **Į gaisrùs pašokti** žr. pašokti. **kaip į gařrą** labai greitai (bégas, lekia): Kuř tù dumì kaip į gařrq? Sužinóję apiē neláimę, išlékémē kaip į gařrq. **kaip nuo gaisro** greitai, skubiai (bégas, lekia): Béga kaip nuo gařro. **kaip pô gaisro** apie didelę netvarką: Jū namuosè kaip pô gaisro – viskas išvartýta, išmetyta.

gaisrāsienē dkt. (1)

pastato konstrukcijas vertikaliai skirianti aklina, ugniai atspari mūrinė ar betoninė siena, neleidžianti plisti gaisrui; sin. ugniasienė: *Gaisrāsienē įrengiamà iš nedegių mēdžiagų. Gaisrāsienē turi iškilti nè mažiau kaip šešiasdešimt centimètru virš stógo. Palei elèktros laidus turi bùti įrengtos gaisrāsienės.*

gaisrāvietė dkt. (1)

vieta, kur buvo gaisras: *Gaisrāvietė teberūksta. Ar reikia atsodinti miško gaisrāvietę? Mašinomis sunkù privažiuoti priẽ gaisrāviečių.*

gaĩsrena dkt. (1)

pievų ir darželių gélè vienu stiebu, puošnais raudonais ar baltais žiedais (*Lychnis*): *Taurāgnų apýlinkëse nemažai áuga šilkažiédžių gaĩsrenų* (*Lychnis flos-cuculi*). *Goštautinių gaĩsrenų* (*Lychnis chalcedonica*) patrýnus tařp rañkų, susidáro pùtų, kuriomis gálima nusiprausti. *Vainikines gaĩsrenas* (*Lychnis coronaria*) tiñka auginti gélýnuose, alpináriumuose, lauko väzose.

Gaisriai dkt. dgs. (4)

kaimas Marijampolës savivaldybës teritorijoje: *Važiuosime į Gaisrius. Tù gyveni Gaisriuosè?*

gaĩsriné dkt. (1), **gaĩsriné** (2)

1. ugniagesių budéjimo ir gaisro gesinimo technikos laikymo įstaiga: *Väkar budéjau gaĩsrinéje.* | jos pastatas: *Mûsų miestè žåda pastatytí naújaj gaĩsrinę.*
2. šnek. ugniagesių automobilis: *Peř kíek laiko gaĩsriné atvýko priẽ dëgančio námo?*

gaisringas, gaisringa bdv. (1)

lengvai užsidegantis: *Gaisringos mēdžiagos.*

gaisringùmas dkt. ppr. vns. (2)

→gaisringas: *Padidéjo miškų gaisringùmas.*

gaĩsrininkas, gaĩsrininké dkt. (1)

šnek. **UGNIAGESYS:** *Kelì ugniai atspariaiš kombinezònais apsireñgę iř šalmaiš véidus priskeideñgę gaĩsrininkai geležiës kabliaiš vařté rusenančius nuodégulius. Alytuje dìrbau gaĩsrininke. Bùvo iškvieštà gaĩsrininkų komanda.*

gaisriniš, gaisrinié bdv. (2), **gaĩsrinis, gaĩsriňe** (1)

1. susijës su gaisru (1 r.): *Į gaĩsrą ugniagesiai výko gaisriniu automobiliu. Tùrime dvì gaisrinès mašinàs. Mâno dárbas susietas sù gaisrinè saugà. Dìrbu gaisrinés saugòs inžiniériumi. Liêpta pastatytí gaisrinès kópečias. Gaĩsrą gesino kilnójamaja gaisrinè tèchnika. Gaisrininkai naudójo vidaüs gaisriniùs čiáupus.*
2. gaisro, ugnies spalvos: *Gaisrinié pašvaisté. Gaisriniš dangùs.*

gailišius, gailiše dkt. (2)

šnek. kas šykšti, gaili ko nors kitiems: *Mâno vaïkas – gailišius, sàvo žaislų niékam nedúoda. Nebúkit gailištai, dalinkitës sàvo kraujù (apie kraujo donorus). Kokià tù gailiše, ar tåu gaila paskölinti mán tå knýgq?*

gaisrùmas dkt. ppr. vns. (2)

→ gaisrus: *Liepsnôs gaisrùmas.*

gaisrúotas, gaisrúota bdv. (1)

su rausva pašvaiste; sin. raudonas: *Gaisrúotas vâkaro (rýto) dangùs.*

gaisrúoti, gaisrúoja, gaisrâvo vksm.

švytēti, žioruoti, raudonuoti: *Aušrā [sáulē] gaisrúoja. Liepsnomis dangùs gaisrúoja. Miēstas dár tīk pradējo gaisrúoti.*

gaisrùs, gaisri bdv. (4)

gaisruotas, raudonas: *Dangùs gaisrùs. Gaisri ugnis [liepsnà].*

gáistas dkt. (1)

laiko tarpas, metas.

◊ **vienu gáistu** 1. be pertrūkio, be paliovos, nesustojant: *Tókiu keliù tař brisk iř brisk vienu gáistu. Vienu gáistu pérskaiciau nedidelēs apimtiēs knygēlę.* 2. bemat, greitai: *Nuō tokiū tirštū dūmū vienu gáistu galì užtróksti.*

gaišaliojimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → gaišalioti 1: *Jō nuolatinis gaišaliojimas manè vēda iš kantrybēs.*

2. → gaišalioti 2: *Gyvulių gaišaliojimas.*

gaišalioti, *gaišalioja, gaišaliojo vksm.*

1. (prie ko) veltui leisti laiką; sin. gaišti, gaišuoti, delsti: *Tīk negaišaliok priē dárbo.*

2. (nuo ko) nuolat po vieną kitą dvēsti, nykti: *Nuō ligū pradējo gaišalioti gyvuliai.*

gaišatis, *gaišatiēs* dkt. mot. (3^b) laiko leidimas veltui; sin. gaišimas, gaištis, gaištas: *Piktintis gaišatimi. Ką reiškia valandēls gaišatis priēš amžinýbę! Tiē atvirukai tīk gaišatis – eīk, piirk, rašyk, pāšto žénklus klijúok! Gyvēnti miestē iř važinéti ūkininkáuti – laiko gaišatis, nepatogūmas. Naujói óro úostų informācinē sistemā padēs išvēngti gaišatiēs.*

gaišena dkt. (1)

1. nugaišės, padvéses gyvulys ar paukštis; sin. dvēsena, stipena, maita: *Árklio [katēs, bēbro] gaišena. Mārių pakrāntēje métēsi žuvū gaišenos.*

2. bendr. menk. labai sulysės, sumenkės žmogus ar gyvulys; sin. paliegėlis, išgaišėlis, dvēsena: *Buvaū tiesiog gaišena, guléjau lóvoje iř niēkas neberūpéjo. Šiptyt bégau kilomètrq, uždusaū kaip kóks gaišena. Ôt nevēkšla, gaišena, kójq, zíurék, tīngi pakélti!*

gaišimas dkt. ppr. vns. (2)

1. → gaišti 1: *Gaišimas mašinų spūstyjè. | Tùščias laiko gaišimas.*

2. → gaišti 3: *Neaiškios gyvulių gaišimo príežastys.*

gaišinimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → gaišinti 1: *Lankýtojų gaišinimas.*

2. → gaišinti 2: *Tùščias laiko gaišinimas.*

3. → gaišinti 3: *Léšų [pinigų] gaišinimas.*

4. → gaišinti 4: *Gyvūnų [paūkščių] gaišinimo príemonēs (vet.).*

gaišinti, *gaišina, gaišino vksm.*

1. (kā, kuo) daryti, kad gaištų (1 r.), veltui leistų laiką, trukdyti (žmogų): *Tù manè labař gaišini.*

Žémdiribus gaišina lítūs. Priverstinēs pértraukos visūs gaišino. Tù mūs visókiāis niēkniekiaiās gaišini. | neig. (ko, kuo): *Nenóriu júsų gaišinti. Negaišinsiu júsų ilga įžanga.* | sngl.: *Jis iř pàts gaišinasi, iř kítq gaišina.*

2. (kā, kuo, kam) daryti, kad ilgiau truktų, tēstusi, trukdyti (laiką, darbą): *Lietūs gaišino visos filmávimo grùpēs dárba.* Mūms tīk laiką gaišini tuščiomis šnekomiās. Pradžià dárba gaišina (flk.). | neig. (ko, kam, kuo): *Negaišinkite klieñtų [klieñtams] laiko ilgomis įžangomis.*

3. (kā) leisti, eikvoti: *Véltui gaišini pìnigus.* | neig. (ko): *Negaišink tévo tuřto.*

4. (kā) daryti, kad gaištų (3 r.); sin. marinti: *Gaišinti gyvūnus (vet.). Musès [tarakonùs] gaišinti.*

gaišliai prv.

→ gaišlus 2: Remonto darba ī atliekamī gaišliai, tād užtruñka.

gaišlūmas dkt. ppr. vns. (2)

1. → gaišlus 1: Nā, iř žmogaūs gaišlūmas!

2. → gaišlus 2: Mēs stebējomēs tókiu greitōsios pagálbos gaišlumū.

gaišlūs, gaišli bdv. (4)

1. kas negreitai, nerangjai kā daro: Sù šiuō gaišliù žmogumi mažai kā nuveiksime. Gaišlūs darbininkai mūms nereikalingi. • plg. vangus.

2. ilgai vykstantis, trunkantis; sin. gaišus: Žodýno rāšymas yrà laba ī gaišlūs dárbas, reikia gelezinės kantrybēs iř ištvermēs.

gaištamūmas dkt. ppr. vns. (2)

→ gaišti 3: Šunū, užsikrētusių leptospirozē, gaištamūmas siékia nuo šešiasdešimt penkių iki devýniasdešimt procēntų. Afrikinis kiaūlių māras pasireiškia kiaūlių karščiavimu, dideliu gaištamumū.

gaištas dkt. (4)

1. GAIŠATIS: Balà nemātē tō gaišto!

2. gaišimas, dvēsimas: Užeina žuvimis [gyvuliáms] gaištas. Váistas pàdeda išvénhti gyvūnų gaišto.

gaišti, gaišta, gaišo vksm.

1. (su kuo) veltui leisti laiką: Kur taip ilga ī gaišote? Negaišdamī iñkitēs dárbo. Neveñta gaišti sù tuščiomis kalbomis. Negašk pàts iř kitū negaišink. | (kā, kame) veltui leisti (laiką): Dél tåvo reikalū gaištame laikq valdiniñk kabinetuose. Šiuos dárbus atliékant gaištas brangùs darbúotojų laikas. Susidārius automobilių spūstims gaištamas brangùs keleivių laikas.

2. (su kuo) per ilgai kā veikti, per ilgai prie ko dirbti; sin. užtrukti: Ilga ī gaišau sù šienù [šienapjûte]. Kelis méniesius gaišau sù stráipsniu, bët pagaliau parašiau.

3. (nuo ko) galą gauti (apie gyvūnus); sin. dvēsti, stipti: Nuō kařšcio gaišo gyvuliai. Gaišta žuvys pò ledū.

gaištis, gaištiēs dkt. mot. (4)

1. gaišatis, gaišimas, gaištas: Sù taviñ dìrbti [dìrbant] vienà [tikrà] gaištis. Síeksime sumazinti gaištij iř automobilių spūstis. Atmintiēs gaištis (komp.). Gaištiēs laikas (komp.). Reikia mazinti (laiko) gaištij tvařkant muñinės dokumentus.

2. GAIŠTAS 2: Šeiminiñkas privālo pranèsti apiē augintinio gaištij.

gaišuõlis, gaišuõlē dkt. (2)

kas gaišta, neskuba, delsia, ilgai trunka: Jiē dárbo žmónēs, nè gaišuõliai. Parágink tås gaišuolēs. Sù tokiaiñ gaišuõliais iki vâkaro nebaigsiem tvarkytis.

gaišuõoti, gaišuõja, gaišavo vksm.

veltui leisti laiką; sin. delsti: Dirbkime, nérà kô gaišuõja. Ilga ī negaišuõdamas išéjo.

gaišùs, gaiši bdv. (4)

1. užimantis daug laiko: Gaišùs dárbas. Nesunkùs, bët gaišùs užsiemimasis susimazgiusius siúlus pâinioti.

2. gaištantis laiką; sin. lètas: Gaišùs žmogùs.

gaivà dkt. vns. (4)

1. gaivumas, tyrumas, šviežumas: Lietaūs [óro, pavásario] gaivà.

2. gaivusis gérimas, ppr. gaminamas iš vaisių: Išgérk gaivōs, atsigáusi. Pasigaminome gaivōs iš spañguolių.

gaīvalas dkt. (3^b)

1. akla (ppr. gamtos) jēga; sin. stichija: *Nesuvaldomas [pirminis] gaīvalas. Vандuō iř ugnis yrà gamtōs gaivalai.* | prk.: *Kūrybos gaīvalas. Jausmū gaivalai.* Talentas yrà rētas iř nelengvai išsáugomas gaīvalas. Tēkstā vertimās iš rimtōs, profesionaliōs veiklōs vierto gaīvalu.

2. bindr. kas nedorai elgiasi, kenkia; sin. piktadarys, priešas: *Pataikāvimo antivalstýbiniams gaivalāms politika subrandino kārčius vaisiūs. Klaipēdos krāštas bùvo išvaduotas iš svetimū gaivalū rañķu.* Komunistinis gaīvalas veržtē vežēsi į pāvergtas Eūropas šalīs. Taīsūs gaivalai nutrāukē šiōs tauriōs asmenybēs gyvēnimo siūlq.

◊ **patāmsių gaivalai** visuomeninę tvarką trikdantys žmonēs; sin. nusikaltēliai: *Iš kalējimo išējo arkliāvagiai, mušeikos iř kitokie patāmsių gaivalai.* Gātvēse ēmē rödytis jvaīrūs patāmsių gaivalai.

gaivalīngai prv.

→ gaivalīngas: *Pavāsario ūpe audrīngai ošia iř gaivalīngai burbuliuoja. Jis gaivalīngai išiveržē į višq XX ámžiaus mūziką.* Jì dainūoja gaivalīngai, jaūtriai, drāsiai. Gaivalīngai siautéjo vandenýnas.

gaivalīngas, gaivalīnga bdv. (1)

turintis gaivalo ypatybių; sin. galingas, stichinis: *Gaivalīnga vētra. Prāsiautē gaivalīngā liūtis.*

gaivalīngumas dkt. ppr. vns. (2)

→ gaivalīngas: *Gamtōs šēlimas iř gaivalīngumas atsispiñdi jō kūryboje. Vienā svarbiāusių šiō poēto kūrybos tēmų yrà pasáulio gaivalīngumas. Spektāklyje tiek daūg eksprēsijos iř gaivalīngumo!* Poētas nuôlat stēbina skaitýtojus išmone iř gaivalīngumū.

gaivalīnis, gaivalīnē bdv. (2)

susijęs su gaivalu (1 r.); sin. stichinis: *Tyrinéti gaivaliniūs réiskinius. Pranèsti apiē gaivalinēs neláimes.*

gaīvalioti, gaīvalioja, gaīvaliojo vksm. (ka)

1. **GAIVINTI 1:** Skeñdusj žmōgū gaīvaliojo keliās vālandas.

2. **GAIVINTI 2:** Grýnas óras gaīvalioja žmōgū. | sngr.: Penktādienio vākarq sūmuštasjis gaīvaliojos višq savaitgalj.

3. **GAIVINTI 3:** Pō ekonòminēs krīzēs šalīs viš dár gaīvalioja sàvo ūkj.

gaīvališkai prv.

→ gaivališkas 1: *Gaīvališkai judēti. Pamaryjē gaīvališkai výksta nelegālios statýbos. Pō konceřto sujáudinti žiūrōvai gaīvališkai užtráukdavo Lietuvōs himnq.* | aukšt.: *Tegù natūrali atrankā výksta dár gaīvališkiaū.*

gaīvališkas, gaīvališka bdv. (1)

1. būdingas gaivalui (1 r.), toks, kaip gaivalo; sin. stichiškas: *Gaīvališkas judējimas. Gaīvališka enerģija [jégā, kovā]. Gaīvališka iř nepasótinamai juslīnga móters prigimtis. Gaīvališkas poetiškumas. Veržli, gaīvališka, labaī, gál nèt pernelýg, laisvà tapýba.* | aukšt.: *Vieni tai išréiškē gaīvališkesnè, kitì - konstruktyvesniā mēnīne forma.* | aukšč.: *Šis laikotarpis pasižymėjo gaīvališkiáusia kultūrine veiklā.*

gaīvališka bev.: *Jis dōmisi viškuo, kàs juslīška, gaīvališka. Ař visadā reikia slopinti mumysè tai, kàs gaīvališka iř instinktyvù?* | aukšč.: *Kàs yrà výro prigimtyjē gajáusia iř gaīvališkiáusia?*

2. būdingas gaivalui (2 r.): *Jiē dēga gaīvališka neapýkanta dorám iř protīngam politikui.*

gaīvališkūmas dkt. ppr. vns. (2)

→ gaivališkas 1: *Folklorininkų gaīvališkumas pralauždavo visas ideologines ûžtvaras. Jō kūryba tráukia gaīvališkumū, nežabóta jégā. Sunkù suvaldýti šnekamōsios kalbōs gaīvališkumq iř paveřsti jāq rāsto kalbā.*

gaīvaliuoti, *gaīvaliuoja, gaīvaliaovo vksm.*

1. silpnai gyvuoti: *Jis dár šiaip taip gaīvaliuoja.*

2. sngr. gautis, taisytis: *Javaī pō krušōs gaīvaliuojasi.*

gaīvelētis, *gaīvelējas, gaīvelējosi vksm.*

sng. pamažu atsigauti, darytis stipresniam; sin. peikėtis: *Ji jaū gaīvelējas iš alpilio. Pō patirtōs kōmos ligónis suñkiai gaīvelējosi.*

gaīveliotis, *gaīveliojas, gaīveliojosi vksm.*

sngr. **GAIVELÉTIS**: *Močiuté jaū pradéjo gaīveliotis pō ligōs. Šuō taip suñkiai gaīveliojosi pō narkozés, maniaū, nugaīs.*

gaivesŷs dkt. (3^b) gaivinimas, stiprinimas, atsigavimas: *Gaīvesiu kvēpia pavāsario žēmē. Ilgiūosi Velykų rýto gaivesio.*

gaīviai prv.

→ gaivus: *Gaīviai pàdvelkē vējēlis.* | aukšt.: *Mán jazminai kvēpia gaiviaū nei alývos.*

gaiviklis dkt. (2)

1. cheminė medžiaga nemaloniam kvapui slopinti ar šalinti: *Óro [burnōs] gaiviklis. Parduotuvėse pardūodama jvairaūs kvāpo skystū tualēto gaiviklių.*

2. kosmetikos priemonė odai, plaukams ir kt. gavinti: *Ař naudójatės drékìnamuoju vēido gaivikliù? Vyrësnio ámžiaus móterys natūrāliq plaukū spalvq atgáuna naudódamos žilq plaukū spalvōs gaivikliùs.*

gaivinimas¹ dkt. ppr. vns. (1)

1. → gaivinti¹ 1: *Skenduōlio gaivinimas.*

2. → gaivinti 3: *Lýderiai ieško naujū ekonòmikos gaivinimo būdų.*

gaivinimas² dkt. ppr. vns. (1)

→ gaivinti²: *Óro gaivinimas.*

gaivinti¹, *gaivīna, gaivīno vksm.*

1. (kā) daryti, kad atgytū, žadinti gyvybę: *Mèdikai gaivīno iš jūros ištráuktq jaunuõlį. Gaivīnama tadà, kaī staigà sustója kvépavimas, nustója plákusi širdis.*

2. (kā) daryti, kad atsigautū, sustiprētū, pažvalétū; sin. stiprinti: *Sùltys [šáltas vanduō] gaivīna žmôgū.*

3. (kā) daryti gyvesnį, skatinamai veikti; sin. pagyvinti: *Gaivinti pràmonę [visuomeninę veiklą].*

gaivinti², *gaivīna, gaivīno vksm.*

daryti gaivū, gaivesnį: *Gaivinti kvāpq. Augalaï išskiria drēgmę iř gaivīna órq. Óro gaivikliai – gaivīna ař teřšia?*

gaivintojas, gaivintoja dkt. (1)

1. kas kā gaivina¹ (1 r.): *Priěš pradédamas gaivinti gaivintojas turi labai greitai jvértingi situacijq. Gaivintojas ēmē masažuoti širdj.*

2. kas kā daro gyvesnį, skatinamai veikia, stengiasi pagyvinti: *Úkio [pràmonës] gaivintojai.*

gaivūmas dkt. ppr. vns. (2)

→ gaivus: *Rýto [pavāsario] gaivūmas. Tvañkiq diēnq pàkeitē gaivumù dvelkiq vākaras. Dvelķia gaivumù mēdžių pavésiai.* | *Spalvū [žōdžių] gaivūmas. Jaunimo kūriniai džiugina nè tìk išraiškos priemonių šviežumū, bét iř mintiēs gaivumū.*

gaivūs, gaivi bdv. (4)

teikiantis jégų, žvalumo, gaivinantis: *Gaivi vėsà [versmė, bangà]. Pápūtē vésùs, gaivùs vėjelis. Gál turi kō gaivaūs atsigérti? Pabráidžiok sù manim pō gaiviq rásq (poez.). Amariukai siurbeb gaiviai obeláitės súltis. Vāsarą sù malonumù vágome gaivius šaltibarščius. Iš sôdo padvelkia gaivià žáluma.* | **gaivù** bev.: Ankstì rytè dár gaivù, ō įdienójas tvýro nejmānomas kařtis. Pavésyje gaivù, vésù. | aukšt.: Pō lietaūs pasidárē kiek gaiviaū. Bažnýčioje labai troškù, laukè gaiviaū. | žvalus, guvus, gyvas: Jis móka užkrésti visùs gaivià nótai.

gaivùsis gérimas

gérimas iš geriamojo, šaltinio ar natūralaus mineralinio vandens, į kurį gali būti pridéta įvairių maisto medžiagų ar maisto priedų; sin. nealkoholinis gérimas: *Kárštq vāsaros diēnq gurkšnójome gaiviúosius gérimus.*

Gaižaičiai dkt. dgs. (1)

kaimas Joniškio rajone: *Peř Gaižaičius tēka Švētē.*

gaižéti, gaižéja, gaižéjo vksm. beasm.

(kame, nuo ko) darytis gaižu, kartu, aitru: *Gaižéja burnojè nuō karčiū valgiū.*

gaižiai prv.

1. → gaižus 1: *Gaižiai atsirúgstu pō tō alaūs.*
2. → gaižus 2: *Láiptinéje gaižiai dvökia šlapimù.*
3. → gaižus 4: *Jis gaižiai sukikēno [výptelejo]. Žiniāsklaida kařtais gaižiai vařposi iš nelaimìngu žmoniū. Išklaūsiusi pasiáiskinimq jì dár gaižiaū susírauké [šýptelejo].*

gaižulys dkt. (3^b)

gaižumas (1 r.), šleikšumas, aitrumas: *Bjaurùs gaižulys liko burnojè paválgius.*

gaižumas dkt. ppr. vns. (2)

1. → gaižus 1: *Pérdirbto píeno iř gaižumas kitóks neř káimiško. Burnojè nuō saliérų jaučiau gaižumq.*
2. → gaižus 2: *Jis kažkq̄ prisikišes sumurméjo, pūsdamas pérrúkytos burnòs gaižumq.*
3. → gaižus 3: *Ö jaū viřsininko gaižumas šiañdien, sáugokitès!*
4. → gaižus 4: *Sàvo rëplikų gaižumù esì jzeidusi jaū nè vienq bendradařbę.*

gaižus, gaiži bdv. (4)

1. negardžiai rūgštus, aitrus, gailus, kartus, šleikštus (apie skonj): *Gaižus výnas [piénas]. Gaiži rūgštis [dúona]. Neišiu į alinę sù gaižiu alumì apláistytais stalais.* | aukšt.: *Tiē persimònai [bananai, granátai] gaižesni, nès neprinókę.* | **gaižù** bev.: *Gaižù gerkléjè.*
2. aitrus, dvokiantis, šleikštus (apie kvapą): *Gaižus kraūjo kvāpas. Iš atsivérusių atmatū duobiū kyla gaižus puvēsių tvaikas [dvökas]. Čià baisù prisikvěpúoti gaižiū sqvartýno dům.*
3. piktas, paniuręs, pagiežingas: *Kaimýné nemalonì, gaiži, nebendráujanti.*
4. rodantis, išreiškiantis piktumą, niūrumą, pagiežingumą: *Jos výras labai gaižaūs budo. Dirèktorius pasitiko gaižià minà [véido išraiška]. Komández debiutas Európoje jaū peñne gaižiū spòrto žiniāsklaidos patyčiū. Žiūréti sù gaižià pānieka [irónija], sù gaižiu pasidygéjimu. Tà jō šypseneélē kažkokià gaiži, skaudi. Skaičiau stužbinamai gaižiūq vienòs jō knýgos receñzijq. Egoisto kēlias vēda į gaižiūq vienātvę.*

gajà dkt. (4)

gajumas, gyvumas: *Gyvýbës gajà iř veržlùmas. Bèt iř nejsivaizdúojama tū papařciū gajà!*

gajai prv.

1. → gajus 1: *Grūdēliai gajai sudýgo. Áuga (gélè) net iř labai gajai, jaū iř mažiukq (daigelj) šalià*

išleido.

2. → gajus 3: Susiduriu sù bukumù iř pavydù, kuriē šiamè pasáulyje egzistúoja labaī gajāī.

Gajanà dkt. vns. (2), ofic. Gajānos Respùblika

valstybè Pietų Amerikos šiauréje, prie Atlanto vandenyno: Gajānoje yrà didelių džiunglių plótų, kuriuosè dár nebúta žmoniū. Ař esì bùvęs Gajānos sóstineje Džordžtaune?

gajaniētis, gajaniētē dkt. (2)

Gajanoje gyvenantis ar iš ten kilęs žmogus: Gajaniēčiai dažniáusiai kalba ángliškai. Studijúodamas susipažinaū sù gajaniečiù [gajanietè].

gajaniētiškas, gajaniētiška bdv. (1)

1. būdingas gajaniečiams, jų kultūrai ar Gajanai: Dalyvāvome tradiciiniam gajaniētiškam karnavalè.

2. Gajanoje randamas, pagamintas: Gajaniētiškas áuksas [boksitas, deimantai]. Paragāvome gajaniētiško ròmo.

gajùmas dkt. ppr. vns. (2)

1. → gajus 1: Tô várpučio gajùmas, negalī atsigint! Búti literatūros klásiku – réiškia įgýti áugalo gajumo.

2. → gajus 2: Kâtës garséja gajumù. | prk.: Ilgaī engtà valstybè jródë sàvo vilkiškq gajumq.

3. → gajus 3: Neatsistebite stereotípų gajumù?

gajùs, gajī bdv. (4)

1. greitai prigyjantis ir išgyvenantis bet kokiomis sąlygomis: Piktžolës – gajùs augalā. Pavésiné konè iki viršau bùvo apželusi kažkokiaīs gajāis vijökliais.

2. nepasiduodantis, atsparus ligoms, mirčiai; sin. gyvybingas: Driežaī – labaī gajùs gyvūnéliai. Gajī kaip katé [gyvätè]. | prk.: Músų tautà gajī.

3. kurio negalima nenuslopinti, išnaikinti; sin. atsparus, paplitęs: Gajùs paprotys. Gajùs tebérà įsitikinimas, kàd už viškq atsakìnga valstybè. Svetimybës lietùvių kalbojè, dejà, iř dabař yrà gajos. Músų spaudojè labaī gajùs stereotípai. Kařtais pasikliáujama tam tikraīs istoriškai gajāis stereotípais, nereikaláujant jródymu iř argumentavimo. Šiõ piliétinio festiválio tìkslas – kovoti sù visúomenéje gajomis báimémis.

gaktà dkt. (4)

1. iškiluma pilvo apačioje ties gaktikaulių sàvarža: Lytiñio brendimo metù gaktà apáuga plaukās.

2. priešakiné užriestoji rogių ar pavažų dalis: Žemà rögių gaktà braükia sniègq. Atsisédau toliau nuo gaktòs, kàd sniegù neapdrabstytù.

gaktikaulis dkt. (1)

vienas iš dviejų suaugusių priekinių dubens kaulų: Lúžo gaktikaulis. Dubuo sudarýtas iš klubäkaulių, gaktikaulių iř sédýnkaulių. Diagnozúotas gaktikaulio uždegimas. Giñdant ißskýré gaktikaulis.

gaktìnis dkt. (2)

skersinis, jungiantis priešakinius rogių pavažų galus: Rögių pàvažas jùngia gaktìnis iř ganà storì skersiniai.

gál dll.

1. vartojama reiškiant galimybę ar abejojimą; sin. galbüt: Pô mêtų gál iř aš išvažiúosiu mókytis iž ùzsienj. Kodël jis mán neparāšo? – Gál neturi laiko? Gál tu iš prôto ißsikráustei?

2. vartojama sudarant klausimus, reiškiančius mandagų prašymą ar siūlymą: Gál malonétuméte nerûkýti? Gál noréatuméte išgérati arbâtos? Gál užeitum pàs manè kuriq dienq?

galābijimas dkt. ppr. vns. (1)

šnek. → galabyti: Žvériū galābijimas.

galābinimas dkt. ppr. vns. (1)

šnek. GALABIJIMAS: Studeñtai protestúoja prięš gyvūnų galābinimą káilių iř ódų gamýbai. Noréčiau paragauti sražių, bét dár moráliskai jū galābinimui nepasiruošiau.

galābinti, galābina, galābino vksm.

(kā) šnek. GALABYTI: Jaū noréjo galābinti tā vilkq.

galābyti, galābija, galābijo vksm.

(kā) šnek. daryti negyvą; sin. žudyti: Priešus galābyti. Vilkai galābija galvijūs.

Galadusys dkt. vns. (3^b) ežeras Lazdijų rajone ir Lenkijoje, Seinų apskrityje: Galadusyjè yrà šešios sãlos. Ilséjomës prië Galadusio.

gälai dkt. dgs. (2)

keltų gentis, gyvenusi Galijoje: Jūliaus Cèzario laikaš galùs nukariävo roménai.

galäktika dkt. (1)

didžiulé žvaigždžių, kosminių ūkų ir išsklaidytos tarpžvaigždinės medžiagos sistema, siejama savitarpio traukos: Vienà iš gražiáusių spirálinių galäktikų yrà Paūkščių Tâkas. Galäktikos skriéja orbitomis.

galändimas dkt. ppr. vns. (1)

→ galästi: Įrankių [pačiužų] galändimas. Galändimo stäklés.

galantèrija dkt. (1)

smulkùs aprangos reikmenys ir papuošalai, kai kurie kiti asmeninio vartojimo daiktai (rankinukai, pirštinės, kaklaraišciai, siūlai, adatos, skéčiai, veidrodéliai, užuolaidos ir kt.): Ódos [metalo, tekstile] galantèrija. Galantèrijos skýrius yrà antramè parduočiuvès aukštè.

galantèrininkas, galantèrininkè dkt. (1)

galanterijos gamintojas: Jis yrà ódos galantèrininkas. | prekiautojas galanterijos prekémis: Måno sesuõ dìrba smulkių prëkių galantèrininke.

galantiškai prv.

→ galantiškas: Výras galantiškai priklaupé aňt vieno këlio prięš dämq.

galantiškas, galantiška bdv. (1)

1. labai atidus, paslaugus, ypač moterims: Galantiškas výras [kavaliérius].

2. labai mandagiai reiškiamas: Galantiškas kvietimas [atsisvéikinimas].

gälas¹ dkt. (4)

1. baigiamoji ilgesnio daikto dalis: Viñvës gälas. Lazdôs dù galař. Lauko galè paséjome žirnius. Sésk iš (stalo) gälo. Váikščioti pírštų galařs (tyliai).

2. pastato dalis, viena pusè: Didelis nãmas dviẽm galařs. Vienamè tropõs galè bùvo įsikûrusi mokyklà, o kitamè galè gyvêno mókytojas.

3. kokio daikto gabalas: Súrio [pyrâgo] gälas. Gérq gälq áudinio jái atrézei.

4. kelio ar laiko tarpas: Dár nemâžas këlio gälas iki namû (lïko). Gérq dienôs gälq sugaišau poliklinikoje.

5. laikas arba vieta, kur kas baigiasi, kur baigama kâ daryti; sin. pabaiga: Išbuvaū nuõ (seminâro) pradžiôs iki gälo. Jaū vâsaros gälas. Dárbas eïna prië gälo [i gälq].

6. euf. mirtis, paskutinioji: Jaū seneliui gälas ařtinasi.

◊ **añt liežuvio gālo stóvi** žr. stovēti. **añt liežuvio gālo sūkasi** žr. sukti. **añtras gālas** šnek. 1. sėdynė, užpakalis: Nušálsi añtrą gālą sù tókia striukelè. 2. lyties organai: Jō visi anekdótai apiẽ añtrą gālą. **bè gālo (bè krāšto)** 1. (ko) labai daug: Knýgų pàs juōs – bè gālo (bè krāšto). 2. labai, nepaprastai: Myléjau jāq bè gālo (bè krāšto). **dainà bè gālo** žr. daina. **eik põ galaīs** žr. eiti. **gālą darýti** žr. daryti. **gālą gauti** žr. gauti. **gālą padarýti** žr. padaryti. **gālą pasidaryti** žr. padaryti. **gālas neīms** (ko) nieko blogo neatsitiks: Pabūsi vienq vāsarą iř bè atostogų, gālas (tavēs) neīms. **gālas nemātē [nemataī]** (ko) tiek to, tesižin (sakoma susitaikant su esama padétimi): Gālas tavēs nemātē [nemataī], iñk dviratj, àš pésčias nueīsiu. **gālą sù galù dūrstytı** žr. durstyti. **gālą sù galù sudūrti** žr. sudurti. **gālą sù galù sumègzti** žr. sumegzti. **gālas [galaī]** žino néra žinios; sin. nežinia: Gālas [galaī] žino, kàs čià kaltas. **gālo sù galù nesudūrti** žr. sudurti. **galū galè** pagaliau: Nāmas galū galè bùs nugriáutas. Bèglýs galū galè pasidavé. **galùs darýtis** žr. daryti. **galùs sù galaīs sudùrstytı** žr. sudurstyti. **gývas gālas** labai daug: Vaikū kiemè gývas gālas, iř visi rekkia. Darbū gývas gālas, niēko nespéju. Gývą gālą šiùkšlių iš rūsio išvežeme. **kēlio gālas** (kieno) nuolat lankoma vieta: Pàs mûs jō kēlio gālas. **kitas gālas** šnek. 1. sėdynė, užpakalis, pasturgalis: Dár jaunà, õ kítq gālą atkišusi eïna. 2. lyties organai: Niêkas daugiau nerūpi, tìk kitas gālas. **kokiám gālui [kokiemis galáms]** kam, kodél: Kokiám gālui [kokiemis galáms] jùs laiko kâtę? **kókio gālo [kokiū galū]** kodél, kam: Kókio gālo [kokiū galū] tu verkšleni nuō pàt rýto?! **kuriám gālui [kuriems galáms]** kodél, kam: Kuriám gālui [kuriems galáms] reikéjo čià jíj kviesti?! **kuriō gālo [kuriū galū]** kodél, kam: Kuriū galū amerikičiai mûs turéty gélbeti? Taï kuriō gālo àš taip anksti kéliaus? **pásaka bè gālo** žr. pasaka. **põ galaīs!** toks keiksmas: Kaip, põ galaīs, gintis nuō užpuoliko? Kàs põ galaīs jám yrà? **prieiti liépto gālą** žr. prieiti. **siúlo gālą surasti** žr. surasti. **sùk gālas** (kà) tiek to, tesižinai: Užmokéjai iř sùk jíj gālas! **tráuk gālas** (kà) tiek to, tesižinai: Nenoriú sù jaïs turéti reikalo, tráuk juōs gālas! **víeno gālo** vienodi, tokie pat: Abù jië víeno gālo. **visi galai** viskas, visa: Visū galū turiù. Måno výras – visū galū méistras.

gālas², gālē dkt. (2)

galų genties žmogus: *Gālai būvo talentingi kariai iš medžiotojų. Galūs nugalėjo Jūlijus Cėzaris.*

galásti, *galánta*, *galánđo* vksm.

(kā, kuo, su kuo) aštrinti ašmenis: *Galásti peīlī [kiřv̄i, pjúkl̄j] (sù) galástuuvu. Výrai jaū dalgiùs galánđa.*

◊ **dañtī galāsti** (ant ko) pykti, širsti: *Jī jaū seniaī dañtī galānda añt manēs, kād nepaskōlinau pinigū.*
giltinē galānda dalīgi žr. giltinē.

galástojas, galástoja dkt. (1)

žmogus, kuris ką galanda: *Peilių [pačiužų, įrankių, pjūklų] galąstojas.*

galástuvas dkt. (1)

priemonė piovimo įrankiams galąsti: *Galštuvai būna rañkiniai, mašininiai iñ elektriniai. Atšipo peñlių galštuvas.*

Galatéja dkt. (1)

senovės graikų mitinio skulptoriaus Pigmaliono sukurta skulptūra, deivės Afroditės valia atgijusi ir tapusi savo kūrėjo žmona: *Galatéja* būvo paverstā nimfa.

galāvimas dkt. sngr. ppr. vns. (1)

→ galuotis 1 (sngr.): *Tiē keleri pláukojimo mētai bùvo nesibaīgianti kančià, nuolatinis galāvimasis sù jī nežmóniškai kamāvusia jūros ligà.*

galbút dll.

galéjimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → galēti 1: *Galéjimas atlikti dárbus. Tauriáusias žmogaūs sugebéjimas – galéjimas kalbéti. Galéjimas búti savarañkiškam. Galéjimas priiñti sprendimùs. Galéjimas vël kvépúoti pāčiai atródë tařsi didžiáusias stebùklas.*
2. → galēti 3: *Galéjimas réikšti sàvo vâliq. Galéjimas riñktis, rizikúoti. Naudójimo téisë – tai galéjimas gáuti iš žémés naudōs.*

galerà, galéros dkt. (2)

senovinis irklinis karo laivas su burémis, kurį ppr. irkluodavo vergai, nubausti nusikaltéliai ar kariai: *Galeràs sukûré venecijiëčiai. Galéros pláukiojo Báltijos, Vidùržemio iř Juodája júromis.*

galèrija dkt. (1)

1. parodų salonas, kuriame galima įsigyti meno kûrinių: *Dailës [pavéikslų, fotogrâfijos] galèrija.*
2. ilga siaura dažnai dengta patalpa, jungianti pastato dalis: *Atvirà [fuždarà] galèrija.*
3. ilgas išorinis ar vidinis pastato balkonas: *Atvirój galèrija. Trëcchio aükšto galèrija.*
4. viršutinis teatro žiūrovų salès aukštas: *Galèrijų sédimos viëtos yrà pigiáusios.*
5. požeminis koridorius: *Drenäžo galèrija. Galèrijos dãromos didelèsè užtvankose.*

galèrininkas, galèrininkè dkt. (1)

žmogus, dirbantis meno galerijoje: *Galèrininkas suriñko nemâžq dailës kûrinių ekspoziciją iš privačių rinkinių.*

galéti, gâli, galéjo vksm.

1. sugebéti, įstengti, pajégsti (kā daryti, padaryti): *Jis gâli geraï dîrbti. Àš galiù jùms padéti. Ař gâlite atsakýti į mâno kláusimq? Dîrba kiek galédamas. Gâl galétuméte pasakýti, kelintà dabař valandà? Negaliù kapóti málkų – labai menkà trinkà. Ař tù negalétum uždarýti lángo?*
2. bûti įmanomam (spéjant, nujaučiant galimą atvejį): *Autobùsas gâli pavélúoti. Gâlite jõ nerasti namië. Tù galéjai nespéti į tráukinj. Gâli dár iř lietaüs užeňti. Gâli bûti, kàd tù teisùs.*
3. bûti leidžiama, turéti teisę: *Ař galiù sù jumìs pasitařti? Jaunìmas gâli mókytis kô tiñkamas. Gâl galétuméte pasakýti? Vidurìnę mokýklą baigiaū, õ toliaū tévař nebegaléjo léisti (mókytis). Jús negâlite išeiti iš klâsés peř pâmokq.*

galià dkt. (2)

1. fiziné jéga, pajégumas, sveikata: *Pô giñdymo neturiù gâlios [gâliu] dîrbti.*
2. gebéjimas, gabumas, ypatinga savybè: *Kûrybinès gâlios. Švelniójí móters galià. Toji šamânë turi ypatìngu gâliu.*
3. gebéjimas gerai funkcionuoti: *Sustipréjo ekonòminé [kariné] galià. Valstýbès galià pasáulio politikoje kařtais lýginama sù pinigař ekonòmikoje. Vairúotojai nevénzia važiúoti visuomenìniam transpòrtui skirtà júosta, õ polícija neturi gâliu jiems sudraúsminti.* | gebéjimas daryti įtaką, kontroliuoti asmenj ar grupę nepaisant jų pasipriešinimo: *Reklâmos [žiniâsklaidos] galià. Tù neturi mán jokiōs gâlios! Vanduō negyvênamoje salojè jõ tûrinčiam gâli teikti daûg daugiaū gâlios nei pinigai ař áuksas.*
4. didelis, smarkus ko nors reiškimasis; sin. jéga, galybè, stiprybè: *Véjo [vandenýno] galià. Atlánto uragânų didéjanti galià iř potencialì žalà kelia nérinq orù ekspeřtams. Sprógo milžiniškos griáunamosios gâlios bòmba.*
5. galiojimas, veikimas: *Bùrtai netéko gâlios. Sutartìs sudarýta dviëm egzempliõriais, kurių abù tûri vienódq gâliq. Tás istätymas tebetùri gâliq.*
6. fizikoje – darbo ir laiko, per kurj darbas atliekamas, santykis arba energijos perdavimo ar kitimo sparta, matuojamai vatais: *Varìklio [srovës] galià. Bangû siystùvo galià. Elektriné galià. Apkrovôs galià. Gâlios jungìklis [dalytùvas].* • plg. arklio galia.

galiáusiai prv.

aukšč. pagaliau, galų gale: *Galiáusiai visi viškq sužinójo. Plükiaūsi dviejuosè darbuosè, galiáusiai*

jkyréjo. Skôlq galiáusiai išmokéjome. Paprastaĩ mókymo procese bûna stebéjimas, jutiminiis suvokîmas, dár toliaū – abstraktùs mąstymas, iř galiáusiai – prâktika.

galiáusias, galiáusia bdv. aukšč. (1)

(pats) paskutinis; sin. galutinis: Žinaū, kâd galiáusių sprendimą turiù padarýti pâts. Galiáusių pritarimą projektui suteikia skýriaus tarýba. Galiáusiam e sutarties variante nebeliko tû neapsižiuréjimų. Fiksúojami tik galiáusi trijų bañdymų rezultatai (sport.).

galýbè dkt. (1)

1. galia, jéga, stiprybè: Úkiné [politiné] valstybës galýbè. Tu Výtauto didžio galýbę matei, kâd jójo tařp sâvo pulkû (poez.).

2. ko labai daug; sin. daugybè: Suvažiavo žmonių galýbè. Galýbę tû (maisto) papildum surijaū, ničkas nepadéjo. Galýbës mûsių apliñk lâksto. Galýbes grýbų prisiriñkome.

◊ **devýnios galýbës** (ko) labai daug: Kiemè mašinų devýnios galýbës, net šaligatviai užstatyti.

galicizmas dkt. (2)

kalbot. PRANCÚZYBÉ: Tekstè pabraükite galicizmùs.

galifè dkt. dgs. mot. nekait. iki kelių siauros, nuo kelių į viršu platéjančios, kelnës (ppr. kariškos uniforminës): Vyriškis móvesi kareiviškas galifè. Galifè gâli bûti sùkišamos į batùs.

Gâlija dkt. vns. (1)

istorinë sritis, apimanti dabartinę Šiaurės Italiją, Prancūziją, Liuksemburgą, Belgiją, dalį Olandijos, Šveicarijos ir Vokietijos: Fránkai nukariävo Gâliją iř jôs teritòrijoje įkûré Fránkų valstybę.

Galiléja dkt. vns. (1)

sritis Izraelio šiaurėje: Jézus Kristus Galiléjoje pradéjo viëšq veïklą iř pašaukë pirmúosius sâvo mókinius.

gâlimas, galimà bdv. (3^b)

1. galintis bûti, egzistuoti, įvykti, atsitikti; sin. įmanomas: Tokià avâ rija visái galimà. Galimi pasauliai (fil.). **gâlima** bev.: Gâlima suprasti maratonininkës nusivylimą – iki pérgales trûko tiek nedauð. | galintis bûti, įvykti esant tam tikroms aplinkybëms; sin. potencialus: Gâlimas kandidatas į prezidentus.

2. leidžiamas, nedraudžiamas. **gâlima** bev.: Gâlima Jûsų paklausti? Kompiuterj gâlima pižkti išsimokétinai. Peř egzaminą buvo gâlima naudotis žodýnais. | prašant kâ pakvesti prie telefono ar pan.: Ař [gál] gâlima vedéjq (priē telefono)?

3. priimtinas, tinkamas: Gâlimas iř kitas atsâkymas į ši kláusimą. Gâlimas dár vienas (butų keitimo) variántas. **gâlima** bev.: Uždavinij gâlima sprésti dviem bûdais. Gâlima iř kitaip manýti. Visuř kîlimai, gâlima drâsiai basám váikščioti. Prenumerúojam laikraštij gâlima atsiimti iř leidykloje. Mokéti gâlima grynaisiais pinigais arbâ bânko kortelę.

◊ **gâlimas dáiktas** žr. daiktas. **gâlimas dalýkas** žr. dalykas.

galimýbè dkt. (1)

1. kas gali įvykti, atsitikti, kas yra įmanoma: Galimýbè viðto tikróve. Prezideñto atstatydimimo galimýbè vaðgiai tikétina. Ař Jûs átmetate galimýbę, kâd stráipsnis užsakýtas? Tyréjai abejója sândëlio padegimo galimýbe.

2. tai, kas leidžiamas, nedraudžiamas: Vyriausybë prâše galimýbës dalyváuti priimant ekonòminës reformos ištatymus. Padékota už galimýbë dalyváuti konfereñcijoje. Internètas – visuotinis kompiuterių tiñklas, suteikiantis galimýbę râsti reikiamą informaciją iř ja keistis.

3. kam įvykti, siekti reikalingos sâlygos, aplinkybës, priemonës: Râsti galimýbę [galimýbių] jdârbinti nepilnametj. Pasinaudotis galimýbe dirbt iř mókytis. Nérà jókių galimýbių Jûms padéti. Padésmi, kiek léidžia galimýbës. Veřslui atsiveria neribotos [naujos] galimýbës. Ieškósime galimýbës [galimýbių] kuõ

greičiau apsirūpinti žaliaivomis. Kiekvienam Lietuvos piliečiu sudaromos galimybės išmokti valstybinę kalbą. Atsirado [pasitaikė] galimybė pailsėti prie jūros.

4. ppr. dgs. galėjimas, įstengimas ką nors daryti; sin. išgalės: Meñkos mano galimybės. Seneliai dár pagal savo galimybes apsitvařko. Reikia realiai vėrtinti savo galimybes.

galimumas dkt. ppr. vns. (2)

1. → galimas 1: Labai abejotina tókio sprendimo galimumu. Abejónė tiesos pažinimo galimumu vadinama skepticizmu.

2. → galimas 2: Gautos atsakymas dėl galimumo susipažinti su bylōs mēdziaga. Tėvai reikalauja laiduoti galimumą parinkti (vaikams) mokyklą pagal savo pasaulėžiūrą.

galiūnas dkt. (2)

iron. galiūnas, stipruolis: Galiūnas lazdà primušė savo põnq.

Galinda dkt. vns. (1)

istorinė vakarų baltų žemė į pietus nuo Bartos: Buvusi Galindos teritorija daba priklauso Lénkijai. Galindos gyvėtojai priskiriamai prūsams, nors jų materiālinė kultūra šiek tiek skiriiasi nuo vařmių, nótangų, ýpač nuo sémby.

galindai dkt. dgs. (1)

baltų gentys, gyvenusios baltų arealo pietvakarių ir rytų pakraštyje: Vakarų galindus pirmą kaرتą paminejo Ptoleméjas. Rytų galindai gyvено į vākarus nuo Maskvōs.

galindas, galindė dkt. (1)

galindų genčių žmogus: Galindai dirbo žemę, veštési amatai, prekiavo.

galynėjimas dkt. sngr. ppr. vns. (1)

1. → galynėtis 1: Stipruolių galynėjimas. Lašininko iš kanapinio galynėjimas per Ūžgavēnes. | Žvėjo galynėjimas sù didele žuvimi.

2. → galynėtis 2: Žiēmą megstamos jūrinės prāmogos: galynėjimas sù véju, kružas põ žiēniškų úostą ar laikas laivę sù mēskere rañkose. Draugas papāsakojo nelinksma istoriq̄ apiē savo galynėjimq̄ sù prakiurusiu stógu.

3. → galynėtis 3: Galynėjimas sù gyvēnimo nūoboduliu. Kūryba – tai galynėjimas sù savimi. Jōs apgailėtina sveikatos būklę iš pradžių buvo galynėjimas dėl gyvybės ar mirties. | Galynėjimas sù tekstu – sunkūs, atsakìngas, ipareigójantis.

galynės dkt. dgs. (2)

1. imtynės, ristynės, kova: Výrai eĩna galynių. Išlídome buliùs galynių.

2. fizinė kova su stichija, nepalankiomis aplinkybėmis: Stebėjome jūrininkų galynės sù véju.

Jaunuoliai dr̄siai vežési galynių sù audromis.

3. psichologinė, dvasinė kova su negandomis, sudėtingomis situacijomis: Galynės sù stresu.

galynėtis, galynėjasi, galynėjosi vksm. sngr.

1. (su kuo) eiti imtynių; sin. imtis, ristis: Galynėtis sù priéšininku. Užteñka galynėtis, tai geruoju nesibaigs! Dù výrai galynėjasi, kuris kurį parmës. | (su kuo) kautis, kovoti, rungtis: Jám (krepšininkui) sunku põ krepšiu galynėtis sù stambiuoju priéšininku.

2. (su kuo) stengtis fiziškai įveikti stichiją, nepalankias aplinkybes; sin. kovoti: Nemunè sù ledais jaū galynėjasi lēdlaužis. Ilgai ugniagesiai dár galynėjosi sù ugnimi. Manė pagāvo ūpas lēkti, galynėtis sù véju. Visq̄ laikq (žyggyje) sù kuo nors galynéjamés – ar sù pélkémis, ar puþvo duobémis. Galynéjomés sù uodaís gérq vālandq. Ilgai galynéjaus sù srovè.

3. (su kuo) stengtis psichologiškai, dvasiškai įveikti negandas, bédas, sudėtingas situacijas: Galynėtis sù mirtimi. Ar dažnai tēko galynėtis sù žmogiškais trūkumais? Galynéjantis sù sunkià ligà, reikia didelių dvåsios pastangų. | (su kuo), (dél ko) valios, proto pastangomis įveikti kliūtis, nepalankius

reiškinius ir pan.: *Gebėjimas galynėtis dėl įtakos iš valdžių. Lietuviai produkcijai vidaus rinkoje teñka galynėtis su nepagrįsta į pigiomis importinėmis prekėmis.*

galingai prv.

1. → galingas 2: *Tyramė vaikai tamsiamė orė kalnai buvo galinti iškilę priėš lágios sniegą spalvomis dañgų.*
2. → galingas 3: *Laba galinti sudėtas šuo. Išoriškai tās výras atradė perdēm galinti.*
3. → galingas 6: *Kantrybė yrā didinga, tvirta, veikia galinti iš stipriai. Jézus iš žemė atnešė gėrą naujieną – mėlės idėją – iš galinti paskleidė taip žmonių. Šios idėjos galinti veikė iš formavo vėlesnių žydu kartų tikėjimą.*
4. → galingas 7: *Nuspáudžiu greičio pedalą, iš mašinė galinti šauna iš prieky. Galinti sugriaudėjo pirmieji muzikos akordai. Lietuvos krepšinio rinktinė rungtynės pradėjo galinti. Galinti šniokštė patvinusi upę. Paūkštis galinti plasnojo sparnais.* | aukšt.: Mūsų šalių futbolo komanda šiemet žaidžia daug galinti neį pernai.

galingas, galinta bdv. (1)

1. turintis daug fizinių sveikatos, jėgos, pasizymintis stiprumu, ištvermingumu: *Galintas kovotojas. Galintas būlius [erēlis]. Kuč matyta, ti įgalinti šūnys čia lāksto palaidi!*
2. didelis, stambus, aukštasis, masivus: *Tolumoję stūksoję galinti uolą. Duris atidarė galinti tetulė.*
3. būdingas galintam (1 r.) ar stambiam žmogui ar gyvūnui; sin. stiprus, stambus: *Galintas snāpas. Galinti pečiai. Galintos blaždos. Jis atsilošė, tarytum sūgriebtas galintos rañkos, paskui susièmė už kāklo. Jaukūs restoranėlio saviniñkas, galintu kūnu įstrigęs būdėlėje prië kasos aparato, skaitė kažkokį knygą.*
4. turintis daug galios (3 r.), įtakingas, su kuriuo reikia skaitytis: *Galinta propaganda. Galinta politinė iš karinė jėga. Ši pasauli valdančios jėgos nepaprastai galintos. Jis sū savo mėle pérsekiuoja kažkoks galintas iš įtakingas sénbernis. Blōgis yrā galintas.* | aukšt.: Šalį išsēkino kāras sū galingesnėmis valstybėmis. | aukšt.: Turizmas šioje salyje tāpo galintiāusia ekonominis šakà. | turintis daug ypatingų galų (2 r.): *Galintas šamānas. Galinta rāgana [būrtininkė].*
5. turintis labai daug pajegumo (apie mechanizmus ir pan.): *Galinta bomba. Visureigio variklis labai galintas. Buvo pastatytas galinti elektrinė.* | aukšt.: Kuri šalis sukurė galintiāusią kompiuterį? | žvt.: Važinėjome galintiāisiais keturračiais.
6. labai veiksmingas, puikiai veikiantis: *Kovai sū maliarija – galintas vāistas. Antibiotikai yrā galinti vāistai, bet ji naikina tik bakterijas.* | aukšt.: Galintiāusia interneto paieškōs priemonė „Google“.
7. smarkiai, stipriai besireikiantis, pasizymintis didžiuoju jėga, dideliu intensyvumu (ppr. apie stichiją, reiškinį, įvykį, garsą ar pan.); sin. stiprus: *Suskañbo vařpo bałsas – lētas, ramus, galintas. Galintas smūgis sudrēbino žemę. Nugriaudėjo galintas sprogimas. Piėtrycių vėjai atpūtė galintą anticikloną. Kovotojas iki dvikovos pabaigos nesugebėjo apsiginti nuo galintų prieninko spūrių iš kójas (sport.). Negalime nekreipti dėmesio iš galintų kickvienos tautos siẽkį išlikti. Mūs sujáudino galintą visuotinio dosnumo bangą.*

galingumas dkt. ppr. vns. (2)

1. → galingas 1: *Plaukimo testu buvo matuojamas sportininko galintumas.*
2. → galingas 3: *Raumenų [kójų] galintumas.*
3. → galingas 4: *Valdžiós [karaliaus, bajorų] galintumas. Vilnius augo iš bréndo Lietuvos galintumo paùnksmėje. Kalbà išreikia žmogaus iš tautos gražumą, galintumą. Kompiuterinis šalių galintumas yrā vienas jős ekonominio brandumo rodiklių.*
4. → galingas 5: *Sprogmenis galintumas. Raganius nešiøjosi neregėto galintumo giñklą.*
5. → galingas 6: *Daugelį kañtų įsitikinau šiós trumpos maldos galintumù.*
6. → galingas 7: *Šalį nùsiaubé septynių bāly pagal Richterio skale galintumo žemės drebėjimas. Mānom, kād visatā atsirado įvýkus neįsivaizduojamo galintumo sprogimui.*
7. **GALIA 6:** *Elektrinės [reaktoriaus, rádio stoties, variklio] galintumas. Māzas [didelis, maksimalus] galintumas. Generatorius pradėjo dirbtis visu galintumu. Jégainės galintumas – šeši šimtai kilovatų.*

galiničkas dkt. (2)

linksnis, kuriuo atsakoma į klausimą „ką?“: *Priélinksnis „skersai“ gāli būti vartójamas iš sū kilmininku, iš sū galininku. Kiekinių skaičiavardžių nuo vienúolikos iki devyniúolikos galininkė nosisnės balšės nerāšomos.*

galiničkinis, galiničkinė bdv. (1)

reikalaujantis galininko linksnio: *Galiničkinis priélinksnis „per“ vartótinas veiksmo, paprastai nepageidáujamo, priežasčiai reikšti.*

galiničkinis veiksmāžodis

veiksmažodis, žymintis tiesiog su objektu (kuris reiškiamas galininku be prielinksnio) siejamą veiksmai, t. y. galintis turēti tiesioginį papildinį (pvz., *aš statau namq*); **sin.** tranzityvinis veiksmažodis: *Kaž galiničkinis veiksmāžodis gáuna neigini „ne“, valdymas keičiasi iš reikia vadinamojo neiginio kilmininko.* • **ant.** negalininkinis veiksmažodis.

galinė, galinė bdv. (2)

esantis ko nors gale, priešingas priekiniams; **sin.** užpakalinis: *Pésčiàsis patéko pô galiniù automobilio ratù. Pô galinè automobilio sédynè pasieniečiai aptiko sléptuvę. Viéna móteru jilipo prô priekines, kità – prô galinès duris. Galinès šiô automobilio sédynès gálima lengvaî transformuoti ar visiškai išiñti.* | po kurio néra kito; **sin.** paskutinis: *Gyvëname galiniame butè (koridoriaus gale). Senelių trobà buvo galiné, toliau tik miškas.*

galiójimas dkt. ppr. vns. (1)

→ galioti: *Leidimo galiójimas pasibaigé. Ištäymo galiójimas sustäbdomas. Gaminiû galiójimo laikas paprastaî skaičiúojamas nuo pagamînimo arbà pataisymo dienôs.*

galiónas dkt. (2), **galiònas** (2)

1. pinta, austa ar megzta juostelė su įpintais metaliniais (auksiniais ar sidabriniais) siūlais drabužiams ar baldams puošti: *Áuksu (sidabru) áustas galiónas. Galionùs naudója iš kariniamis láipsniams žyméti ar uniformoms puošti.*

2. **etnogr.** géléta brokatinė juosta – merginų ir moterų galvos papuošalas: *Galionù dabař pasipuošiù per dainų iš kitâs šventes. Kapsés iš zanavýkés dëvéo iš kepurélès panašiùs galionùs. Añt galvélès áukso galiönq bedevétum (flk.).*

galionúotas, galionúota bdv. (1)

1. galionu (1 r.) papuoštas: *Galionúota uniforma. Galionúoti balðai.* | drabužiu su galionu (1 r.) apsirengęs: *Tévas kažkodéł atkakliai iš namië nenusivilkdavo uniformos – visas galionúotas snáusdavo kréslè. Duris atidarinéjo galionúoti liokajai.*

2. galioną (2 r.) dëvintis: *Marti vainikúota, galionúota.*

galióti, galiója, galiójo vksm.

turēti galią (apie nutarimus, dokumentus ir pan.): *Šis ištäymas galiója. Ménèsinis bilietas galiója vienq ménesi. Kiek laiko galiös šis dokumentas? Sprendimas nebegaliója. Nutarimas pripažintas negaliójančiu.*

gālis dkt. vns. (2)

cheminis elementas – retas sidabriškai baltas minkštasis metalas (Ga): *Gālis naudójamas gaminant áukštai temperatûrai matuoti skirtus termometrus. Kaip rýškalq naudójo gālio rúgštj. Gālis turi aliuminio savýbių.*

galiùkas dkt. (2)

1. **dem.** galas¹ 1: *Vaikař miëga – váikščiok piřštų galiùkais (tyliai) pô kambari! Katyté juodà, tik*

uodegōs galiūkas báltas. Reikėtų plaukū galiukūs pakišti.

2. dem. galas¹ 4: *Mán nuo dárbo iki namū tiki kēlio galiūkas.*

galiūnas, galiūnė dkt. (2)

kas turi daug fizinės ar dvasinės galios; **sin.** stipruolis: *Dvāsios galiūnas. Bùvo taī výrai galiūnai.* Válgyk kōšę, jéi užáugęs nór galiūnū būti. | **prk.**: *Ážuolas galiūnas. Tókia rópe galiūnè pùsę káimo pamaitintum.* | sportininkas, fiziškai nepaprastai stiprus žmogus: *Lietuvōs galiūnų federācija.* Galiūnų spòrtas – spòrto šakà, reikalaujanti didžiulés fizinės jégos iř isvermēs. Galiūnai važžosi jvairauš sudétingūmo rungtysè: svörių kilnójimo, nešimo, traukimo iř panašiai. Konkúrse galiūnai bέgo sù smělio maišaīs. Kadà bùs sùrengtas kitas Lietuvōs galiūnų čempionātas? Músų galiūnūs varžybose palaiké bürēlis tautiečių.

Galmìnai dkt. dgs. (2)

kaimas Zarasų rajone: *Aplaňkémē pilkapýnus, išlikusius priē Galmìnui. Kadà važiuosite į Galminiūs pàs gímynes?*

galóp prv.

1. i galą, i pabaigą: *Mētai jaū eīna galóp. Pradžiojè bùvo nykù, o galóp niēkas skirstyti nebenoréjo.* Mùms reikéjo daūg áiškintis, derétis, jítkinéti, galóp nèt protestuoti.
2. pagaliau, galu gale: *Galóp igriso jis mán iki gývo káulo. Galóp galésiu táu skôlq grąžinti. Galóp dárbas baīgtas.*

Galšià dkt. vns. (4)

miestelis Baltarusijoje, Gardino srityje: *Aplaňkémē Galšiōs pranciškónų bažnyčią.* • **plg.** Alšénai.

galùdienis, galùdienė bdv. (1)

šnek.

1. visiškai senas, gyvenantis paskutines dienas: *Galùdienis kuīnas.*
2. mot. paskutinėse néštumo dienose esanti: *Màno martì jaū galùdienė.*

galùdirvis dkt. (1)

dirvos galas: *Arkl̄ius apsukaū galùdirvyje.*

galùgerklis dkt. (1)

užpakaliné burnos ertmēs dalis: *Galùgerkl̄i kutēna.*

galùkaimis dkt. (1)

kaimo galas: *Gyvēnome pačiamè galùkaimyje.*

galùlaukė dkt. (1)

tolimiausi kaimo ar ūkio laukai: *Teñ, kuř galùlaukē rēmiasi į masývų miškq, bùvęs senasis káimas.* Apsisùk dár priēš galùlaukę.

galúnė dkt. (1)

1. žmogaus ar gyvūno judėjimo organas (ranka, koja, sparnas): *Galúnių tirpìmas [nušalìmas].* Šàlančios galúnës. Jutimų sutrikimà galúnëse. Į ligóninę plústeléjo galúnës nušälę žmónës. Dél kraujotakos sutrikimų galúnëje atsirañda pabrinkimų. Timpq àpsukame apiē sùžeistą galúnę. Paūkšcių kója – tipiška užpakaliné penkiapišté galúnë.
2. ko nors galas, smailuma, viršūnė: *Ádatos [peilio] galúné. Mēdžio galúné (viršūnė). Neŕvų galúnës.*
3. kaitomoji žodžio galo dalis; **sin.** fleksija: *Žódžio galúné. Ivardžiúotiné [kirčiuota] galúné. Trum̄pinti galúnës. Lotýniški žodžiai sù galúne „-ius“ lietùvių kalbojè paprastaî gáuna galúnę „-as“.*

galúninis, galúninė bdv. (1)

susijęs su žodžio galúne: *Galúninis rìmas. Galúninë žodžių darýba. Galúniniai vediniai. Nekaītomi*

kitų kalbų kilmės daiktāvardžiai sù kirčiúotu galúnniniu „-e“ lietūvių kalbojè paprastaî yrà móteriškosios giminës.

galúoti, galúoja, galávo vksm.

1. (kä) varginti, kamuoti: Kám galúoji árklij, tiek kráudamas į vežimq? | sngr. (prie ko, su kuo): Galúojasi priẽ dárbo. Jì jaū kelinti mëtai sù dantimis galúojasi.
2. (kä) psn. daryti galą; sin. žudyti: Galúoti priešus. | neig. (ko.): Bégančių karių neléido galúoti. | sngr.: Atéjūnai mùšési iř galávosi.
3. sngr. šnek. siausti, išdykauti: Vaikai galúojasi, negaliu užmigtì.

galùsodé¹ dkt. (1)

sodžiaus galas; sin. galukaimis: Árklj išvedé galùsoden pasiganýti.

galùsodé² dkt. (1)

sodo galas: Galùsodéje áugo senà obelìs.

galùstalé dkt. (1)

vieta gale stalo: Senélis visadà sésdavo galùstalén. Stúmè jós vienà kitq į galùstalę.

galutinaî prv.

iki galo; sin. visiškai: Galutinaî nugaléti [laiméti]. Tikiúosi, galutinaî viskq išsiáiskinome? Galutinaî netekaū jégq. Projektas bùvo galutinaî ištóbulintas. Dokumeñtas galutinaî sudérintas sù ministèrija.

galutiniis, galutiné bdv. (2)

1. gale esantis; sin. galinis, paskutinis: Téko ténkintis galutiniù kañbariu paskutiniame aukštè. Pô galutiniiais trobôs langaîs bùvo darželis. Galutiniis šakniës priebleis. Bútina nustatytì galutiniùs paraiskq pateikimo teřminus.
2. baigiamasis, visiškas: Sprendìmas galutiniis iř neskùndžiamas. Lentèleje jrašiaû galutinę sùmq. Kadà paskélbsite galutinës išvadas? Pagaliaû bùvo patvìrtinti galutiniiai rinkimy rezultätai. Nórint priimti galutini sprendimq reikia pasitařti sù specialista. Galutiniis mókslinis šiös problèmos sprendìmas dár nesùrastas.

galvà dkt. (3)

1. viršutinë žmogaus ar priekinë (arba viršutinë) gyvuno kuno dalis, kurioje yra akys, burna (ar snukis), smegenys ir kt.: Svéikindamasis linktelejo gálva. Móteris liüdnai lingâvo gálvq [gálva]. Pasùk gálvq į dësinę. Pabudaû skaûdama [skaûdančia] gálva. Mán galvôs [galvà] neskaûda. Dël sumazéjesio kraujospûdžio svaigsta galvà. Gòlfas užsivelkamas peř gálvq. Pô gálva pasidéjau pagálvq. Pérzvelgë jj nuô galvôs ikì kójq (visq). Eïna vaïkas plikà gálva (be kepurës). Jis ùž manè viða gálva aukštësnis. Iř kàs peř miñtys tåvo galvojè! Pardúodamos silkës sù galvomis.

2. šnek. atskiras žmogus: Šeimýnos yrà septýnios gálvos. Geřbk žilq gálvq (seną žmogu). Kiek galvq, tiek kalbû.

3. protas, išmanymas: Reikia galvôs tokiám dárbi. Neišneša galvà, kq darýti. Tàs výras sù gálva (gudrus). | mintis: Neišeïna iš galvôs tàs ívykis. Šové į gálvq teñ nueiti. Kàs galvojè, tàs iř añt liežuvio (flk.). | vns. ln. vartojama su asmeniniaijs ivardžiai rodant požiūri į sakomą dalyką: Mâno gálva, jis niëkam tìkës. Kaip, tåvo gálva, mûms elgtis? Kq, jq gálva, mës turétumе darýti?

4. vyresnysis, viršininkas, vadovas: Mûsu šeimojè visùs reikalus spréndžia tévas – jis šeimôs galvà. Valstybës galvà pérskaité mëtinj pranešimq.

5. viršuje, gale esanti ppr. apvali, storesnë ko dalis: Šáukšto [gréblio, kiřvio] galvà. Šónkaulio [šlaunikaulio] galvà (anat.). Aguõnos galvà. Linq gálvos (galvenos). Kopûstai sùka gálvas. Kójines galvà (pèda) prakiûro. Jaū žolë kiša gálvq (dygsta).

◊ añt (kieno) galvôs 1. skirtas kam pakenkti, kà varginti: Añt sàvo galvôs giminaitę pasikviečiau pagyvénti! 2. kieno rûpesciu (atliekama): Visas namq úkis añt mâno galvôs. añt galvôs atsisésti žr. atsisésti. añt galvôs lipti žr. lipti¹. añt galvôs užsodinti žr. užsodinti. aísilo galvà menk.

kvailys, neišmanėlis: *Tóks āsilo galvà, kàd sakýk dëšimt kařtu, iř nesupraňta. aviēs galvà* menk.
kvailys, žioplys, neišmanėlis, užuomarša: *Eǐk tù, aviēs gálva!* **āvino galvà** menk. neišmanėlis,
užuomarša: *Tai āvino galvà – nepažísta namū!* **bè galvōs likti** žr. likti. **devynì avinaî galvojè**
mùšasi žr. avinas. **galvà apsisùko** (kam, nuo ko) apie nesusivokiantį, nesusigaudantį: *Nuõ*
pasirinkimo jvairovés mán galvà apsisùko. *Galvà apsisùko nuõ tû pavadinimų gausybës.* **gálvà**
apsùkti žr. apsukti. **gálvà déti** žr. déti. **gálvà guldýti** žr. guldysti. **gálvà iškváršinti** žr.
iškváršinti. **gálvà išúzti** žr. išúzti. **gálvà kasýti** žr. kasyti. **gálvà kraipyti** žr. kraipyti.
gálvà krapštýti žr. krapštysti. **gálvà kváršinti** žr. kvaršinti. **gálvà lankstýti** žr. lankstyti.
gálvà láužyti žr. laužyti. **gálvà leñkti** žr. lenkti. **galvà nèneša** žr. nešti. **gálvà nuléidës** žr.
nuleisti. **gálvà nuléisti** žr. nuleisti. **gálvà nuleñkti** žr. nulenkti. **gálvà nusiláužti** žr.
nulaužti. **gálvà nutrúkti** žr. nutrúkti. **gálvà padéti** žr. padéti. **gálvà paguldýti** žr.
paguldysti. **gálvà pakelти** žr. pakelti. **gálvà pakrapštýti [pasikrapštýti]** žr. pakrapšysti.
gálvà pamësti žr. pamesti. **gálvà pasùkti** žr. pasukti. **gálvà pralaužyti** žr. pralaužyti.
galvà pramuštà (kam, kieno, dèl ko, kuo) sakoma apie dideli polinkj, potraukj kam: *Mán galvà*
pramuštà dël visókių papuošaliukų. *Jõ galvà pramuštà sumânymais.* *Sūnaüs galvà visadà bùvo*
pramuštà krepšiniù. *Knýgom tai tiesiög jös galvà pramuštà.* **gálvà prarasti** žr. prarasti. **gálvà**
priglaüsti žr. priglausti. **gálvà [i gálvà] pripüsti** žr. pripüsti. **gálvà pùrtyti** žr. purtyti.
gálvà skaûda žr. skaudëti. **galvà (pusiáu) skýla** (iš ko, nuo ko) sakoma turint dideli rüpestj:
Galvà (pusiáu) skýla nuõ visókių bédû. *Iš tû rǖpesčių galvà skýla.* **gálvà sùkti** žr. sukti. **gálvà**
sumaišyti žr. sumaišyti. **gálvà susùkti** žr. susukti. **gálvà trúkti** žr. trüksti. **gálvà (añt**
pečiû) turéti žr. turéti. **gálvà úžinti** žr. úžinti. **galvojè maišosi** žr. maišyti. **galvojè turéti**
žr. turéti. **galvojè véjas [véjai] švilpauja** žr. véjas. **galvomis eiti** žr. eiti. **galvòs neskaûda** žr.
skaudëti. **galvòs sukimas** žr. sukimas. **galvû medžiöklé** žr. medžioklé. **i gálvà ateiti** žr.
ateiti. **i gálvà détis** žr. déti. **i gálvà eiti** žr. eiti. **i gálvà jeiti** žr. jeiti. **i gálvà imti** žr. imti.
i gálvà isidéti žr. idéti. **i gálvà lïsti** žr. lïsti. **i gálvà müsti** žr. müsti. **i gálvà sësti** žr. sësti. **i**
gálvà šauti žr. šauti. **iki gyvôs galvôs** visam gyvenimui, iki mirties: *Nûteistas kaléti iki gyvôs*
galvôs. *Bausmë iki gyvôs galvôs.* **iš galvôs eiti** žr. eiti. **iš galvôs išdulkéti** žr. išdulkéti. **iš**
galvôs išeiti žr. išeiti. **iš galvôs iškristi** žr. iškristi. **iš galvôs išmësti** žr. išmësti. **iš galvôs**
išrûkti žr. išrûkti. **iš galvôs išsikráustyti** žr. iškraustyti. **iš galvôs išvarýti** žr. išvaryti. **iš**
galvôs kráustytis žr. kraustyti. **kaip gálvà nutrúkës** žr. nutrûkti. **kaip (tařsi) gálvà**
pamëtës žr. pamesti. **kaip i gálvà datûžtas** žr. daužti. **kàs galvojè** žr. kas. **kišti gálvà i**
smêli žr. kišti. **labai galvojè** (kam) nerûpi, nesvarbu: *Labaï jám galvojè sù kuõ iř kaip gyvenù.*
Labaï mán galvojè, kq jís vakaraîs veîkia. **nórs ákmenj añt galvôs tašyk** žr. tašyti. **nórs bâslj**
añt galvôs tašyk žr. tašyti. **nórs kuôlą añt galvôs tašyk** žr. tašyti. **nórs miëtä añt galvôs**
tašyk žr. tašyti. **pakélta gálva** išdidžiai: *Iš teîsmo jís išéjo pakélta gálva.* *Prasiskölinusi,* bët
váikšcioja pakélta gálva. **pâmazgas pilti añt galvôs** žr. pilti. **peř gálvas lipti** žr. lipti¹. **peř**
gálvà veřstis žr. versti. **priě galvôs** (kieno) gyvam esant: *Priě tévo galvôs visì sótûs bùvome.* *Nórs*
prië mâno galvôs nesiriekite! **sàvo gálva** savarankiškai: *Jís viškq dâro sàvo gálva.* **sàvo gálva**
gyvénti žr. gyventi. **sijà palúžo galvojè** žr. sija. **stačià gálva 1.** tiesiai žemyn (kristi): *Nérê*
stačià gálva nuõ skařdžio. *Stacià gálva nušókau nuõ uolõs.* **2.** labai greitai ar nesvarstant, negalvojant
(atlekti, išlekkti, parlékkti ir pan.): *Kaï sužinójau, kàs atsitîko, stačià gálva pařlekiau namõ.* *Stacià gálva*
nériau i naktinj gyvénimq. **stógas añt galvôs** žr. stogas. **ùž galvôs stvértils** žr. stverti. **visà**
gálva
1. visiškai, visai: *Visà gálva pasinériau i naūjajj dárba.* **2.** gerokai, smarkiai: *Kaip kompiuterininkas jís*
visà gálva praleñkia kitus. **vištos galvà** menk. sakoma apie neprotinq, kvailoką žmogų: *Tù, vištos*
gálva, kq tù suprantì?! **žuvìs geñda nuõ galvôs** žr. žuvis. **žuvìs pùva nuõ galvôs** žr. žuvis.

galvâjuostè dkt. (1)

ant galvos dévima megzta ar siûta juosta – tiesiog kaip puošmena arba sauganti nuo šalčio,
sugerianti prakaitą: *Puošni [stilinga, šiltà, megztà] galvâjuosté.* Pàtariama galvâjuostę dërinti prië
kûdikêlio skraistès ař suknélës. *Galvâjuostès* mergáitëms sù žvynélialis atrôdo labai puošniai.

galvakōjis dkt. (2)

moliuskas, kurio čiuptuvai primena kojas, pvz., kalmaras: *Galvakōjis gāli pérkāsti žuviēs káukolę.* *Pajutęs pavojų galvakōjis išskiria rūdą skystį. Paprasta galvakōjai laikosi daugiau nei penkių šimtų mètrų gylje.*

galvāninis, galvāninė bdv. (1)

susijęs su chemine reakcija tarp elektrolitų ir elektrodų: *Galvāninis dengimas [elementas, ryšys]. Galvāninė batèrija [dangà, elektrà, grandinė, srove]*.

galvanizācija dkt. (1)

1. elektros terapijos metodas – gydymas nenutrūkstama žemosios įtampos ir mažo stiprumo elektros srove: *Galvanizācija slopina uždegimius, aleigiją. Galvanizācija atliekamà dviem elektrodais.*
2. metalo dangos darymas galvanizavimu: *Galvanizācijos greitis. Skardū galvanizācija. Galvanizācija užtikrina apsaugą nuo rūdžių.*

galvanizāvimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → galvanizuoti 1: *Galvanizāvimas gérina mēdžiagų apýkaitą.*
2. → galvanizuoti 2: *Plieno iš metālų galvanizāvimas. Vario slūoksnio storis priklausys nuo galvanizāvimo laiko.*

galvanizúoti, galvanizúoja, galvanizāvo vksm.

1. (kā) gydyti nuolatine žemosios įtampos elektros srove: *Galvanizúoti dantū vainikeliūs.*
2. (kā) elektrocheminiu būdu dengti metalinį paviršių kito metalo sluoksniu: *Siúlau vartus galvanizúoti iš véliau nudažyti. Metalinės detaliés buvo galvanizúotos.*

galvanomètras dkt. (2)

prietaisas labai silpnai elektros srovei ir žemai srovei matuoti: *Nuolatinės [kintamostios] srovei galvanomètras. Matuoti galvanometrù. Nulinis galvanomètras rodo, kada elektrinėje grandinėje nera elektros srovei ar įtampos.*

galvāraištis dkt. (1)

etnogr. galvos aprišalas: *Móterys ryšéjo galvāraiščiais [galvāraiščius]. Galvà apsuktà (sù) galvāraiščiu.*

galvāryšis dkt. (1)

etnogr. **GALVARAIŠTIS:** *Móteris (sù) galvāryšiu apsisuko gálvq.*

galvažudybè dkt. (1)

GALVAŽUDYSTÈ: *Žiniāsklaida kažtais mégaujas galvažudybës aprašinédama.*

galvažudýs, galvažudé dkt. (3^b, 3^{4a}) žmogus, kuris žudo ar nužudé (ppr. žmogų); **sin.** žudikas: *Kàs peř šeimynélè – vienì vágys iš galvažudžiai! Tokíems užkietéjusiems galvažudžiáms visos baūsmës peř švelnios. Pagaliau policija tuos galvažudžius susémè. Taī tù, galvažudý, kiaūlę ùžmuše!* | kas žudo, nužudo; **sin.** žudikas: *Laūk sprùko svētimas šuō, bët naminių paūkšcių galvažudýs buvo nè jis.*

galvažudysté dkt. (2)

užmušimas, nužudymas (ppr. žmogaus); **sin.** galvažudybë: *Jaunuolis buvo káltinamas galvažudystè. Kiek gálima tås galvažudystès (peř televiziją) rödyti? Mán nesuvókiama trofējiné medžiöklé, tai nè kas kità kaip galvažudysté.*

Gálvë dkt. (1)

ežeras šiauriniame Trakų pakraštyje: *Rytiniame Gálvës krantè yrà Užùtrakio párkas, pietiniame – Trakų párkas. Gálvëje yrà dvidešimt vienà salà.*

galvēlē dkt. (2)

1. dem. galva 1: *Móterys glóstē kūdikiams galvelēs. Turédama žīlq galvēlē kol kàs nepamiršaū nugyvén̄tu dienēlių. Tebēr vainikēlis añt galvēlēs, áukso žiedužēliai añt rankēlēs (flk.).*
2. viršutinē, platesnē ko nors dalis: *Česnāko [aguōnos, grýbų] galvēlē. Dařzininkai spéjo žiediniūs kopūstus iki gerū galvēlių užauginti, nòrs óras bùvo prāstas.*

galvenà dkt. (3^a), **gálvena** (1)

1. linu sèklu galvelē: *Iškultū linū gálvenos džiovinamos žárduso.*
2. ppr. dgs. linu stiebelio viršūnē: *Gálvenas mýnēme.*

Galvydiškē dkt. vns. (2)

kaimas Kelmès rajone: *Galvydiškē, o ýpač jōs piliākalniu, susižavéjau nuvýkusi į Kurtuvén̄ regiònini párka.*

galvìjas dkt. (2)

1. stambus naminis gyvulys su ragais, auginamas pienui, mésai, odoms (pvz., karvē, jautis): *Pieninis [mésinis] galvìjas. Ař jaū pašerti galvìjai? Galvìjai veisiamì [kergiami]. Galvìjus pavásarj išvāro į ganyklàs.*
 2. bendl. menk. sakoma apie neišauklétą, ižūlų, nedorą žmogų: *Dukrēle, kq tás galvìjas (satuoktinis) tāu padārē?*
- ◊ **galvìjas neralliúotas** menk. nemandagus žmogus; sin. begèdis, storžievis: *Užčiáupkite bùrnas, galvìjai neralliúoti! Ō kuř tū buvař, galvìjau neralliúotas?!*

galvijininkýstè dkt. (2)

1. galvijų veisimas ir auginimas pienui ir mésai: *Ekològiné galvijininkýstè. Galvijininkýstè úkis.*
2. mokslas, tiriantis galvijų veisimą ir auginimą: *Žemës úkio móksly dàktaras paskélbè daugiaū kaip dù šimtus mókslinių stráipsnių, susijsių sù galvijininkystè.*

galvìjinis, galvìjiné bdv. (1)

1. puolantis galvijus, parazituojantis galvijuose: *Galvìjinis kaspinuôtis. Galvìjinés mûsés.*
2. skirtas galvijams: *Galvìjiné druskà rupi. Pasodinome galvìjnių burôkų. Sukimšo mûs į galvìjinius vagonus iř bë dûnos kâsnio, bë vandeñs išvežē į Sibirq.*

galvìjiskai prv.

šnek. menk. → galvijiškas: *Paaugliai kañtais galvìjiskai elgiasi. Kíek ilgař taip galvìjiskai gyvén̄si?*

galvìjiskas, galvìjiska bdv. (1)

šnek. menk. storžieviškas, begèdiškas: *Ùž lángo pasigiřdo galvìjiski keiksmai. Nepatiñka mán tokià tåvo galvìjiska elgsena. Staigà àpémé tóks galvìjiskas jsiūtis, kàd pašókau iř spýriaū į sienq. Kaip gálima spáusdinti tókias galvìjiskas karikatûrás? | niekam tikës, labai neteisingas, ne toks, koks turétu bùti: Galvìjiskas dárbas. Galvìjiski mókesčiai. Pragyvén̄ti dàrosi vis sunkiaū, nòrs dìrbu iki pažaliāvimo – kažkóks galvìjiskas gyvénimas.*

galvìjiskùmas dkt. ppr. vns. (2)

šnek. menk. → galvijiškas: *Jis nètgi pàts nesuvókia sàvo galvìjiskumo. Kai kurië tā galvìjiskumq tiesiog paveldéjo. Kaip kovóti sù kai kurių žmonių galvìjiskumù?*

galvìngas, galvìnga bdv. (1)

1. turintis didelę galvą (5 r.): *Šiēmet iř kopūstai, iř svogūnai labai galvìngi. | turintis daug galvučių (2 r.): Galvìngi linař.*
2. šnek. protinges, gudrus: *Mûsų jmonës vadôvas galvìngas výras. Parašyk nè tìk apiē begalviùs, bët iř apiē galvìngus žmónes. Gerař, kàd tåvo duktê tokià galvìngas. Senà moterišké mûsų kaimynè, bët galvinga.*

galvinis, galvinė bdv. (2)

1. einantis iš galvos (1 r.) smegenų: *Yrā dvýlika pórinių galvinių neřvu.*
2. turintis galvą (5 r.): *Galvinis klùbo sñnarýs.*

galvōčius dkt. (2)

šnek. galvotas, išmintingas žmogus; sin. gudročius: *Paklausýkim, ką galvōčius mūms patařs.*

galvójimas dkt. ppr. vns. (1)

→ galvoti: *Galvójimas apiē sàvo iř sàvo vaikū āteitj.*

galvómatis dkt. (1)

prietaisas naujagimio galvai matuoti: *Pagaliaū skyré pinigū galvómačiui pírkti.*

galvósena dkt. (1)

galvojimas, galvojimo būdas: *Remiúosi sàvo valstiētiška galvósena. Tókią galvóseną reikia keisti. Ivařiu gāli bùti galvósenų. Originaliōs [savitōs, keistōs, nenuspéjamos] galvósenos ménininkas. nòrs ākmenj añt galvōs tašyk* žr. tašyti.

galvóspūdis dkt. (1)

galvos smegenų skysčio spaudimas: *Padidéjës galvóspūdis. Galvōs skaūsmas – pagrindinis galvóspūdžio pôzymis.*

galvósukis dkt. (1)

1. laisvalaikio uždavinys (kryžiažodis, rebusas ir pan.): *Galvósükio kláusimas [atsäkymas]. Mán patiñka sprésti [kurti] galvósukius. Dalyváuju galvósukių konkùrsuose. Nuõlat perkù galvósukių žurnalùs. Neturiù laiko galvósukiams. Čià nè (bałdų surinkimo) instrùkcija, õ kažkoks galvósükis!*
2. galvos sukimasis, rüpestis: *Hiperaktívus vaikař – galvósukis iř téváms, iř mókytojams. Namų renovacijsa – nemeñkas galvósukis savivaldýbei. Duktē šiemet bařgia vidurinę, tař tûrime galvósukj – kuř stóti (mókytis)?*

galvótai prv.

išmintingai, gudriai: *Nelabai galvótai jūs čià pasielgête. Virtuvélè neprabangi, bët irengtà galvótai.*

galvótas, galvóta bdv. (1)

1. išmintingas, gudrus: *Galvótas veřslininkas. Mán jì atródo galvóta mergáité. Tokių keblumų gälima visái nesuñkiai išvénhti, tereikia turéti galvótą buhálterj.*
2. išreiškiantis, rodantis išmintj, gudrumą: *Nóriu pasidžiaügti galvótū krêpšininkų žaidimù, ýpač antrâjame kelinjè. Tař bùvo intelektuali, galvóta poèzija.*

galvóti, galvója, galvójo vksm.

1. (apie ką) mąstyti, protauti, svarstyti: *Galvóju, ką darýti. Galvók negalvójęs, kito pasirinkimo nérà. Vařkas galvója apiē pérskaitytq knýgq. Tù galvójì lògiškai. Apiē ką galvójì? Apiē vestuvès dár negalvóju. Pártija turéty nè tìk víenyti jégas savivaldýbese, bët iř galvóti apiē bùsimus Seño rinkimùs.*

2. šnek. turéti ketinimų ką daryti; sin. ketinti: *Galvóju šiañdien į kìnq eïti, gál nóni kártu? Galvójau sekmädienj važiúoti pàs tévùs, bët susirgaū.*

galvótrükčias prv.

labai greitai; sin. strimgalviais: *Kuř lěkiate [bégate, veřžiatés] galvótrükčias? Galvótrükčias pasiléidau [nusiritaū] nuô kálno. Išbařstę vogtùs óbuolius, berniúkščiai galvótrükčias išsiláksté kàs sáu. Galvótrükčias púolème pàskui Euròpq, gál reikéjo daugiaū pagalvóti?*

galvotūmas dkt. ppr. vns. (2)

→ galvotas 2: *Galvotūmas gāli atstoti žiniomis pārempaq mokējimq. Kuō jaū kuō, ō galvotumū pasigirti tai negalētum!*

galvóviršis dkt. (1)

VIRŠUGALVIS: *Añt galvóviršio áugo tānkūs plaukai.*

galvúgalis dkt. (1)

(lovos) galas, kur gulint dedama galva: *Naujū ligóninēs lóvų galvúgalis lengviaū pàkeliamas.* • ant. kojúgalis.

galvùtē dkt. (2)

1. dem. galva 1: *Mažýlio galvùtē vis dár plikà. Vaïkas tvirtai laiko galvùtę. Paglóstē māno vaiko galvùtę.*

2. viršutiné, platesnē ko nors dalis: *Viniës [kniedēs] galvùtē. Smuiko [natōs] galvùtē. Gramofono [patefôno] galvùtē.*

gamà dkt. (2)

1. muzikos garsų eilė oktavoje, laipsniškai einanti aukštyn arba žemyn: *Taisyklingai gróti gamàs. Mažòriné [minòriné] gamà.*

2. kintamų dalykų visuma: *Sáulès spindulių gamà.*

gambiētis, gambiētē dkt. (1)

Gambijoje gyvenantis ar iš ten kilęs žmogus: *Daugumà gambiēčių dirba žēmēs úkyje.*

gambiētiškas, gambiētiška bdv. (1)

1. būdingas gambiečiams, jų kultūrai ar Gambijai: *Gambiētiški šökiai.*

2. Gambijoje pagamintas: *Gambiētiški dražbljo káulo dirbiniai.*

Gámbija dkt. vns. (1), ofic. **Gámbijos Respùblika**

valstybė Vakarų Afrikoje, prie Atlanto vandenyno: *Gámbija yrà mažiáusia Āfrikos valstýbę.*

gambitas dkt. (2)

manevras šachmatų ar šaškių partijos pradžioje – paaukojama figūra arba pèstininkas (arba šaškė), siekiant greičiau ir palankesnémis salygomis pulti: *Pártija prasidéjo atmestúoju valdovës gambitù. Praetyjè jis bùvo ãtviro, atakúojančio žaidimo šaliniñkas, dažnai riñkdavosi gambitùs. Gambitè negavaū niêko gëro, bët iki dàmos nusigavaū.*

gamýba dkt. vns. (1)

1. organizuotas gaminimas: *Mašinų gamýba. Maisto produktų [pašarų, váistų] gamýba. Smulkioji gamýba. Žēmēs úkio gamýba. Vienetiné [užsâkomojí] gamýba. Gamýbos priemonës [plânas, procèsas]. Gamýbos vadyba. Plastikinių kortelių gamýbos technològijos. Sumâžinti [padidinti, nutráukti, atnaûjinti, skâtinti, organizuoti] gamýbą. Įmoné investâvo daûg pinigų į bałdų gamýbą. Ekològiné gamýba reglamentúojama téisés áktuose.*

2. organizmo medžiagų apykaitos produktų gaminimasis: *Antikûnų [limfos] gamýba.*

Mikroelemeñtas vâris reikalingas raudonijų kraûjo kùnelių gamýbai. Neretai baltujų kraûjo kùnelių gamýbą sutrìkdo tam tikrų váistų vartojimas.

gamýbinës jégos

darbo jégos ir gamybos priemonių sistema: *Gamýbinių jégų tobuléjimas. Materiâlinę gamýbą sudâro gamýbinës jégos iñ gamýbiniai sântykiai. Gamýbinës jégos menkaî išsiwýsčiusios.*

gamýbininkas, gamýbininké dkt. (1)

žmogus, kuris dirba gamyboje: *Reklâmos gamýbininkas. Smulkùs gamýbininkas. Gamýbininkų*

asociācija. Mókslininkų iš gamýbininkų bendradarbiāvimas. Reikalingas gamýbininkas maketúotojas. Gamýbininko nustatýta káina. Esù išradimo áutorius, bét nè gamýbininkas. Gamýbininkas visadōs žinōs, kā gāli jō stāklēs. • plg. gamintojas.

gamýbinis, gamýbinė bdv. (1)

susijęs su gamyba: *Gamýbinis pāstatas [úkis, komplēksas]. Gamýbinis mókymas. Gamýbiné īmonė. Gamýbiniai sántykiai.*

gamyklà dkt. (2)

didelé pramonės īmonė, kurios veikla pagrīsta mašinų darbo naudojimu, darbo pasidalijimu: *Automobilių [cemeñto, šilumvežių, vagónų] gamyklà. Gaminančioji [tiékiančioji, vartójančioji] gamyklà. Investuoti į naujā gamýklą. Gamyklà nedirba, nès negáuna žāliauvą. Jis dirba vyriáusiuoju gamýklos inžiniériumi. Daūgelyje miesto gamýklų bùvo māžinamas darbúotojų skaičius. Dirbtuvės pérkélē į miesto gamyklas. Kai kurių pramonės šakų gamýklos dažniausiai vadinamos fabrikaĩs. | jos pastatas ar patalpos: Statýti naujās gamyklas. • plg. fabrikas.*

gamýklininkas, gamýklininkė dkt. (1)

1. žmogus, kuris dirba gamykloje: *Ař jau visi gamýklininkai susiriñko į dárba?*
2. gamyklos savininkas: *Gamýklininkai sténgiasi māžinti ātiekas. • plg. fabrikantas.*

gamýklinis, gamýklinė bdv. (1)

susijęs su gamykla, gamyklos: *Gamýklinis mókymas. Gamýkliné produkcija. Polícija rādo medžioklinį šáutuvą sù nutrìntu gamýkliniu nùmeriu. Mašinos sù gamýkline rañkinio valdymo īranga. Pàzeistas gamýklinės skaitiklių plòmbos.*

gaminimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → gaminti 1: *Tekstilës [balðu, bátu] gaminimas.*
2. → gaminti 2: *Valgio [gérimų, maisto, pùsrycių, pietų, vakariénés, patiekalų] gaminimas.*

gaminys dkt. (3^b)

pagamintas daiktas, skirtas gamybai arba vartotojams: *Fábriko gaminiai. Bútina gérinti ódos [tekstilës] gaminii Kokybę, plēsti asortimentą. Naujū ekologišku gaminiu pirkéjai bùvo patéenkinti. Músų gaminiamus nebùvo lygiū visoje mûgėje. Rauginto pieno gaminii uzsäkoma mažokai. Rükýtos mësös gaminius patogù pasiūmti į keliönę. Prekiáuti tabako gaminiai.*

gaminti, gaminà, gaminò vksm.

1. (kā, iš ko) daryti iš dalii ar žaliavos, ppr. naudojant mašinas: *Gamyklà dideliaiš kiékiaiš gaminà plytás. Ímoné negávo leidimo gaminti batùs. Sugëdo elèktrą gaminancios turbinos. Rotoriai gaminami iš nerudijančio pliēno, ketaüs, užgrûdinto pliēno.*
2. ruošti maistą (ppr. kalbant apibendrintai arba apie pramoninę gamybą): *Šeimýnai patiñka ragauti, o mán – gaminti. | (kā, iš ko, kam) Gaminti valgj. Mégstu šeimai gaminti ašturiùs pätiekalus. Visùs gláistyitus sùreliiùs gaminame tik iš natûraliôs varškës. | neig. (ko): Nemažai šiuolaikinių žmonių nemóka gaminti maisto. | sngr. (kā, iš ko): Gérimq gaminimis iš citrinių.*
3. (kā, kame) gyvam organizmu daryti, kurti, išskirti tam tikras medžiagas: *Šis mikroelemeñtas (geležis) reikalingas raudoniesiems kraújo kùnéliams gaminti. Skýdliuké gaminà svarbiùs hormonùs, kurië reguliúoja visq mëdžiagų apýkaitą. Lìmfaziuose gaminami limfocitai.*

gamintojas, gamintoja dkt. (1)

kas gamina (žmogus, īmonė) (1 r.): *Bátu [chémijių mëdžiagų iš preparatų] gamintojas. Šilumos iž kársto vandeñs gamintojas. Gamintojo prékés ženklas. Gamintojų nùolaida sezòninéms prékëms. Nòrs sàlygos vienódos, vieni gamintojai klësti, kitì skuðsta.*

gamtā dkt. (4)

1. tai, kas yra pasaulyje (augalai, gyvūnai, žemė, akmenys, oras) be to, kas padaryta žmogaus: *Negyvōji* (neorganinė) iš gyvōjų (organinė) gamtā. *Gamtos apsaugà* [ištekliai]. *Gamtos reiškiniai* (lietus, griaustinis ir kt.). *Gamtos móksbai*.

2. natūralios žmogaus gyvenamosios aplinkos sąlygos: *Eimè į gamtą. Neteřkime gamtōs.*

gamtāmokslis¹ dkt. (1)

GAMTOTYRA: *Gamtāmokslio dēsniai* [teorijos]. *Šiuolaikinis* [tradicinis] gamtāmokslis. *Gamtāmokslis* apsiribója materialiai pamatúojamais dalýkais.

gamtamōkslis², gamtamōkslē bdv. (2)

susijęs su gamtos mokslais: *Gamtamōkslis* išsilavinimas [raštingumas]. *Gamtamōkslē* klāsē [kompeteñcija]. Šiojè mokýkloje gamtamōksliam ùgdymui skiriama daug dēmesio.

gamtamokslinis, gamtamokslinė bdv. (2)

susijęs su gamtos mokslais: *Gamtamokslinis* ùgdymas [raštingumas, metòdas, pažinimas]. *Gamtamokslinė* klāsē. *Gamtōs kabinetē* výko gamtamokslinės literatūros parodà.

gamtinės dujos, gāmtinės dujos

dujos, natūraliai susidarančios Žemės plutoje: *Gamtinės dujos* kaupiasi uoliénose, minerálų kristáluose.

gāmtininkas, gāmtininkė dkt. (1)

gamtos mokslų specialistas, gamtos tyrinétojas; **sin.** gamtotyrininkas: *Výksime į Jaunujų gāmtininkų ceñtrą. Jis buvo užkietéjës gāmtininkas. Gāmtininko dárbas* jám patiko.

gamtinis, gamtinė bdv. (2), **gāmtinis, gāmtinė** (1)

savaime esantis, vykstantis gamtoje; **sin.** natūralus: *Gamtinė* aplinkà [atrankà, jvairovę]. *Gamtinis rezervātas* [draustiniš, urānas, vanduo]. *Gamtinis* kuras (gamtinės degiosios dujos, akmens ir rusvosios anglys, degieji skalūnai, durpës, mediena). *Gýdymas* gamtinémis priemonémis. *Kurortų veiklā priklauso nuo demogrāfijos, gamtinių iš finansinių išteklių, téisés aktų. Kariúomenės judéjimą ribojo gamtinės kliúty. • ant.* dirbtinis.

◊ **gamtiniai reikalai** euf. žr. reikalas.

gāmtiškai prv.

→ gamtiškas: *Gamtis kai vertingas miškas. Pririnkaū gāmtiškai jdomiū akmeny. Žvérys čià gyvëna natūraliai gāmtiškai. Ažuoliukus pasodinome gāmtiškai unikaliojè vietoje.*

gāmtiškas, gāmtiška bdv. (1)

būdingas gamtai: *Mùs sužavéjo natūralus gāmtiškas vaizdas.*

gamtiškumas dkt. ppr. vns. (2)

→ gamtiškas: *Šiò poèzijai būdingas gamtiškumas. Mäginiai rituälai kupini gamtiškumo. Žmogus sùgeba péržengti gamtiškumo ribas.*

gamtójauta dkt. vns. (1)

jausminis santykis su gamta: *Gamtójautos raiškà. Lietuvii gamtójauta gerokai skiriiasi nuo, tařkim, vókiecių ar japonių gamtójautos. Didì pagarbà gāmtitai geriáusiai atliépia mûsų gamtójautą.*

gamtóauda dkt. vns. (1)

gamtos gerybių, reikalingų žmonių gyvenimui, naudojimas: *Gamtónaudos valdymo principai. Lietuvos gamtiniai ištekliai iš gamtóauda. Póziūris į gamtóaudą laikui bégant labai pasikeitë.*

gamtōs apsaugà

teisinių, technologinių, biologinių ir kitų priemonių bei etinių pažiūrų ir veiksnių sistema, padedanti reguliuoti visuomenės santykį su gamta, saugoti gamtą ir žmonių sveikatą nuo kenksmingų jų veiklos padarinių; **sin.** gamtosauga: *Aplinkös ministèrijoje veikia Gamtōs apsaugos departameñtas. Gamtōs apsaugos įstātyme reglamentuota retūjų objektų apsaugà. Léidžiamas laikraštis apiē gamtōs āpsaugą.*

gamtōsauga dkt. vns. (1)

GAMTOS APSAUGA: *Gamtōsaugos specialistai. Nemažai šalięs gyvėntojų teigia besirúpinantys ekològija iř gamtōsauga. Laidū apiē ekològiją iř gamtōsaugą Lietuvos televizijose nérà gausù. Bùvo įkurtà gamtōsaugos aktyvištų organizācija.*

gamtōsaugininkas, gamtōsaugininkè dkt. (1)

gamtosaugos specialistas, darbuotojas: *Leidimq kiřsti medžiūs pasirāšē gamtōsaugininkas. Gamtōsaugininkai pričiupo brakonieriūs.*

gamtosauginis, gamtosauginè bdv. (2)

susijęs su gamtos apsauga: *Výkdomas gamtosauginis projekta. Išvýkome į gamtosauginij žygį dviračiais.*

gamtótyra dkt. vns. (1)

mokslai, tiriantys gamtą: *Į seminārq susiriñko gamtótyros disciplinų specialistai. Gamtótyra rēmiasi biològijos, ekològijos bei visaīs kitaīs gamtōs mókslais. Kasdieniam gyvēnime reikia atsakingai tākyti gamtótyros žiniās. Studijosiu gamtótyrą.*

gamtótyrininkas, gamtótyrininkè dkt. (1)

gamtotoyros specialistas; **sin.** gamtininkas: *Lankaū jaunūjų gamtótyrininkų bûrēli. Senovēs gamtótyrininkai kosmològiniu pasáulio centrū laikē Žemēs skritulj.*

gamtótvarka dkt. (1)

gamtos tvarkymas: *Jau pàrengtas raistu iř pélkès gamtótvarkos projekta. Sáugomq teritòrijų gamtótvarkos planai rengiami, siekiant išsáugoti nýkstančias augalų bei gyvūnu rūšis.*

gamtóvaizdis dkt. (1)

vietovés vaizdas: *Lietuvoyè yrà daūg gražiū gamtóvaizdžių. Pirmýkštì gamtóvaizdj keičia žmogaūs veiklā. Daillinko darbuosè mañosi mētu laikai, keičiasi gamtóvaizdžiai, bet jauti žmogaūs mēilę mēdžiui, gēlei. • plg. kraštovaizdis.*

gañ prv.

1. GANA 1: *Gañ jums ríetis, apsklausýti nejmānomā!*

2. GANA 2: *Gañ didelis pyrágas išėjo. Gañ ilgaî užtrukaū pàs gydytojq. Mán pradžiojè nèt svōris krito, iř gañ smařkiai.*

◊ **iř gañ** reiškiant apibendrinimą arba išvadą, kylančius iš ankstesnio veiksmo; **sin.** ir gana, ir viskas: *Užmiršau, iř gañ, kuř tā skrajütę nukišau. Jis gyvēna prastař, gyvēna, iř gañ. Dangùs apniükęs, bet nelyja, iř gañ.*

Ganà dkt. vns. (2), **ofic. Gānos Respùblika**

valstybè Vakarų Afrikoje, prie Atlanto vandenyno: *Gānoje tyvuliúoja didžiáusias pasáulyje dirbtinis – Vòltos – ēžeras.*

ganà prv.

1. daugiau nereikia; **sin.** pakanka, užtenka: *Griebk dár vienq spùrgq. – Āčiū, mán jaū ganà. Ař ganà drùskos (sriubojè)? Ař ganà, ař dár pamasažúoti (skaūdamq sprándq)?*

2. tam tikru laipsniu; **sin.** pakankamai: *Jiē dár ganà jauni, spēs prasigvēnti. Bagažinē ganà talpi, gál iř visķi sukráusime.* | gerokai, žymiai: *Grīžaū namō ganà vēlai, taī iř neskaņbināu.*
◊ **iř ganà** reiškiant apibendrinimą arba išvadą, kylančius iš ankstesnio veiksmo; **sin.** ir viskas: *Senēlis užsispýré, iř ganà. Reikia tās nūotraukas sudēginti, bet nekyla rankà, iř ganà. Iř pérsoninai, iř trēsiù, iř šviesōs gáuna (amarilis), o nezýdi, iř ganà.*

gañdas dkt. (4)

nepatikrinta, abejotina ar pramanya žinia; **sin.** paskala, girdas: *Tō nēt nepavadiñsi gandù, tai prasimānymas. Kās paneiġs šī gañdā?* *Pasklido gandaī, kād brañgs dūjos. Gál pakāks gandùs skleisti?* *Gandùs vējas nešiōja (flk.). Žmónēs gyvēna daugiaū gandaīs nei tiesā apiē Euròpos Sājungā. Šī keliōnē jaū aplīpo ītarīmais, gandaīs, veřsijomis.*

Gandingà dkt. vns. (2)

kaimas Plungės rajone: *Gandiñgos piliākalnis. Gyvēndamas Plungēje, Gandiñgoje lankýdavosi Mikalōjus Konstantinas Čiurlionis sù sāvo žmóna.*

gañdinimas dkt. ppr. vns. (1)

→ **gañdinti:** *Žmoniū gañdinimas kalbomis apiē grēsmēs.*

gañdinti, gañdina, gañdino vksm.

(**ka**) gañdinti, bauginti: *Kám gañdini señgantj žmōgū?!* *Didelēs káinos – baūbas rinkéjams gañdinti.* *Gañdina kaip varlē gañdrāq (flk.).* | **neig. (ko):** *Negañdink vaiko!*

gandónešis, gandónešē dkt. (1), **gandónešis** bendl. (1)

gandū, paskalu nešiotojas, skleidējas: *Āktorē stēbina gandónešių fantāzija. Jī pasiródē bēsanti intrigántē iř gandónešē.* *Mēs akrai jà pasitikéjome, nežtarēme atsiveriāq tikrām gandónešiui.*

gandrālizdis dkt. (1)

gandro lizdas: *Gandrālizdžiai, susuktī aňt elektros stulpū, kēlia pavojū.* *Káime daūg kas sāvo sodýboje keldavo gandrālizdžius.* *Grētimq sodýbq sūpa aštuoniólika gandrālizdžių.* *Káime bùvo keli báltojo gañdro gandrālizdžiai.* *Mūsų mokýklos mokiniai kélé gandrālizdžius, iñkilus.*

gañdras dkt. (4, 2) stambus paukštis ilgomis, ppr. raudonomis kojomis, ilgu kaklu ir ppr. raudonu snapu: *Lietuvojè gyvēna baltieji iř juodieji gandrai.* *Juodieji gandrai (Ciconia nigra) jrašyti į Lietuvōs raudónajā knygā.* *Stýpčioja gañdras pō bālq [pelkētq píevq] varlinédamas.* *Gandrai kleketúoja, kalēna [tárškina] snapaīs.* *Lietuvojè nuō sēno mažiemis vaikáms sākoma, kād juōs gañdras atnešē.* *Mataū pařskrendančius gandrūs.* *Pāskui šienāpjovę linksédama stýpčioja visā gandrū šeimýna.* • **plg.** baltasis gandras.

Gandrīnēs dkt. dgs. (2)

etnogr. diena, kai grīžta gandrai – tradicinė lietuvių šventė, švenčiama kovo 25 dienā: *Peř Gandrinēs bùdavo láukiamā pařskrendant gañdro iř spéjama, kóks bùs deřlius, o šeiminiñkēs keldavosi kuō anksčiaū iř kèpdavo bandelēs.*

gandriùkas dkt. (2)

gandru jauniklis: *Gandriukūs žmónēs surādo iškritusius iš līzdo.* *Vāsaros viduryjè gandriùkai sustipréja, išmóksta skraidýti.*

ganéti, ganéja, ganéjo vksm.

(**ko, kam**) šnek. užtekti, pakakti: *Tūri ganéti šiōs mēdžiagos kostiūmui.*

ganétinai prv.

→ **ganétinas:** *Jī dár ganétinai jaunà, gāli mókytis.* *Šiañdien ganétinai šálta.* *Ganétinai júodas dárbas tās iñdū plovimās.*

ganétilas, ganétila bdv. (1)

turintis pakankamą kiekį juo žymimo daikto ypatybės: *Ganétila rízika važiuoti serpantínais. Ta panéle – ganétila tinginé. Búta ganétilino skepticizmo.*

Gánga dkt. vns. (1)

upé Indijoje ir Bangladeše, įtekanti į Bengalijos įlanką: *Gánga hinduizmè laikoma šventà upè. Į Gángos vández nuleidžiami kremúoti palaikai.*

Gángas dkt. vns. (1)

GANGA: *Priē Gángo susìrenka daūg piligrimų.*

gangreǐt prv.

mažne, kone, beveik: *Tàs berniōkas jōs téváms gangreǐt priē širdiēs.*

gangrenà, *gangrénos* dkt. vns. (2)

kūno dalies, audinio, organo apmirimas, gedimas dėl kraujotakos sutrikimo: *Senātiné gangrenà. Į kójq jsìmeté gangrenà.*

gangrenāvimas dkt. ppr. vns. (1)

→ gangrenuoti: *Galúnių gangrenāvimas.*

gangrenúoti, *gangrenúoja, gangrenávo* vksm.

būti paveiktam gangrenos: *Kója gangrenúoja.* | **beasm. (kà, kam):** *Jám rañkq gangrenávo.*

gañgrinimas dkt. ppr. vns. (1)

šnek. → gangrinti: *Nà, iř létas tåvo gañgrinimas.*

gañgrinti, *gañgrina, gañgrino* vksm.

šnek. (kuo, į kà, iš ko) nerangiai, létai eiti; **sin.** goglanti, gožinti, vilktis: *Mataū, kàd kažkàs keliù iš miško gañgrina. Kàs čià gañgrina į kañbarj?*

gángsteris dkt. (1)

užsienyje – organizuotos banditų gaujos dalyvis: *Mégsti fílmus apiē gángsterius?*

gániava dkt. (1), **ganiavà** (3^b)

1. gyvulių vasaros édesys laukuose (žolé): *Gerà gániava – gerì píeno prímilžiai.*

2. **GANYKLA:** *Pargìnk iš gániavos árkli.*

3. **GANYMAS:** *Jaū pasibaigé gániavos laikas.*

ganiētis, ganiētè dkt. (2)

Ganoje gyvenantis ar iš ten kilęs žmogus: *Músų krepšinio kománndoje žaïdzžia ganiētis. Žadi vèsti ganiētę? Ganiēčiai peř āpeigas daūg šóka iř bûgnija. Susipažinaū sù ganiečiù [ganietè].*

ganiētiškas, ganiētiška bdv. (1)

1. bûdingas ganiečiams, jų kultūrai ar Ganai: *Ganiētiška mûzika yrà svarbi religinių kultų dalis.*

2. Ganoje pagamintas, randamas, kasamas, auginamas: *Ganiētiškas áuksas. Ganiētiška medíena. Ganiētiški kokòsai.*

ganyklà dkt. (2)

žole apaugęs žemės plotas, kuriame gnomi gyvuliai: *Natûrâliosios [sétinës] ganýklos. Vásara sausà, nugânéme visàs ganyklàs. Ganýkloje bùvo atsétà žolé.*

ganýklinis, ganýklinė bdv. (1)

susijęs su ganykla, ganyklomis: *Ganýklinė žolė [piëva]. Ganýkliniai dobilaĩ. Ganýklinės érkės. Reikia, kàd žolė spétų atžélti iki ganýklinės brandôs* (penkiolikos centimetru aukščio). *Piénas iř jõ produktai ganýkliniu laikótariu vidaüs rînkoje neatpiñga.*

gânymas dkt. ppr. vns. (1)

→ ganyti 1: *Gyvulių gânymas pràdedamas gegužës ménesi. Gyvulių gânymas aptvaruosè.*

ganýti, gâno, gânë vksm.

1. (kà, kame, su kuo) varinéti ir saugoti palaidus gyvulius ganykloje, kad paéstų: *Sunkiáusia piemenimis bûdavo ganýti kiaulës. Piemuõ sù botagù gânë jám patikétas avis. Dažniáusiai gânomi galvijài, arkliai, ávys iř óžkos. Lietuvojè nuõ sêno yrà uždrausta ganýti miškuosè. Berbèrai dykumosè gâno dideles káimenes kupranugârių.*

2. (kà) šerti, penéti: *Jìs sustójęs árklius gânë. | sngr.: Ávys gânosí pakrûmëse.*

3. (kà) šnek. saugoti, prižiûréti: *Baidârémis plaükdamo sù draugų šeimà: kôl vienì baidarès nêša, kitì vaikùs gâno. Šjmet važiúosime slidinéti sù visà šeimà – senéliai jaū pavařgo peř atóstogas ganýti mûsù nekláužadas.*

4. vesti tikéjimo keliu: *Jeí Viešpats mûs gâno, mûms niëko nebetrûks.*

◊ akis ganýti (i kà, po kà) gérétis, grožetis: *Susiriñkusieji gânë akis į tviskančius automobilius iř dailiàs merginàs. Abù bróliai põ geraï jdîrbtus iř prižiûrétaus laukùs akis gânë. várnas ganýti* žiopsoti, vêpsoti, žvalgytis: *Skaityk, ô nè várnas ganýk!*

ganýtojas, ganýtoja dkt. (1)

1. kas gano gyvulius; sin. piemuo, ganovas: *Aviû [ožkû] ganýtojas. Álpiû kárviû ganýtojai.*

2. kunigas ar vyskupas; sin. piemuo: *Katalikû ganýtojas. Uolùs iř rûpestingas ganýtojas. Àš bûsiu sîelû ganýtojas.*

ganýtojiškas, ganýtojiška bdv. (1)

toks, kaip ganytojo (2 r.), bûdingas ganytojui: *Ganýtojiškas láiškas [tònas, rûpestis]. Ganýtojiška veiklâ [méilé, globà].*

ganksójimas dkt. ppr. vns. (1)

→ ganksoti: *Darbû daûg, tåvo ganksójimas manè siùtina.*

ganksóti, gañkso, ganksójo vksm.

(kame) šnek. bûti, stovéti kur nors be darbo ar be reikalo; sin. karksoti, riogsoti: *Nérà laiko, ô tù teñ nuéjës ganksai. Arkliai gañkso ištisq dienq kiemè.*

ganôvas, ganôvë dkt. (2)

1. GANYTOJAS 1: *Ganôvai gyvuliaiš rúpinasi.*

2. GANYTOJAS 2: Ô, ganôve, pasirúpink paklydusiomis sîelomis.

gántas dkt. (1)

žvejyboje – statomas trijų sluoksnių tinklas, kurio vidurinis sluoksnis tankus, o kraštiniai reti: *Paspésti gántq. Žuvìs gáudo sù gántu.*

gaònas dkt. (2)

judéjų religijos autoritetų garbës titulas: *Žinomiáusias Vîlniaus gaònas bùvo Šlòmo Zálmanas Elijâhu.*

gař, gár išt.

kartojant vartojamas girkséjimui pamégdžioti: *Gař gař gárgsi žqsys.*

garankščiāvimas dkt. sngr. ppr. vns. (1)

→ garankščiuotis: *Plúošto [gijū, verpalū, siūlū] garankščiāvimas.*

garankščiúotas, garankščiúota bdv. (1)

1. su garankštimis (1 r.); sin. susivijęs, garankštetas: *Garankščiúoti siūlai.*

2. su raukšlémis; sin. raukšlétas, garankštetas: *Garankščiúotas sijōnas. Iš purvinōs apýkaklės kyšójo garankščiúotas sprándas.*

garankščiúotis, garankščiúojasi, garankščiāvosi vksm. sngr.

1. darytis garankščiuotam, su garankštimis (1 r.); sin. garankštétis: *Siūlai garankščiúojasi.*

2. darytis garankščiuotam, su raukšlémis; sin. garankštétis: *Marškinij nūgara [sijōnas] garankščiúojasi. Drabùžiai turi būti patogūs, mēdžiaga lengvai kriñtanti, natūrali iř neliñkusi garankščiúotis.* | prk.: *Nuō kařščio leipo iř garankščiāvosi kiekviénas lāpas.*

garankštéjimas dkt. sngr. ppr. vns. (1)

1. → garankštétis 1: *Siūlų garankštéjimas.*

2. → garankštétis 2: *Drègmė, tiesioginiai sáulés spinduliai gāli paskātinti pōpieriaus garankštéjimqsi.*

garankštétai prv.

→ garankštetas 1: *Garankštétai suverpti siūlai.*

garankštetas, garankštéta bdv. (1)

1. su garankštimis (1 r.), susivijęs; sin. garankščiuotas: *Vìlnos nelabař garankštétos, bët vis tiek reikia iškédenti.* | ivr.: *Garankštétasis siūlas.*

2. su garankštimis, raukšlémis; sin. garankščiuotas, raukšlétas: *Čià dabař madà tokià – garankštétais drabùžiais váikšcioti? Jis pagrasino garankštétu pirštù. Kaip prižiūréti garankštétą ódq? Artójo rañkos visadà garankštétos.*

garankštétis, garankštéjas, garankštéjosi vksm. sngr.

1. darytis garankštétam, su garankštimis (1 r.); sin. garankščiuotis: *Sukrùs siūlas garankštéjas.*

2. darytis garankštétam, su raukšlémis; sin. garankščiuotis: *Šitas sijōnas labai garankštéjas.*

garankštétumas dkt. ppr. vns. (2)

1. → garankštetas 1: *Vìlnos garankštétumas.*

2. → garankštetas 2: *Drabùžių [rañkų] garankštétumas.*

garánkštis, garánkšties dkt. mot. (1)

1. susisukusi, susivijusi, susiraičiusi kilpomis virvė, siūlas, gija: *Garánkštcius susidärymas siúle. Siūlai susisuko į garánkštis. Sùkrios vìlnos mëtasi į garánkštis.*

2. drabužio, audinio ar pan. susiraukimas; sin. raukšlė: *Negerai švařkq pasiūvo – garánkštys därosi. Pataisýk paklôdqe, kàd garánkštcius nebûtu. Laikui bégant tóks čiužinys susiguli, atsirañda nelygumų, garánkštcius.*

garántas dkt. (1)

garantiją teikiantis asmuo, įstaiga ar valstybė: *Laidúotojų iř garántų registrācijos žurnālas.*

Organizācijos lýderis tam pa savotišku politiniu gárantu. Aukščiáusiasis Teišmas – teisingùmo garántas. Kreditorius bet kadà gāli kreiptis į garántą. Auditas – skaidrùmo garántas. Ekonòminės gerovės garántas Lietuvojè – profésinės sájungos. • plg. laiduotojas.

garantāvimas dkt. ppr. vns. (1)

→ garantuoti: *Vaiko téisių [žiniäsklaidos láisvės, sociálines gyvénitojų apsaugōs] garantāvimas.*

Iñdélių garantavimo fòndas. Valstybës tarnáutojų kòrpusaq sudàrançiu asmenù profesinè veiklì yrà susìjusi sù viëšojo interèso garantavimù.

garántija dkt. (1)

1. laidas, užtikrinimas: *Tarptautinës (saugùmo) garántijos. Kuř garántija, kàd pô mëtu nepérsigalvosite? Darbdavýs įsipareigója iþykdyti dárbo sutartyjè numatytas garántijas.*
2. gamintojo, pardavéo ar paslaugù teikéjo prisiimama atsakomybë vartotojui už gaminio, pirkino ar paslaugos kokybę per tam tikrą laiką (pvz., įsipareigojimas tuo laiku nemokamai taisyti gedimus): *Visíems kompiùteriams suteikiamà [duodamà] dvejù mëtu garántija. Añ šíems bátams garántija dár galioja?* | **šnek.** tokios atsakomybës prisiémimo laikas: *Nèšk taisýti tā telefònq, kôl garántija nesibaigé.*

garántinis, garántiné bdv. (1)

susijës su garantija (2 r.): *Garántinis räštas. Garántiniai įsipareigójimai. Garántinis televízoriaus laikas dár nesibaigé – meistraï jî sutvarkys nemokamai. Čia atliékamas garántinis prietaiso taïsymas. Jîs dirba garántinës priéziuros tèchniku.*

garantúoti, garantúoja, garantávo vksm.

(**kâ**) užtikrinti prisiimant moralinę atsakomybę; **sin.** laiduoti, patikinti: *Añ garantúoju, kàd viskq padarysiu laikù. Lietuvà garantúoja tarptautinës téisés principiù iñ normų igyvëndinimq. Bánkas garantúoja iñdéliu slaptumq. Garantúojame, kàd reklámq išsiûsime ikì grúodžio pirmôs dienôs.*

g  ras dkt. (4)

dujiné medžiagos bûsena: *G  ro k  tilas [ma  in  , turbin  ]. I   vérdan  io arb  tinio kilo g  ras. Š  alta, ka  bant n  t g  ras i   burn  s e  na. Piln   virtuv  e [voni  ] gar  . Dar  oves geri  usia n   kepti, o v  rti g  ruose. P  r  alus sve  ka pakv  p  uti vérdan  i b  ulvi   gara  s.* | **r  ukas, migla:** *I   m  ari   k  yla g  ras.*
◊ **d  utis g  ro** žr. duotis. **g  yu gar  u** labai (nori, troksta, u  simané ko): *G  yu gar  u n  oriu v  lgysi. J  is g  yu gar  u u  siman  e va  iuoti. Añ g  yu gar  u tr  kstu i   čia i  seiti.* **  udo g  ras** vulg. nesvarbus dalykas; **sin.** niekai, menkniekis: *D  l   udo g  ro a  s n  esuku galv  s. Čia tai   udo g  ras, daugiau ni  ko.*

gar  vimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → **garuoti** 1: *Az  oto [g  ysidabrio] gar  vimas. Intensyvùs n  ftos produktu gar  vimas. Gar  vimas i   e  zer  ,   pi  , kit   vande  s telkini  .*
2. → **garuoti** 2: *  pi   [fe  zer  ] gar  vimas. Di  vos [p  udo, vérdamo mai  sto] gar  vimas.*

gar  žas dkt. (2)

pastatas ar patalpa transporto priemonëms laikyti ar taisyti: *Čia gre  t b  s pastatytais daugiaauk  stis gar  žas. Automobili   jvairava   i   po  zemini   gar  žq. Metaliniame gara  ze st  ovi d   automobilialai. I  sn  omojame gara  žus.*

g  rbana dkt. (1)

plaukų, vilnų ar kt. banga, susisukusi sruoga: *Buva   tikr   lietuv  ait   – auksin  emis g  rbanomis i   m  lynomis akimi  s. Susi  uk  ok susiv  lusias [sutar  ytas] g  rbanas. Nega  la toki   grazi   stambi   g  rban   (ki  pti)?*

garb  n  ¹ dkt. (2)

augalų liga – lapų deformacija, garbanojimasis: *B  ulvi   garb  n  . Augal  , se  gan  ciu   virusu sukelta garban  , l  apko  ciai susigarban  ja.*

garban  l   dkt. (1)

dem. garbana: *Sm  lkios garban  l  s. Nusiki  psiu garban  l  s.*

garbangaļvis, garbangaļvē dkt. (2)

kas su garbanota galva; sin. garbanius: *Māno dukrā mēlynākē, garbangaļvē. Gražiai grója tās garbangaļvis akordeòníninkas.*

garbānius, garbānē² dkt. (2)

kas garbanotais plaukais: *Garbānē mergāité. Žiūrék, draugē plūša nenusākomo ámžiaus seniōkas iř kokių trejū mētū garbānius. Draugāvo jis sù tā garbanē kókius metūs. Ař daūg vařgo sù tókiu garbāniumi (šunimī)?*

garbanōčius, garbanōtē dkt. (2)

GARBANIUS: *Tāvo sūnūs tóks dailūs garbanōčius.*

garbanójimas dkt. ppr. vns. (1)

→ garbanoti: *Plaukū garbanójimas.* | sngr.: *Lāpu [plaukū] garbanójimasis.*

garbanōklis dkt. (2)

elektrinis prietaisas plaukams garbanoti: *Naudótis garbanokliù.*

garbanótas, garbanóta bdv. (1)

su garbanomis: *Garbanótas perūkas. Langē pasiródē vyriškis sù žilā garbanóta ševeliūrā. Nenusikiřpk sāvo garbanótū plaukū.* | īvr.: *Nusipirkau garbanótujų salōtū. Ař esī mātēs garbanótqjí pelikānq?* *Žiūrék – strāksi garbanótieji kiškiai.* | kurio plaukai (kailis) su garbanomis: *Garbanóta mergāité. Garbanótas ériūkas.*

garbanóti, garbanója, garbanójo vksm.

(kā, kuo, su kuo) daryti su garbanomis: *Peř dažnai garbanóti pláukus [sù] žnýplémis nérà geraī.* | neig. (ko, su kuo): *Āš negarbanóju plaukū sù suktūkais.* | sngr.: *Garbanójasi siúlas [siūlē, audinýs]. Māno plaukai šiek tiek garbanójasi. Tāvo plaukai nesigarbanója?* Jei prādeda garbanótis daržē auginamų mōrkų lāpai, tai póżymis, kād šiās daržovés pàžeidē lapų blakutēs. | sngr. (kā, ko, su kuo): *Āš dažnai garbanójuosi pláukus. Priēš šveñtē púoliau garbanótis plaukū (sù) suktūkais.*

garbē dkt. (4)

1. dorovinių žmogaus vertybų (padorumo, sąžiningumo, pareigingumo ir kt.) visuma: *Geraī padaryti šī dárba mán yrā garbēs dalýkas. Neturi tū nei garbēs, nei sázinės.*
2. visuomenės pripažistama pagarba už nuopelnus: *Garbēs veřtas póelgis. Šlovē iř garbē knygnešiáms, neléidusiems sunaikinti gimtōsios kalbōs! Júsų pasiúlymas teǐkia mūms gařbę. Dírbti Júsų vadováujamam mán yrā didžiulē garbē. Tai nedāro tāu garbēs. Jám labai reǐkia garbēs (būti garbinamam).*
3. geras vardas, gera reputacija; sin. šlovė: *Nupléšti gařbę. Netekti garbēs. Suterštā [suteptā] pártijos garbē. Spòrtininkas giñs Lietuvōs gařbę olimpiādoje.*
- ◊ **garbēs žōdis** žr. žodis. **(kienō) gařbei** (kā) pagerbiant: *Svēčio gařbei prezidentūroje reñgiamas priémimas.*

garbēs narys

garsiam asmeniui, priimamam į organizaciją ar joje labai pagerbiamam, suteikiamas vardas: *Lietuvōs rašytojų sázungos garbēs narys.*

garbēs piliētis, garbēs piliētē

1. vyr. vns. vardas, suteikiamas Lietuvos Respublikos piliečiui ar užsieniečiui už ypatingus nuopelnus visuomenei, Lietuvai ar kuriai nors savivaldybei: *Iškilmingas garbēs piliēčio vařdo iř regālijų įteikimas. Profesorei sùteiktas Drūskininkų garbēs piliēčio vařdas.*
2. tā vardą turintis asmuo: *Marijámpolēs garbēs piliētē Violetā Urmanavičiūtē. Architèktas tāpo Kaūno miēsto garbēs piliečiu.*

garbēs rātas

simbolinis nuotolis (ppr. stadiono ratas), kurį po ypač reikšmingų varžybų bėga, eina, važiuoja jų nugalėtojai: *Komándos nugalétojos garbēs rātas. Motocīklininkai apsūko garbēs rātą miesto gatvėmis. Darniā kolonā nužygiavome garbēs rātą.*

garbēs sargýba

grupė karių ar asmenų, stovinčių kam nors pagerbti: *Priē kačto stóvi garbēs sargýba.*

garbétroška dkt. (1)

1. **bendr.** garbēs trokštantis žmogus: *Nemaniaū, kād jis tóks pasipūtęs garbétroška! Bèt kokià tåvo sesuō garbétroška! Negaliù pakēsti garbétroškų.*
2. **vns.** garbēs troškimas: *Karaï dažniáusiai kyla dēl garbétroškos, pýkčio, gõdulio ař kokiōs panašiōs sielos ligōs. Kvailumas dažnai réiskiasi puikybës, tuštýbës ař garbétroškos pavídalu. Valstýbës vadövui vis sunkiaū slépti sàvo garbétroškq.*

gařbiai prv.

PAGARBIAI: *Sutrikaū taip gařbiai pavadintas. Mùs labai gařbiai prièmē.*

garbingai prv.

1. → garbingas 2: *Gyvénti [elgtis] garbingai. Garbingai atstováuti valstýbei. Jis garbingai atliko sàvo pàreigq.*
2. → garbingas 3: *Garbingai kovóti. Konkureñcija turéty výkti pagal garbingai sùtartas taisykłes.*
3. → garbingas 4: *Jis bùvo garbingai pasodintas añt súolo susiriñkusiujų rato vidurý. Añt sienos garbingai kabéjo tévo portrëtas.*

garbingas, garbinga bdv. (1)

1. keliantis pagarbą dėl savo dorovinių vertybų, sąžiningumo ir pan. (apie žmones): *Garbingas pareigūnas. Garbinga giminë. Måno tòstas ùž garbingą gruzinų taütq bùvo sùtiktas plojimais.* • plg. sąžiningas, doras, kilnus.
2. nusipelnantis visuomenės pagarbos (apie veiksmus, poelgius ir pan.); **sin.** gerbtinas: *Garbingas dárbas [póelgis]. Garbinga šaliës istòrija. Garbingos pàreigos [tradicijos]. Tavës, Lietuvôs jaunime, lákia sunkùs, bët garbingas uždavinýs.*
3. grindžiamas teisingumu, kuriame laikomasi taisyklių; **sin.** sąžiningas: *Garbingas susitarimas. Garbinga politika. Jaū turéjau prógy jsiitikinti, kād sąžiningumà iř garbingas žaidimas ilgainiui subrandinà gerų vaïsių.*
4. rodantis, išreiškiantis kam nors pagarbą: *Garbingas apdovanójimas. Sédéjojis garbingoje viétoje kartu sù dviem sùnumis. Mokýklai bùvo sùteiktas garbingas Kovo 11-osios mokýklos vařdas.*
5. apie ilgą žmogaus amžių ar kokią reikšmingą datą; **sin.** garbus: *Garbinga Lietuvôs nepriklausomybës atkûrimo sukaktis. Šiañdien švenčiame garbingą técio jubiliøj. Senélë suláuké garbingo ámžiaus.*

garbingumas dkt. ppr. vns. (2)

1. → garbingas 1: *Labiáusiai kai kuriems žmonéms trüksta garbingumo iř sąžiningumo. Jós garbingumù aš neabejoju.*
2. → garbingas 2: *Sántuokos garbingumas. Ař jūs nètikite mano siékių [tikslų] garbingumù?*
3. → garbingas 3: *Polítikos garbingumas.*

gárbinimas dkt. ppr. vns. (1)

→ garbinti 1: *Mergélës Marijos gárbinimas Lietuvojë. Amžinôsios ugniës kûrénimas iř gárbinimas. Gamtoj jégū [dievýbių] gárbinimas. Ką mânote apiē garsių žmonių gárbinimq?*

garbinys dkt. (3^a), **garbinys** (3^b)

garbanota, susisukusi plaukų ar vilnų sruoga: *Isikibti į gárbinius* (pešantis). *Balti jū vilnu garbiniai* – ačtrino debesims dangujė. Juodai plaukų garbiniai lyg kókios metalo drôžlės styrójo į šalìs. | prk.: Béržo garbiniai.

garbiniúotas, garbiniúota bdv. (1)

su garbiniais: *Màno plaukai garbiniúoti. Bùvo stóras bajòras (sù) garbiniúota barzdà.* | kurio plaukai (kailis) su garbiniais: *Paglósčiau garbiniúotą berniuko gálvą. Ói, kóks gražus garbiniúotas pùdelis!*

garbiniúoti, garbiniúoja, garbiniávo vksm.

(kà) **GARBANOTI:** Vestùvių rýtq nútakos pláukus garbiniúosime. | neig. (ko): Negarbiniúok plaukų – jiē grázus ir tiēsūs. | sngr.: *Màno plaukai garbiniúojasi.* | sngr. (kà): *Gál reikétu garbiniúotis pláukus priēš šventës?*

gárbinti, gárбina, gárбino vksm.

1. (kà) teikti garbę, labai gerbt; sin. aukštinti, šlovinti: *Gárbinkime Švenčiáusiqjì Sakrameñtq* (relig.). *Senóveje žmónés gárбino dieváitę Gábiją.* | neig. (ko): *Mës negárbiname stabū.*
2. (kà) iron. niekinti, peikti, plūsti: *Ùž sulaužytą tvõrq dár ilgaî tavè móterys gárbins.*

gárbintojas, gárbintoja dkt. (1)

1. kas garbina (1 r.): *Idéjos [mókslo] gárbintojas. Stabū gárbintojai* (relig.).
2. kas rodo démesj, žavisi, meilinasi, nori draugauti: *Ji tikrā gražuõlé, tūri daûg gárbintoju.*

gařbstymas dkt. ppr. vns. (1)

1. → garbstysi 1: *Pérdetas garsenýbių gařbstymas. Spòrtininkas mègavosi šlovè iř gařbstymu.*
2. → garbstysi 2: *Mìrusiųjų gařbstymo raûdos. Lietuvøjè žìnomas numìrèlio gařbstymo – raudójimo žodžiai, dzûkų vadinto žodžiavimu, – paprotys.*

garbstýti, gařbsto, gařbsté vksm.

1. (kà) garbinti, girti, liaupsinti: *Visì jí gařbsto. Visì kaip susitärę gařbsté jáunqjì rašýtoj q iř jõ knýgq.* | neig. (ko): *Negarbstýk tõ, kuris pagarbõs neveritas.*
2. (kà) gailiai apraudoti (numiréli) žodžiai išvardijant jo gerus darbus, dorybes: *Mótina gařbsté mìrusių dûkrq. Kai mótina èmè garbstýti mìrusj sùny, visì pravìrko.* | neig. (ko): *Negarbstýk mamõs – jõs nebepríkelisi.*

garbùmas dkt. ppr. vns. (2)

1. → garbus 1: **GARBINGUMAS:** *Daûkantas išrýškina Lietuvõs výrų garbùmq iř išmintingùmq.*
1. → garbus 2: *Senõlio ámžiaus garbùmas.*

garbùs, garbi bdv. (4)

1. keliantis pagarbą dél savo dorovinių vertybų, sąžiningumo ir pan. (apie žmones); sin. garbingas: *Gařbùs šiõ vâkaro svečiai! Mán patikéta gařbiq viësnìq sutikti iř palydëti į pósédžių sâlę.*
2. apie ilgą žmogaus amžių ar kokią reikšmingą datą; sin. garbingas: *Garbaüs ámžiaus mókslininkas bùvo iškilmìngai pasvëikintas. Gařbù jubiliëjų óperos žvaigždë sutiko sàvo namuosè. Mûsų mokyklà minéjo gařbiq sùkaktj – devýniasdešimt mëtų.*
3. rodantis, išreiškiantis kam nors pagarbą; sin. garbingas: *Apžvalgìniame stráipsnyje sunkù aprépti garbiùs daîlininko titulus iř apdovanójimus. Garbiq apdovanójimų iškilmes têko atidëti.*
4. nusipelnantis visuomenės pagarbos (apie veiksmus, poelgius ir pan.); sin. garbingas, gerbtinas: *Jis èjo garbiàs pâreigas prezidentûroje.*

Gařdamas dkt. vns. (1, 3^b) miestelis Šilutës rajone: *Peř Gařdamq têka Tenenýs.*

gādas dkt. (4)

1. tvarė ar lauke užtverta vieta gyvuliams, paukščiams laikyti: *Gyvulių pilnas gādas. Nāmo galē būvo uždaras gādas. Įvedžiau žirgą į gādą. Kiekviename paršavedė uždāroma į ātskirą gādą. Gardė lākstę avēlēs. Kārvēms veršiūotis įrengiamai atskiri gardai. Veršiāvimosi gardūs reikia gaūsiai pakreikti sausais šiaudais.*

2. iš lentų sukalta dēžė kiaulėms vežti: *Paršeliai vežamai garduosė.*

gardēlē dkt. (2)

tam tikras struktūros elementų išsidėstymas: *Kristalinė [optinė] gardēlē. Skaičių [taškų] gardēlē. Atominės gardēlės mazguosė yrā atomai.*

gardēnija dkt. (1)

krūmas ar nedidelis medis, vazoninis augalas blizgančias lapais ir kvapais baltais ar gelsvais vaškiniais žiedais (*Gardenia*): *Pieno baltumo gardēnijos žiedai sudaro mažas puokštelišas. Svaigiai kvēpia gardēnijos. Iš gardēnijų žiedų išgáunama aliejaus.*

garderòbas dkt. vns. (2)

visi vieno žmogaus drabužiai ir aksesuarai: *Nesù tokia turtīnga, kād kasmēt atnaūjinčiau visq sàvo garderòbą. Teigiama, kād garderòbo pāgrindas – paprasti, lengvai dērinami daiktais, tařkim, baltā palaidinē iř júodos kélnés. Akiniai šiañdien yrā tāpē daūglio kasdiēnio garderòbo dalimi.*

gardēsis dkt. (2)

gardus valgis; sin. skanėtas: *Kavīneje vālgēme tīkra gardēsi – salotās sù tunū. Norečiau nustēbinti tavē pačios keptū gardēsiū. Uzsūkime į prancūzišķu gardēsi parduojuvēlē! Vālgēme burnoje tiřpstančius šokolādinius gardēsiūs.*

gardēti, gardēja, gardējo vksm.

darytis gardesniams; sin. skanēti: *Šiōs īmonēs gamīnamas šokolādas visi gardēja, jō kokybē gerēja.*

gardýbē dkt. (1)

(ppr. didelis) gardumas, skanumas: *Jaū tūj brāškių gardýbē, negaliū atsiválgyti!*

gardīklis dkt. (2)

natūralus arba sintetinis maisto priedas skoniui gerinti: *Gardīkliai maisto mēdžiagas gāli padarýti saldesnēs, rūgštesnēs, aitresnēs iř panašiai. Dirbtiniai gardīkliai dažnai turi tokiai pācīq chēminē sùdētī kaip iř natūrālūs. Riešutai sutrūpinami iř maîšomi sù kakāvos miltēliais, vanilē iř kitaîs natūraliaiš gardīkliai (žolēlēmis, jvairiaiš prieskoniais). Peř visókius kvapikliūs, gardikliūs iř kitokj sintētinj šlamštq greitai tīkra dūonos skōnij pamiršime.*

gardýn prv.

1. → gardus 1: *Tiē tāvo kepti meduôliai kuō tolŷn, tuō gardýn.*

2. → gardus 2: *Pradžiojē mán kvepalai (jū kvapas) nepatiko, o dabař paúostau – visi gardýn.*

Gādinas dkt. vns. (3^b)

miestas Baltarusijos vakaruose: *Nuō trýlikto ámžiaus vidurio iki aštuoniolikto ámžiaus pabaigōs Gādinas priklaūsė Lietuvōs Didžiajai Kunigaikštystei. Gardinė lietūviai šveñčia religines iř tautinės šventės.*

gárdinimas dkt. ppr. vns. (1)

→ gardinti: *Patiekalū gárdinimas prieskoniais.*

gardīnis¹, gardīnē¹ bdv. (2)

APTVARINIS 3: *Šis kultūros pamînklas priskiriamas vadînamajam gardīnių, arbâ aptvarinių, pilių tipui.*

gardinis², gardinė² bdv. (2)

turintis gardis, su gardimis: *Ař esì mātęs gardinj vežimq?*

gárdinti, gárdina, gárdino vksm.

(ką, kuo, su kuo) daryti gardų, gardesnį; sin. skaninti: *Gárdinti sriùbq (sù) priëskoniais.* | sngr. (ką, kuo, su kuo): *Gárdinkitēs kēpsnij (sù) pomidörų pâdažu.*

gardis¹, gardiēs dkt. mot. (4)

etnogr. šoninė vežimo tvorelė: *Uždék gardis šiēnui vèžti. Nesésk añt vežimo gardiēs. Úkininkas jkiřto peiliù į gardiēs kartēlę.*

gařdis² dkt. (2)

gardumas, skanumas: *Prarijaū kaip šuō muīlq – nei gařdžio, nei sóties. Súrymas suteikia būdingq šiō súrio gařdij. Gérimq laiko qžuolo statinēse, todēl jis jgáuna papıldomo gařdžio.*

gardumà dkt. (3^a)

gardžioji dalis: *Tař velniúkštis – pāčiq gárdumq nulažé, kítq tìk paknaibē!*

gardùmas dkt. ppr. vns. (2)

1. → gardus 1: *Padéjau kisielių į šaldytuvq – iř nebér tō gardùmo. Šaltalañkiai gardumù nepasižymi, bet jūs súltis gérti labai sveika.*
2. → gardus 2: *Íš virtuvés veřčiasi pusétino gardùmo garař iř kvāpai – žinoma, věl kopūstai! Íkvépiau ēglių gardùmo į plaučiūs. Voveriū sudžiautì grýbai visq miškq gardumù kvépina. Gařla vařkq kélti paryčiaiš, peř pátj miēgo gardumq.*

gardumělis dkt. (2)

dem. gardumas 1: *Ö jaū kriáušés sultingos – tìkras gardumělis. Baravykiùkai sù spirkùčiais – kàs atsisakýs tokiu garduméliu pasimégauti? Švelnùs, mìnkštas – nè súris, ö garduméliu gardumělis.*

gardumýnas dkt. (1)

gardus valgis; sin. gardésis, skanětas: *Moliūgq blýnai – tìkras gardumýnas. Pripirkaū kalēdinių gardumýnu. Šveñtēje nestigo kvapniū gardumýnu. Jis nepasididžiavo kartù skanauti gardumýnu. Piñigus bùvo išléidę gardumýnams.*

gardūnýtē dkt. (1)

smulkus, kvapus pašarinis varpinis augalas (ppr. kvapioji gardūnytē, *Anthoxanthum odoratum*): *Gardūnýtēs paplitusios Euròpos iř Āzijos vidutinio klimato júostoje. Dabař píevose gausù kvapiųjų gardūnýcių.*

garduõlis, garduõlē dkt. (2)

kas gardus ar kas augina ką gardų: *Obuoliai garduõliai. Obelis garduõlē. Pasivaišink šituō garduoliū (obuoliu). Ař pažysti ūmedes garduolēs (*Russula delica*)?*

gardùs, gardì bdv. (3, 4)

1. turintis gerą skoni; sin. skanus: *Gardùs valgis [vanduō]. Móki gárdžią kāvq išvìrti! Ateik, gárdžiu kepsniù pavaišinsiu.* | aukšt.: *Diēnq pastovéjės tortas gardèsnis.* | aukšč.: *Čià gardžiáusi cepelinai visamè miestē.* **gardù** bev.: *Gardù kaip devyni mēdūs (flk.). Dù grýbai į barščiūs – peř gardù (juok.).* | aukšt.: *Savà díona vis gardžiaū.*

2. teikiantis malonumo; sin. malonus: *Gardùs kvāpas. Pasilépinkite gárdžiu pókaičio miegù.*

gardùt dll.

vartojama pabrēžiant tos pačios šaknies būdvardžio reikšmę: *Válgiau gardùt gardutėlio torto. Tàvo iškeptà díona gardùt gardutelē.*

gardutėlis, gardutėlė bdv. (2)

labai gardus: Šviežutėlis gardutėlis pyrāgas garuoja aňt stalo. Suválgyk gardutėlio šokolādo. Išgérēme gardutėlės juodōsios arbātos. Ragavome gardutėlių vāsių.

gardžiai prv.

1. → gardus 1: Tojė valgýkloje gardžiai nepaválgysi. Paprasčiausią kôšę gâlima išvîrti gardžiai arbà bet kaip. | aukšt.: Močiutė gardžiau vîrda neî mama.
2. → gardus 2: Bùtas gardžiai kvepéjo migdoliniais pyragáiciais. Kaip gardžiai vākas miëga! Mamà gardžiai nusijuoké [nusikvatójo].

gardžiakvâpis, gardžiakvâpė bdv. (2)

turintis malonu, gardu kvapą: Pîlnas darželis gardžiakvâpių augalû. Paúostyk šiâs gardžiakvapès gélès.

gardžiâvimas dkt. sngr. ppr. vns. (1)

1. → gardžiuotis 1: Gardžiâvimas sâvo rañkomis darýtais skanumýnais [kq tîk pririnktomis žemuogémis]. Besaikis gardžiâvimas saldumýnais keñkia sveikatái.
2. → gardžiuotis 2: Gardžiâvimas bùvusia iř išnýkusia prâbanga. Gardžiâvimas sensaciøgomis detâlémis.

gardžiúotis, gardžiúojasi, gardžiâvosi vksm. sngr.

1. (kuo) valgyti ar gerti (kâ) gardu ir džiaugtis gardumu: Vaikai gardžiúojasi úogomis. Vâlgau súrj iř gardžiúoji. Tiñgai gardžiavausi rytinè kavâ. Midumì nuõ sêno gardžiâvosi daûgelis tautû iř didžioji jû dalis jsivaizdâvo, kâd šis yrâ tîk jû nacionâlinis gérimas.
2. jausti malonumą; sin. gérétis: Gardžiúodamasi visíems pâsakoja naujienas. Åktorë gardžiúojasi žiniâsklaidos iř žmoniû dêmesiu. Jî iš širdi s gardžiâvosi gyvénimu.

gařgalas dkt. (3^b)

gargimas, užkimimas: Gařgalas ìma [užéjo]. Gáusi gařgalq nuõ tõ bégimo.

gargaliâvimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → gargaliuoti 1: Krûtinéje kvépúojant girdéti gargaliâvimas. Kařtais gargaliâvimas paviâsdavo šnypštimù ař nêt švilpimù. Užgûlusi nôsis iř gargaliâvimas gerkléjè gâli bûti sinusito pôzmyiai. Iškvepiant girdéti gilùs gargaliâvimas.
2. šnek. → gargaliuoti 2: Klausiausi jû gargaliâvimo mán nesuprantamâ kalbâ iř tyléjau.
3. → gargaliuoti 3: Gargaliâvimas šiltû drûskû tirpalaïs paleñgvina ligôs simptomûs. Gerklës skaûsmâ malšina gargaliâvimas sòdos tiřpalu.

gargalýnè dkt. (2)

1. menk. burna, gerklé: Užčiáupk sâvo gargalýnè! Ô, jaü paleido gargalýnè!
2. triukšmas, erzelis: Kaip jôs susišneka tokiojè gargalýnèje?
3. neaiški, nesuprantama kalba: Pô ligôs jîs dár suñkiai kalba – tîk namiškiai tâj jô gargalýnè iř supranta.

gargaliúoti, gargaliúoja, gargaliâvo vksm.

1. skleisti pratisâ gargimo, gurgéjimo, kliukséjimo garsâ (ppr. kvépuojant); sin. garguoti, gargti, gergžti: Plaûčiai gargaliúoja. Senôlî râdome gargaliúojantj, iř tuõj mire. Kô gargaliúoju kaip müšamas?!
2. šnek. neaiškiai, nesuprantamai gergždžiančiu ar pan. balsu kalbeti: Kâj jîs teñ kitamè kambarijè gargaliúoja – niéko nesuprantù. Kiemè gomuriniaiis balsaïs gargaliâvo výrai.
3. gurguliuojant, burbuliuojant skalauti (gerklé ar burną): Šiuõ tiřpalu bùrnq reîkia gargaliúojant skaláuti trîs kartûs peñ savaitę. Jéi vākas jaü nemâžas iř móka gargaliúoti, pagaminkite jám drûskos tiřpalo (kai skauda gerklé).

gargāras dkt. bendr. (2)

šnek. didžiulis statinys: *Pastatys kokių gargārą tieliai priėš lágus – iř sudiē, graži panorāma!* | didelis daiktas, žmogus, gyvulys: *Kaip tu sù šituō gargarū į troleibusą tilpsi? Nemokečiau tókio gargāro vairuoti. Tà jū mergiöté tokià gargāras!*

gargāžė dkt. (2)

1. žaizdre išdegusios ir į gabalus sulipusios anglys; sin. šlakas, išdagos: *Šiurkštì kaip gargāžė.*
2. suanglėjės lemos dagčio galas: *Gargāžė užsidega. Nukiřpk gargāžę, iř nebesmilks lémpa.*

gargéjimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → gargečti 1: *Gérvių gargéjimas.*
2. → gargečti 2: *Upės gargéjimas buvo šaltas iř nejaukùs.*
3. → gargečti 3: *Jis sūtelkė visas jégas – iš burnōs paskliduo gargejimas.*

gargéti, gařga (gárga), gargejó vksm.

1. (kame) gargseti, gagenti, girgseti: *Dangujè gargejó gérves. Žqsys jaū gařga – dúok lèsti.*
2. (kame) su triukšmu tekéti; sin. garmeti: *Gargejó slénje upélis. Tuō laikù upés iř upéliai būna užšälę iř juosè dár gařgantis vanduō būna apiē 0 °C temperatūros.*
3. (kame) skleisti pratisą gargo, gurgéjimo, kliukséjimo garsą; sin. garguoti, gartti, gargaliuoti: *Jis bégo gargejamas iř uždusęs. Jōs gerkléjè taip bjaūrai gargejó, kàd ródës, jóg ilgai ji gyvénti negalës.*

gargimas dkt. ppr. vns. (2)

- gartti 1: *Priešmirtinis gargimas. Šiō paūkščio ríksmas panašus į gyvūno pérpjauta gérkle garginq. Ligónio plaūčiuose girdéti garginas.*

gařglinimas dkt. ppr. vns. (1)

- gargini: *Lětas jō gařglinimas.*

gařglinti, gařglina, gařglino vksm.

- (iš ko, į ką, per ką) šnek. iš léto dideliais žingsniais eiti; sin. stypinti: *Gařglina kaip gañdras peř balas. Žmogùlis sù krepšeliu gařglina iš parduotuvés į namus.*

gargéjimas dkt. ppr. vns. (1)

- gargseti: *Išgirdau skreñdancią žqsys gargejimq.*

gargéti, gárgsi, gargejó vksm.

- gagéti, gagenti, girgseti: *Žqsys gárgsi.*

gařgti, gařgia, gařgē vksm. šnek.

1. skleisti pratisą gurgéjimo, gargaliavimo, kliukséjimo garsą; sin. gergžti: *Plaūčiai [užkimusi gerklē] gařgia. Ligónis suñkiai kvépúoja iř gařgia. Ji šnopávo iř pūškávo, bevéik gařgē.* | beasm. (kame): *Jō krūtinéje vis gařgē.*
2. (kä) skleidžiant gurgéjimo, gargaliavimo, kliukséjimo garsą neaiškiai kalbèti, murmèti: *Gařgē jis sonetūs tařsi kalakutas. Kalbèti jis negaléjo – tìk kažkā gařgē.*

gargulýs dkt. (3^b)

- gargimas, kriokimas (gerkléje): *Kažkoks gargulýs jisìmete į gérklę.*

gargúoti, gargúoja, gargávo vksm.

- žem. kvépuoti garginant; sin. karkuoti: *Ligónis pradéjo labiau gargúoti.*

Gargždaĩ dkt. dgs. (3)

1. miestas Klaipédos rajone: *Grožéjomės Minija tiēs Gargždaĩs. Gargžduosè gyvēna māno sesuō.*
2. kaimas Mažeikių rajone: *Kadà výksite į Gárgždus?*

gařgždas dkt. vns. (2)

1. vandens apgludinti apvalaini 1–10 centimetrų skersmens akmenukai: *Atsivežiau stambaūs gařgždo. Pāplūdimio viršaūs dangā – jvairaūs rupūmo smēlis sù žvirgždū iř gargždū.*
2. nuogulos, kurių daugiau kaip pusę sudaro tokie akmenukai: *Gařgždas naudójamas statýbose, tiēsiant keliūs.*

Gargždēlē dkt. vns. (2)

kaimas Kretingos rajone: *Tiēs Gargždelē sustójome pasigrožéti tēkančiu Alkupiu.*

gargždējimas dkt. ppr. vns. (1)

→ *gargždēti* 2: *Iš grētimo kaībario sklidu visókie garsai, panāšūs į gargždējimq. Pasigirđo gargždējimas iř pakilo scenos uždanga.*

gargždesys dkt. (3^b)

gargždējimo garsas; sin. gergždimas: Dūrų [žvýro] gargždesys. Sālē prisipildē gitāru gařgždesio.

gargždēti, gařgžda, gargždējo vksm.

1. skleisti pratisą *gargimo*, švokštimo garsą (ppr. kvēpuojant): *Senōlis siřgdamas nuōlat gargždēdavo. Angliakasiū plaūčiai ēmē gargždēti.*
2. skleisti nemalonų trynimosi garsą; *sin. gergždēti, gurgždēti: Vežīmas šiuřpiai gařgžda, tařsi kartódamas kažkienō neišsakytq skuñdq. Girdējau, kaip gařgžda výriai.*

gargždýnas dkt. (1)

gamtinė *gargždo* sankaupa: *Gargždýnuose augalaī neáuga.*

gargždiškis, gargždiškē dkt. (2)

Gargžduose ar jų apylinkēse gyvenantis ar iš ten kilęs žmogus: Reñgiamas tradicinis gargždiškių susitikimas. Šiaulių fùtbolininkai įveikė gargždiškiūs. Pažīstu keliās gargždiškēs, gyvēnančias Vilniuje.

gargždūmas dkt. ppr. vns. (2)

→ *gargždus: Iš senātvę bałsas sudusléjo, igāvo gargždumo.*

gargždúotas, gargždúota bdv. (1)

padengtas *gargždu*: *Gargždúotas ùpēs krañtas.*

gargždūs, gargždī bdv. (4)

gargiantis, užkimęs: Kalbēti gargždžiū balsū. Jì išgiřdo kimiq, gařgždžiø áimanq.

gařgždžiai prv.

→ *gargždus: Gařgždžiai kóséti [kalbēti].*

gariné dkt. (2)

1. skylė garams išeiti į kaminą: *Užstùmk garinę!*
2. kaitinimosi patalpa partyje: *Gariné jaū ikaito.*

garingas, garinga bdv. (1)

greitai *garuojantis; sin. garus: Èteris yrà garingas.*

garingūmas dkt. ppr. vns. (2)

→ *garingas: Benzino [spírito] garingūmas.*

gārinimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → *garinti* 1: *Kerāminiai vandeñs gārinimo iñdai. | Drùskos gārinimas.*

2. → garinti 2: Vienas iš veiksmingiausių valymo būdų yrą gārinimas. Gārinimo metu audinys minkštinamas. Sveikiusias maisto paruošimo būdas – gārinimas vandeñs garuosė. | sngr.: Gārinimasis pirtyje. Nuõ sloganis iñ kósilio pàdeda gārinimasis bùlvių lùpenų nùoviru.

garinis, garinė bdv. (2)

susijęs su garu, garais: *Garinis malūnas. Garinė pirtis [dùšo kabinà]. Gariniai dùšai [valytùvai, dùlkijù surbliai]. Gárlaijv senùkas vadino gariniu laivu. Santykiné gariné varžà (spec.).*

gārinti, gārina, gārino vksm.

1. (kà) daryti, kad garuotų, versti garais: *Sáulé gārina vándezis. | (kà) didinti koncentraciją verčiant skystį garais: Gārinti súrymq [sìrupq, nùovirq].*

2. (kà) veikti garais: *Véidui gārinti paruoškite líepžiedžių ar ramunelių vonéle. | sngr.: Šestädieni gārinsimés pirtyje.*

3. (kà) leisti garus: *Žémē gārina drëgmę. Dël šýlančio klímato Lietuvos ùpës spařciai gārina vándezi iñ señka.*

garintùvas dkt. (2)

1. garinimo prietaisas: *Plokšteliniai [vañzdiniai] garintùvai. Automobilinis eterinių aliéjų garintùvas. Garintùvai gáli bûti skirti órui arbà skýsciu šaldyti, taip pàt lêdui sudarýti. Draudžiama šeřkšnq nuõ garintuvu šálanti aštriù metaliniu írankiu.*

2. garus naudojantis valymo, lyginimo, maisto ruošimo ir pan. prietaisas: *Rañkinis drabùžių [bañdų] garintùvas. Kûdikio maistélio garintùvas-trintùvas. Búkite atsañgùs naudódami garintuvùs. Grindù iñ kilimų garintùvas kárstu garù atnañjina valomq dáiktq.*

3. **GARTRAUKIS:** *Virtùvinis komplékta sù dùjine viryklè iñ garintuvu. Virtùvëje sumontàvome kámino tipo garintuvq.*

garintùvè dkt. (2)

išgarinimo prietaisas: *Drùskos [eterinių aliéjų] garintùvè.*

Gariúnai dkt. dgs. (1)

Vilniaus miesto dalis: *Savaitgalj važiuosime į Gariúnu turgų apsipiřkti.*

garksóti, gařkso, garksójo vksm.

(kame, ant ko) šnek. bûti, stovéti kur nors be reikalo ar be darbo; sin. karksoti, riogsoti, ganksoti: *Garksójau añt suoliuko iñ niúriai spoksójau į fontanq. Jû arkliai gařkso nuléidę gálvias. Toléliau miškè garksójo didžiulis kélmas.*

gárlaivis dkt. (1), **gařlaivis** (1)

garu varomas laivas: *Gálvës ezerè pláukioja gárlaiviai. Ùpeje suùké besiařtinantis gárlaivis. Pasimégaukite smagià kelionè anglimis kûrënamu gárlaiviu. į Liškiavq plaükeme gárlaiviu.*

Garliavà dkt. vns. (4)

miestas Kauno rajone: *Peñ Garliavq têka Jiesiôs iñtakas Maišys. Añ esì bùvçes Garliavoje?*

garliaviškis, garliavišké dkt. (2)

Garliavoje ar jos apylinkëse gyvenantis ar iš ten kilęs žmogus: *Šiõ pamíñklinio akmeñs áutorius – garliaviškis skulpþtorius. Gañsùs Garliavos krâsto muziëjaus eksponâtai pásakoja apië garsiúosius garliaviškiùs.*

garméjimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → garmeti 1: *Ištvìnusios ùpës garméjimas, putójimas. Girdéjosi požeminių ùpių garméjimas. Žemiau sántakos prasideda smagùs ùpës garméjimas. Lúžusios bangos garméjmq palaikiau*

griaustiniù.

2. → garméti 3: Žmonių garméjimas visomis kryptimis.

garméti, gárma (*gařma*), garméjo [vksm](#).

1. ([nuo ko](#)) su triukšmu tekéti: *Pavasariniai vándezys gárma daūg greičiau. Šniokščiantys kriokliai gárma nuo apmìrusių uolų keterū.*

2. ([i ką, po kuo](#)) su garsu grimzti, skesti, smegti; [sin.](#) marméti: *Garméti pō ledū. Negali važiuoti į diūvq, rātai gárma į arimq.*

3. [šnek.](#) būriu triukšmingai bégsti, lēkti, skubant eiti: *Minia garméjo gatvè žemyn.*

garnýras [dkt.](#) (2)

daržovių ar kt. produktų priedas prie mésos ar žuvies patiekalų: *Mèsà sù garnyrù. Képtos mòrkos sù žirnéliais – skanùs garnýras. Isidék daržovių garnýro sù grietinè.*

garnýs [dkt.](#) (4)

į gandrą panašus, bet smulkesnis paukštis: *Garniai sùka lizdùs aukstai mèdžiuose. Garnýs liko žiemotí mûsų párke. Pilkajji gařni (Ardea cinerea) Júros ùpëje sukáusté lèdas.* • [plg.](#) baltasis garnys, pilkasis garnys.

garómatis [dkt.](#) (1)

garo skaitiklis: *Ař užrásête garómacio díuomenis? Garómati sudāro dù metaliniai cilindro fòrmos iñdai. Garávimas nuo vandeñs paviřšiaus matúojamas garómaciu.*

garótieki [dkt.](#) (1)

garo vamzdynas: *Pagamintq gárq ímoné garótiekiu tíekia bendróvei. Garótiekiis sujungé dvi didžiáusias Kaūno elektrinès.*

gárpuodis [dkt.](#) (1), **gařpuodis** (1)

vieno ar kelių aukštų puodas maistui gaminti garuose: *Pietus išviau gárpuodyje.*

garsâeilis [dkt.](#) (1)

visi muzikos garsai, laipsniškai einantys aukštyn arba žemyn: *Pagrindinis garsâeilis – septynių mûzikos garsų sistemà. Deřmę sudârantys garsai vadînami dermës láipsniais, o jū visumâ – garsâeiliu.*

garsâgauda [dkt.](#) (1)

karyboje – garso šaltinio vietas (koordinačių) nustatymas iš kelių taškų: *Garsâgaudos padalinys [metòdai].*

garsâgaudis, garsâgaudé [dkt.](#) (1)

nustatantis garso šaltinio vietą: *Garsâgaudé žvalgyba yrà duomenų rinkimas apië nemâtomus šaudančius priešo pabûklus, minósvaidžius iř kità pagal jū šûvių gařsq. Garsâgaudis pòstas yrà karių grùpë iř vietà, kuriojè jreñgiamas gařso imtûvas iř kiti prietaisai.*

garsâjuosté [dkt.](#) (1)

kasetė su magnetine juosta garsui įrašyti: *Dešimtamè dvidešimto ámžiaus dešimtmetyje garsâjuostes pâkeité kitos laikmenos. Kažkuř dár turiù nepanaudótų garsâjuosčių, dabař tai jaū bevéik muzičinis eksponâtas.* | į tokią kasetę įrašyta muzika ar kt.: *Atsimeni, kaip vakaraïs klausýdavomës bárdų garsâjuosčių? Priës trisdešimt mëtų ji išlido pirmajq sàvo garsâjuostę vaikáms.* • [plg.](#) vaizdajuosté.

gařsas [dkt.](#) (4)

1. tai, kas girdima, suvokiama klausos organais: *Tylùs [áiškus] gařsas. Girdžiu kažkókius garsùs. Gařsq skleidé kažkàs girdétas, bêt niékaip nesuprâtom, kàs.*

2. [vns.](#) fizikoje – oru ar kita terpe sklidantys mechaniniai virpesiai: *Gařso dâžnis matúojamas heřcais. Gařso greitës dijose yrà mažësnis už gařso greitjì skýsciuose. Gařso bangàs tìriantis mókslas*

vadinamas akustika. | vns. tokie virpesiai, sklindantys iš televizoriaus, radio, kompiuterio, telefono, grotuvo ir pan.: Švarūs [nešvarūs] gařas. Gařso operātorius. Gařso nustāymai skirtīngose kompiuterio programose. Nusipirkau gērą gařso aparatu. Patīlyk [padidink, išjunk] gařsq. Kodēl tóks blōgas gařas, gál kažkās sugēdo?

3. mažiausias muzikos elementas; sin. tonas: Fortepijono [smuiko] gařas. Muzikos garsai. Garsų stiprūmo sántykiu grindžiamà muzikos dinamika. Garsų trukmės sántykis sudāro muzikos kúrinio ritmą.
4. mažiausias kalbos srauto vienetas, pasikartojantis kalbos sraute: Balšiai iř priebalsiai yrà kalbos garsai. Transkripcija léidzia tiksliai užrašyti kalbos garsus. Dėsninėga garsų kaità morfemoje vadīnama alternācija. Dviraidis susideda iš dviejų raïdžių, bét žymi tik vieną gařsq.
5. aidas, atgarsis: Gírioje gařas áidi [atsimuša].
6. gandas, žinia, paskala: Greitai pasklidio gařas apiē jō sēkmę [šlóve].
7. psn. garbė, šlovė: Didis gařas.

garsāžodis dkt. (1)

žodis, padarytas mēgdžiojant gamtos garsus (pvz.: kukuoti, gargaliuoti, pykšt pokšt): Pasaký kelis gyvūnų šaukimo garsāžodžius. Lietūvių sutartinėse daug garsāžodžių. Garsāžodžių pamēgdžiojimas pàdeda formuotis vaiko artikuliacijai.

garséjimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → garséti 1: Skambučio garséjimas.
2. → garséti 3: Lietuvos garséjimas. Poeto [daillinko] garséjimas.

garsēlis dkt. (2)

nedidelis garsas (1 r.): Speñgiančioje tyloje nèt mažiáusias garsēlis vežtē suklusti. Àš negaléjau išspáusti nē garsēlio. Girdéjau, kaip sutrinkséjo dùrys, ō dabař jókio garsēlio.

garsenýbè dkt. bendr. (1)

garsus dèl savo darbų, nuopelnų, gabumų asmuo: Pasauliné garsenýbè (žymus menininkas, mokslininkas, sportininkas ir kt.). Nesijaučiu esq̄s garsenýbè. Festivalyje dalyvavo nemažai garsenýbių. • plg. jžymybè.

garséti, garséja, garséjo vksm.

1. eiti garsyn: Kalbos vis gyvėjo iř garséjo.
2. (nuo ko) skambeti, aidéti: Laukař garséjo nuõ dainu.
3. (kuo, kame) būti garsiam savo darbais, nuolelnais, gabumais: Šis úkis garséja sàvo žirgař. Kardiologu darbai garséja šalyjè iř ùž jōs ribu. Kai kuriē kompozitoriai garséjo iř kaip smuikininkai.

gařsiai prv.

→ garsus 1: Jì taip gařsiai kalba, mán jaū gálvq tuoj įsiskaudēs! Labař gařsiai sugriáudé (perkūnas), matyt, arti treñkè (žaibas). | aukšt.: Tù manai, kàd kuõ garsiau dainúoji, tuõ gražiau? | aukšč.: Tàs mažiáusias (iš trynukų) rēkia garsiáusiai.

garsiakalbinis, garsiakalbiné bdv. (2)

su garsiakalbiu: Garsiakalbinis telefono aparātas. Garsiakalbiniù telefonu pókalbiu gálima klausytis ijungus garsiākalbj.

garsiākalbis¹ dkt. (1)

ítasis perduodamiems virpesiams versti garsu: Peř garsiākalbj skambéjo muzika. Aukštagadāžnis [žemadāžnis, vidutinių dāžnių] garsiākalbis.

garsiakažbis², garsiakažbė dkt. (2)

kas garsiai kalba: *Garsiakažbė šeimynėlė. Viénas vařgas sù tuō garsiakalbiù [sù tā garsiakalbè] tažtis – višos kaimýnës giřdi. Kuř tū tās garsiakalbès pérreksti!*

garsybė dkt. ppr. vns. (1)

(ppr. didelis) garsumas (1 r.): *Peř tāq mùzikos garsybę (kavìneje) nejmānoma susišnekéti.*

garsyn prv.

→ garsus 1: *Vakarēlis pamažù jsilingāvo – kažbos ējo vis garsyn, juokaž ūmaikštyn. Pačiojè pradžiojè vōs giřdimas vis garsyn iř garsyn ējo tās bidesys. Širdžiai plākant kaskažt vis garsyn, ažtinausi priē namū.*

garsynas dkt. (1)

kalbos garsų sistema: *Anotúotas bendrinės lietuvių kalbos garsynas.*

garsingas, garsinga bdv. (1)

1. leidžiantis lengvai sklisti garsui: *Garsinga girià. Garsingq nāktj trimītai buvo girdéti toliū toliáusiai.* | labai garsus, skambus: *Garsingas trimītas [vařpas].*

2. GARSUS 2: *Švč. Mergelės paveikslas nuo senū laikų garsingas stebuklais. Garsingas turtū iř senolij garbė jaunikaitis. Gediminas buvo výras sàvo ámžiuje didžiaž garsingas. Žemaičių Kalvarijà – garsinga vietà. Šiluva buvo garsinga atlaidaiš.*

garsingumas dkt. ppr. vns. (2)

1. → garsingas 1: *Garsingumo lýgio reguliāvimas.*

2. → garsingas 2: *Tautōs iř kalbos didybė bei garsingumas yrà neatskiriamì.*

gařsinimas dkt. ppr. vns. (1), **gársinimas** (1)

1. → garsinti 1: *Filmø gařsinimas užtruñka dvi tr̄s saváites. Gařsinimo darbaž užbaigtì laikù. Dabar verčiūosi animacinių filmukų iř reklamos gařsinimu. Gařsinimas āktorui tokia pàt kasdienybè kaip iř dárbas teatrè.*

2. → garsinti 2: *Lietuvōs vařdo gařsinimas. Veršlininkai ēmési sàvo šaliës gařsinimo ùžsienyje. Ménininkas labai prisdidéjo priē šaliës gařsinimo. Šaliës krepšinio gařsinimas iř papuliārinimas. Kaūno chorui padékota už miësto vařdo gařsinimq.*

3. → garsinti 3: *Paslapčių gařsinimas spudojè. Asmeninio gyvēnimo faktų gařsinimas.*

4. → garsinti 4: *Gařso írašo týlinimas iř gařsinimas. Neveřkia ausinùko gařsinimo mygtukas.*

gařsininkas, gařsininké dkt. (1), **gársininkas, gársininké** (1)

techninis darbuotojas, tvarkantis garsą kuriant kino filmą, televizijos, radio laidose, teatro vaidinimuose ir kt.: *Iš teñ, kuř sédéjau, puikiai mātési gařsininko pùltas. Bè gařsininko, klubè dìrba iř šviesòs režisiérius. Spektaklio fonogrāmq išsáugojo ilgamëtis teātro gařsininkas. Gařsininkai pamiršo ijungti vokalisto mikrofònq.*

garsinis, garsiné bdv. (2), **gařsinis, gařsiné** (1)

1. susijęs su garsu (1 r.) – skleidžiantis, sukelianči garsą, išreiškiamas garsu, būdingas garsui ar pan.: *Garsinis signálas [dāžnis, pistoletas]. Garsiné signalizácia [granatà, aplinkà, mēdžiaga]. Garsinés haliucinácijos. Buvo įrengta automatič garsinių šviesofòrų sistemà.* • ant. begarsis. | įgarsintas, turintis garsą: *Garsinis kinas. Garsiné knygà.*

2. susijęs su kalbos garsais: *Garsiné (fonetiné) rašýba [transkripcija].*

gařsinti, gařsina, gařsino vksm., gársinti, gársina, gársino

1. írašyti (jkalbèti, jdainuoti, įgroti) kino, televizijos filmų ar kt. garsą: *Patyręs āktorius gerai gařsina.* | (kà): *Gařsinu naujq filmo vertimq. Filmq gařsino Lietuvōs kino stúdija.*

2. (kà, kuo) skleisti gerą žinią apie kà nors, reklamuoti kieno teigiamas savýbes, ypatybes; *sin.*

aukštinti, šlovinti, girti: *Sàvo mènine veiklà, gausiaīs koncērtais jìs gāsino mûsù šalj. Līetuvā gāsina nè tìk krepšinìs. Pàmarī gāsina jò istòriné praeitìs, unikalì gamtâ. Internètas – puikùs bûdas gāsinti sàvo šaliës kultûrą.*

3. (ka) viešai skelbtii: *Laïkraštis gāsina naujénas. Tóks gañdas iš lêto êmè plìsti pirmà tařp keliû výry, ò paskuī jì atvirāi gāsino jaū didèsné dalis valdôvo kariúomenes. Politikas bùvo kritikúojamas, kàd pernelýg gāsina korùpcijos faktus.* | **neig. (ko):** *Īsipareigójo negāsinti žiniâsklaidoje informacijs šaltiniū.*

4. (ka) daryti garsesnji: *Žémq iř raiškù kùnigo bałsq dár labiaū gāsino bažnýčios skliautā.*

5. (ka) skleisti garsą: *Laïkrodis gāsino pùsvalandžius iř vâlandas.* | **sng:** *Pievose nèt iř dienomis gríežia griēžlés, linksmaī gāsinas pùtpelés.*

gāsintojas, gāsintoja dkt. (1), **garsintojas, gársintoja** (1)

žmogus, kuris garsina kino, televizijos filmus ir laidas, vaizdajuostes ir pan.: *Nepatiñka mán šiõ filmo gāsintojo bałsas. Jìs dìrba gāsintoju viëtinéje râdijo stotyjè. Filmū gāsintojui svarbù taisyklingai kalbéti.*

garsintùvas dkt. (2)

garso stiprinamasis įtaisas: *Aukštû dâžniū garsintùvas. Garsintùvas sù mikrofonù. Žmogëlis sù garsintuvū iř trys žiopliaī – và iř visas mitingas. Prië burnū jiē laiķe į dìdelius piltuvélius panašiūs garsintuvùs.* • **plg.** ruporas, megafonas.

gāsso barjèras

staigus aerodinaminio pasipriešinimo padidéjimas, kai orlaivio greitis viršija garso greitj: *Žmónes išgäsdino gāsso barjèrq jveik̄es naikintùvas – jiē išgiřdo kūtinantj treñksmq. Kókiq j̄takq gāsso barjero péržengimas turi žmogaüs organízmui?*

gāsso efèktas

dirbtinai sukurtais garsas panaudoti filme, spektaklyje ir pan.: *Jìs dìrba gāsso efektu tèchniku.*

gāsso èmiklis

elektros įtaisas, garso signalą keičiantis elektriniu signalu: *Gāsso èmikliū formúojamas gitâros gāsas.*

gāsso klipas

trumpas, ppr. ką nors reklamuojantis garso kùrinélis, dažniausiai kaip intarpas transliuojamas per radiją: *Ař tâu dár neatsibódo šis nuolatôs kartójamas gāsso klipas?* • **plg.** vaizdo klipas.

gāsso kolonélė

jienginys garsui atkurti, kurj sudaro mažiausiai vienas garsiakalbis, j̄montuotas į korpusą: *Žemû iř aukštû dâžniū gāsso kolonélës. Neseniaī nusipirkaū naujâs gāsso kolonélës.*

gāsso plôkštë

išorinis kompiuterio įtaisas garsui į kompiuterj jvesti, apdoroti ir išvesti: *Išoriné [vidiné] gāsso plôkštë. Gāsso plôkštë yrà prijungiamà prië kompiüterio pagrindinës plôkštës.*

gāsso takëlis

kino filme, televizijos laidoje, videožaidime ar pan. skambančios muzikos įrašas: *Puikùs laidôs gāsso takëlis. Ròko grùpé padéjo įrašyti filmo gāsso takëlij.* | visi garsai (dialogai, muzika, triukšmai): *Filmas apdovanótas už geriausią gāsso takëlij.*

garstyčia dkt. (1), **garstyčià** (2)

laukų ir daržų augalas geltonais žiedais ir gelsvomis sèklomis, iš kurių gaminamos garstyčios (ppr. baltoji garstyčia, *Sinapis alba*): *Baltujù garstyčių lâpai vartójami maistui kař salotos. Váistine*

augalinių žaliava – subrendusios garstyčių sėklas. Garstyčia – vienmėtis augalas. Medicinoje naudojamos garstyčių sėklas.

garstyčios dkt. dgs. (1), **garstyčios** (2)

1. iš garstyčių sėklų pagaminti geltoni, aitraus, deginančio skonio milteliai ar tyrė, vartojami kaip prieskonis: *Ar megsti garstyčių pādažą? Patieksime garstyčių priē mėsōs. Nusipirkaū garstyčių spalvōs kostiumq.*
2. medicinoje – iš juodujų bastučių sėklų pagaminti milteliai ar tyrė: *Garstyčių milteliai [trauklapis]. Krūtinę įtrynė garstyčių spiritu.*

garstytinė dkt. (1), **garstytinė** (1)

indelis garstyčioms laikyti ir tiekti: *Sudaužiaū garstytinę. Nemégstu garstyčių, tai iš garstytinės neturiū.*

garstukas dkt. (2)

paselių piktžolė geltonais žiedais (ppr. dirvinis garstukas, *Sinapis arvensis*): *Bitės nórariai reñka garstukų žiedādulkes. Grūdaĩ, kuriuosè yrà didelis kiëkis garstuko sėklų, yrà nuodingi. Neutraliosè dižvose geraĩ áuga garstukai.*

garsumas dkt. ppr. vns. (2)

1. → garsus 1: *Blogai sureguliuotas (rādijo stotiẽs) garsumas – kalba per tyliai, grója per gařsiai. Kaimýnai paléido muzikq visù [vidutiniù] garsumù. Kalbékite tič tókiu garsumù, kàd klausýtojas jùs išgiřstų.*
2. → garsus 2: *Vilko staugimas, anót krívio Lizdeikos, reiškiqas Vilniaus miesto garsumq. Garsumù šiam dizáineriui pasáulyje niékas neprilýgsta.*

garsuõlis, garsuõlé dkt. (2)

garsus žmogus: *Kažais koks nórás garsuõlis ima iš atsisáko Nòbelio prémijos.*

garsùs, garsi bdv. (4)

1. aiškiai, iš tolo girdimas: *Garsùs bałsas. Gařsùs varpai. Garsùs rytmetȳs (viskas girdeti). Pro lángus sklido garsi muzika.* | **aukšt.:** *Triükšmas stipréjo, dārési vis garsēsnis.*
2. plačiai žinomas dėl savo darbų, nuopelnų, gabumų: *Garsùs žmogùs [rašytojas, aktorius, mókslininkas, visúomenininkas]. Vykome į susitikimq sù garsià kultūros veikéja [žolininke].* Į visúomenę kreipési garsi aktore. *Garsiùs žmónes žiniäsklaida pérsekioja nuôlat.* | **aukšc.:** *Laidojè dalyvaüs vienas garsiáusių mûsų alpinistų. Šiuo metu jis garsiáusias iš tituluociáusias Lietuvôs pianistas.* | **ivr.:** *Skaičiaū legeñdą apiē gařsųjį brítų karalių Árturq. • plg. ižymus, žymus.*

garšvà dkt. (4)

stambus miškų augalas, sodų, daržų piktžolė smulkiai baltais ar rausvais sketiskais žiedynais (ppr. paprastoji garšva, *Aegopodium podagraria*): *Nebežinaū, kaip išnaikinti tás garšvàs iš sàvo darželio. Kûrmiai iš gařvos – pikčiáusi sôdininkų priéšai. Tinkamiáusi maistui švieži jaunù garšvù lâpai. Ar ragavaĩ saloty, pagaminty iš garšvù?*

gártraukis dkt. (1), **gařtraukis** (1)

virš viryklės tvirtinamas prietaisas garams, kylantiems gaminant maistą, sutraukti: *Ijungti [išjungti] gártraukj. Gártraukio galingumas. Geriaū, kai gártraukis platèsnis už viryklę. Į spintelès montúojami gártraukiai. Kaip patikrinti gártraukio traukimq? Daugumà gártraukių turi pláunamus riebalų filtrus.*

garùmas dkt. ppr. vns. (2)

→ garus: *Chéminių mēdziagų garùmas.*

garúoti, *garúoja, garāvo vksm.*

1. (iš ko) virsti garais: *Spiritas greit̄ garúoja. Vanduō garúoja iš ēžero. Garúoja rasà.*

2. leisti, skleisti garus: *Añt stālo garúoja sriubà. Píevos garúoja. Arklýs nèt garúoja* (labai sukitęs); sin. rūkti.

garùs, gari *bvd.* (4)

greitai garuojantis; sin. garingas: *Gārios mēdžiagos. Sù garià mēdžiaga dīrbti reikia atsargiai.*

garvežiné *dkt.* (2)

garvežių stovėjimo ir techninės priežiūros pastatas: *Aplaňkémē keliàs istòrines rajònø vietàs, iškaítant garvežinę, vienuolyną.* • plg. depas.

garvežys *dkt.* (3^a, 3^b) garo mašinos varomas lokomotyvas: *Remontúoti gárvežius. Gárveži sudāro gāro kātilas iř gāro mašinà.*

garždēnis *dkt.* (2)

kultūrinis pašarinis ankštinis augalas geltonais su rausvu atspalviu žiedais, ankštimis su išsilenkusiu snapeliu (ppr. paprastasis garždenis, *Lotus corniculatus*): *Garždeniūs patartina séti žvyringose dirvose. Natūraliosè augāvietëse reñkamos garždēnių seklos. Pievēlēje gausù paprastijų garždēnių.*

gásčiojimas *dkt. ppr. vns.* (1)

→ gásčioti: *Plaukiù kaip tìkras rúonis – jókio gásčiojimo. Tàvo gásčiojimai neturi págindo.* | sngr.: *Àš negaléjau ramiai pakësti jō gásčiojimysi.*

gásčioti, *gásčioja, gásčiojo vksm.*

kiek bijoti; sin. bùgštauti: *Pirkéjai, pamäť naujàs káinas, gásčioja.* | sngr. (nuo ko): *Jì drebéjo, gásčiojosì nuō menkiáusio gařso.*

Gasčiúnai *dkt. dgs.* (1)

kaimas Joniškio rajone: *Peř Gasčiúnus tēka Ašvinè.*

gásdinamai *prv.*

→ gásdinti: *Jìs gásdinamai rìkteléjo. Žôdžiai gásdinamai smìgo širdiñ. Lankýtojù skaïčius gásdinamai mažéja.*

gásdinančiai *prv.*

GÁSDINAMAI: *Jō bałsas skambéjo gásdinančiai.*

gásdinimas *dkt.* (1)

→ gásdinti: *Àš nepabúgau gásdinimų. Gásdinimais nedauğ pasiekime.*

gásdinti, *gásdina, gásdino vksm.*

(kā) kelti išgästj; sin. bauginti: *Iš gâtvès sklido gásdinantis triükšmas. Pagrindiné filmo užduotis bùvo gásdinti žiūrovùs, ò nè juökinti.* | neig. (ko): *Negásdinkite vaikù râganomis, vaiduõkliais.* | sngr.: *Kô jùs gásdinatés iš añksto, viskas bùs gerañ!*

gásdintojas, gásdintoja *dkt.* (1)

kas gásdina: *Tik nepasidúokit gásdintojams! Gásdintojų iř pasáulio pabaigòs pranašiù niekadà netrúko.*

gaskònai *dkt. dgs.* (2)

pietvakarių francūzų etniné grupė, gyvenanti Gaskonéje, kalbanti provansalų kalba: *Sàvo srìtj gaskònai vadina d'Artanjåno kraštù.*

gaskonas, gaskoné dkt. (2)

gaskonų etninės grupės žmogus: *Mùs labai sudõmino senùtës gaskonës pãsakojimai apiẽ jû pãprocius.*

Gaskoné dkt. vns. (2)

sritis Prancūzijos pietvakariuose: *Keliáudama põ Prancūziją susidoméjau Gaskonè.*

gãsliai prv.

bailiai, baikščiai: *Mergáité gãsliai sušuko.*

gãslumas dkt. ppr. vns. (2)

→ gãslumas 2: *Zuïkio gãslumas.*

gãslùs, gãslì bdv. (4)

1. greit išsigstantis; sin. bailus, baikštus: *Gãslùs žvérēlis išsigañdo iř pabégo.*

2. išreiškiantis baimę, bailumą: *Užkálbinta mergaičiuké pàžvelgë gãslìu žvilgsniù.*

gaspàcas dkt. (2)

ispaniška trinta pomidorų, česnakų, agurkų, paprikos ir pan. sriuba, valgoma šalta; sin. ispaniška trintinė: *Svečiùs pavaišinsime gaspaču.* Ž gaspàcq ždedama ledukų arbà sriubà palaikoma šaldytuvè. Peř ilgq laikq sukùrta daugybë gaspàco variánty, kurių jvairové priklauso tiek nuo regiono, tiek nuo konkretiôs šeimôs tradicijų.

gásteléjimas dkt. ppr. vns. (1)

→ gásteléti: *Manè labai nustebino jõs gásteléjimas.*

gásteléti, gásteli (gásteléja), gásteléjo vksm.

kiek nusigasti: *Gásteléjau, netikétai išgiřdusi svëtimus balsus. Kiškis kaip šóko iš põ kójų, nèt gásteléjau.*

Gästos dkt. dgs. (2)

istorinis Kaliningrado srityje esančio Slavsko pavadinimas: *Põ Añtrojo pasáulinio kåro ž Gastas gyvënti atvýko daug lietuvių, kuriems bùvo ùždrausta grž̄ti ž Lietuvą.*

gastritas dkt. vns. (2)

skrandžio gleivinės uždegimas: *Ūminj gastrítq sùkelia suñkiai virškinamas, labai riebùs, sugèdës maistast. Ilgq laikq netiñkamai maitinantis sùsergama létiniù gastritù.*

gastroenterològas, gastroenterològè dkt. (2)

gastroenterologijos specialistas: *Ji dìrba gastroenterologè. Skaûdant skrañdžiui kreipiamës ž gastroenterologùs.*

gastroenterològia dkt. (1)

mokslas, tiriantis virškinimo organų ligas: *Gastroenterològija yrà medicinos šakà. Gastroenterològijos klinikoje gýdomi visomis virškinimo sistemos ligomis seřgantys pacientai.*

gastròlës dkt. dgs. (2)

suplanuoti spektakliai, koncertai ar pan. išvykoje: *Teâtras jaū gastròlëse. Vâsarq teâtras išvýko ž gastrolës [gastrolių]. Dabař teatrè pértrauka tarp dvejų gastrolių. Kadà artistai pradës reñgtis gastrolëms?*

gastroliāvimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → gastroliuoti 1: *Vadové põrino ansámblio įsikûrimo, koncertavimo, gastroliāvimo istorijs. Gastroliāvimas põ pasáulj mùms kainúoja didelius pinigus.*

2. → gastroliuoti 2: Šeimà nepatéisino dukrōs gastroliāvimo sù vēdusiu výru. Mātome dalies seimūnų nepabaigiamą gastroliāvimą pō pasáulj. Nusibódo jō nuolatiniai gastroliāvimai pō alaūs barùs.

gastroliērius, gastroliērė dkt. (2)

1. GASTROLININKAS: *Gastroliērius gāvo įspūdingą honorārq. Atvažiāvo cirko gastroliēriai. Reikia pakviesti pakoncertuoti iř gastrolieriūs.*

2. šnek. bastūnas, klajūnas: *Kriminalistai sulaikė gastroliērių gimtājame miestè. | ilgai vienoje vietoje nepadirbantis, nuolat darbovietes keičiantis žmogus: Tās gastrolierės tēks atlēisti.*

gastròlininkas, gastròlininkė dkt. (1)

gastrolių artistas: *Traukinys iš Maskvōs į Vilnių atvèš pirmąją gastròlininkų grùpę. Žiūrōvų dēmesys krýpssta į gastròlininkus. Į ātmintį įsirežė gastròlininkų programà.*

gastròlinis, gastròlinė bdv. (1)

rodomas gastrolēse: *Ař tāu patiko gastròlinis spektāklis?*

gastroliúoti, gastroliúoja, gastroliāvo vksm.

1. dalyvauti gastrolēse: *Daininičkė išvažiāvo gastroliúoti į užsienj. Teātro trùpē sekmingai gastroliúoja pō pasáulj. Kadà orkestras gastroliūos Japónijoje?*

2. šnek. bastytis, klajoti: *Užteks jūms gastroliúoti, važiúokit namō. Naktimis àš mégstu gastroliúoti. Turì daūg dirbtī, o nè kažkuř gastroliúoti.*

garsóvaizdis dkt. (1)

muzikinių ir kitokių garsų mišinys, aplinkos garsų visuma: *Vròclave yrà garsóvaizdžio tyrimams skirtas institutas. Akùstine ekològija tìria garsóvaizdžio iř žmogaūs sántykj. Naūjq garsóvaizdžio projekta sòstinés pùblikai reñgia žinomas elektroninës mùzikos kûréjas iř atlikéjas.*

gastrònomas dkt. (2)

1. rinktinį valgių žinovas ir mégėjas: *Gastrònomo kvalifikacijos tòbulinimo programà. Pakrúojo dvarè – didžiáusia alùdarių iř gastrònomy sùeiga. Šì žuvìs susijusi sù vietovés kulinàriju pàveldu bei maisto kulturà, ją naudója daūgelis pačių geriausią viréjų iř gastrònomy. Ùž diñgusius Prancúzijos virtuvës mëistro receptus vienas rùsų gastrònomas siúlo milžiniškq sùmq radýbų.*

2. maisto produktų parduotuvé, kurioje prekiaujama vartoti paruoštomis maisto prekémis: *Apsipirkaū gastronomè. Ař atsimenate priē eilìnio deficitò išsirañgiusi q eilę gastronomè? | jos pastatas, patalpos: Músų miestè sugriové visùs gastronomùs iř pristàtē dideliū prekýbos ceñtry.*

gastrònomija dkt. (1)

vartoti parengtos maisto prekës – sviestas, sùriai, grietinë, konservai, dešros, rûkyta mësa ir žuvys, gérimali ir kt.: *Susipažinkite sù šiô regiôno gastrònomija. Jis studijāvo gastrònomijos istoriq ir parâsé apiẽ taī knýgq.*

gašlauti, gašlauja, gašlåvo vksm.

(kuo) palaidai gyventi; sin. ištvrkauti: *Jì pradéjo gérti, o apgiñtusi – gašlauti. Tù temóki gašlauti mintimis.*

gašlåvimas dkt. ppr. vns. (1)

→ gašlauti: *Kai kurië žmónës māno, kàd pasáulyje egzistúoja tìk ištvrkåvimas iř gašlåvimas.*

gašliai prv.

→ gašlus 2: *Viřšininkas peř daūg gašliai elgësi sù sàvo sekretorè. Vyriškiai gašliai spoksójo į šókančias merginàs.*

gašlýbė dkt. (1)

1. ppr. vns. didelis gašumas: *Ji māno, kād apliņk klēsti gašlýbē iř kvailýbē. Turtuōlių dvaruosè nuo sēno klestéjo gašlýbē.*
2. tai, kas gašlu (kalba, judesys, elgesys ir pan.): *Liáukis gašlýbes taūkšti! Koktù klausýti tāvo gašlýbių. Seniaū tiek visokių gašlýbių peř televízorių neródydavo.*

gašlýn prv.

→ gašlus 1: *Kalbos iř anekdōtai sù kiekviéna taurelē ējo viš gašlýn.*

gašlumas dkt. ppr. vns. (2)

→ gašlus 2: *Tù sàvo blevýzgų gašlumù višas doresnès panelès atbaidei. Māžos, užgriūvusios akýtés taip iř dēga gašlumù. Kaip greitai nuvýsta gašlumo teikiamì džiaugsmai.*

gašlūnas, gašlūné dkt. (2)

menk. gašlus, nemalonai geidulingas žmogus: *Tàs sēnas gašlūnas dōmisi jaunesnémis móterimis. Tìk neskubék vēl kokiám gašlūnui į glēbj pakliúti! Dúočiau iš kařto į snùkj tiems gašlūnams. Kàs pagaliau sudraūsmins tuōs galšlūnus?*

gašlùs, gašli bdv. (4)

1. perdētai, nemalonai geidulingas: *Kàd àš daugiau sù tuō gašliù sénberniu prasidéčiau! Ař tař čia pilvo šökis – gāšlios meřgos rařtosi, kaip išmāno, iř tiek.*
2. išreiskiantis perdētā, nemalonu geidulingumą: *Jō gašlùs žvilgsnis mán sukélē nérimo. Gāšlùs dainúojančios merginos judeisiai nè visiems konceřto dalýviams patiko. Vyriškio véidq nùšvieté gašli šýpsena. Jōs eisena labař gašli. **gašlù** bev.: Niēko teñ jdomaüs ař gražaušs, gašlù višo lābo.*

Gataučiai dkt. dgs. (2)

kaimas Joniškio rajone: *Įš Jōniškio važiāvome į Gataučius.*

gatavaĩ prv.

→ gatavas 1: *Jám viš gatavaĩ padúok. | prk.: Jis gatavaĩ (visai) pasēno. Skôlos mûs gatavaĩ pribaigis. Tévas namô grjžo gatavaĩ girtas.*

gātavas, gatavà bdv. (3^b)

1. baigtas, padarytas, atliktas: *Gatavi vāistai. Dárbas jaū gātavas. Svarstýsime nè júodraštj, o gātavq tèkstq. Išleistuvii suknélē rytōj bùs gatavà (pasiūta). Piëtūs gatavi, eikite válgyti! Mēs uogiēnių nebevérdate, gātavas peřkame. | prk.: Nepilkit jám daugiau (degtinés) – mātot, kād jaū gātavas (visai girtas). Sóvé, iř vilkas gātavas (negyvas). **gātava** bev.: Pô saváitès viškas bùs gātava, galésite pasiūm̄ti.*
2. šnek. pasirengęs, nusiteikęs: *Jiē gatavi teñ už grašiūs dìrbti, kād tìk iš čia ištrúktu. Dêl jōs àš viškq buvaū gātavas padarýti. Àš gatavà jái akis iškabinti už tókias kalbás.*

gāteris dkt. (1)

mašina su vienu ar keliais tiesiais pjūklais rästams ir tašams pjaustyti išilgai pluošto: *Horizontalùsis [greitaeigis, dvipjūklis] gāteris. Vienaaükščiai gāteriai naudójami nedidelès leñtpjūvèse. Stacionarieji gāteriai montúojami aňt pamatq, o pérvežamieji – aňt rātu.*

gātvė dkt. (2)

įrengtas kelias tarp namų mieste, gyvenvietėje ar kaime: *Gātvės kalbà. Gātvės madà. Šiojè viētoje bùs tiesiamà naujà plati gātvé. Jis sâké jsigijęs tā knýgq iš gātvės prekeišio. Protestúodami žmónes ējo į gātvęs. Peř demonstrāciją pagrindinémis gātvémis plaūkē mìnios žmoniū. Žiēmq teñka valýti, kàsti sniēgq nuo gātvęs. Gātvėse knibždéte knibždéjo žmoniū. | prie jo stovintys namai: Gašras sunaikino višq gātvę.*

◊ **atsidūrti gātvēje** žr. atsidurti. **gātvēs vaīkas** žr. vaikas. **gatvēs zùlanti** žr. zulinti. į **gātvē išmēsti** žr. išmesti. **žmogùs iš gātvēs** žr. žmogus.

gatvēlē dkt. (2)

maža gatvē: *Kiekviēnq rýtq einù šià nuošalià gatvelē. Gyvenù siaurojè, tyljojè gatvēlēje. Kàs suskaičiuōs visās miēsto gatvelēs?*

gātvinis, gātviné bdv. (1), **gatvinis, gatviné** (2)

1. susijęs su gatve – joje esantis, naudojamas ir pan.: *Važinéjuosi gātviniu motoròleriu. Gātvinés iř spòrtinés pàdangos. Gātviniai balañdziai nóriai lësa trùpinius.* | bùdingas gatvēs aplinkai: *Alternatyvà apmìrusiam klùbiniam gyvènimui – pagyvèjës gātvinis gyvènimas.*
2. išsidéstęs iš abiejų gatvēs pusią: *Põ valâkų reformos valstiečių sodybòs, priëš taï išsidésčiusios pavieniuî, bùvo sukéltos j gātvinius káimus (istor.).*
3. prastas, žemo lygio, nekultūringas: *Tautà – ne gātviné liáudis! Tàvo mästýsena – gātviné!*

gaubéja dkt. (1)

etnogr. moteris, per vestuves gaubdavusi nuometu jaunosios galvą: *Svočià gaubéja vadovåvo gaubimo apeigóms.*

gaubimas dkt. ppr. vns. (2)

→ gaubti 1: *Núotakos gaubimas núometu* (etnogr.).

gaublýs dkt. (4)

rutulinis sukamas Žemės modelis su žemélapiu: *Añt stalo stóvi dìdelis gaublýs. Mokiniáms bùvo idomù sùkti gaublý.* *Gaubliùs gamìna iš plàstiko.*

gaubstymas dkt. ppr. vns. (1)

→ gaubstyti 1: *Galvòs [pečiû] gaubstymas.* | sngr.: *Gaubstymasis skarà.*

gaubstyti, gaubsto, gaubsté vksm.

1. (kà, kuo, nuo ko) ne kartą, dažnai ar daugelj gaubti, supti; sin. gobstyti, siaustytu: *Nuõ lietaûs móteris gaubstýdavo vaikq apsiaustéliù [vaikùs apsiaustéliais].* | sngr. (kà, kuo, nuo ko): *Nuõ šalčio iř véjo lietuvès gaubstýdavosi didelémìs austinémis skaromìs. Mamà mégsta gaubstýtis pečiùs placiù šáliku.*
2. (kà) driekiantis gaubti, supti: *Kambarj jaū gaubsté prieblaðda. Sutemû gaubstoma gātvē.*

gaubšlē dkt. (4)

1. nuimamas ko nors apgaubas: *Automobìlio gaubšlē. Mìnu ieškiklio gaubšlē.*
2. GOBTUVAS 1: *Gálvq deñgianti gaubšlē dár labiaû išryškino véido ovâlq.*

gaubtas¹ dkt. (2)

daiktas, kuriuo kuo kas apgaubiamas, apdengiamas: *Nuiñti [uždéti] lémpos gaubtq. Pakélti variklio gaubtq. Apsauginìs gaubtas. Dekoratývinis rato gaubtas. Medžiagìnai [stikliniai] šviestuvų gaubtai.* • plg. apgaubas.

gaubtas², gaubtà bdv. (4)

apvaliai lenktas: *Gaubto stiklo akiniai. Gaubtos lùbos. Pentinai gaubtù lankeliù* (istor.). *Lësis yrà gaubtas stiklas, laužiantis spiñdulius.* | aukšt.: *Nusipirkaū gaubtèsnj skëtij.*

gaubtēlis dkt. (2)

dem. gaubtas¹: *Palubéjè kabójo lempùtè bë gaubtēlio.*

gaubtì, gaubbia, gaubé vksm.

1. (kà, kuo) dengti kà nors iš viršaus ar iš visų pusią dangalu ar pan.; sin. gobti, siausti: *Mótina*

gaūbia mergaitę pledū. Pečiūs gaūbianti skarà. | sngr. (kuo): *Gaūbkis skarà, kàd nesušáltum.*
2. (kà, ant ko, kam) ant ko nors kloti, siausti, dengti dangalą ar pan.: *Gaubiù mótinai añt pečiū skārq.*

3. (kà) būti apgaubusiam, apklojusiam, aptraukusiam (savimi): *Ilgì plaukaī gaūbè jōs pečiūs. Dēbesys gaūbè kalnū viršūnes. Sáulę gaūbia dēbesys. Kañbarj gaūbè tamsà [príeblanda]. Sùtemos gaūbia Vilniaus senāmiestj.* | prk.: *Šì faktā gaūbia paslapčiùs. Mēno iñ mūzikos dvasià gaūbè jū namùs.*

4. sngr. darytis gaubtam, gaubtesniam; sin. lenktis, riestis: *Plāčios leñtos gaūbiasi.*

gaubtùkas dkt. (2)

dem. gaubtas¹: *Guminiai [plastikiniai] gaubtùkai.*

gaubtùmas dkt. ppr. vns. (2)

→ gaubtas²: *Lëšio [ragenõs] gaubtùmas.*

gaubtùvas dkt. (2)

1. GOBTUVAS 1: *Ivairiaspañvias rāštais megztì gaubtùvai. Striukè sù gaubtuvù. Gaubtùvas deñgè nepažystamojo véidq.*

2. GAUBTAS¹: *Apsauginišs gaubtùvas. Lémpos gaubtùvas.*

gaubtuvělis dkt. (2)

dem. gaubtuvas²: *Plastikiniai gaubtuvěliai.*

gaubtùvès dkt. dgs. (2)

1. etnogr. nuotakos vainiko pakeitimasis nuometu, skarele ar kepuréle po keltuvių: *Gaubtùvių ãpeigas pàkeitè rûtų vainiko nuémimas. Prikélus jaunúosius výkdavo nútakos gaubtùvès.*

2. tarm. nuotakos rengimas, puošimas vestuvėms.

góuda dkt. (1)

pusketis, gelsvas, švelnaus skonio olandiškas karvių pieno sūris su vaško apvalkalu: *Šiám pàtiekalui geriaū tiñka góuda, nès mocarelà peñ švelni. Órkaiteje keptí makarõnai sù góuda. Grždamas namõ, nupirk góudos.*

gaudesŷs dkt. (3^b)

gaudimo garsas; sin. gausmas: *Kaip gëra klausytis gîrios gaudesio. Ař girdì tylų gaudesj? Tolì girdéti varpų gaudesŷs. Vaikų balsùs užgožé kuřtinamas automobilių gaudesŷs. Skliñda bûgnų gaudesŷs.*

gaudyklà dkt. (2)

gaudymo vieta: *Vilkų gaudyklà. Nustatýti žvérių gaudýklų ribàs.*

gaudýklè dkt. (2)

1. prietaisas gyvūnams, paukščiams, žuvims, vabzdžiams ir pan. gaudyti: *Pakliúti [jisipáinioti] į gaudýklę. Bùčius – senóviné žuvų gaudýklę. Aplinkosaugininkai sulaikè brakoniérių, pastâčiusj keliàs ungurių gaudyklès. Medžiotojai įrengé šernų gaudýklę. Kirtâvietéje mačiaū pakabintas vabzdžių gaudyklès.*

2. įrenginys priemaišoms iš skysčių išskirti, tam tikros rūšies medžiagoms kaupti, rinkti ir pan.: *Duñblo [smêlio] gaudýklę. Įreñgti riebalų gaudýklę. Nâstos produktų gaudýklès montâvimas.*

gaudiklis dkt. (2)

įtaisas tam tikroms medžiagoms rinkti: *Kibirkščių gaudiklis. Įreñgti dûlkių gaudikliùs.*

gaudimas dkt. ppr. vns. (2)

→ gausti 1: *Didingas varpų gaudimas. Miško ošimas susiliedavo sù júros gaudimù.*

gáudymas dkt. ppr. vns. (1)

1. → gaudyti 1: *Žuvū gáudymas mēškere. Protèsto ākcija priēš banginių gáudymą Atlánto vandenýne. Prasideda vežiū gáudymo sezónas. Mókési parengiamujų krepšinio žaidimų – kāmuolio pérdavimų, gáudymo, várysto.*

2. → gaudyti 2: *Nusikaltelių gáudymas.*

3. → gaudyti 4: *Paskalų [naujienų] gáudymas.*

4. sngr. šnek. → gaudyti 6 (sngr.): *Déi māno nesigáudymo fízikoje tāu nereikétu jáudintis.*

gaudynės dkt. dgs. (2)

1. organizuotas nusikaltelių, pažeidėjų ir pan. gaudymas: *Nepaklusnaūs vairúotojo gaudynės. Nérà kā žiūréti peř televízorių – vien gaudynės iř šaudynės. Polícija sùrengé narkomānu [nelegalių migrántų, kontrabándininkų] gaudynės. Gaudynése dalyvāvo pùssimtis pareigūnų.*

2. vaikų žaidimas – gaudantis žaidėjas stengiasi pagauti kitus žaidėjus: *Vaikař, eimè žaisti gaudyni!*

gáudyte prv.

→ gaudyti 3: *Bilietai į daininiñkès koncerñq bùvo gáudyte gáudomi.*

gáudytis, gáudo, gáudé vksm.

1. (kā, kuo, kame) stengtis pačiupti, pagriebti, pastverti kā judantj: *Tinklēlis drugēliams gáudytis. Katē pēlē gáudo. Žuvis ežerē gáudydavome tinklaïs, dabař meškerémis iř spiningais. Vaikas gáudé svíedinj, bét nepagāvo.*

2. (kā) stengtis kā išsiaiškinti, atskleisti ir sulaikyti: *Tàs automobilių vagis jaù seniai gáudomas. Gáudytis kÿsininkus neleñgva.*

3. (kā) stengtis gauti, įsigyti; sin. graibstyti, stvarstyti, tvarstyti: *Bilietai į spektaklį labai perkamì, gáudyte gáudomi.*

4. (kā) stengtis išgirsti, sužinoti, suvokti, įsidéméti: *Mokiniai nenuléidžia akių nuō mókytojo, gáudo kickviénq žödij. Jì váikšto pàs kaimýnes iř gáudo naujienas.*

5. sngr. (kame) gebéti nustatyti savo buvimo vietą ar judéjimo krypti; sin. orientuotis: *Mieste jìs puikiai gáudos. Miškè àš visái nesigáudau.*

6. sngr. šnek. (kame) susivokti aplinkoje ir aplinkybëse: *Neléngva gáudytis tojè sudétingoje situaciøe. Pràdedu gáudytis iř règzti pìrmus (ispàniškus) sâkinius. Matemàtikoje jì silpnókai [neblogai] gáudos.*

◊ **dväsią gáudytis** sunkiai kvépuoti; sin. dusti: *Jìs visas išbalo, tìk dväsią gáudo. **gáudytis žuvj drumstamè vandenýjè** pasinaudojus neaiškia, neskaidria padètimi, gauti sau naudos: Lietuvòs medicinòs vadyba – kàs pagaûs žuvj drumstamè vandenýjè? Šitå mûsù ponià visadà mégo žuvj drumstamè vandenýjè gáudytis. **gáudytis žuvj drumzlinamè vandenýjè** pasinaudojus neaiškia, neskaidria padètimi, gauti sau naudos: Kuô ilgësné krîzé, tuô jíems patogiaü – žuvis gáudytis drumzlinamè vandenýjè visadà lengviaü. Daugiáusia galimýbių praturtéti turi tóks žmogûs, kuris gëba gáudytis žuvj netr drumzlinamè vandenýjè. **kvâpą gáudytis** sunkiai kvépuoti, stengtis įkvépti oro: *Kař greičiaü paeinù, tař tìk kvâpą gáudau. óra gáudytis* sunkiai kvépuoti; sin. dusti: *Pabégiojau, tař dabař tìk órq gáudau, negaliù atsikvëpti. **pùši gáudytis** užrištomis akimis gaudyti žaidimo draugus; sin. gûžinéti: Vaikař pùši gáudé. **várnas gáudytis** žioplínéti, bindzinéti be darbo: Kô čia várnas gáudai, ař dárbo neturi?! **véjus gáudytis** lengvabûdiškai elgtis: Tévař rimiti, o jù duktë véjus gáudo. Jám mókslas nerûpi, jìs tìk véjus gáudo. **vóverę gáudytis** užrištomis akimis gaudyti žaidimo draugus; sin. gûžinéti: Vaikař suéjë véjus gáudytis gáudydavo.**

gáudytojas, gáudytoja dkt. (1)

1. kas gáudo, stengiasi pagauti kā judantj: *Gyvâcių [krokodilų] gáudytojai. Beisbolo kamuoliukų*

gáudytojo piřtiné. Ménkių gáudytojai nepabúgo šelstančios júros. | prk.: Įspūdžių gáudytojai.
2. pareigūnas ar kitas asmuo, kuris stengiasi ką atskleisti, išsiaiškinti ir sugauti, sulaikyti:
Nusikalštelių gáudytojas. Slaptieji kišénvagių gáudytojai. Važinédamas bë bilieto jaū kelis kartùs
bùvo jkliuvęs zuikių gáudytojams (kontrolieriams).

gaudytùvas dkt. (2)

prietaisas kam rinkti, valyti, šalinti ir pan.: *Mechāniniai dulkiai [pelenų] gaudytuvai. Magnètiniai drožlių gaudytuvai. Náflas produktų gaudytuvai.* Avárijos viétoje jaū įrengé teršalų gaudytuvus.

gaudytùvė dkt. (2)

GAUDYTUVAS: Šiō kombáino akmenų gaudytuvé, ēsanti priēš kúlimo aparátq, yrà siaurà.

gaudùs, gaudi bdv. (4)

1. skambus, skardus: *Gaudùs rágas [trimitas]. Gaūdūs vargonai.*
2. atsiliepiantis aidu, sin. aidus: *Gaudi girià [gelmę]. Óras giédras, gaudùs.*

gaudùtis dkt. (2)

sukutis, vilkelis: *Ař vaikystéje žaidei sù gaudučiù? Vaikaž jaū kelis gaudučius sugadino.*

gaūdžiai prv.

skambiai, skardžiai: *Gaūdžiai aidéjo daiños [gíesmés, žiñgsniai, žodžiai].*

gaujà dkt. (4)

1. organiuota nusikalstama bendrija: *Ginklúota gaujà. Gaujòs vadéiva. Kovà sù nusikalštelių gaujomis. Šiemet pavýko atskleisti keliàs pinigų padirbinétojų gaujàs. Gaujòjé bûta teisésaugai dirbusio informatoriaus. Miestè siautéja skustagalvių gaūjos. Policininkams pavýko susémti automobilių vagių gaūjq.* | šnek. bendraamžių, draugų ir pan. bùrys: *Músų kiëmo gaujà. Padûkelių gaujà. Gaujà kvailių.*
2. vilkù, šunų bùrys: *Besiréjančios šunų gaūjos. Vilkù gaujòs vadù tañpa stipriáusias pâtinas.* • plg. ruja.

Gáuja¹ dkt. vns. (1)

upé Latvioje, įtekanti į Rygos įlanką: *Gáujos vagà labaž vingiúota.*

Gaujà² dkt. vns. (4)

upé Lietuvoje ir Baltarusijoje, dešinysis Nemuno intakas: *Lietuvoyè ēsančio Gaujòs rúožo didžiöji dalis priklauso Dievëniškių istòriniam regioniniam parkui.*

gaujèlè dkt. (2)

dem. menk. gauja 1: *Pléšikaújančios [siautéjančios] gaujèlès.*

gaujótis, gaujójasi, gaujójosi vksm.

sngr. rinktis į gaujas arba gaujomis vaikščioti: *Vilkaž gaujójasi.*

gauraĩ dkt. dgs. (4)

1. stambūs plaukai (šuns, vilko, lokio ir kt.): *Tánkùs [nušiùrę, susivélepę] šuñs gauraĩ. Apáugęs gauraĩs, susivélusio káilio gumulaĩs, aplipq̄s parazítais iř žmogaūs šilumòs nejutęs šuõ atródë klaikiai. Vilkas sùurzgë, jám añt nùgaros pasišiáušé gauraĩ.*
2. šnek. žmogaus galvos plaukai (ppr. vešlūs, tankùs): *Čiùpti [griebti, stveriti] kám [kā] už gauru.* Taï beñt gaurùs užsiželdinai! Ař tik tuosè šukų iř šampūno nemáciusiuose gauruosè nérà kókio gývio?
3. šnek. žmogaus kùno plaukai (ppr. tankùs): *Juodaž gauraĩs apžélusios vyriškio rañkos.*

gaurakōjis, gaurakōjė bdv. (2)

su gauruotomis kojomis: *Gaurakōjis paūkštis. Gaurakōjis šoklýs. Negražūs gaurakōjis satýras.*

gaūrė dkt. (2)

LIGULIARIJA: *Gaūrė – daugiamētis áugalas. Tetà sodè auḡina gaurės.*

Gaūrė dkt. vns. (2)

miestelis Tauragės rajone: *Į Gaūrę važiāvome dvīračiais.*

gauruōčius, gauruōtė dkt. (2)

1. gaurais apaugės gyvūnas: *Šiē gauruōčiai – labai draugiški šūnys. Māno gauruōtė kaláitė yrà gerókai pasiūtusi.*

2. šnek. žmogus vešliais galvos ar kūno plaukais: *Māno výras iř barzdōčius, iř gauruōčius. Éi, gauruōčiau, paláuk! Kōl gauruōčius nupliks, plikis nušal̄s (flk.).*

gaurúotas, gaurúota bdv. (1)

1. apaugės gaurais (apie gyvūną): *Kiemè lāksté báltas gaurúotas šuō. Eglùtē skaróta, eglùtē žalià, meškutē gaurúota jā lañko šilè (poez.).*

2. šnek. apaugės gaurais (apie žmogų): *Gaurúota jaunuōlio krūtiné. Gaurúotos kójos. Jis rūsčiai súrauké sàvo gaurúotus añtakius.*

gausà dkt. (4)

didelis ko nors kiekis; sin. gausumas, gausis: *Gyvūnų [paūkščių, vabzdžių] populiācijos gausōs reguliāvimas. Šíkart festivális nustēbino dalviių gausà iř įvairóve. Universitètas džiaūgiasi studen̄tu gausà. Kodēl, éasant tókiai apsaugōs priémonių gaūsai, automobiliūs iř toliaū vágia?*

gauséjimas dkt. ppr. vns. (1)

(ko) → gauseti: *Nusikaltimų gauséjimo priéžastys. Prēkių [bedařbių] gausejimas.*

gauséti, gauséja, gauséjo vksm.

darytis gausiam, gausesniams, daugéti: *Gauséja piniginés pājamos.* | beasm. (ko, kame): *Miestè gauséja gerū renginių. Fonotekoje gauséja įrašy.*

gaūsiai prv.

taip, kad yra gausu, daug: *Šis spektāklis yrà pùblikos mègstamas iř gaūsiai lañkomas. Riešutai [brāškès] gaūsiai užderéjo.*

gausybė dkt. (1)

didelis ko gausumas: *Knygyné gausybē knýgų. Gausybė įvairių renginių. Mūsių gausybė neapsākoma, kaip tvárte!*

◊ **kaip iš gausybės rāgo** žr. ragas.

gausŷn prv.

vis gausiai: *Klaidū kuō tolýn, tuō gausŷn, pažangōs jokiōs.*

gausìngai prv.

taip, kad yra (labai) gausu: *Gausìngai susiriñkusi pùblika negailéjo ovācijų.*

gausìngas, gausìnga bdv. (1)

labai gausus, apstus: *Gausìngas susirinkimas [suvažiāvimas]. Gausìnga minià [ármija]. Teñ namai tuřtū gausìngi bùvo.*

gausingūmas dkt. ppr. vns. (2)

→ gausingas: *Skātinti šeimų gausingumq.*

gaūsinimas dkt. ppr. vns. (1)

→ gausinti: Žuvū išteklių apsaugà iř gaūsinimas.

gaūsinti, *gaūsina*, *gaūsino* vksm.

(ką) daryti gausų, gausesnį; sin. dauginti: *Gaūsinti pártijos gretàs. Ař veřta gaūsinti stírnù populiācijq? Atkuriāmì iř gaūsinami gamtōs ištekliai.*

gaūsis dkt. (2)

gausumas, gausa: Žémès sánkasos plötis priklaūso iř nuō projektúojamo geležinkelio krovinių gaūsio.

gaūsmas dkt. (4)

gaudimo garsas; sin. gaudesys: *Vařpo [vargōnū, trimítō] gaūsmas. Balsař [garsai] susiléjo į galinę gaūsmą. Išiklausyk į miško [šilo] gaūsmą. Mán, gamtōs vaikui, sunkù susigyvēnti sù nuolatiniu miesto gausmù. Ką tū tokiamè mašinu [geležinkelio] gausmè galì girdéti? Prō miniōs gaūsmą [peř miniōs gaūsmą] prasimušé sirènos kaukimās.*

gausókai prv.

taip, kad yra gausoka: Žmonių į reñginj gausókai susiriňko. Väkar gausókai palijo.

gausókas, gausóka bdv. (1)

gana gausus; sin. apygausis: *Susiriňko gausókas bürēlis pažýstamų. gausóka* bev.: Žuvìs skanì, tìk ašakų gausóka.

gaūsti, *gaūdžia*, *gaūdē* vksm.

- (kame) skleisti žemą, pratisą garsą: *Gaūdžianti júra [girià]. Miestè gaūdžia bažnýčių varpař. Išgirdau gaūdžiant trimitus [vargonùs]. Sodè gaūdžia skraïdančios bités. Dusliař gaūdē automobilio variklis. Gaūdē telegráfo viēlos.*
- (nuo ko, kuo) aidèti nuo garsų: *Bažnýčia gaūdē nuō vargōnų muzikos. Áikštē gaūsdavo nuō žmonių šuřmulio. Tegul̄ buñdanti žémē gaūdžia Prisikélimo varpařs. Miškas ūžia, veřkia, gaūdžia (poez.).*

gausùmas dkt. ppr. vns. (2)

→ gausus: *Pō šalnū iř sausrōs sôdininkai deřliaus gausumù negalēs pasigirhti. Knýgų mùgës rengéjai nesitikéjo tókio lankýtojų gausùmo.*

gausùs, gausì bdv. (4)

(ko) daug apimantis, esantis didelio kiekinio; sin. apstus: *Gausùs bûryšs vaikù. Gausì giminé [bendrúomené, šeimà]. Gaūsios maisto ätsargos. Knygà gausì patarimų. Suteikti gausių malónių. Išdžiūvusi gamtà trókšta gausaūs lietaūs.* | aukšt.: *Šiemet obuolių deřlius gerókai gausèsnis. Gausèsnio lietaūs [gausesnių kritulių] sinóptikai neprognozúoja.* | aukšč.: *Ši delegácia biuvo gausiáusia. gausù* bev.: *Pavásarj miškuosè gausù érkių. Lietuvojè gausù ezerū.*

gáuti, *gáuna*, *gávo* vksm.

- (ką, ko, iš ko, nuo ko) pasidaryti turinčiam tai, ką kas duoda, atsiunčia, suteikia, išduoda ir pan.: *Gavaū dovanū knýgq. Áš gavaū nuō jō gélių. Studeňtas gáudavo pinigů iš tévū. Gavaū láiską iš tetös [iš Amèrikos]. Ímoné gávo pâskolq iš bânto. Brólis gávo gérq dárba. Sûnùs gaūs pâsq [pažyméjimq]. Gávome kvietimùs į konfereñcijq. Iš kárves gáuname pieno.* | (ką, kam) ieškant, stengiantis įsigyti: *Ilgai ieškójau, kôl gavaū tás knygàs [tq detálq]. Ař galì mán gáuti tûj gražių siúly?*
- (ką, ko, iš ko, už ką, kuo) būti atlygintam už ką: *Gavaū pîrmajj atlýginimq. Padavéja gávo arbâtpinigių. Už dárba iš úkininko gáudavau pinigais arbà natûrà. Jums pasiseké – iš úkio gávote didelj peñq.*

3. (kā, ko, iš ko, nuo ko, per kā) patirti tam tikrā psichinj, fizinj ir kt. poveikj iš šalies (būti mokomam, informuojamam, baramam ir pan.): *Daugiaū informācijos [papildomq informācijq] gausite iš savo mókytojos. Pirmāsias skaitymo pāmokas jī gāvo iš tévū. Iš namū gavaū liūdnū [linksmū] žiniū. Gāutas skuñdas dēl garbēs jzeidīmo. Gavaū naūjā ūžduotj. Ař gavaī tévū sutikimq [leidimq]? Vaīkas gāvo nuō tévū pylōs [bárti]. Nuō gēriančio patēvio gāudavau iř per aūsj, iř per ūžpakalj.*

4. (kā, ko, iš ko) dēti pastangas, kad išgautum, laimētum ir pan.: *Reikalīngū žiniū gáuname iš knīgū. Šiēmet gáuta daūg medaūs. Kiek výno gáunama iš hektāro vynuogýno? Iš neteisīngū prielaidū gáuname neteisīngas išvadas. Sī pārtija rinkīmuose gāvo daugiāusia balsū.*

5. (kā) ko nors pasiekti, īgauti naujū ypatybiū, kitokios kokybēs ir pan.: *Jīs gāvo puīķu iissilāvinimq. Sūnūs gāvo téisē balsūoti. | (kā, iš ko) īvertinti mokējimā, žinias pažymiu: Māno duktē gáuna gerūs pāzīmiūs iš lietūviū kalbōs. Nē visi gimnazīstai gáuna dešimtukūs.*

6. (kā) su kuo nors īguti ryši, būti susietam: *Jī gāvo gērq [prāstq] výrq. Gavaū puīķiā marčiāq [dařbštū žentq, gērq viřininkq, šauniūs kaimýnus]. Šuniūkas gāvo gerūs šeimininkūs.*

7. (kā) imti sirgti, īsitaisyti (ligā): *Žmogūs gāvo sáulēs smūgi. Péršalau iř gavaū slōgq [plaūčiū uždegimq].*

8. būti aplinkybiū priverstam kā daryti; sin. tekti: *Gavaū méistrq [polīcijq] kviēsti. Gáusi eīti pās dantū gýdytojq. | būti sēkmingam; sin. pavykti, pasiekti: Ař dár gavaī pyrāgo paragauti, ař jaū būvo suválgytas? Ař gavaī filmq ramiaī pažiūréti?*

◊ **ausū gáuti** būti apmuštam per ausis: *Ausū gáusi, nelīsk! gālā gáuti* mirti, žūti: *Peř tókj kařtī galī iř gālā gáuti. į dūdā gáuti* būti mušamam: *Gáusi vienq kařtā į dūdq, taī nesišaipýsi. į káilj gáuti* būti mušamam, lupamam: *Jéi nepaklausýsi, gáusi į káilj. į káulus gáuti* 1. būti mušamam, primuštam: *Jéi neklausýsi, gáusi į káulus. 2. smarkiai pralaimēti, gauti atkirtj, gerokai atsilikti ir pan.: Krēpšininkai [fùtbolininkai] vēl gāvo į káulus. į skařmalus gáuti* 1. (už kā) būti mušamam: *Jīs jaū tiek iř tiek yrā gāvēs į skařmalus už neklaūsymq. 2. smarkiai pralaimēti, gauti atkirtj, gerokai atsilikti ir pan.: Krēpšininkes gāvo į skařmalus nuō lātvij. į skùdurus gáuti* 1. būti priluptam, primuštam: *Neišdykáuk, gáusi į skùdurus! 2. smarkiai pralaimēti, gauti atkirtj, gerokai atsilikti ir pan.: Ánglijos rinktinē gāvo į skùdurus nuō Rùsijos ekípos. į sprándā gáuti* būti mušamam: *Gáusi į sprándā, jéi dár kařtā manē užkabīnsi. į žabtūs gáuti* patirti smūgi, kirtj: *Gáusi į žabtūs, jéigu neužsičiáupsi! nōsī gáuti* patirti gēdā, nesékmę: *Skundikas tikéjosi mán atkeřsysiās, bēt gāvo nōsī. peř nōsī gáuti* būti sugēdintam, suniekintam: *Liñdo nē į sāvo reǐkalus iř gāvo peř nōsī. pipirū gáuti* (už kā, nuo ko) būti išbartam: *Už melāvimq nuō tévo gáusi pipirū. snùkiū gáuti* būti primuštam: *Nutilk, gáusi snùkiū! ugniēs krikštā gáuti* pirmā kartā dalyvauti kautynēse, mūšyje: *Nórs jīs dár jáunas, bēt jaū yrā gāvēs ugniēs krikštq. velniū gáuti* (nuo ko, už kā) būti išbartam: *Gavaū velniū nuō tévo už mašinos aplámdymq.*

gautinis, gautinē bdv. (2)

gautasis: *Atskiraī fiksūoti gautinēs iř mokétinas lēšas.*

gaūžtis, gaūžiasi, gaūžēsi vksm. sngr.

(i kā) **GŪŽTI** 2 (sngr.): *Eídamas gaužiaūsi į kúprq.*

gavējas, gavēja dkt. (1)

asmuo ar īstaiga, kuri gauna laiškā, dokumentā siuntā, paskolā ir pan.: *Tikslūs siuntejō iř gavējo ādresas. Paskolōs gavējas. Mókesčiū lengvātos labdarōs [paramōs] teikéjams iř gavējams.*

gavējimas dkt. ppr. vns. (1)

→ gavēti: *Gavējimas prasidēda Pelenū dienā.*

gavēnas dkt. (2)

1. etnogr. Užgavēniū baidyklē: *Gavēnq vežiódavo šiaurēs aukštaicai.*

2. senovės lietuvių mitinė būtybė, gyvenusi jaujoje per gavėnią: *Gavėnas globójo sù linais iñ kanāpēmis susižusius dárbus.*

gavėnià dkt. vns. (2)

katalikų ir stačiatikių liturginių metų laikotarpis, skirtas priešvelykiniam pasninkui ir atgailavimui (katalikų – keturiasdešimt dienų, stačiatikių – septynios savaitės): *Peleniñ diénq prasideda gavėnios laíkas.*

gavéti, gävi, gavéjo vksm.

pasninkauti ir atgailauti per gavėnią: *Dabar gavimas laíkas. Vienuolé daúg pasninkávo iñ gavéjo.*

gavýba dkt. vns. (1)

gamtos, taip pat žemės ūkio duodamų gėrybių émimas, (iš)gavimas: *Dürpių [dùjų, rùdų, akmeñs anglių] gavýba. Pieno [kiaušinių, mésos, grùdų] gavýba. Náftos gavýbos bendróvė. Gavýbos prámonė. Dìdinti [mázinti] pieno iñ mésos gavýbq. Investicijos į pieno gavýbq.*

gavíklis dkt. (2)

PRANEŠIMU GAVIKLIS: *Ijùngti [išjùngti] gavíklj. Kai įsigijaū mobiliųjų telefònq, gavikliù nebesinaudóju.*

gavímas dkt. ppr. vns. (2)

→ gauti 1: *Laiškų siuntimas iñ gavímas. Paskolos gavímas. Páso gavímo dienà. Jiē patvírtino dokumentų gavímq.*

gavinýs dkt. (3^b)

1. ppr. dgs. gautas duomuo, rezultatas ir pan.: *Skaičiávimo gaviniai. Mókslinio dárbo gavinių aptarimas. Skélbti apklausós gavinius. Tíkranti gavinius.*
2. tai, kas naudojama kitam (gatavam) produktui gauti, gauta žaliava, gauta medžiaga: *Gávinio kokybë. Gavinių priémimas į sándelj. Tiékti gavinius. Gavinius paveřsti produktais.*

Gazà dkt. vns. (2)

miestas Palestinoje, prie Viduržemio jūros: *Gázos rúožas – Palestínos teritòrijų dalis.*

gazèlè dkt. (2)

nedidelė grakšti, labai greita Afrikos ir Azijos antilopë raitytais ragais (ppr. tikroji gazelë, *Gazella*): *Turistai fotografávo grakščiás gazelès. Jó žmonà lieknà kaip gazélë (labai liekna). Jós kójos dailios it gazelès (labai dailios).*

gazolína dkt. vns. (2)

lengvų skystų anglavandeniu mišinys, išskiriamas iš naftos dujų, naudojamas kaip degalai, tirpiklis: *Susiurbt išsiliejusj gazolínq. Gazolíno verslóvës. Prekiáuti gazolinù.*

gazòlis dkt. vns. (2)

skystas tarpinis (tarp žibalo ir lengvujų industrinių alyvų) naftos distiliacijos produktas, naudojamas kaip dyzeliniai degalai: *Gazòlio gamýba. Prekýba gazoliù. Žemdirbiai peřka gazòli. Užšálo traktoriaus gazòlis.*

gazúoti, gazúoja, gazávo vksm.

(kà) prisotinti dujų, ppr. anglies dioksono: *Gazúoti vández. Gazúoti vaísvandenai [gérimai]. Gazúotas výnuogių výnas.*

Gdánskas dkt. vns. (1)

miestas Lenkijos šiaurėje, prie Vyslos žiočių: *Gdánskas turistùs žávi vaizdìngomis panorámomis. Iš Vilniaus į Gdánskq skridome lektuvù.*

Gdýnė dkt. vns. (2)

miestas Lenkijos šiaurėje: *Peř Añtrajji pasáulinj kārą Gdýnē priklaūsē Vokietījai.*

gebà dkt. vns. (4)

1. fizikoje – galéjimas sukelti reiškinj, būseną, ypatybę: *Teleskòpo [ekrāno] skiriamóji gebà.*

Māžinti objekto ātspindžio gēbq. Diòptrija – lēšio ar akiēs lēsiūko laužiamōsios gebōs vienetas.

2. mokējimas, pajęgimas ką daryti; **sin.** gebéjimas: *Māstymo gebà* (gebéjimas mąstyti).

Empātija – gebà įsijaūsti į kito žmogaūs būseną.

gebéjimas dkt. (1)

1. **ppr. vns.** → gebéti: *Gebéjimas réikšti mintis [jausmùs]. Ligónis prarādo gebéjimq kalbéti [váikščioti].*

2. žmogaus ypatybė, leidžianti jam ką lengvai išmokti ar daryti: *Ypatìngų [išskirtinių] gebéjimų turintys vaikai [žmónës]. Jis pasižými gebéjimu kalbóms [muzikai, dailei]. Kai kurië mokiniai nepajégia vèrtinti sàvo gebéjimų. Gebéjimai susidåro iñ yrà lāvinami praktikúojantis.*

gebénè dkt. (2), **gēbenè** (1)

visžalis vijoklinis ir dekoratyvinis augalas ppr. blizgančias, tamsiai žaliais lapais (ppr. gebené lipiké, *Hedera helix*): *Gebenès reikia sodinti užúovéjoje.*

gebéti, *gēba*, *gebéjo* vksm.

mokéti, pajęgti (ką daryti): *Gēbantis māstýti [analizúoti] žmogùs. Jaū vaikas gēba skaitýti iñ rašyti. Ar gebési šj dárq atlìkti?*

géda dkt. (1)

1. nemalonus jausmas dél netinkamo, blogo, peiktino savo paties ar kitu žmonių elgesio: *Dègti iš gédos* (stipriai jausti gédą). *Jái iš gédos nukaîto véidas. Mán géda žmonių. Sùnùs padâré gédą sàvo téváms* (priverté juos jausti gédą dél jo elgesio). *Kañtais géda draûdžia tañ, kô nedraûdžia istatymai.*

2. lytiniai organai: *Vaikščioja núogas, neprìdengta géda. Prisideñk gédq!*

◊ **priē gédos stułpo prikálти** žr. prikalti.

gedéjimas dkt. ppr. vns. (1)

→ gedéti: *Gedéjimas mìrusiujų.*

gedësis dkt. (2)

įgedusi, sugedusi maisto produkto dalis: *Obuoliai kompòtui visái tiñkami, tìk gedësiùs išpjáustyk.*

gedéti, *gēdi*, *gedéjo* vksm.

(ko) liûdëti dél kieno mirties: *Àš gedžiù tévo. Jis gēdi žuvusio draûgo.*

gedétojas, **gedétoja** dkt. (1)

žmogus, kuris ko gedi: *Gedétojų minià. Gedétojų dejõnës.*

gédijimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → gèdyti 1: *Päauglio barìmas iñ gédijimas niëko negélbës.*

2. **sngr.** → gèdyti 2 (sngr.): *Gédijimasis viešai kalbéti.*

gedìmas dkt. (2)

1. **ppr. vns.** → gesti¹ 1: *Nustačiaū telefono [varìklio, stâbdžių] gedìmo priežastj. Apyniai sáugo âlų nuo gedìmo.*

2. priežastis, dél kurios kas nustoja veikti: *Pašâlinome elektros gedimùs. Dél gedìmo negaléjau atidarýti dûry.*

Gedimináčiai dkt. dgs. (1)

Lietuvos didžiųjų kunigaikščių dinastija (XIII a. pab.–1572 m.): *Gedimináčiai kadáise bùvo vienà iš galingiáusių dinástijų Európoje. Šalutiné Gedimináčių šakà bùvo stačiātikių kunigáikščiai.*

Gedimináčių stulpai

Lietuvos didžiųjų kunigaikščių Gediminaičių herbas – tam tikra stulpus primenantis figūra; sin. Gedimino stulpai: *Priē Neriēs gùli akmuō, kuriamè iškaltì Gedimináčių stulpai.*

Gedimináitis, Gedimináitė dkt. (1)

Gediminaičių dinastijos asmuo: *Pagal mótinq jìs bùvo Gedimináitis. Gedimináités búdavo ištēkinamos į kitàs valstýbes.*

Gedimino stulpai

GEDIMINO STULPAI: *Plevésúoja vēliavos sù Vyčiu iř Gedimino stulpai.*

gédìngai prv.

1. gédìngu bùdu, negarbingai: *Gédìngai pasielgti. Tù gédìngai melúoji! Príešai bùvo priversti gédìngai tráuktis. Gédìngai apsiyuokiau priēš draugùs.* | aukš.: *Jìs bùvo priverstas kuō gédìngiáusiai sprùkti.*

2. droviai, nedràsiai: *Jì gédìngai nuléidžia akìs.* • ant. išdidžiai.

gédìngas, gédìnga bdv. (1)

1. darantis gédìngu, verčiantis jausti gédìngu, negarbingas: *Patìrti gédìngq pralaiméjimq. Nepasirašýti gédìngos sutartiës. Gédìngas sándoris [póelgis, išpuolis]. Kokià gédìnga veidmainýsté!* **gédìnga** bev.: *Jì nemáno dáranti kq gédìnga.*

2. drovus, nedràsus.

gédìngumas dkt. ppr. vns. (2)

→ gédìngas 2: *Gédìngumo jaūsmas. Pérdétas gédìngumas.*

gédìnimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → gédinti 1: *Negaléjo iškësti tókio gédinimo.*

2. sngr. → gédinti 2 (sngr.): *Nesigédink, tåvo gédinimasis netùri pâgrindo.*

gédinti, gédina, gédino vksm.

1. (kq, už kq, dél ko) **GÉDYZTI** 1: *Gédino vaikùs už peštynès. Dél kô juōs taīp gédini?*

2. sngr. (ko, dél ko) **GÉDYZTI** 2 (sngr.): *Jìs gédinosi pasakýti tiësq, paródyti jausmùs. Apkùnesni paaugliai dažnai gédinasi sàvo figùros. Kô [dél kô] gédiniesi kalbéti tañmiškai?*

gédysti, gédija, gédijo vksm.

1. (kq, už kq, dél ko) nurodyti, priminti peiktiną, gédingą elgesį; sin. sarmatyti: *Mókytoja gédija mókinj už vélâvimqsi į pâmokas. Kô tù visq laïkq manè gédiji dël mânno drabùžių?*

2. sngr. (ko, dél ko) drovëtis dél ko nors, nedrysti kq daryti; sin. sarmatyti: *Jì manës gédijasi. Vaïkas gédijasi sakýti eiléraشتj. Nesigédyk sàvo praeitiës [dél sàvo praeitiës]. Nesigédyk, dainúok!*

Gedminaĩ dkt. dgs. (3^b)

Klaipédos miesto dalis: *Mânno sesuõ gyvëna Gedminuosè.*

Gedùčiai dkt. dgs. (2)

kaimas Pakruojo rajone: *Gedùčių dvàras.*

gėdulas dkt. (3^b)

sielvarto dėl mirusiojo reiškimo forma: *Gėdulo iš viltiēs dienà* (birželio 14 diena, skirta tremtyje žuvusiems Lietuvos žmonėms atminti). *Nesióti gėdulq* (vilkėti gedulo drabužiais). *Lietuvojè paskéltas trijų dienų gėdulas.* *Déł gėdulo [gėdului pažyméti]* nuléidžiamos vėliavos.

gedulìngai prv.

1. reiškiant gedulą: *Gedulìngai apsireñgti. Gedulìngai apipavidalinti laikraščiai. Gedulìngai šveñtinis koncertas.*

2. liūdnai, graudžiai: *Gedulìngai klykséjo laukinës žqsys.* • ant. džiaugsmingai.

gedulìngas, gedulìnga bdv. (1)

1. susijęs su gedulu: *Šarvójimo sâleje skambéjo gedulìnga mùzika. Gedulìnga eïsena. Gedulìngi piëtûs* (pietūs po laidotuvii).

2. liūdnas, graudus: *Egzämino išvakarëse studeñtu bendrâbutyje výravo gedulìnga núotaika.* • ant. džiaugsmingas.

gedulinis, geduliné bdv. (2)

susijęs su gedulu: *Gedulinis mišiôlas.* • plg. gedulingas.

gedulinës Mišios

1. Mišios už mirusiuosius: *Peñ litùrgines šventës gedulinës Mišios gâli bûti aukójamos tîk per laidotuves.*

2. REKVIEM.

Gedziùnëliai dkt. dgs. (2)

kaimas Ignalinos rajone: *Didžiulis Gedziùnëlių pilkapýnas.*

gêgnè dkt. (2)

konstrukcijos elementas stogo dangai laikyti: *Dvišlaičio [vienašlaičio] stógo gêgnës. Supùvusios gêgnës. Pâstato stógas – medinës gêgnës, metalinës čerpës. Dažniáusiai gêgnës gaminamos iš spygliuöcių mëdžių medienos. Stogdengiai gegrës tvirtina kampuöciais.*

gegninis¹ dkt. (2)

viršutinis rastas, į kurį remiasi gegrës.

gêgninis², gegrënié bdv. (1)

su gegrëmis: *Gegrënis stógas. Gegrënié stógo konstrùkcija.*

Gegrénai dkt. dgs. (1)

kaimas Plungës rajone: *Prië Gegrénų yrà archeològijos paminklų: sénkapiai, senovës gyvénvietë, dù piliäkalniai.*

gegučiùkas dkt. (2)

GEGUČIUKAS 1: *Úgteléjës gegučiùkas.*

gegùtë dkt. (2)

pavasarj kukojuanties miško paukštis ilga uodega, kiaušinius dedantis į kitų paukščių lizdus (ppr. paprastoji gegutë, *Cuculus canorus*): *Gegùtës pařskrenda į Lietuvą balañdžio pabaigojè. Gegùtës žiemója Pietų Áfrikoje iš Piëtrycių Ázijoje. Gegutës labai sunkù pastebéti. Laikrodis sù gegutë – mechäninis siéninis laikrodis, kuris dažniáusiai yrà namëlio formos, o viëtoje skambùcio išlenda medinë kukúojanti gegutë.*

◊ neí vélrias, neí gegùtë žr. vélrias.

gegužė dkt. (3^b)

1. penktasis metų mėnuo: *Būvo pati gegužės pradžia. Gėgužę pràdeda žydéti sòdai.*
2. **GEGUTĖ:** *Girdéjau gėgužę kukúojant.*

gegužėtas, gegužéta bdv. (1)

1. taškuotai margas; **sin.** raibas, kanapétas: *Gegužėtas gaidžiùkas [paûkštis].*
2. strazdanotas, šlakuotas: *Gegužėtas véidas.*

gegužinė¹ dkt. (2)

jaunimo pasilinksminimas (ppr. gamtoje): *Festivālis „Skañba skañba kañkliai“ kviècia į gegužinę! Peñ gegužinę bùvo šókama, dainúojama, einamì ratēliai, žaidžiamì žaidimai, kañtais rengiamì vaidinimai. Anksciau jaunimas reñgavo gegužinës, dabañ jàs keiçia kitos pràmogos.*

Gegužinė dkt. (2)

1. kaimas Kaišiadorių rajone: *Tiès Gegužinè į Nêri ñteka dù nedidelì upêliai.*
2. kaimas Panevëžio rajone: *Gegužinës kultûros namai.*

gegužinis, gegužinė² bdv. (2)

vykstantis gegužës ménési ar su juo susijës: *Gegužinës pàmaldo*s (**relig.**).

gegùžis dkt. (2)

GEGUŽË 1: *Šiltì gegùžio vakarañ.*

gegužiùkas dkt. (2)

1. gegučių jauniklis: *Gegužiùkai labai ëdrùs. Gegužiukùs išperi kitì paûkčiai.*
2. **šnek.** pavainikis vaikas: *Sociologai teîgia, kàd kàs peñktas vaïkas šeimojè yrà gegužiùkas.*

gegùžraibë¹ dkt. (1)

pelkétų pievų augalas varpiškais žiedynais (*Orchis*): *Smulkiažièdë gegùžraibë* (*Orchis ustulata*) *jrašyta į Lietuvòs raudónqj q knýgq.*

gegùžraibis, gegùžraibë² bdv. (1)

pilkai margas, raibas; **sin.** gegužéta: *Gegùžraibis paukšciùkas. Gegùžraibë vištà.*

géibéti, géibéja, géibéjo vksm.

1. pamažu geibti (1 r.); **sin.** silpti, nykti: *Žiemìnai rugiai jaû gelsta, géibéja iř daugiamëtës žolës.*
2. (**nuo ko**) pamažu geibti (2 r.); **sin.** leipéti: *Tq sausringq pavâsarj žmónës géibéjo nuô kañšcio.*

geïbiai prv.

švelniai, nesmarkiai, nestipriai, vos vos: *Geïbiai spûsteléti rañkq.*

Geibónys dkt. dgs. (3)

kaimas Elektrénų savivaldybës teritorijoje: *Màno draûgë gyvëna Geibónysè. Geibónys yrà Elektrénų märių rytiñéje pakrántëje.*

geïbti, geïbsta, geïbo vksm.

1. (**nuo ko**) glebti, vysti, lépti: *Geïbstantys žolýnai. Nuô kañšcio geïbsta gélës.*
2. (**nuo ko**) alpti, leipti: *Bùvo taip tvankù, kàd geibañ nuô kañšcio. Jì pamàto krañq, tai iř geïbsta.*
3. gaisti, stipti: *Víenas višciùkas èmë geïbti.*

geibùmas dkt. ppr. vns. (2)

1. → geibus 1: *Lápù [šaknù, daigù] geibùmas.*
2. → geibus 2: *Kúno geibùmas. Tévali susirúpino mergytës vangumù, geibumù, nevalgumù.*

geibūs, geibi bdv. (4)

1. greitai vystantis, geibstantis, glembantis; sin. gležnas: *Tvýrant kařščiui mědžiu lāpai liko geibūs. Šiõ áugalo šāknys geibios, vargù ar prigis.* | aukšt.: *Geibesni daigař. Einant ĵ šiáure,* augalijà retéjo iř dārēsi skurdēsné, geibēsné.

2. stokojantis sveikatos, turintis mažai fizinés jégos; sin. silpnas, gležnas: *Geibiùs vaikùs ilgiau migdýkite, dažniau ĵ grýnq órq vèskite. Kaip skuduriné lélýtē aňt geibių, nesilaikančių kójų ji dríbteléjo aňt žémës.* | aukšt.: *Tà senùté bùvo dár menkësné iř geibēsné ùž kitùs ligónius.* | aukšč.: *Anàs šunékas iš visòs vadòs menkiáusias, silpniáusias iř geibiáusias.*

geidáuti, geidáuja, geidávo vksm.

(ko) noréti, geisti, trokšti: *Jis geidáutų, kàd šis susitikimas nebútu paskutinìs. Kô geidávo, tai iř gávo.*

geidávimas dkt. ppr. vns. (1)

→ geidauti: *Literatûros [mëno] geidávimas.*

geidimas dkt. ppr. vns. (2)

1. → geisti 1: *Pinigų [tuřto] geidimas.*

2. → geisti 2: *Vienà didžiųjų nûodëmių – svëtimò výro ař svetimòs móters geidimas.*

geidulingai prv.

taip, kaip bûdinga geidulingoms bûtybëms: *Geidulingai apsikabìnusi porëlë. Výras geidulingai pàžvelgë ĵ merginą.*

geidulingas, geidulinga bdv. (1)

1. greitai apimamas geidulio; sin. geismingas: *Yrà labai geidulingų žmonių.* | aukšt.: *Màno močiùtë sakýdavo, kàd výrai geidulingesni, ô móterys išdidësnés.*

2. išreiškiantis geidulij, kupinas geidulio; sin. geismingas: *Geidulingas juôkas. Geidulinga prigimtis. Geidulingos lûpos [glamônës].* Îsmeigë ĵ jî geidulingq žvilgsnj. Jô dienóraštyje yrà geidulingų mincių apiẽ móteris. | aukšč.: *Nutyléti [išsakýti] pačias geidulingiáusias mintis.*

geidulingumas dkt. ppr. vns. (2)

1. → geidulingas 1: *Výrų [móterų] geidulingumas.*

2. → geidulingas 2: *Jô laiškaï kupini geidulingumo.*

geidulys dkt. (3^b)

geismas, aistra: *Trámyti [kùrstytı] sàvo kúno geidulius. Kúnas pilnas geidulių.* Výras pajùto stípru geidulij iř nutráuké nuõ móters drabužiùs.

Geidžiai dkt. dgs. (4)

kaimas Mažeikių rajone: *Geidžių kâpinës.*

geidžiamas, geidžiamà bdv. (3^b)

norimas, pageidaujamas: *Laiméjusi diđij prìzq konkùrse, jî tâpo geidžiamama dainininkë garsiausiuose Euròpos muzikiniuose teâtruose. Jis išnaudódavo menkiáusi galimybë geidžiamai knygai išsigýti. Konfliktas tařp geidžiamų rezultátu iř galimýbių.* | aukšt.: *Patyrë specialistai geidžiamesni negù kq tîk aukštásias mokyklàs pabaigë studen tai.* | aukšč.: *Geidžiamiáusias viengu ngis fjaunikis.*

◊ **geidžiamas kâsn lis** žr. kâsn lis.

geidžiamoji nûosaka

nuosaka, kurios formomis reiškiamas kalban jojo asmens leidžiamas, liepiamas, pra omas ar pageidaujamas veiksmas, kurj turi atlikti koks nors kitas veik jas: *Geidžiamoji nûosaka tÙri sint ties iř anal ties formas.*

Geidžiūnai dkt. dgs. (1)

kaimas Biržų rajone: *Geidžiūnų bažnyčia.*

geimės dkt. (2)

teniso seto dalis, kurioje kamuoliuką paduoda tas pats žaidėjas: *Nepralaimėti nė vieno geimė.* *Veliau varžovai paeiliui laimėjo geimus.*

geinys dkt. (4)

etnogr.

1. dz. virvinis prietaisas lipti į medį bitėms kopinėti: *Marcinkonių káime gyvēno sēnas drėvininkas, mokėjės pasidaryti geinj.* *Geinys – drevinės bitininkystės įnagis.*

2. ryt. METMENYS: *Riestuvu geinj įriesti.*

Geisčiūnai dkt. dgs. (1)

kaimas Alytaus rajone: *Geisčiūnai žymūs gamtōs paminklais – Senája Geisčiūnų kriauše, Senája Geisčiūnų gúoba iš Geisčiūnų qžuolu.*

geismas dkt. (4)

stiprus, sunkiai valdomas troškimas: *Ji apémė geismas. Gyvēnimo geismas. Virpéti iš geismo. Dègti geismu. Pažaboti [žadinti] geismus. Jis nesuvaldo sàvo geismu.*

geismingai prv.

taip, kaip būdinga geismingoms būtybėms: *Výras geismingai pàžvelgę į sàvo jáunajq žmónaq.*

geismingas, geisminga bdv. (1)

1. greitai apimamas geismo: *Geisminga merginà.*

2. išreiškiantis geismą, kupinas geismo: *Geismingos ākys. Geismingas žvilgsnis. Geismingas šökis.*

geismingumas dkt. ppr. vns. (2)

→ geismingas 1: *Èsame pilni puikybës, ambicijų, geismingumo. Kùrstytu [slopinti] geismingumq.*

geistè prv.

→ geisti 1: *Geistè geisti tiesös.*

geisti, *geidžia, geidé* vksm.

1. (ko) labai norėti; sin. trokšti: *Jis geidžia garbës [pripažinimo, tuřty]. Vaikai labai geidžia šuniuko [turéti šuniuką, kàd téva įjems nupiirkty šuniuką].* | neig. (ko): *Negeišk svētimo tuřto!*

2. (ko) jausti fizinių potraukjų, gieduljų kam: *Ji geidžia šiõ výro. Jiẽ geidžia vienas kito.* | neig. (ko): *Negeišk svētimo výro [svetimôs móters].*

geišà dkt. (2)

japonė mergina, mokanti šokti, dainuoti, muzikuoti, vadovauti pokalbiams, užsienio kalbų, ppr. samdoma restorano svečiams užimti: *Geišos profesijos specialiosè mokýklose kelerius metùs mòkosi globéjų išlaikomos neturtìngos merginòs.*

geizeris dkt. (1)

karšto vandens ir garų versmė, periodiškai trykštanti fontanu: *Dideli geizeriai peř vienq išsiveržimq išmeta kelis šimtus tûkstančių lìtrų vandeñs. Vietové garsėja geoterminiais geizeriais. Isländija – geizerių šalìs.*

gėjus dkt. (2)

šnek. vyras homoseksualistas: *Gėjų eitynės. Kàs àš tóks, kàd galéčiau smeřkti gėjùs.*

gélà¹ dkt. vns. (4)

1. didelis dvasios skausmas, sielvartas: *Malšinti [slēpti] sielos gélq. Jis àpimtas širdj drāskančios gélōs. Širdj spáudé netektiēs gélà. Manè àpemé baiši neviltis iř gélà.*

2. didelis fizinis skausmas sergant, susižeidus ir pan.: *Kójų [strénų, galvōs] gélà. Kësti káulų [dantų] gélq.*

gélas, gélà² bdv. (4)

neturintis druskos skonio; sin. nesūrus: *Gélas ùpēs vanduō. Apsirúpinti gélù vándeziu. Iš žémès trýksta gélas šaltinis.* | ivr.: *Gélųjų vandenų žuvys.*

gélavandénis, gélavandénè bdv. (2)

1. gyvenantis gélame vandenyje: *Gélavandénés žuvys. Gélavandéniai moliuskai.*

2. kuriame yra gélo vandens, susijęs su gélui vándeziu: *Gélavandénis vándezis telkinys. Gélavandénis akvāriumas. Sleñkant ámžiams, ši júros ýlanka tāpo gélavandeniù ēzeru.*

gélbějimas dkt. ppr. vns. (1)

(ko) → gélběti 1: *Skëstančiųjų [gyvūnu] gélbějimas. Žýdų gélbějimas Lietuojè Añtrojo pasáulinio káro mëtais. Gélbějimo ýranga [priemonés, viřvė, darbai]. Gélbějimo rātas – paprasčiáusia gélbějimo vandenyje priemoné.* | sngr.: *Gélbějimasis ýlúžus lédai.*

gélbějimo lieménè

liemené iš neskëstančios vandenyje medžiagos žmogui ar gyvūnui vandens paviršiuje išlaikyti: *Laivo keleiviai priválo dëvéti gélbějimo liemenés. Nupiřkite sàvo šùniui [kâtei] gélbějimo lieménę.*

gélběti, gélbsti (gélběja), gélbějo vksm.

1. (kà, iš ko, nuo ko) padéti išlikti, nežūti, vaduoti patekusj kur, į kà: *Gélběti žmögų iš bédös. Paukšteliùs nuo bádo gélbsti juōs lësinantys žmónés. Šiós veišlés šùnys gëba gélběti skëstančiuosius.* | sngr. (iš ko, nuo ko): *Gélbětis iš bédös [nuo bádo].*

2. (kà, nuo ko) būti naudingam savo poveikiu: *Mùzika [knygà] manè gélbsti nuo neviltiēs. Ramunéliu arbatà gélbsti nuo nëmigos. Vaistäžolés [medùs] gélbsti péršalus.* | sngr. (nuo ko, kuo): *Gélbsčiuosi nuo pýkčio hùmoru.*

3. (kam, kame) padéti kitam atliliki tai, ko vienas negali: *Vaikař gélbsti téváms darbuosè. Jiē gélbějo mùms nuiñti deñliu.*

4. (kà, kuo) remti, šelpti: *Gál galì manè gélběti pinigař?*

gélbětojas, gélbětoja dkt. (1)

1. kas kà gelběja (patekusj į nelaimę, bédą ir pan.): *Žýdų gélbětojai Añtrojo pasáulinio káro mëtais.*

2. žmogus, kurio darbas yra gelběti nelaimés ištiktus, nukentéjusius: *Nàras gélbětojas. Ugniajèys gélbětojas. Gélbětojų grùpé [komanda, brigadà]. Vásarq dìrbau gélbětoja pajúryje. Gélbětojai sù šunimìs tebenařšo griuvésiùs.*

3. padéjéjas, pagalbininkas: *Jis mûsų padéjéjas, gélbětojas visuosè sunkiuosè darbuosè.*

gélda dkt. (1)

1. skobtas pailgas indas, ppr. su ausimis (rankenomis) galuose: *Skôbti [skaptuoti] gélidas iš drebuleš. Géldoje súdydavo mësq.*

2. tokiamē inde telpantis kiekis: *Pilnà gélda tešlòs.*

3. LOVYS 1: *Pilti édalq į géldq. Kiemè riõgso suskilusi kiaüliu gélda.*

4. menk. transporto priemoné (ppr. sena): *Kàtù čià sù gélda važinéji, nusipiřk naūjų automobilij! Čià nè baidäré, o géldu gélda! Tàs vòs krùtančias jachtàs vadinù géldomis.*

geldēlē dkt. (2)

1. dem. gelda (1 r.): *Sudéti mēsq ī medinę geldēlę.*
2. kietasis moliusko apdaras, kiaukutas: *Mīdių [austrų] geldēlės. Dvigelžiui moliuskui maitinantis geldēlės atsiveria iš užsiveria.*
3. **GELDUTÉ** 1: *Mūsų tvenkiniuose iš kúdrose veišiasi geldēlės.*

géldinti, géldina, géldino vksm.

daryti, kad geltų (3 r.).

- ◊ **širdj géldinti** (kam) kelti širdgélą, sielvartą; sin. skaudinti: *Kám mán šírdj géldini? Rytójus géldino šírdj – kād válgysiu, kās paduōs.*

geldùtē dkt. (2)

1. paprasčiausias dvigeldis moliuskas (ppr. paprastoji geldutė, *Unio pictorum*): *Prisirinkaū geldūčių kriáuklių.*
2. **GELDELÉ** 2: *Moliūsko geldutė. Paplūdimyje daūg suknēžintų geldūčių.*

gélē dkt. (4)

1. nedidelis laukinis, darželių ar namuose auginamas žydintis arba turintis puošnus lapus augalas, neretai pasižymintis maloniu kvapu: *Pievų [laukų, miško] gélēs. Lāpinės [vienmētēs, dvimētēs, daugiamētēs] gélēs. Drēgnojē párko žēmeje dýgo gélēs iš žolēs. Laikas séti [sodinti] gélēs. Paláistyk gélēs. Auginù kambarinės gélēs. Šalià mokýklos dūrų stóvi diidelis báltas vazónas sù gélē. Jūk gélēi gēra pražysti, mēžiui – sužaliūoti, žolēi – prasikáliti! Gélē sùskleidē žiedus nākčiai. Pati populiariáusia gélē – rōzē. Naktis dveľkia gélémis iš upē.*
2. šio augalo žiedas su stiebu, skirtas dovanoti, pagarbai išreikšti, namams puošti ar pan.: *Džiovintų gélių púokštē. Jis padovanójo mán gélių. Pameřk gélēs ī vāzq. Jí žirklémis sumaniai truñpindavo gélémis kótus. Mergáité slēpia rañkā sù gélē už nūgaros. Valdžiōs atstōvai padēs gélių priē pamīnkle [sañt kāpo].*
3. šio augalo žiedas: *Jis pasiūlē naūjā výry elegáncijos siñbolij – gélē ī švařko ātlapq. Sugeltonāvo pievų gélēs. Karotenòidai suteikia raudónos, oránzinės iš geltónos spalvōs ātspalvius vañiams, úogoms, gélémis. | šis augalas, turintis tam tikros spalvos žiedą: Pražýdo nuostabaūs grōžio baltà gélē geltónu viduriukū – narcizas. Eīna pirmokēlis sù raudóna gélē rañkoje.*

gélēlē dkt. (2)

- dem. gélē 1: *Laukų gélēlēs. Pražýdo pírmisosios pavásario gélēlēs. Piēne, piēne, nuostabi gélēle (poez.).*

gélétai prv.

- gélētas 2: *Gélétai dekorúota virtùvē. Apsireñgsiu rausvai, nè, geriaū gélétai.*

gélētas, géléta bdv. (1)

1. priaugęs gélių: *Gélétos pievos [pāmiškēs, ûpių pakrántēs].*
2. su gélių raštais: *Gélétas áudeklas. Géléta skarēlē [stáltiesē]. Gélétos užúolaidos. Merginos bùovo apsireñgusios gélétomis suknēlémis.*

gelēžē dkt. (2)

1. **GELEŽTÉ:** *Aštri peilio gelēžē.*
2. tarm. virtuvinis peilis: *Neaštrià geležē dúonos neatrieksi.*

geležēlē dkt. (2)

- nedidelis geležies gabalėlis ar nedidelis dirbinys iš geležies: *Jis ránkiojo surūdijusias geležēlēs.*
- ◊ **kaip geležēlē rādēs** be priežasties (džiaugiasi, šypsosi, juokiasi ir pan.): *Džiaugiūosi kaip geležēlē rādusi.*

geležgalys dkt. (3^b)

geležies gabalas, geležinis daiktas, įrankis ir pan.: *Pamiškėjė riogsójo surūdijusių geležgalių krūvà.*

Gelėžiai dkt. dgs. (2)

miestelis Panevėžio rajone: *Važiuodami iš Kupiškio į Pānevēžį pravažiúojame Geležiūs.*

geležiés ámžius

žmonijos istorijos laikotarpis po bronzos amžiaus – darbo įrankiai ir ginklai pradėti gaminti iš geležies: *Ankstyvasis [senasis, vidurinis, velyvasis] geležiés ámžius. Geležiés ámžiaus dirbiniai.* *Geležiés ámžius – tai naujós technologijos pradžia. Geležiés ámžiaus pradžioje – ankstyvajame geležiés ámžiuje – baigė formuotis baltų kultūrų areálas. Velyvajame geležiés ámžiuje pradėti auginti žieminių rugiai.*

geležiné gyvâté

GLUODENAS: *Geležiné gyvâté yrà dâžnas mûsų miškų gyvûnëlis.*

geležingas, geležinga bdv. (1)

turintis daug geležies: *Geležingas vanduo [dirvózemis]. Geležingi rûdôs klôdai. Geležingos uolienos.*

geležingumas dkt. ppr. vns. (2)

→ geležingas: *Gyvénietėje gériamo vandeñs geležingumas dešimt kažtu viřsija higienos nòrmas.*

geležiniai dkt. dgs. (2)

psn. GRANDINÉS: *Užsegė jám geležiniùs añt rañkų iñ kójų.*

geležinis, geležiné bdv. (2)

1. padarytas iš geležies: *Geležiniai râtlankiai [írankiai, tiltai]. Kiëmas aptvérta geležinè tvorà. Geležinis strýpas.* | sudarytas iš geležies: *Akmeninių iñtarpu pasitáiko kai kuriuosè geležiniuose meteorituose.*
 2. stiprus, tvirtas: *Geležinis žmogùs. Geležinës vâlios [sveikatos] žmogùs. Geležinių neñvų žmogùs. Mâno kantrýbè nè geležiné.*
 3. griežtas, nepalenkiamas: *Geležiné drausmë [tvarkà]. Geležiné taisýklë. Geležiné rankà valdýti. Laikyti mënq geležiniuose politikos iñ ideologijos gniáužtuose. Vadové garséja geležiniù charâkteriu.*
- ◊ **geležiné úzdanga** žr. uždanga.

geležinkelinkas, geležinkelinké dkt. (1)

geležinkelio darbuotojas: *Iki peñsijos jìs dìrbo geležinkelinku.*

geležinkelis dkt. (1)

bégij kelias traukiniams važiuoti: *Siaurasis [platùsis] geležinkelis. Priemiescio [viëtinis] geležinkelis. Tiësti geležinkelius. Keliáuti iš Vilniaus į Kaûnq geležinkeliu. Vëzti króvinius geležinkeliais. Geležinkelio stotis (stotis, kurioje sustoja traukiniai).*

geležis, geležiés dkt. mot. (3^b)

1. cheminis elementas – pilkos spalvos kalus, drégname ore greitai rûdijantis metalas, iš kurio gaminami įrankiai, padargai ir pan. (Fe): *Pagañ paplitimq gamtojè geležis yrà añtras pô aliuminio metâlas. Geležiés rûdà.* | jo liejinys, gabalas: *Geležiés lydinys. Pliënas – geležiés iñ angliës lydinys sù priemaišomis. Kâlk gëleži, kôl karštà (flk.).*
2. šis cheminis elementas, esantis gyvuose organizmuose: *Geležis bùtinà deguoniës apýkaitai. Geležiés pértekliaus augaláms keñkia. Suáugusio žmogaüs organizmè yrà apië tris-penkis gramus*

geležiēs. Žmónēs iř gyvūnai gēležj gáuna sù maistù. Dēl geležiēs stýgiaus sùsergama mažakraujystè.

◊ **kaip geležis** labai kietas: *Tàs mēdis kaip geležis! Nét kiřvis nuo jō atšóka.*

gelēztè dkt. (2)

pjaunamoji, duriamoji, kertamoji įrankio (ar kito daikto) dalis: *Dùrkla sù tribriaunè [dviašmenè] geležtè. Óbliaus [leistuvø] gelēztés āšmenys. Gaminti geležtès iš nerūdijančio pliēno. Atleñkti gelēztę. Lenktiniai peñliai sù užsifiksúojančiomis [automatinémis] gelēztémis. Radaū sēnq peñli nulūžusia [surūdijusia] geležtè. Dałgio gelēztę nulaužiau. Pačiužų gelēztès rañzo lēdq skersañ išilgañ.*

gelgaudiškiëtis, gelgaudiškiëtè dkt. (2)

Gelgaudiškyje ar jo apylinkëse gyvenantis ar iš ten kilęs žmogus: *Muzièjaus darbúotoja papásakojo apië senúosius gelgaudiškiecius.*

Gelgaudiškis dkt. vns. (1)

miestas Šakių rajone: *Gelgaudiškio puošmenà – dvāro rúmai.*

gēliančiai prv.

GELIAMAI: Gēliančiai šáltas vanduõ. Gēliančiai skaidrùs daininiñkës bañsas. Reabilitacijos pratimai (pô kójos lúžio) bùvo tokie suñkùs, gēliančiai skausmingi. Kaip mán gēliančiai liñdna! Gēliančiai sunkù matýti mamòs skaüsmaq.

gēliamai prv.

taip, kad stipriai, ppr. skausmingai, veikia jutimo organus ar jausmus: *Gēliamai skaudéti. Jìs jùto, kaip týras júros óras gēliamai užplústa plaučiùs iř šaldo véidq. Naktiès óras bùvo gēliamai šáltas.*

gēliäpuodis dkt. (1)

VAZONAS: Sodinti áugalus į gēliäpuodžius.

gēliáuti, gēliáuja, gēliávo vksm.

(kame) skinti gèles: *Mergáitës píevoje gēliáuja.*

gēlimas dkt. ppr. vns. (2)

1. → gelti 1: *Baisùs uodûg gēlimas, matyt, bùs lietaûs.*
2. → gelti 2: *Močiùtë skündžiasi sgnariûg gēlimù.*

gēlynas dkt. (1)

vieta, kur auginamos gèles: *Daugiamëcių gēliûg gēlynai. Prižiûréti [ravéti] gēlynus. Šiamè miestè peñ mažai gēlynų.*

gēlynëlis dkt. (2)

nedidelis gėlynas: *Sodýbos šeiminiñké prižiûri [láisto, râvi] gēlyneliùs.*

gēlinimas dkt. ppr. vns. (1)

→ gélinti: *Gēlinimas – vienas iš gamtinių vandenûg gérinimo bûdû. Gamýbinio vandeñs gēlinimas.*

gēlininkas, gēlininkë dkt. (1)

1. gēlininkystës specialistas: *Kaûno botânikos sôdo gēlininkai.*
2. žmogus, kuris augina gèles, jomis verčiasi: *Mâno kaimýnë iř dañzininkë, iř gēlininkë.*

gēlininkŷstē dkt. vns. (2)

1. augalininkystēs šaka, apimanti augalų auginimą parkams, įvairiems želdynams ir pan.:

Šīltnamių [laūko] gēlininkŷstē. Gēlininkŷstēs ūkiai. Plėtoti gēlininkŷstę.

2. gēlių auginimas: Verstis gēlininkystē.

gēlinti, gēlina, gēlino vksm.

(kā, kuo) daryti gēlą: Vándenj gēlinti gālima iř chèminiaiis preparātais, iř paprastais prietaisais. Gēlanti jūros vández.

gēlintuvas dkt. (2)

įrenginys vandeniu gēlanti: Sūraūs jūros vandeñs gēlintuvai. Daūg kur pasáulyje vanduo gēlinamas sáulės gēlintuvais. Naudoti gēlintuvus.

gēlis dkt. (2)

drebuciu pavidalu tiršta, klampi medžiaga, naudojama medicinoje ir kosmetikoje; sin. želė: Gēlio preparāta. Dūšo gēlis. Tepti ódą geliu. Skaūdamq viētq patrýniau geliu.

gēlytē dkt. (1)

1. dem. gēlē 1: Smulkiažiēdés laukū iř miškū gēlytēs tráukia nè kiekviéno āki.

2. dem. gēlē 3: Píeva mēlynāvo nuō smulkiū melsvū gēlyčiū.

gelmē dkt. (4)

1. gilioji vieta; sin. giluma: Nugriñzdo [nugarméjo] į gelmę. Ištráukti iš gelmēs. Tyrinéti vandenýno gelmēs. Nérē į gelmēs. Žémēs gelmiū ištekliai [stuřtai]. Jūros gelmēs paskeñdēs laivas. Čia pati ēzero [māriū] gelmē. Šūlinio gelmējē matyti žvaigždēs.

2. ppr. vns. gylis, gilumas: Kokià šiō ēzero gelmē?

3. tolesnē, tolimiausia vieta; sin. tolybē: Giriū gelmēs. Žvaigždē diňgo dangaus gelmējē.

4. svarbiausias dalykas, esmē: Glūdēti [slypēti] sielos gelmēs. Išnirti iš pasámonēs gelmiū. Nugriñzti [panir̄t] į dvāsios [jausmū] gelmę. Léistis į teksto gelmę. Atsiveria visà džiaūgsmo [sielvarto, kančiōs] gelmē.

5. svarbiausias, esmingiausias, geriausiai atskleidžiantis kokio nors meto (paros, sezono) laiko tarpas: Naktiēs [vākaro, rýto] gelmē. Papilkāvusi rudeñs gelmē. Kriñta lāpai į pāciq nuskaidréjusios dienōs gelmę. Šis daininiñkés kūrinys dvelkia lengvā vāsaros gelmē iř melancholijs. Jaučiaū, kād māno ākys siurbē siurbtē neaprēpiamq vāsaros gelmę.

◊ ikì sielos gelmiū labai (jaudinti): Esù sujáudintas ikì sielos gelmiū. Filmas sùkrētē ikì sielos gelmiū. iš širdiēs gelmiū labai nuoširdžiai: Aš láukiu iš tavēs atsivérīmo, kalbējimo iš širdiēs gelmiū.

gelmenys, gelmenū dkt. vyr. dgs. (3^b)

1. GELMÉ 1: Vandenýno gelmenys. Panérți į tamšiúosius māriū gelmenis.

2. GELMÉ 4: Lietuvōs kultūros gelmenys. Istòrinių romānų gelmenys iř problēmos. Džiaūgsmo iř sielvarto gelmenys. Skveřbtis į sielos gelmenis. Maldā, kilusi iš pačiū širdiēs gelmenū.

geñnyti, geñnija, geñnijo vksm.

tarm. (kā) mušti, pliekti, čaižyti: Kám tù tāk árklj geñniji?! | prk.: Gyvēimas dažnai žmōgų geñnija.

Gélsodē dkt. (1)

kaimas Telšių rajone: Nuō Gélsodēs ikì Luokēs yrà dēšimt kilomètry.

geñsteléjimas dkt. ppr. vns. (1)

→ geñsteléti 1: Klēvo lāpų geñsteléjimas.

geñsteléti, geñsteli (geñsteléja), geñsteléjo vksm.

1. (nuo ko) kiek pagelsti (nuo skleidžiamų šviesos spindulių, nuo sausros ir pan.): Geñsteléjēs

pōpierius. Nuō sausrōs gelstelėjė geliū lāpai. Gelstelėjės ligónio vēidas. Iš tólo šviētē vilkiniio šuñs gelstelėjusios īltys.

2. nokstant kiek pagelsti: *Sodè jaū gelstelėjo kriaušės [obuoliaī].*

gelsti, *gelsta*, *gelto* [vksm](#).

1. (nuo ko) darytis gelsvam, gelsvesniam (nuo skleidžiamų šviesos spindulių, nuo sausros ir pan.): *Nuō sausrōs gelstantys augalū lāpai. Rūdenj lāpai gelsta, raūsta. Senà nūotrauka jaū īma gelsti.*

2. nokstant darytis gelsvam: *Sodè gelto iř raūdo obuoliaī. Kvepėjo gelstančiai rugiū laukaīs.*

gelsvai [prv](#).

1. su gelsvu atspalviu: *Gelsvai žalì pumpuraī [žiedaī, lāpai].*

2. gelsva spalva (dažytas, padengtas ar pan.): *Gelsvai dažyti margučiūs.* | [aukšt.](#): *Šito kañbario siénas dažysime gelsviaī.*

3. gelsvos spalvos drabužiai: *Ji reñgiasi gelsvaī.*

gelsvakāsis¹, gelsvakāsē¹ [bdv.](#) (2)

turintis gelsvas kasas: *Gelsvakāsēs lietuvaitēs.* | [prk.](#): *Gelsvakāsių kviečiū bangāvimas.*

gelsvakāsis², gelsvakāsē² [dkt. ppr. mot.](#) (2)

žmogus, turintis gelsvas kasas: *Ař mataī tāq gelsvakāsē?*

gelsvapelēkis, gelsvapelēkė [bdv.](#) (2)

turintis gelsvus pelekus: *Gelsvapelēkės žūvys.*

gelsvaplaūkis¹, gelsvaplaūkė¹ [bdv.](#) (2)

turintis gelsvus plaukus: *Gelsvaplaūkis berniūkas. Vaikas pritūpęs glaūdžia gelsvaplaūkį dideli šūnij.*

gelsvaplaūkis², gelsvaplaūkė² [dkt.](#) (2)

žmogus, turintis gelsvus plaukus: *Māno brólis štaī tās, kuř sù jspūdinga gelsvaplaukė kałbasi.*

gel̄vas, gel̄và [bdv.](#) (4)

šiek tiek, neryškiai geltonas; [sin.](#) apygeltonis: *Gel̄vas ātspalvis. Gelsvì plaukaī [linaī]. Gelsvū kasū mergaitė. Gelsvà medéna. Stáltiesé gelsvà, dêméta.* | [aukšt.](#): *Tō paūkšcio plunksnos dár gelsvèsnes.*

gel̄své¹ [dkt.](#) (2)

aukštas kultūrinis prieskoninis augalas kvapais lapais, šaknimis ir sēklomis (ppr. vaistinė gelsvé, *Levisticum officinale*): *Gel̄své – daugiamētis áugalas. Gel̄svę gālima sodinti iř pavésingoje viētoje. Ař válgytum omlētq sù gelsvé?*

gel̄svéjimas [dkt. ppr. vns.](#) (1)

→ gel̄vēti 1: *Natūraliōs kilmēs priēdai apsáugo skałbinius nuō gel̄svéjimo pō skalbimo.*

gel̄svéti, gel̄vēja, gel̄vējo [vksm](#).

(nuo ko) darytis gelsvam, gelsvesniam: *Gel̄svéjantys rugiū laukaī [mēdžiū lāpai]. Balti dažaī gel̄svéja. Nemanaū, kàd dañtys gel̄svéja nuō kavōs.*

gel̄svinimas [dkt. ppr. vns.](#) (1)

→ gel̄vinti 2: *Plaukū gel̄svinimas.*

geļsvinti, *geļsvina, geļsvino* vksm.

1. (kā) daryti gelsvą, gelsvesnį: Šalnà geļsvina mēdžių lapūs.
2. (kā) gelsvai dažyti: Kám tù geļsvini pláukus?

geļsvis¹ dkt. vns. (2)

GELSVUMAS: Ódos geļsvis. Rugių geļvis.

geļsvis², geļsvé² dkt. (2)

gelsvas arklys: *Geļsvio kařčiai. Pakinkýk gelsviùs. Músų gelšvei kažkàs atsitìko, šlubúoja.*

gelsvókas, gelsvóka bdv. (1)

gana gelsvas: *Gelsvóka ódos spalvà. Gelsvóki dañtys. Gelsvóki piešimo pôpieriaus lāpai.*

gelsvumà dkt. (3^b)

gelsva vieta, gelsvas paviršius, gelsvuojantis plotas: *Alývmedžių žalumà iř saulégrqžų gelsvumà. Priēš skalbdamas užpilk aňt tōs gelsvumōs balíklio.*

gelsvùmas dkt. ppr. vns. (2)

→ gelsvas: *Sméleto miško keliuko gelsvùmas. Sáulès nušviestì glúosniai spindéjo tókiu skaidriù gelsvumù, tařsi bútų nulieti iš grýno giñtaro. Måno plaukař iř gelsvùmq, oj jōs i juosvùmq. Šáukštq miltų reiķia pakēpinti iki gelsvumo.*

gelsvúoti, *gelsvúoja, gelsvâvo* vksm.

1. būti, rodytis gelsvam: *Tolumojè gelsvúoja javû laukai. Priē pàt viršûnës gelsvúoja zylüté.*

Paupiaiš gelsvúoja purénos.

2. nokstant darytis gelsvam: *Āvižos [rugiai] pradéjo gelsvúoti. Sodè jaū gelsvúoja obuoliaiř.*

geltà dkt. (4)

1. būklė, kurią sukelia sutrikusi kepenų veikla, užsikimšes tulžies latakas ir kt.; sin. geltligè: *Siřgti [uzsikrēsti] geltà. Gýdyti geltq. Geltòs priežastys.*

2. augalų liga, dėl kurios jie gelsta: *Brâškių lāpų pakraščių geltà.*

gel̄tas, geltà bdv. (4)

gelsvas, geltonas: *Suknélè [marškiniai, skarélè] geltomìs gélýtémis. Šìs krúmas pavásarj žýdi geltòs spalvòs žiedaîs.*

geltéklé dkt. (2)

kultūrinis augalas geltonais gražais, ilga stora šaknimi, kuri valgoma kaip daržovė (ppr. valgomoji gelteklé, *Scorzonera hispanica*): *Geltéklés šäknys yrà juodòs spalvòs. Auginù gelteklès daržè.*

gél̄ti, gélia, gélē vksm.

1. leisti geluonij; sin. gilti: *Bùs lietaūs – uodař labař gélia. | (kā): Manè bítës gélia. | turèti įproti, gebéjimą leisti geluonij: Bítës, uodař, gyvâtës gélia.*

2. (kam) labai skaudéti: *Visì dañtys [káulai] mán gélia. | beasm. (kā, kam, nuo ko): Sğnarius [gálvq] gélia. Mán rankàs [ausis] gélia nuõ šalčio.*

3. beasm. (kā) skaudžiai veikti šalčiui: *Šálta, nèt ausis [kójas] gélia.*

◊ **širdj gélia** (kam) kankina rüpestis, sielvartas, širdgélia; sin. skaudu: *Kai mataū keřtant miškq, mán širdj gélia.*

geltimas dkt. ppr. vns. (2)

→ gelsti 1: *Pušū spylgių geltimas iř kritimas rùdenj. Baltū dažq geltimas. Kàs sùkelia augalū lāpų geltimq? Šì priemoné apsáugo báltus skalbinius nuõ pilkéjimo ař geltimo.*

ge.lt.ininkas, ge.lt.ininkė dkt. (1)

kas serga gelta: *Ge.lt.ininkų page.ltę akių balytmaĩ, óda, gleivinës.*

ge.ltinti, *ge.ltina*, *ge.ltino* vksm.

(ką) GELTONINTI 1: *Šalnà ge.ltina mëdžių lapùs.*

ge.ltis¹ dkt. vns. (2)

geltumas, gelsvumas, geltonumas: *Rudeninis klëvas džiugina ākj kasrýt sodresniù gelciù.*

ge.ltis², ge.ltè dkt. (2)

gelto plauko arklys; sin. gelsvis: *Važiuojame ge.ltj pasikiñkę. Sù geltè svëtimas nesusitvarkyš, baïsiai pasiùtusi.*

ge.ltligè dkt. (1)

GELTA 1: *Sirgti ge.ltlige. Gýdyti ge.ltligę.*

geltónai prv., **geltonai**

1. → geltonas 1: *Piënés [saulégrąžos, svérés, puríenos, forsítijos] geltónai žýdi.*

2. geltona spalva (dažytas, padengtas ar pan.): *Jì geltónai nusidážé pláukus.* | aukšt.: *Šaltalañkis rankàs dár geltoniaū nei mõrkos nudážo.*

3. geltonos spalvos drabužiai: *Jì mégsta reñgtis geltónai.*

geltónas, geltona bdv. (1), **geltónas, geltonà** (3)

1. kaip auksas, kiaušinio trynys (apie spalvą), tokios spalvòs: *Geltónas vâškas. Šviësiai [tañsiai] geltóni plaukai. Prô lángq jispindø geltóna sáulé. Nupiřk vienq geltónq pâprikq. Cýpsi geltóni višciükai. Svetainéje dominúoja geltóni átspalviai.* | aukšt.: *Mán reikia geltonesniū, tamsesniū dažū, šiti peř gelsvi.* | aukšč.: *Sodè prisirinkaū pačiū geltoniáusiu alývinių obuolių. geltóna* bev.: *Žýdi piénés – apliñk geltóna geltóna.*

2. turintis šios spalvos žiedus: *Mégstu geltónas tûlpes [chrizantemàs].*

geltondrýžis, geltondrýžè bdv. (2)

turintis geltonus dryžius: *Geltondrýžis švarkélis. Geltondrýžés kélnés.*

geltonéjimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → geltonéti 1: *Mëdžių lâpų geltonéjimas rùdenj.*

2. šnek. → geltonéti 2: *Spaudōs geltonéjimas.*

geltonéti, *geltonéja*, *geltonéjo* vksm.

1. darytis geltonam; sin. gelsti, geltonyti: *Geltonéjantys dañtys.*

2. šnek. siekti sensacingo populiarumo (nepaisant priemonių): *Diënraščiai spařčiai geltonéja.*

geltonuřklis, geltonuřklé bdv. (2)

kurio geltonas gurklys: *Geltonuřklis paukštélis [gaidýs].*

geltonijimas dkt. ppr. vns. (1)

→ geltonyti: *Lâpų geltonijimas.*

geltónimas dkt. (1)

1. geltonoji kiaušinio dalis; sin. trynys: *Atskýriau kiaušinio báltymq nuô geltónimo.*

2. geltona démé, geltonas paviršius: *Àk jûs, šunû mylétojai, apiē daugiabučiùs žiẽmq vienas geltónimas (šunų šlapimas), géda!*

geltónymè dkt. (1), **geltonýmè** (2)

geltona vieta, démé: *Kója gýja – mélýnës péreina į geltónymes, iř skaūda mažiaū.*

geltonýn prv.

vis geltoniau, vis daugiau geltonos spalvos: *Óras šaltyn, lāpai geltonýn, žmónės niūrýn – ruduō.*

geltóninti, *geltónina, geltónino* vksm.

1. (kā) daryti geltoną, geltonesnį: *Ruduō geltónina lapùs.*
2. (kā, kuo) geltonai dažyti: *Geltóninti pláukus dažaīs.*

geltōnis dkt. (2)

geltonumas, geltona spalva: *Nesveikas véido [ódos, akiū] geltōnis. Grožiúosi močiutės jurginų geltoniù.*

geltonýti, *geltonīja, geltonījo* vksm.

(nuo ko) darytis geltonam; sin. gelsti: *Nuō sausrōs geltonīja líepę lāpai.*

geltonkāsis, geltonkāsē bdv. ppr. mot. (2)

turintis geltonas kasas: *Geltonkāsē mergáitė.*

geltonkāsis, geltonkāsē dkt. ppr. mot. (2)

žmogus, turintis geltonas kasas: *Āk, tōs màno dukrýtēs, tōs màno išdýkusios geltonkāsēs!*

geltonmařgis, geltonmařgē bdv. (2)

geltonai margas: *Geltonmařgē rōžē.*

geltonōdis¹, geltonōdē¹ bdv. (2)

kurio geltona, gelsva oda: *Prisédēs añt akmeñs snūduriāvo geltonōdis senūkas.*

geltonōdis², geltonōdē² dkt. (2)

geltonosios rasės žmogus: *Ař tù baltaōdis, ař juodaōdis, ař geltonōdis, – visi ēsam bróliai.*

geltonójī dēmē

medicinoje – jautriausia šviesai tinklainės vieta: *Pažeistà geltonójī dēmē.*

Geltonójī júra

Ramiojo vandenyno jūra prie Azijos, į vakarus nuo Korėjos pusiasalio: *Upēs į Geltónaqjā júrq suplūkdo daūg gelsvūq sýnašū, véjas nuō žemýno átneša gelsvūq dūlkijū.*

geltonójī rāsē

Azijos–Amerikos rāsē; sin. mongolidai: *Geltonōsios rāsēs žmoniūq óda gelsvà, ākys siaūros, tañsūs plaukai tiēsūs, stañdūs, véidas plókščias.*

geltonójī spaudà

lengvo turinio, menkavertė, dažnai sensacingo pobūdžio, skiriamą neišlavinto skonio skaitytojams spauda: *Vartýti [skaityti] geltónaqjā spaūdq. Šis leidinýs jvařdijamas kaip bulvāriné, arbà geltonójī, spaudà. Geltonójī spaudà tiesiog mégaujasì sù kiekviena āktorius gyvēnimo smulkmena. Mažiaū reikia tiketi geltonája spaudà. Geltonójī spaudà àpšmeižé daininiñkē.*

geltonpilvis, geltonpilvē bdv. (2)

kurio geltonas pilvas: *Geltonpilvē zylütē.*

geltonplaūkis¹, geltonplaūkē¹ bdv. (2)

turintis geltonus plaukus: *Geltonplaūkē merginà.*

geltonplaūkis², geltonplaūkē² dkt. (2)

žmogus, turintis geltonus plaukus: *Jējës į bārq, pastebéjau dvì dailiàs geltonplaukès.*

geltónrudis, geltónrudė bdv. (1)

geltonai, gelsvai rudas: *Geltónrudis baltikas* (grybas). *Geltónrudė šokliāpelė*. *Geltónrudis márgas drugēlis plazdēna iĩ diẽnq, iĩ nāktj.*

geltonsnāpis¹, geltonsnāpē¹ bdv. (2)

1. kurio geltonas snapas: *Geltonsnāpis paukštēlis*.

2. šnek. labai jaunas, nepatyręs; sin. žaliasnapis: *Tōs praktikántēs dár visái geltonsnāpēs. Geltonsnāpiai mokinùkai.*

geltonsnāpis², geltonsnāpē² dkt. (2)

šnek. dar visai jaunas, nepatyręs žmogus; sin. pienburnis, žaliasnapis: *Tadà buvaū višiška geltonsnāpē. Nenoréčiau bendráuti sù tuõ geltonsnapiù. Taï bùvo vōs šešiòlikos suláukę geltonsnāpiai.*

geltonspařnis, geltonspařnē bdv. (2)

turintis geltonus sparnus: *Geltonspařnis drugēlis [vābalas]*.

geltonùmas dkt. ppr. vns. (2)

1. → geltonas 1: *Iš tólo šviêté jõ auksinai kviečiū geltonùmo plaukai.*

2. → geltonas 2: *Žýdinčių saulégrąžų [svérių, pienių, purienų] geltonùmas.*

geltonúoti, geltonúoja, geltonávo vksm.

1. būti, rodytis geltonam: *Kažkàs iš tólo pastebéjo geltonúojančius māno pláukus.*

2. (nuo ko, kuo) darytis geltonam: *Geltonúoja nagai. Nuõ sausrōs geltonúoja liépų lāpai. Píevos geltonávo nuõ védryný [védrynais].*

geltonveiđis¹, geltonveiđė¹ bdv. (2)

kurio geltonas, gelsvas veidas: *Legeñdoje minimi maži geltonveiđžiai žmogeliùkai, nusileidę iš debesų. | prk.: Sáulé geltonveiđė.*

geltonveiđis², geltonveiđė² dkt. (2)

geltono, gelsvo veido žmogus: *Į námq riñkosi niūrūs geltonveiđžiai sù tamsiai apsiáustais.*

geltónžemis dkt. (1)

geltonos spalvos dirvožemis: *Geltónžemiai paplitę Braziliijoje, Pietų Āfrikoje, Įndijoje.*

geltonžiēdis, geltonžiēdė bdv. (2)

žydintis ar žydésiantis geltonais žiedais: *Geltonžiēdė tūlpė.*

geltùmas dkt. ppr. vns. (2)

→ geltas: *Kumeliùkas geltumù į móting nusidāvęs.*

gélùmas dkt. ppr. vns. (2)

→ gélas: *Vandeñs gélumas.*

gelumbē dkt. (3^b)

veltas apystoris vilnonis arba pusvilnonis audinys su tankia švelnaus pūko danga paviršiuje: *Įš gelumbēs siuvamì pálta, kostiumai, unifòrmos. Biliárdo stàlas bùvo apráuktas žalià gélumbe.*

gelumbìnis, gelumbinė bdv. (2)

pasiūtas iš gelumbės: *Gelumbinis švařkas.*

geluonišs, geluoniës dkt. vyr. (3^b)

1. smaili vabzdžio kūno dalis, kuria, prakirtęs gyvūno ar žmogaus odą, jis gali įleisti nuodų:

Širšės [skorpiōno] geluoniš. Igélus b̄itei, pincetū ištráukite gēluonj. | prk.: Mirtis neteñka sàvo geluoniës.

2. šnek. gyvatės liežuvio viršūnė: *Gyvācių gēluony. Gyvātē ódq keīcia, geluoniš tas pàts liēka. Gyvātē suléido gēluonj jaunuõliui į kójq.*

3. šnek. voties centras, šaknis: *Gēluonj àpsuka vilnoniù siúlu iñ ráuna.*

4. GYUONIS 1: *Nágas nulúžo priē geluoniës.*

Gélvonai dkt. dgs. (1)

miestelis Širvintų rajone: *Gélvonų apýlinkëse gausù lankytinu viëty.*

gelžbetoniniš, gelžbetoniné bdv. (2)

padarytas iš gelžbetonio: *Gelžbetoniniš bókštas [šulinys]. Gelžbetoniné ùžtvanka [plôkštë]. Montuoti stàtinius iš surenkamýjų gelžbetoninių konstrùkcijų.*

gélžbetonis dkt. (1), **gelžbetonis** (1)

betonas, sutvirtintas plienine armatûra: *Gélžbetonis yrà ganà laidùs šilumai iñ gařsui, atsparùs ùgniai. Gélžbetonio gamyklà. Naudoti gélžbetonj.*

gélzgalis dkt. (1)

geležies gabalas, geležinis daiktas, įrankis ir pan.: *Kám tempi į kiẽmq visókius gélzgalius? Výras raūsési gélzgalių krúvojè. Nérà čià rēplių, paieškók garažè, tařp tévo gélzgalių. Nàras išviłko į krañtq daugybę surùdijusių gélzgalių.*

gelžgalys dkt. (3^a)

GELŽGALIS: Kóks čià gelžgalys métosi?

gémalas dkt. (3^b)

organizmo užuomazga; sin. embrionas: *Áugalo gémalas. Žuviës [viščiuko] gémalo výstymasis. Žmogaüs gémalas nuõ placeñtos susidärymo iki gimimo vadìnamas vaïsimi.*

gémbè dkt. (1)

1. laikančioji konstrukcija ar jos dalis, pritvirtinta vienu galu: *Dvišáké [trišáké] cinkúota gémbé. Montuoti [privìrinti, pritvìrtinti, prijùngti] plieninę gémbę. Gelžbetoniné gémbé. Gémbès aükštis. Atramà sù T fòrmos gémbé. Stačiakañpès gémbés. Kábamosios gémbés. Gémbés puikiai tiñka mûrijant pàstato kampùs.*

2. psn. medinis kablys sienoje; sin. vagis²: *Priébutyje añt gémbés kabindavo drabužiùs. Nusikabino nuõ gémbés diřžq [kálinius].*

gémbiné¹ dkt. (1)

KABYKLA: *Pakabinti kálinius añt gémbinës. Tévas nusikabino nuõ gémbinës skrýbelę.*

gémbinis, gémbiné² bdv. (1)

susijës su gembe (1 r.), gembëmis: *Gémbiné konstrùkcija. Gémbinës lìngës. Automobilinio krâno gémbiné stréle sù kabliu [sù káusu].*

génas dkt. (2)

chromosomas elementas, lemiantis požymio ar ypatybës paveldéjimą: *Gènuose slýpi genètiné informacijs.*

gencijónas dkt. (2)

pievų, pelkių ir alpinariumų augalas varpelio pavidalo ryškiai melynais žiedais (ppr. melsvasis gencijonas, *Gentiana cruciata*): *Melsvasis gencijónas Lietuvojè yrà rëtas, sáugomas áugalas.*

Genčai dkt. dgs. (4)

kaimas Kretingos rajone: *Netoli Genčų káimo yrà dù Genčų kapinýnai.*

genealògas, genealògè dkt. (1)

genealogijos specialistas: *Privátus genealògai. Visamè pasáulyje genealògų dárbas vértinamas pagal sùgaištą laiką.*

genealògija dkt. (1)

1. giminės, šeimos kilmės istorija, kartų eilė: *Dométis sàvo šeimòs genealògija. Dabař daūg kam rūpi jù genealògija, galimà bajorysté. Lindéjau archývuose, studijúodamas sàvo genealògijq.*

2. pagalbinė istorijos mokslo disciplina, tirianti daugiausia viduramžių giminiių, šeimų, asmenų kilmę, giminystės ryšius: *Genealògijos metòdika. Lénkijoje veikia Heráldikos iř genealògijos draugijà. Studeñtai rāšo bakaláuro iř magistro dárbus iš genealògijos.*

3. gyvybès formų giminystės ryšių nustatymas su jù tolimaisiais protéviais: *Dabartinių genealògijos tyrimai rëmiasi citogenètika iř molekulinè genetika.*

4. žmonių ir kitų organizmų (daugiausia gyvulių, šunų) tyrimo metodas, renkant duomenis apie giminaičių sveikatą: *Rëmiantis genealògija gálima nustatyti, ař ligà paveldimà. Táikant genealògijos anàlizę nustàtoma ligòs pasikartójimo rìzika. Genealògijos duomenimìs naudójas selèkcininkai.*

genealògijos mëdis

tam tikròs augalų, gyvùnų ar žmonių giminės istorinės raidos grafinis vaizdas, ppr. prímenantis medij: *Sudaryti šeimòs genealògijos mëdij.*

genealòginis, genealòginè bdv. (1)

rodantis kilmę, giminystę: *Genealòginiai dùomenys. Genealòginés lentélés (istor.) Genealòginis sàvadas [traktàtas] (istor.). Genealòginé kalbû klasifikàcija (kalbot.).*

genealògiškai prv.

atsižvelgiant į genealogiją, genealogijos atžvilgiu: *Genealògiškai nagrinéti [siéitis]. Genealògiškai svarbi detàlē.*

genéjimas dkt. ppr. vns. (1)

→ genéti: *Vaïsmedžių [uogàkrùmių] genéjimas. Genéjimo bùdai.*

genèlis dkt. (2)

dem. genys: *Kàs teñ tåukši? – Ÿ stuôbrj kapója genèlis (poez.).*

generalgubernàtorius dkt. (1)

1. 1775–1917 m. Rusijos caro vietininkas, skiriamas kelioms gubernijoms: *Lietuvà, išskýrus Užnemunę, bùvo valðoma Vílniaus generalgubernàtoriaus.*

2. Didžiosios Britanijos karaliaus pareigūnas Tautų sandraugos valstybèje: *Generalgubernàtorių skìria iř atléidžia Didžiosios Britânijs karâlius [karaliénę].*

Generâlinè Asambléja

pagrindiné Jungtinių Tautų institucija: *Eiliné [specialiòji, specialiòji nepaprastòji] Generâlinès Asambléjos sèsija.*

Jungtinës Taûtos

universali tarptautiné organizacija: *Jungtinës Tautų tikslai – palaikyti tarptautinę taiką iř saugùmq, skàtinti draugiškus taikiùs tautų sántykius, tarptautinj bendradarbiavimq spréndžiant ekonòmines, sociâlines, kultûrines bei humanitârines problemàs, ugdyti pâgarbq žmogaùs téisémbs iř pagrindinéms láisvémbs.*

generālinē repetīcija

paskutinē repetīcija prieš spektakļi, koncertā ar kitā renginjē: *Generālinēje repetīcijoje dažnāi dalyvāja žiūrōvai [klausytojai]*.

generālinis, generālinē bdv. (1)

pagrindinis, vyriausasis, aukščiausiasis: *Generālinis prokuroras [vikāras]. Generālinis štābas. Īmonės generālinis dirēktorius. Generālinė prokuratūrā. Generālinis komisāras yrā atskaitingas Prezideñtui.*

generalitētas dkt. (2)

vyriausieji ginkluotujų pajēgų vadai: *Lietuvōs kariuomenės generalitētas*. | generolo laipsnį turinčių asmenų visuma.

generātorius dkt. (1)

1. įtaisas, prietaisas ar mašina, keičianti vieną energijos rūšį kita: *Elektrōninis generātorius nuolatinės srovės šaltinio enerģiją keičia elektros virpesių enerģija.*

2. įtaisas, prietaisas ar mašina, gaminanti kokį nors produktą: *Lēdo [gāro] generātorius.*

generāvimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → generuoti 1: *Elektros enerģijos generāvimas.*

2. → generuoti 2: *Naujū idėjų generāvimas.*

generōlas, generolē dkt. (2)

1. **vyr. vns.** vyriausiuju kariuomenės vadų laipsnis, aukštesnis už pulkininko: *Suteikti generolo laipsnį.*

2. tā laipsnį turintis asmuo: *Būti [tapti] generolū [generolē].*

generuoti, generuoja, generāvo vksm.

1. (kā) (su)kelti, (su)žadinti: *Generuoti elektros viřpesius. Pūslaidininkiai generuoja elektros enerģiją.*

2. (kā) (su)kurti, pagaminti ar pan. kā nauja: *Generuoti idėjas. Išleisti milijonai galėtų generuoti didesnę pridėtinę veštę.*

genéti, gēni, genéjo vksm.

(kā, nuo ko) retinant, trumpinant nupjaustytį (augalo šakas ar ūglis): *Genéti šakas nuo obelis. | (kā) apipjaustytį (medžius ar kitus augalus) pašalinant šakas: Vaismedžius iš vaiskrūmius gālima genéti iki žydėjimo.*

genētika dkt. (1)

biologijos mokslo šaka, tirianti organizmų paveldėjimo ir jų kitimo reiškinius: *Žmogaūs genētika. Vírusų iš baktérijų [augalų] genētika. Pagrindiniai genetikos uždaviniai – tirti gènų perdaivimą iš kartos į kaštą.*

genētinis¹, genētinė¹ bdv. (1)

susijęs su genetika: *Genētinis kòdas [fonas]. Miško genētiniai ištekliai [genētinė įvairovė].*

Genētinė lìgos. Gènas perduoda iš kartos į kaštą genētinę informaciją.

genētinis², genētinė² bdv. (1)

susijęs su geneze, tiriantis kieno kilmę, raidą: *Mókslininkas táikė genētinį – kilmęs iš raidos – metodą.*

genetiškai prv.

atsizvelgiant į genetiką, genetikos atžvilgiu: *Tirtis genetiškai. Genetiškai modifikuoti maisto produktais. Ar lietuviams genetiškai priimtinės vegetarizmas? Kai kuri įzmónės genetiškai liñkė*

tūkti. Neatsparūs dantū audinys gāli būti genetiškai nūlemtas, paveldētas. Genetiškai artimū stuņbrū kergīmas siļpnino gyvūnų imūninę sistemą.

genetiškas, genetiška bdv. (1)

GENETINIS¹: Ligōs veiksniai gāli būti genetiški, tai yrā paveldimi. | prk.: Lietuviai būvo artojū tautā iř jū mēlē žēmei tikriaujai genetiška. **genetiška** bev.: Ař tai yrā genetiška, sunkū pasakýti.

genétojas, genétoja dkt. (1)

žmogus, kuris geni, retina medžių, krūmų šakas: Vaismedžių genétojai. Dīrhti šakū genétoju.

genétuvas dkt. (2), genétuvas (1)

vaismedžių, dekoratyvinių medžių, krūmų ir kt. augalų genējimo mašina: Serbeñtų [agrāstų] genétuvas. Elektriniai [mechaniniai] genétuvai. Genēti šakas šakū genétuvu.

genèzē dkt. (2)

kilmē ar ko radimosi, susidarymo būdas: Lietuvii literatūrinės pāsakos genèzē. Sāmonės formu genèzē (psich.). Miēstų genèzēs tyrimui svarbūs dabař výkstantys kasinéjimai.

Geniai dkt. dgs. (4)

kaimas Alytaus rajone: Į Geniūs važiavome dviračiais.

genialiai prv.

1. taip, kaip būdinga genijui: Mikalōjus Konstantinas Čiurlionis genialiai sujungē dvi mēno rūšis – muziką iř tapybą.

2. šnek. puikiai, ypatingai, nepaprastai, išradingai, sumaniai: Genialiai pasakýta [padarýta]! Draugūži, tu genialiai mqsta!

3. šnek. labai, itin, ypač: Genialiai puikūs kūrinys. Genialiai paprastā užduotis.

genialumas dkt. ppr. vns. (2)

1. → genialus 1: Võlgango Amadējaus Mocarto genialumas.

2. → genialus 2: Leonárdo da Vinčio paveikslų genialumas.

3. → genialus 3: Komisija būvo sužavēta pasiūlymo genialumo.

genialūs, geniali bdv. (4)

1. turintis didžiausios kūrybinės galios, didžiausių proto gebėjimų, labai talentingas: Genialūs rašytojas [kompozitorius, mókslininkas]. Genialūs mēnininkai nè iš kažto būna suprasti ámzininkų.

2. genijaus sukurtas, išrastas ar jo vertas: Genialūs Alberto Eiñsteino išradimai. Kóks genialūs paveikslas [kūrinys].

3. nepaprastas, puikus, išskirtinis, sumanus, išradinges: Mán kilo geniali mintis [idéja]. Mēs susižavėjome genialiū draugo sumānumu. Prisimeni jõ genialūs kāmuolio pérdavimus? (sport.).

genialù bev.: Iš pradžiū sukritikavaū draugo miñtį, bët véliaū suprataū, kàd tai, kq jis pasāké, yrā tiesiog genialù. | prk.: Genialù! Tokiōs nesāmonės dár neteko skaitýti (iron.).

génijus dkt. bendl. (1), génijus, gènejé (1)

1. ypatingo kūrybingumo, didžiausių proto gebėjimų žmogus: Mikalōjus Konstantinas Čiurlionis – vienas iš tū retū géniju, gimstančiu sýkj peř šimtmetj ar dū šimtus mētu. Nèt iř génijus báltu aňt bálto tapýti negāli (poez.). Tójai dañlininké – tìkras génijus [tikrā gènejé].

2. vyr. nepaprasti proto gebėjimai, aukščiausia kūrybinė žmogaus galia: Rašytojo [kompozitoriaus] génijus.

3. vyr. roménų mitologijoje – (ppr. vyrų) dvasia globėja, véliau – gera ar pikta dvasia: Sàvo géniju turéjo nè tìk výrai, bët iř miestai, kolègijos, vietovés.

◊ geràsis génijus kas padeda kam, daro gera. **piktasis génijus** kas daro bloga, jkvepia blogiemis darbams.

genys dkt. (4)

paukštis juodu viršugalviu ir nugara, balta kūno apačia, raudonu pauodegiu, stipriu snapu (ppr. didysis margasis genys, *Dendrocopos major*): *Geniai gyvēna párkuose, miškuose. Genys kalēna snapù. Genys márgas, pasáulis dár margēsnis* ([flk.](#)).

genitālijos dkt. dgs. (1)

įšoriniai lyties organai: *Móterų [výrų] genitālijos.*

genocidas dkt. (2)

ištisų gyventojų grupių naikinimas dėl jų rasės, tautybės ar religijos: *Genocido aūkos. Výkdyti genocidq. Káltinti genocidù. Lietuvōs gyvētojų genocidas.* • [plg.](#) tautžudystė.

genofondas dkt. (1)

GENŲ FONDAS: *Lietūvių tautōs genofondas. Gérinti [gaūsinti] genofondq. Vertingiáusių Lietuvōs sėklų genofondq sáugo šaliēs įstātymai.*

genomas dkt. (2)

genų visuma chromosomose ar konkrečioje ląstelės struktūroje, atliekanti savarankišką genetinę funkciją: *Mótinos [tévo] genomas. Genomo dýdis [mutācijos]. Hibridinės organizmų rūšys gāli turéti kelis genomus.*

genotipas dkt. (2)

organizmo genetinė sandara – genų visuma, jų padėtis ir sąveika: *Genomas apibūdina rūšies genètines galimybes, o genotipas – konkrètu indvidu.*

gentainis, gentainė dkt. (2)

1. giminaitis, giminė: *Gentainių mēdis. Prižiūréti artimųjų iř gentainių kapùs. Aplankýti sàvo gentainiùs. Susiriñko gentainiai: bróliai, pùsbroliai, anūkai iř próanūkiai. Į dvárvietę atvýko bùvusios dváro šeiminiñkés gentainiai. Gentainių pâieškos nè visadà malónios. Susipažink sù mano gentainiais.*

2. tos pat genties (1 r.) žmogus: *Išnýko mûsų gentainiai prûsai, kuřšiai, séliai, jótvingiai, galindai, žiemgáliai. Mës sù lätviais ēsame gentainiai iř kaimýnai.*

3. tos pat genties (2 r.) arba tos pat rūšies gyvūnas, augalas: *Kultûrinių augalų laukiniai gentainiai. Šuô pamâté sàvo gentainj. Sùzeistq drañblj dù gentainiai prilaiké iš šónų. Šië pòniai skiriasi nuo sàvo gentainių.*

gentinis, gentinė bdv. (2), **geñtinis, geñtinė** (1)

susijęs su gentimi (1 r.): *Gentiné bendruomené. Gentinés sántvarkos pójymiai. Turéti gentinę savimonę. Tyrinéti gentiniùs sántykius [ryšiùs]. Sprésti gentiniùs iř ètninius prieštaravimus. Sociáliné iř kultûriné antropològija tyrinéja mažas, gentinès visúomenes.*

gentis, gentiēs dkt. mot. (4)

1. žmonių bendruomenė, susijusi giminyste, papročiais, ūkiu, kalba ir teritorija: *Karìnga gentis. Indénų gentiēs vâdas. Klajöklių [žemdirbių] geñtys. Báltų geñtys. Genčių nesántaika. Dviðešimt pirmamè ámžiuje geñtys išliko tařp daugumòs Áfrikos tautų, Ázijoje, tařp Austrálijos aborigènų, Pietų iř Vidurio Amèrikos indénų, Okeânijoje.*

2. pagrindinis augalų ir gyvūnų sistematikos vienetas, esantis tarp rūšies ir šeimos: *Augalų geñtys. Vienai geñčiai priskiriama nuo vienös iki kelių šimtų rúšių.*

3. **GIMINÉ 1:** *Susiriñko visà gentis.*

gentystė dkt. (2)

1. žmonių giminystė, atsiradusi iš santuokos; [sin.](#) svainystė: *Vedýbų giminysté bùvo vadînama*

gentystė.

2. GIMINYSTĖ: *Tolimà gentystė.*

geñtiškai *prv.*

→ gentiškas 2: *Susisésim geñtiškai, susipèšim šuniškai* (flk.).

geñtiškas, geñtiška *bdv.* (1)

1. būdingas tam tikrai genčiai, išreiškiantis genties charakterį, ypatybes: *Bùvo gìnamos māžos, geñtiškos kultūros.*

2. sugyvenantis su giminaičiais, palaikantis giminystę: *Jiē labai geñtiški žmónës.*

gentiškumas *dkt. ppr. vns.* (2)

tai, kas būdinga vienai ar kitai genčiai: *Gentiškumo kategòrija [póžymiai]. Sáugoti sàvo gentiškumq.*

gentivardis *dkt.* (1)

1. gentystės (1 r.) pavadinimas: „*Bróliené*“ – nuo seniáusiu laikū Lietuvojè vartójamasis gentivardis. „*Díeveris*“, „*móša*“ – seni lietuvių gentivardžiai.

2. genties vardas: *Bálty gentivardžių etimologija.*

gènų fòndas

visų gyvujų organizmų, populiacijos, rasës, rūšies ar pan. genetinës informacijos visuma: *Lietuvių tautös gènų fòndas.*

geo-

pirmoji sudurtinių žodžių dalis, reiškianti sąsają su Žeme, jos tyrimu (pvz.: *geodezija, geografija, geologija*).

geocentrinis, geocentriné *bdv.* (2)

1. susijęs su Žemës centru, apibùdinantis Žemës centro atžvilgiu: *Geocentrinës koordinatës.*

2. laikantis Žemë nejudamu pasaulio (Visatos) centru: *Geocentrinis pasaulévaizdis. Geocentrinë pasaulio sistèmą pàkeité heliocentriné pasaulio sistemà.*

geodèzija *dkt. vns.* (1)

mokslas, tiriantis Žemës formą ir su jos tyrimu susijusius matavimus, Žemës paviršiaus vaizdavimo žemélapiuose bûdus: *Studijúoti geodèzijq. Teòriné [tákomoji] geodèzija.*

geodèzininkas, geodèzininké *dkt.* (1)

geodezijos specialistas: *Baigusi stùdijas jì dìrbo geodèzininke.*

geodèzinis, geodèziné *bdv.* (1)

susijęs su geodezija: *Geodèziniai grëziniai. Geodèziniai matàvimai [žemélapiai, brëziniai]. Nešiójamasis geodèzinis prietaisas. Geodèziné nùotrauka. Sudarinéti geodèzinius tinklùs. Naudótis geodèzine íranga. Draùdžiama naikinti [gadinti] geodèzinius žénklus.*

geogràfas, geogràfè *dkt.* (2)

geografijos specialistas, žinovas: *Lietuvòs geogràfų draugijà. Jaunieji geogràfai* (moksleiviai, kurie domisi geografija, dalyvauja geografijos olimpiadose ir pan.).

geogràfija *dkt. vns.* (1)

mokslas, tiriantis Žemës ar atskiro jos krašto gamtines, ekonomines ir kt. ypatybes: *Lietuvòs geogràfija. Geogràfijos átlasas [vadòvas]. Geogràfijos olimpiadà [viktorinà, pamokà]. Fiziné [ekonòminé, politiné, sociàliné] geogràfija. Dëstyti [studijúoti] geogràfijq.*

geogrāfinis, geogrāfinē **bdv.** (1)

susijęs su geografija: *Geogrāfinis žemėlapis. Geogrāfinē platumà [ilgumà]. Geogrāfinē šaliēs padėtis. Svarbiáusi geogrāfiniai atradimai. Geogrāfinės koordinatės. Geogrāfinių jūostų ribos.*

geogrāfiškai **prv.**

pagal geografiją, atsižvelgiant į geografiją, geografijos atžvilgiu: *Miestas yrà geogrāfiškai patogiojè viétoje.*

geogrāfiškas, geogrāfiška **dkt.** (1)

būdingas geografijai, ją atskleidžiantis: *Geogrāfiškas pásakojimas.*

geològas, geològè **dkt.** (2)

geologijos specialistas, žinovas: *Dìrbti geologù [geologè]. Geològų ekspedicija. Mókslininkų grùpei vadovávo patýrës geològas.*

geològija **dkt. vns.** (1)

mokslas, tiriantis Žemės plutos sudėtį, sandarą, naudingųjų iškasenų pasiskirstymą: *Geològijq sudäro keliólika mókslo šakq, kuriõs plëčiantis Žemës tyrimams spařciai diferencijúojasi. Mineralògija yrà geològijos mókslo šakâ.*

geològinis, geològiné **bdv.** (1)

1. susijęs su geologija: *Geològiniai procèsai [tyrinéjimai]. Paleozòjus – geològiné era. Epochà – geològinio periòdo dalis. Geològinës žvalgýbos grùpë.*

2. kuris naudojamas geologijoje: *Braižyti geològinius žemélapius. Geològiné nûotrauka.*

geològiškai **prv.**

atsižvelgiant į geologiją, geologijos atžvilgiu: *Tyrinéti geològiškai. Geològiškai nevienalýtë uolíena.*

geomètras, geomètré **dkt.** (2)

geometrijos specialistas: *Lietuvôs geomètrai.*

geomètrija **dkt. vns.** (1)

matematikos šaka, tirianti erdvinius santykius ir formas (figūras ir kūnus): *Elementariójì plokštumôs iñ erdvës geomètrija. Déstysi geomètrijq. Klasikinës geomètrijos prìncipus suformulàvo Euklìdas.*

geomètrinis, geomètriné **bdv.** (1)

1. susijęs su geometrijos mokslu, atitinkantis jo taisykles ir pan.: *Geomètrinis metòdas. Dviejû teigiamų skaičių geomètrinis vidurkis* (kvadratiné šaknis iš tų skaičių sandaugos).

2. sudarytas iš įvairių kampuotų ar apvalių figūrų, laužtos formos ar tiesių, kreivų linijų ir pan.: *Geomètriniai audinių rãstai. Geomètriniai motývai báltu menè. Puošti [grázinti] dìrbinius sudétingais geomètriniais ornameñtais.*

geomètriškai **prv.**

geometrijos atžvilgiu, pagal geometriją: *Geomètriškai tikslùs vaízdas. Šìs párkas suplanuotas geomètriškai* (pagal taisyklingą geometrinį planą).

geopolitika **dkt.** (1)

1. politika (ppr. tarptautinę), grindžiama doktrina, kad valstybių vystymosi tendencijas, ekspansiją, kitus visuomeninius politinius reiškinius daugiausia lemia geogrāfinė šalies padėtis: *Gáudytis geopolitikoje. Darýti pôveikj geopolitikai.*

2. mokslas, tiriantis geografinių veiksnių įtaką politikai: *Geopolitikos teorètikas.*

geopolitikas, geopolitikė dkt. (1)

geopolitikos specialistas: *Susipažinti su geopolitikų darba*̄.

geopolitinis, geopolitinė bdv. (1)

susijęs su geopolitika: *Geopolitinis pôziūris [saugumas]. Geopolitiniai interèsai [tikslai]*.

geopolitiškai prv.

geopolitikos atžvilgiu, atsižvelgiant į geopolitiką: *Tai naudinė geopolitiškai.*

geoteřminis, geoteřminé bdv. (1), **geotérminis, geotérminé** (1)

susijęs su Žemės gelmių šiluminiais procesais: *Geoteřminis šildymas [šilumos siurblys]. Geotérminé energetika [jégainė].*

geoteřmika dkt. (1) **geotermika** (1)

Žemės fizikos dalis, tirianti Žemės gelmių šiluminius procesus: *Geoteřmikos dûomenys svařbûs teoriniu iñ praktiniu pôziūriu.*

gepárdas dkt. (1)

plėšrus Afrikos ir Pietų Azijos žvérus gelsvai rudu kailiu su tamsiai rudomis dêmémis, ilga uodega (*Acinonyx jubatus*): *Gepárdas – greičiausias keturkõjis žinduõlis.*

gepárdė dkt. (1)

gepardų patelė: *Gepárdė atsivedė šešis jaunikliùs.*

gepardžiùkas dkt. (2)

gepardų jauniklis: *Skaičiau, kàd gepardžiukais paprastaï rûpinasi tik patelé.*

gerabûdis, gerabûdė bdv. (2)

gero bûdo: *Gerabûdė moteriškė [merginà]. Tiẽ vaikaï bûvo gerabûdžiai. Dovanóju gerabûdj šuneli.*

geradarýbė dkt. (1)

geras darbas, gero darymas; sin. geradarystė: *Dékoti ùž geradarýbes. Tirkà geradarýbë yrà daryti gëra niëko mainaïs neláukiant. Šiôs jõ geradarýbës àtnesé diidelę náudq mûsų šâliai.*

geradarýs, geradarë dkt. (3^{4b}, 3^b) gero darytojas: *Tù esì mào geradarë. Noréjau suràsti tuôs géradararius iñ jiems padékoti. Vaikaï, padékókite mûsų geradariáms. Kasdiën meldžiúosi ùž sàvo géradarę.*

geradarýstė dkt. (2)

geras darbas, gero darymas; sin. geradarybë: *Geradarystè nesididžiúojama. Geradarýstêmis pagarséjës kùnigas. Kaip galétume atsidékoti ùž Júsų geradarystës?*

géradaríškai prv., **gerädariškai** taip, kaip bûdinga geradariui: *Labaï géradaríškai pasielgei. Slaugýtoja géradaríškai nusišypsójo.*

géradaríškas, géradaríška bdv. (1), **gerädariškas, gerädariška** (1)

bûdingas geradariui: *Géradaríški pôelgiai [darbai].*

geradaríškumas dkt. ppr. vns. (2)

→ geradaríškas: *Aukótójų geradaríškumas sugraudino padëgélius. Jìs mókë pasitikéti Diëvo geradaríškumù.*

gerà dienà LABA DIENA: *Gerà dienà, mieli žiûròvai!*

gérą dieną LABĄ DIENĄ: *Gérą dieną, mielóji!*

gerai¹ prv.

1. taip, kaip reikia, tinkamu būdu, neblogai: *Až geraž miegójai? Egzaminus išlaikiaū geraž. Tą žmögų geraž pažystu. Apiē kitūs žmónes kalbék tīk geraž. Kritikai geraž atsiliépia apiē jō kūrybq. Geraž vėrtinti kolégų dárba [mokinių žiniás]. Ši komanda geraž žaídžia. Močiutė dár geraž giřdi.* | **aukšt.:** Dabař ligónis jaūčiasi geriaū. Ši kařtq mūms dár geriaū sēkési. | **aukšč.:** Konkúrse geriáusiai pasiródé moksleiviai iš Kūpiškio. Spòrtininkui geriáusiai pavýko trečiàsis disko metimas. Mokýkloje jái geriáusiai sēkési matemátika. • **ant.** blogai, prastai.
2. pagal taisykles, normas, taisyklingai: *Jis geraž kalba lietuviiskai. Vaikai geraž elgiasi mokýkloje [gātvėje].* | **aukšt.:** Kitqsyk elkis geriaū. • **ant.** blogai, prastai. | vartojama kaip tarinio jungtis: *Až taip sakýti yrà geraž, až blogai?* • **ant.** blogai.
3. taip, kad nereikia skursti, pasiturinčiai ar pan.: *Kai kuriē žmónës geraž gyvëna, tačiaū daūgelis skuřsta. Brólio gyvënama geraž.* | **aukšt.:** Až tu tiki, kàd kitqmet gyvénësime geriaū? • **ant.** blogai, prastai.
4. **šnek.** daug, gausiai: *Šiañdien geraž palijo. Geraž prisiválgiu.*
5. priimtina, teisingai pasirinkta, verta: *Geraž bútų, jéi rytój atnèstum žadétuosius siúlus.* | **aukšt.:** Geriaū važiúokite apliñk. Liáukis naršyti (pô) internètq, geriaū knygq paskaityk. Geriaū nekláusk, kaip mán sēkasi.

gerai² dll.

1. vartojama reiškiant sutikimą, pritarimą: *Geraž, rytój sutvarkýsime tuōs reíkalus. Až išvësi šunj pavedžiöti? – Geraž.*
2. vartojama nutraukiant (ppr. nemalonią) kalbą, keičiant pokalbio temą ir pan.: *Geraž, baikime šítq témq. Geraž jaū, geraž, išmazgósiu àš tuōs indùs!*
3. vartojama klausiant: *Elikime ž kinq kartù, geraž?*

gěralas dkt. (3^b)

1. **šnek.** gérimas (ppr. prastas): *Jis nègeria alkohòlinių gěralu. Nuō tō gěralo galvà plyštè plýšo. Jì nusipirko dvì bandelès iř neaiškiōs spalvōs kársto gěralo. Turéjome miègmaišius, valgio, šilto gěralo.*
2. gyvulių gérimas (ppr. skystas édalas): *Veřšių gěralas sù miltais. Putrà – sù miltais pläktas gěralas gyvuliáms.*

gěraliné dkt. (2)

įrenginys ar tam tikras indas gyvuliams, paukščiams gerti: *Ireñgti gěralinès kárvéms. Gěraliné žqsìms [kalakùtams]. Automatinès gěralinès vištom. Išiñti iš triùšio nařvo gěralinę.*

geranõris, geranõrè bdv. (2)

turintis gerų norų, norintis gero: *Geranõris žmogùs.*

geranõriškai prv.

taip, kaip būdinga geranoriui: *Tądien buvaū labaž geranõriškai nusiteikusi.*

geranõriškas, geranõriška bdv. (1)

1. norintis, linkintis gero, palankus: *Egzaminu komisijsa pasiródé ganà geranõriška.*
2. būdingas geranoriui: *Geranõriškas póelgis.*

geranoriškumas dkt. ppr. vns. (2)

1. → geranoriškas 1: *Naudótis žmonių geranoriškumù. Darbdavýs geranoriškumù nepasižyimi – dárbo sálygos ālinancios.*
2. → geranoriškas 2: *Músų sántykiai turéty bútì grindžiamì pasitikéjimu, geranoriškumù, pâgarba iř atsakingumù.*

gěrą rýtą LABĄ RYTĄ: *Gěrą rýtq visiems!*

gēras¹, gerà bdv. (4)

1. turintis teigiamų moralinių savybių, norintis padėti, malonus, mielas ar pan.: *Močiūtė labai gerà, jù visiems pàdeda. Búk gēras, iškviečk mùms taksi. Sàvo gyvènime sutikaū daūg gerù žmoniù.* | aukšč.: *Tai màno patì geriáusia draūgë.* • ant. blogas.
2. bûdingas turinčiam teigiamų savybių: *Senèlè bùvo labai geròs širdiès. Jò gēras charàkteris. Mûsù kàtinàs gêro bûdo – meilùs, nekerštingas.*
3. puikiai išmanantis tai, kà daro, turintis gabumų, nepriekaištingai atliekantis savo pareigas ir pan.: *Gēras mókytojas [gýdytojas, studeñtas]. Sàvo pirmokéliui palinkéjome bûti gerù mókiniu. Nè taip leñgva tapti gerà vertéja.* | aukšt.: *Paieškókime geresniù statýbininkų [geresnès áuklës].* | aukšč.: *Tàremès sù geriáusiu šiòs sritiès specialistù. Kiekvienám vaïkui savà mamà patì geriáusia.* • ant. blogas.
4. atitinkantis keliamus reikalavimus (apie vertę, kokybę ir pan.): *Šì mokyklà [ligóniné] yrà gerà. Gēros dárbo [gyvènimo] sâlygos. Gēras gýdymas padéjo jám pasveïkti. Sùnùs gáuna gerùs pâzynius. Bâtai dár visái gerì.* | aukšt.: *Šiojè ligóninéje gerèsné priežiûra.* | aukšč.: *Tai víenas geriáusiu màno matytù spektâklių. Kurìs valìklis, jûsù nûomonè, geriáusias? Mažiáusiomis pastangomis pasiekême geriáusią rezultâtq.* • ant. blogas, prastas. | palankiai, teigiamai vertinamas dël to, kad atitinka keliamus reikalavimus, lûkesčius ir pan.: *Gerà receñzija. Gēras vértinimas. Esù geròs nûomonès apië tâž zmôgų.*
5. galintis užtikrinti normalią veiklą ir pan. (apie fiziologinę ar psichinę bûkle): *Gēras regéjimas [apetitas]. Gerà sveikatà [atmintis, klausà, savijàuta]. Turiù geràs akìs [ausis]* (puikiai matau, girdžiu). *Tù turi gérq gálvq* (esi gabus). • ant. blogas, prastas.
6. atitinkantis nusistovéjusias moralines ar kitokias normas, taisykles: *Gēras pôelgis [áuklëjimas, vaïko elgesys]. Rúpintis sàvo gerù vardù. Merginà kîlusì iš geròs šeimòs. Kríkšto tèvù pareigà padéti kûdikiui tapti gerù katalikù. Jìs mán padârè gérq ítakq. Nièko gêro àš tâu nepadariaù, nedékók. Jò labai gerà tartìs.* **gêra** bev.: *Nóras darýti gêra. Nejaûgi nematai teñ nièko gêra?*
7. sukeliantis malonių jausmų, pojûčių ir pan.; sin. puikus, neblogas: *Atéjaū ï dárba sù gerà nûotaika* (gerai nusiteikusi). *Sužinójome daùg gerù naujienq. Sapnavaù gérq sâpnq. Jìs skleidžia gérq enerçijq. Savaitgalj bùvo gēras óras.* *Šìs výnas ištiès gēras.* **gêra** bev.: *Pàs tavè labai gêra, jaukù.* | aukšt.: *Žuvìs íeško kuř giliaù, ô žmogùs kuř geriaù* (flk.). | aukšč.: *Palangojè geriáusia atostogáuti ankstývq rûdenj.* • ant. blogas.
8. tinkamas kokiai veiklai pradéti, palankus, pats tas: *Dabař gēras laïkas eiti pasiváikščioti. Gēras laïkas sêjai. Pùcia gēras véjas* (tinkamas plaukti). | aukšč.: *Dabař geriáusios sâlygos mókytis iř dirbtì.*
9. gana didelis, gerokas: *Gēras gâbalas [svôris]. Gerà sáuja riešutq. Gérq vâlandq sugaišaù, kôl prisiskañbinau* (daugiau kaip valandą). *Gerùs trìs kilometrùs nupédinome besišnekučiùodamos* (daugiau nei tris). *Parsinešiau delnè telpanq kačiùkq, ô dabař jaū gēras kàtinàs.* Ař nè peř gerì pinigai ùž šítq lúsnq? | řnek. labai didelis, baisus: *Gēras melâgis [tinginys]. Gerà intrigántè.*
10. tinkamo dydžio: *Ař gerì bâta, nespáudžia?* *Šièmet unifòrmà dár bùs gerà, kîtqmet reikës didesnès.*
11. palankus, priimtinas pirkéjams (apie kainą), bet kartais tinkamas ir pardavéjams: *Ýpač gēros kâinos šildytuvams iř óro drékintuvams. Gēros prêkës, gēros kâinos!* | aukšt.: *Geresnès kâinos síekiantys píeno gamintojai privâlo investuoti ï sàvo úkių plêtrq.*
12. duodantis daug uždarbio, pelno, privilegijų ar pan.: *Gēras veřslas. Gerà investicija. Gavaù gérq tarnýbq. Negaliù atsisakýti tokiù gerù pareigq.* | aukšt.: *Reikia gerèsnio dárbo ieškoti, čià mažař móka.*
13. teikiantis mažai rûpesčio, vargo: *Tai bùvo gerì laikai.* | aukšt.: *Jìs tìkisi suláukti geresniù laikù.* **gêra** bev.: *Viško bùvo mûsù gyvènime – iř gêra, iř blôga.* • ant. blogas, vargingas, sunkus.
14. ivr. kuris matosi išoréje: *Mègzti gerôsiomis akimìs. Kai kurië drabùžiai lýginami iš gerôsios (viršutinës) pùsës.*
15. prietaruose – lemiantis sëkmę ir pan.: *Tàvo rankà gerà – kâq pasodini, tás iř prigýja.*

16. šnek. sveikas, stiprus. | aukšt.: *Senēlis šiañdien kiek gerēsnis.*
◊ gērā liežuv̄ turēti žr. turēti. **gerās akīs turēti** žr. turēti. **gerāsis gēnijus** žr. genijus.
gerā vieta žr. vieta. **gēro vējo** žr. vējas. **gerū gēriù** žr. gēris. **išeiti ī gēra** žr. išeiti. **īš gerōs vālios** žr. valia¹.

gēras² dkt. (4)

turtas, išteklius, labas: *Jiē susiriñko sāvqjj gērq iñ suskāto ruōštis ī keliōnq. Nē īš tāvo gēro vaikai išmokslinti! Īš svētimo gēro neprasikūrsi (flk.). Šīto gēro* (ppr. menkos vertēs daiktū, dalykū) *pās mūrs vežimū vēžk. Tieķ gēro šuniui aňt uodegōs nuējo.*

gerašiřdis¹, gerašiřdē¹ bdv. (2)

geros širdies, gailestingas, norintis padēti: *Gerašiřdē tetūlē.* • plg. auksaširdis, jautriaširdis.

gerašiřdis², gerašiřdē² dkt. (2)

geros širdies, gailestingas žmogus: *Pasāulyje yrā daūg gerašiřdžių.* • ant. beširdis, kiestaširdis.

gerašiřdiškai prv.

taip, kaip būdinga geros širdies žmogui: *Gerašiřdiškai juōktis [kreiptis, klāusti]. Gerašiřdiškai nusiteikęs žmogūs.* | aukšt.: *Anýta manē priēmē kur kās gerašiřdiškiaū, nei tikéjausi.*

gerašiřdiškas, gerašiřdiška bdv. (1)

1. geros širdies; sin. geraširdis, gailestingas: *Sù visù vaikū būriū jāq priēmē gerašiřdiška svetimā šeimā.* | aukšt.: *Būti gerašiřdiškesniám [gerašiřdiškēsnei]. Žmónēs dārosi visi atlaidesni, gerašiřdiškesni.*

2. būdingas gerašiřdžiui, išreiškiantis gerašiřdiškumā: *Gerašiřdiškos išvaizdos žmogūs. Vēidq nūšvietē gerašiřdiška šypsena. Jis pāzvelgē gerašiřdišku žvilgsniū.*

gerašiřdiškumas dkt. ppr. vns. (2)

→ gerašiřdiškas 2: *Mūsų sāntykiams stiñga gerašiřdiškumo. Kíek tō gerašiřdiškumo jojē liko, sunkū pasakýti. Dēdē pasinaudójo māno tévo gerašiřdiškumū – iškaūlijo skolōn trīs šimtūs lītu.*

gērā vākarā LABĀ VAKARĀ: *Gērq vākarq, mielieji!*

geravālis, geravālē bdv. (2)

teisingas, doras: *Geravālis vaikīnas.*

gerbējas, gerbēja dkt. (1)

1. žmogus, kuris kā gerbia, kuo žavisi: *Esù poèzijos [teātro] gerbējas. Jī yrā šiō daininiñko tālento gerbēja.*

2. šnek. žmogus (ppr. vyras), kuris kam meilinasi, sukasi apie kā: *Ši gražuolē tūri daūg gerbējū.*

gerberā, gerbēros dkt. (2)

šiltņamiuose auginama gēlē vienu dideliu graižu (*Gerbera*): *Gerbēros žýdi īvairiū spalvū žiedaiš.*

geřbiamas, gerbiamà bdv. (3^b)

1. kurē gerbia: *Jis – labaī geřbiamas šiō krāšto žmogūs. Īškilmes pradējo visū gerbiamā mókytoja. Didžiai geřbiamas sukaktūvininke, liñkime Jūms kūrybinēs sēkmēs.*

2. įvr. pagarbos žodis, varto jamas kreipiantis: *Gerbiaméji, nōriu jūms pranēsti gērq žiniq. Gerbiamàsis, gál galétumēte pasakýti kēletq žōdžių? Gerbiamóji, ačiū už pagálbq. Gerbiaméji Lietuvōs žmónēs, ēsame priversti kreiptis ī jūs. Gerbiamóji komisija, kokiā jūsų núomonē?*

gerbīmas dkt. ppr. vns. (2)

→ gerbtī: *Žmogaūs téisiū gerbīmas.*

geřbti, *gerbia, geřbē* vksm.

(**kā, už kā**) rodyti kam pagarbą: *Àš gerbiù jī ùž drāsq. Geřbkime sàvo tèvùs. Jī nè visì mégo, bët visì geřbē. Geřbkime įstātymus [päpročius, kitū nuomonę]. Vēliavq geřbk!* (kar.).

Gerdāšiai dkt. dgs. (2)

kaimas Druskininkų savivaldybės teritorijoje: *Gerdāšių miškas. Keliōnē į Gerdašiūs bùvo maloni.*

géréjas, géréja dkt. (1)

1. žmogus, kuris geria ar mëgsta gerti kokį gérimą: *Výno [sùlčių, kavōs] géréjai [géréjos].*

Géréjams labiáusiai patiko alùs.

2. girtaujantis žmogus; sin. girtuoklis: *Jū giminejè nérà géréjų. Jis nè géréjas.*

geréjimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → geréti 1: *Gaminijū kokybës geréjimas.*

2. → geréti 3: *Klausōs [regéjimo, sveikatōs] geréjimas.*

géréjimas dkt. sngr. ppr. vns. (1)

→ gérétis: *Géréjimas gerais žmoniū darbais. Labiáusiai juos suarštindavo géréjimas gamtā.*

geréti, geréja, geréjo vksm.

1. darytis geresniams už vidutinj (apie vertę, vertinimą ir pan.): *Geréjančios gyvēnimo [dárbo] sâlygos. Geréjanti finânsiné šaliës padétis [ekonòmika]. Gerésiantys rezultâtai. Geréja prêkių iñ paslaugų kokybë. Vaiko pažymiai geréja. Komândos žaidîmas turéty geréti.* • ant. blogéti, prastéti.

2. darytis sveikesniams, fiziškai ar psichiškai stipresniams; sin. sveikti, gyt, taisytis, stipréti:

Ligónis pô trupùtj [spařčiai] geréja. | beasm. (kam): *Ligóniui geréja.* • ant. blogéti.

3. pradéti geriau užtikrinti normalią veiklą ir pan. (apie fizinę ar psichinę bûkle); sin. taisytis, stipréti: *Močiùtës sveikatâ [savijauta] geréja. Regéjimas [klausâ, atmintis] geréja.* • ant. blogéti, prastéti, silpti, menkéti, menkti.

4. darytis teikiančiam mažiau rûpesčių, lengvesniams, patogesniams: *Daūgelis žmoniū nemâno, kâd gyvēnimas geréja.* • ant. blogéti, prastéti.

5. darytis malonesniams (apie orą, nuotaiką ir pan.); sin. taisytis, pasitaisyti: *Oraž geréja. Mâno nûotaika geréjo.* • ant. blogéti, prastéti, gesti.

gérétis, gérisi, géréjosi vksm.

sngr. (kuo) jausti malonumą, grožetis: *Gérétis apsnigtais mëdžiais [ramýbe, têkančia sâule]. Jiē géréjosi bangúojančiais javais.*

gergždîmas dkt. ppr. vns. (2)

→ gergžti 2: *Dûrų gergždîmas. Pasigirðo prâtisas gergždîmas. Šaižus riedučių gergždîmas.*

Sûkosi senà plokštélë, girdéjosi nepaliúujamas gergždîmas, traškéjimas.

geřgžti, geřgždžia, geřgždë vksm.

1. skleisti gerklinių balsą (ppr. šiurkštų, rëžiantį): *Ji kalbéjo [juôkësi] geřgždžiančiu balsù. Výrai dainâvo [frékë, šaûkë] geřgždančiais balsaîs. Jô balsas geřgždžia kaip netepti râtais (labai gergždžia).*

2. skleisti aštrų trynimosi garsą; sin. džergžti: *Geřgždžiantys pjúklai. Geřgždžia sénas patefônas. Geřgždamos prasiveria dûrys.*

3. su nemaloniu trynimosi garsu, triukšmu važiuoti: *Tánkų vikšráms Vilniaus gâtvêse geřgždžiant tautâ bùvo vieningësne.*

geriâtras, geriâtrë dkt. (2)

geriatrijos specialistas: *Gerontologu iñ geriâtru draugijà.*

geriātrija dkt. vns. (1)

mokslas, tiriantis senatvēs ligas, jū gydymą ir profilaktiką: *Geriātrijos klinika*.

gerýbė dkt. (1)

1. didelis gerumas: *Žmonių gerýbė*. • ant. piktybė.
2. geras dalykas: *Šis reiškinys nėrā nei blogýbė, nei gerýbė*. • ant. blogybė.

gérýbė dkt. (1)

1. ppr. dgs. geras daiktas, dalykas: *Miškų iš girių gérýbės. Gamto gérýbės. Visokių gérýbių tu čia mums prirežei. Tu ėguje gálima nusipirkti šviežių vásaros [rudeñs] gérýbių. Daržė auginù cukinijas, svogūnus, česnakus iš kitókias gérýbes. Ivairiomis gérýbėmis nukráutas stálas. Verstè užverté jí gérýbemis iš tuřtais.*

2. turtas, nuosavybė: *Nevalià švaistýti tévų gérýbés. Jis išdalino visq sàvo gérýbę vařgšams.* | didelė vertybė; sin. géris: *Sveikatà – didžiáusia gérýbė.*

3. gerovė, labas: *Dírbti Lietuvôs náudai iš žmonių gérýbei.*

gerýbinis, gerýbinė bdv. (1)

nekeliančios pavojaus gyvybei, neplintantis: *Gerýbiniai navíkai [augliai].* • ant. piktybinis.

géríkas, géríkė dkt. (2)

1. girtaujantis žmogus; sin. girtuoklis, géréjas: *Jis buvo kortúotojas iš géríkas.*

2. žmogus, kuris geria ar mágsta gerti kokį gérimą; sin. géréjas: *Kavôs géríkai. Vandeñs géríkës.*

géríklis dkt. (2)

kietoji ar skystoji medžiaga, sugerianti iš aplinkos garus, dujas ir kitas medžiagas: *Drégmës [šaldytuvo kvapû] géríklis. Šis géríklis naudójamas núotekoms valýti.*

gérimas¹ dkt. (1)

gerti skirtas skystis: *Šalti [karštì] gérimai. Gaivieji [svaigieji, alkoholiniai] gérimai. Mégautis puikiù [skaniù] gérimu. Midùs – senówés lietuvii gérimas. Kókj gérimq labiáusiai mégstate? Netrúko nei valgių, nei gérimų. Átnešé užsisakýtus gérimus.*

gérimas² dkt. ppr. vns. (2), **gérimasis** sngr. (1)

1. → gerti 1: *Kavôs gérimas. Arbâtos gérimo ceremonija.*

2. → gerti 2: *Váistų gérimo laikas.*

3. → gerti 3: *Seniai išgûrina nebaigę gérimo, kalbq iš juokû.* | *Tàs gérimas jí iš ž kapùs nuvârë.*

4. sngr. → gerti 4 (sngr.): *Greîtas vandeñs gérimasis iš smélingq žemq.*

gerýn prv.

1. → geras 5: *Kaip sveikatà, ar jaū eïna gerýn?* • ant. prastyn.

2. → geras 7: *Núotaika [oraï] vis gerýn.* • ant. prastyn.

3. → geras 16: *Senêlis [ligónis] jaū gerýn eïna.* • ant. prastyn.

gérýnė dkt. (2)

svaigalų gérimas; sin. išgertuvės: *Kélti gérýnq [gérynës]. Tojè gérýnëje àš nedalyvavaū. Alaùs šveñtës viðsta paprasčiáusiomis gérýnémis.*

gérinimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → gerinti 1: *Dirvóžemio gérinimas. Sveikatos [sirdiès veiklôs, vîrškinimo] gérinimas.*

2. sngr. → gerinti 2 (sngr.): *Gérinimas téváms.*

gérinti, gérina, gérino vksm.

1. (kä) daryti geresnį už vidutinį, taisyti: *Gérinti materiâlinę gyvéntojų pâdëtj. Gérinti produktų kokýbę.* • ant. bloginti.

2. sngr. (kam, prie ko) stengtis gerai elgtis, įsiteikti; sin. meilintis, pataikauti: *Gērinasi anýtai. Gērinosi priẽ senēlio. Pýko, niřšo, šmeižé, dabař gērinasi, pataikáuja. Ō kō čia šítà poniuôte gērinasi kaip šuō* (labai gerinasi)?

gērintojas, gērintoja dkt. (1)

kas ką gerina, daro gerą, geresnį, taiso, tobulina: *Pasáulio [žmonījos] gērintojai. Euròpos Sájungos paramà skirtà veřslo aplinkōs gērintojams.*

gérioti, gériója, gériójo vksm.

(ką) po truputį gerti; sin. gurkšnoti: *Dabař kāvq gérióju. Sédéjome iř gériójome arbatq.*

gēris dkt. vns. (2)

1. kas gera, dora, teigama: *Filmùkas apiẽ gērio iř blögio dvìkovq. Pásakose dažniáusiai nùgali gēris. Nè anýta, ō tiesiog gērio įsikúníjimas. Žmónés veřžiasi į tiēsq, gērj iř grōžj. • ant. blogis.*

2. gera žmogaus ar gyvūno būdo savybę; sin. gerumas: *Gēris jōs neapsākomas.*

3. turtas, nauda; sin. gérybė: *Parsivežé vežimùs visókio gērio. Kuř tiek gērio iř padésime?*

Kráustykis lauk sù visù sàvo gériu! | didelė vertybę; sin. gérybė: *Sveikatà – didžiáusias gēris.*

◊ **gerù gériù** gera valia: *Páts gerù gériù jük neišeñs. tuo pačiù gériù* nieko nelaimėjës, nepešës: *Iř parcinù tuo pačiù gériù.*

geriùkas, geriùkè dkt. (2)

šnek. gerai besielgiantis žmogus (rečiau – gyvūnas) ar teigiamas personažas; sin. geruolis, gerulis: *Geriukų iř blogiukų kovà. Šis āktorius geriukùs nedaznai vaidina. Mâno sesuō yrà tikrà geriùkè.* • ant. blogiukas.

gerklè dkt. (3)

1. užpakalinė burnos dalis, per kurią ryjamas maistas, ryklė: *Išdžiúvo gerklè. Gérklę [gerklè] skaûda. Kutena gérklę. Žuviēs āšaka įstrigo gerkléjè.*

2. priekinė kaklo dalis: *Griebé piktdarýs ùž gerklès iř ēmè smáugti. Nusikalteilis peiliù pérréžé gérklę.*

3. TRACHÉJA: *Kvépúojamoji gerklè.*

◊ **gérklę draskyti** žr. draskyti. **gérklę išveřsti** žr. išversti. **gérklę išveřtēs** žr. išversti. **gérklę láidytı** žr. laidytı. **gérklę paléidęs** žr. paleisti. **gérklę paléisti** žr. paleisti. **gérklę pléšyti** žr. pléšyti. **gérklę pléšti** žr. pléšti. **gérklę užkiimšti** žr. užkimšti. **gérklę užkiisti** žr. užkiisti. **gérklę užpilti** žr. užpilti. **griëbti** ùž gerklès žr. griebti. **iš gerklę pilti** žr. pilti. **iš visôs gerklès** labai garsiai (rékti, plyšauti, spiegti): *Rékiaū iš visôs gerklès, bét niékas neišgiido. Išsigañdusi merginà sùspiegé iš visôs gerklès. Plýšaujam tą dainq iš visôs gerklès.* **kaip [kiek] iš nösies į gérklę** žr. nosis. **kaip iš veřšio gerklès ištráuktas** žr. ištraukti. **kaip iš vilko gerklès ištráuktas** žr. ištraukti. **peř gérklę išléisti** žr. išleisti. **peř gérklę išvarýti** žr. išvaryti. **peř gérklę léisti** žr. leisti. **peř gérklę lipti** žr. lipti¹. **peř gérklę l̄isti** žr. l̄isti. **peř gérklę pérvaryti** žr. pérvaryti. **peř [prō] gérklę praléisti** žr. praleisti. **platì gerklè** (kieno) sakoma apie girtuoklį: *Jō platì gerklè – greit viskq prageřs. Výras tūri áuko rankàs, bét pläčiq gérklę.* **prō gérklę pravarýti** žr. pravarýti. **skersai gerklès [gérklę] stovéti** žr. stovéti. **ùž gerklès griëbti** žr. griebti. **visà gérkle** labai garsiai (šaukti, rékti, kvatotis): *Kō šauki visà gérkle?!* Aš visà gérkle nusikvatójau. *Tvárdžiau skaūsmq, nôrs norejau rēkti visà gérkle.*

gerklingas, gerklinga bdv. (1)

šnek. turintis gerą, stiprų balsą: *Gerklingi výrai [sirgāliai]. Gerklingas gaidēlis [suō]. Plýšauja gerklinga pardaveja.*

gerklinis¹, gerklinė¹ bdv. (2)

žemokas, kylantis giliai iš krūtinės; sin. gomurinis: *Kalbēti [riktelēti, juōktis] gerkliniū balsū. Gerklinis giedojimas [dainavimas]*.

gérklinis², gérkliné² bdv. (1)

tariamas gerklėsu suartėjant arba susiglaudžiant balso stygoms: *Gérklinių priebalsių yrà kaukaziëcių kalbosè*.

gerkliūgas, gerkliūgė dkt. (2)

ryt. išverstagerklis, réksnys: *Tòs gerkliūgés bliáuna pasigardžiúodamos. Pažstu tuòs gerkliūgùs – vël iñs rëkti. Į kiëmą jëjusì výrq pasvéikino baisingas gerkliūgas* (šuo).

gérklos dkt. dgs. (1)

kvépavimo takų dalis – viršutinė, priekinė trachėjos dalis su balso stygomis: *Gérklų šálínimo operacija. Siřgti gérklų véžiu. Dažniáusia gérklų ligà – laringítas*.

germānai dkt. dgs. (2)

viena indoeuropiečių šaką – anglosaksai, gotai, vokiečiai, skandinavai ir kt.: *Germānų mitologija [architekturà]. Germānų kalbos – vienà gausiáusių indoeuropiècių kalbų šeimòs grùpių*.

germānas, germānė dkt. (2)

germanų tautų žmogus.

germānis dkt. vns. (2)

cheminis elementas – pilkas, blizgus kietas, trapus pusmetalis (Ge): *Germānio lydiniai sù áuksu*.

germanistas, germanisté dkt. (2)

germanistikos specialistas: *Mùsù sùnùs nuspréndé tapti germanistù*.

germanistika dkt. vns. (1)

germanų filologija: *Jì studijója germanistikq.*

germāniškas, germāniška bdv. (1)

1. bûdingas germanams: *Germāniškas gyvénimo bûdas*.

2. germanų kilmès: *Germāniški žôdziai [skoliniai]*.

germanizācija dkt. (1)

vokiečių kultūros, ypač kalbos prievertinis diegimas; sin. vokietinimas: *Mažosios Lietuvos [Klaipédos krâsto] germanizācija. Výkdyti germanizācijq. Germanizācijos pavôjus [politika]*. Tautôs šviesuôliai rágino priešintis germanizācijai.

germanizatorius, germanizatoré dkt. (1)

kas germanizuota (1); sin. vokietintojas, germanizuotojas: *Lietuvij tautôs áukštinimas bûvo kovôs sù germanizatoriais priešintis. Priešintis germanizatorių siékiamis*.

germanizavimas dkt. ppr. vns. (1)

→ germanizuoti 2: *Mažosios Lietuvos vietóvardžių germanizavimas*.

germanizmas dkt. (2)

skolinys iš germanų kalbų. | skolinys iš vokiečių kalbos: *Šis žôdis yrà germanizmas. Ankstyvijų germanizmu lietuvij kalbojè nérà daûg*.

germanizúoti, germanizúoja, germanizávo [vksm.](#)

1. (kā) versti vokiečiu, vokiečiais; [sin.](#) vokietinti: *Pirmáusia bùvo pradéta germanizúoti prūsus.*
2. (kā) teikti vokišką formą ar vokiečių kalbos ypatybių; [sin.](#) vokietinti: *Lietūviški vietóvardžiai bùvo germanizúojami.*

germanizúotojas, germanizúotoja [dkt.](#) (1)

kas germanizuoja (1); [sin.](#) vokietintojas, germanizatorius: *Mažosios Lietuvos germanizúotojai.*

germē [dkt.](#) (4)

geriausioji ko dalis: *Vágys béržo geřmę pàémę, o viršutinės šakas paliko.*

gerókai [prv.](#)

kur kas, daug labiau: *Gerókai sumázintas atlýginimas. Mókesčiai gāli gerókai padidéti. Mán dabař gerókai aiškiaū. Troleibùso tēko gerókai paláukti* (ilgokai).

gerókas, geróka [bdv.](#) (1)

didokas, nemažas: *Prabégo gerókas laiko tárpas. Jì atsiliko nuo mūsų per gerókq atstumq. Sumokéjau [paklójau, suplójau] gerókq sumélę* (pinigų). *Užtrükome gerókq vālandq* (gana ilgai).

gerontològas, gerontològē [dkt.](#) (2)

gerontologijos specialistas: *Gýdytojas gerontològas. Nè vienas gerontològas teǐgia, kàd teisingáusia į senéjimq žiūréti kaip į lìgq, kuriq reǐkia gýdyti.*

gerontològija [dkt. vns.](#) (1)

medicinos šaka, tirianti žmogaus organizmo senéjimo priežastis ir reiškinius: *Gerontològijos pradiniñkas [specialistas].*

gérōvas, gérōvē [dkt.](#) (2)

1. girtaujantis žmogus; [sin.](#) girtuoklis, gérējas: *Jì ištakéjo ùž tókio gérōvo iñ vañgo visq gyvénimq.*
2. žmogus, kuris geria ar mègsta gerti kokį gérimą; [sin.](#) gérējas: *Susédo ùž stalo gérōvai.* Àš alaūs nè gérōvē.

gerovē [dkt.](#) (1)

geras, aprūpintas gyvenimas, gera padėtis: *Kýla [smuñka] gyventoju gerovē. Rúpintis valstybës [šaliës, kräšto, tautos] gerovē. Susikùrti materiálinę gerovę. Ariame kaip juodi jaučiai, o nérà tòs gerovës, nòrs pasiùsk. Jiē gerovéje gyvëna – visa kô turi.* • [ant.](#) blogové.

gérti, gëria, gérē [vksm.](#)

1. (kā, ko, iš ko) rytī skysti: *Gérti arbåtq [kāvq, vández]. Vañkas jaū gëria pienq iš puodëlio.* Àš gérsiu sùlcių. Añ viešnià sâkë, kā geñs – kāvq añ arbåtq? | [iyr.:](#) *Gëriamojo vandeñs grëzinys.*
 2. (kā, ko, nuo ko) vartoti vaistus, vitaminus (uzgeriant): *Gérti vitaminus [maisto pâpildus]. Geriù vâistus nuo skaûsmo.* Kañ blogaï jaučiûosi, geriù valerijonu.
 3. vartoti alkoholinius gérimus: *Kaimýnai gérē visq nâktj.* | nuolat vartoti alkoholinius gérimus; [sin.](#) girtauti: *Kàs gëria, tás susigadina sveikâtq. Privalai nustoti gérti.*
 4. (kā) traukti, siurbti į save: *Ištróskusi žémé gëria vández.* | [prk.:](#) *Geriù vâsaros naktiès tylq.* | sngr. (i kā): *Vanduõ greitai gëriasi į smélij.*
- ◊ **akimis gérti** (kā) atidžiai, smalsiai (ppr. gérintis) žiūréti: *Visq këliq akimis gériau prô šâli plaûkiančius vaizdùs.* **kraūjä gérti** (kieno) negailestingai išnaudoti, engti: *Ganà jùums mûsų kraūjä gérti!*

gertinaî [prv.](#)

→ gerti 1: *Nepleñpk, o gertinaî gérk.*

gertuvė dkt. (2)

1. užsukamas indas skysčiui: *Nerūdijančio pliēno gertuvė*. Priē dižo prisegtà kareiviška gertuvė.

Jis iš kišenės išsitráukė gertuvę iš gùrkstelėjo viškio.

2. tokiamo inde telpantis kiekis: *Ištūštinti gertuvę*.

Geruliai¹ dkt. dgs. (3^b)

kaimas Telšių rajone: *Kēlias į Gērulius*. Geruliuosė yrà mólio telkinys.

Geruliai² dkt. dgs. (4), **Geruliai** (2)

kaimas Prienų rajone: *Gerulių gyventojai dalyvavo tūkstantis devyni šimtais trisdešimt penktą mētų valstiēčių streikė*.

gerulis¹, gerulė¹ bdv. (2)

šnek.

1. labai geros kokybès, puikus: *Nusipirkau gerulės arbātos*. Gerulės sūpynės [prēkės].

2. labai geras, didelis: *Kai kàs iš čia gáuna geruliùs atlýginimus*.

gerulis², gerulė² dkt. (2)

GERUOLIS: *Déatis geruliù [gerulè]. Nevaidink gerulio!*

gerumà dkt. (3^b)

1. geroji vieta, dalis: *Žuvìs iéško gilumōs, o žmogùs gerumōs (flk.)*. Visq gērumq susigriebête, ar kitiemis palikti nereikia? Kárves išbraidé rugių pačias gērumas. • ant. prastuma.

2. pats gerumas, tikimas: *Vanduo nei šiltas, nei šáltas – pati gerumà*.

3. géris, gerumas: *Prô lángus skliñda vakârê sáulé – tokia gerumà, šviesumà, ramybë*.

gerumas dkt. (2)

1. ppr. vns. → geras 1: *Manè sužavéjo nepaprastas tō žmogaüs gerumas, nuoširdumas. Esù žmonių gerumq patyrusi*.

2. ppr. vns. → geras 2: *Už gēra [gērq] gerumù móka. Širdiēs gerumas*. • ant. piktumas.

3. ppr. vns. → geras 4: *Íeskau nè pigumo, o gerumo. Jis pařdavé žmonéms jvairaüs gerumo dróbës*. • ant. prastumas.

4. ppr. vns. → geras 7: *Meñkas gerumas tušciù skrandžiù málkas kapóti! Visókių gerumųjis pasaké [jžvelge]*. • ant. blogumas.

4. ppr. vns. → geras 16: *Gál jaū geriaū júsų ligóniui? – Tóks iš gerumas... (nelabai geriau)*.

5. gera savybë: *Màno výras nérà nei geriausias, nei blogiausias, turi jis iš gerumų, iš blogumų*. • ant. blogumas.

gerumėlis dkt. vns. (2)

didelis **gerumas, malonumas**: *Kóks gerumėlis bútq čia gyvénti!*

gerumù prv., **gērumu** geruoju, gražiuoju: *Prašyk gerumù, iš atiduōs. Gerumù gälima daug pasiekti. Gerumù nèt vélniq dìrbti privēsi (flk.)*. • ant. blogumu.

gérūnas, gérūnè dkt. (2)

girtaujantis žmogus; sin. girtuoklis, gérėjas, gériskas: *Sunkù šeimai sù tókiu gérūnù. Kaip tuōs gérūnùs sutrámdyti?*

gerúoju prv.

1. nesipykstant, be prievertos; sin. gerumu, gražiuoju: *Gyvénti gerúoju. Atidúok gerúoju. Jéi jiē gerúoju nesuprañta, tèks kitaip kalbétis*. • ant. bloguoju.

2. be piktumo, geru žodžiu: *Minékite ją gerúoju*. • ant. bloguoju.

3. gerai, be liūdnų pasekmių: *Šis reikas gerúoju nesibaigs*. • ant. bloguoju.

geruōlis, geruōlė dkt. (2)

gerai besielgiantis žmogus (rečiau – gyvūnas): *Įš pirmo žvilgsnio – tipiška geruōlė, bėt pamatytumėte ją namuose!* Neapsimėsk geruolė [geruoliū]. Tókius geruoliūs [tókias geruolēs] kickviénas tik iš sténgiasi išnaudoti. • ant. bloguolis.

gerut dll.

vartojama tos pačios šaknies būdvardžio reikšmei sustiprinti: *Gerut gerutėlis buvaū.*

gerutėlis¹, gerutėlė¹ bdv. (2)

labai gerai besielgiantis: *Gerutėlis šunėlis. Jis esq̄s gerutis gerutėlis.*

gerutėlis², gerutėlė² dkt. (2)

šnek. maloninis šeimos nario ar kt. artimo žmogaus pavadinimas: *Māno gerutėli, māno mažutėli, neveřk.*

gerutis¹, gerutė¹ bdv. (2)

labai gerai besielgiantis: *Gerutis šviesiaplaūkis berniukas. Visi mūsų mokiniai gerutčiai. Katytė ramī, gerutė.*

gerutis², gerutė² dkt. (2)

1. maloninis šeimos nario ar kt. artimo žmogaus pavadinimas: *Búk gerutis, suválgyk dár šaukštēli kōsēs. Búk gerutė, padúok mán tā knýgq.*

2. kas gerai elgiasi: *Aš neskirstau žmonių į geruciūs iš blogiukūs. Mēs dabař mokýkloje visi tokie gerutčiai. Prekýbos tinklai vaidina geruciūs.*

gérvė dkt. (1)

1. šviesiai pilkas pelkių paukštis ilgu kaklu, ilgomis kojomis, raudona plika oda pakaušyje (ppr. pilkoji gervė, *Grus grus*): *Gérvių tuoktuvės. Pasàk gañtininko Tādo Ivanáusko, gérvė – paūkščių aristokrātē. Klýkdamos [klýkaudamos] nuplasnójo gérvės. Gérvei išskleidus sparnus matyti, kād jōs uodegà yrà trumpà. Gérvė gyrūnē gýrési gērq gírioje gérusi* (flk.).

2. krano, keltuvo, lifto kėlimo mechanizmas – būgnas su ant jo vyniojamu lynu: *Lýniné gérvė. Sintetinis [plieniniis] gérvės lýnas. Ijungti [išjungti] elektrinę gérvę. Rāstę tempimo gérvė montúojama priē traktoriaus.* | pats toks prietaisas: *Rañkinés traukimo gérvės.*

3. gervės (1 r.) pavidalo daiktas, lankstinys ir pan.: *Šiañdien mókysimës lankstytí gérvę.*

4. etnogr. svirties kartis kibirui iš šulinio traukti: *Šúlinio darbaĩ eîna į pâbaigq, vâkar susimeistravaū gérvę.*

Gervéčiai dkt. dgs. (1)

miestelis Baltarusijoje, Gardino srityje: *Gervéčių lietuviių šnektà. Aplañkême lietuviių bendruomenę Gervéčiuose.*

gervélė dkt. (2)

1. dem. gervé 1: *Lēk gervélė peř giriq* (flk.).

2. gervės (1 r.) pavidalo daiktas, lankstinys ir pan.: *Lankstytí gervelès.*

geřvinas dkt. (3^b)

gervių patinas: *Geřvinas išskestaĩ sparnaĩ žingsniúoja apliňk patēlę.*

Gérviškės dkt. dgs. (1)

kaimas Šalčininkų rajone, kairiajame Šalčios krante: *Māno močiutė gyvēno Gérviškėse.*

gervytė dkt. (1)

1. dem. gervé 1: *Prijaukinta gervytė.*

2. gervės (1 r.) pavidalo daiktas, lankstinys ir pan.: *Išlankstytí gervytę.*

gerviùkas dkt. (2)

gervių jauniklis: *Tik išsirėtęs gerviùkas panašūs į gelsvą iš raudū pūkų kamuoliuką. Lizduosė jaū cypsejo gerviùkai.*

gér vuogé dkt. (1)

1. panaši į avietę melsvai juoda, tamsiai purpurinė ar raudona sultinga, saldžiarūgštė uoga: *Riñkti gér vuoges. Gér vuogiu uogiēnė [sùltyj].*
2. dygliuotas laukinis ir kultūrinis puskrūmis baltais ar rausvais žiedais, vedantis tokias uogas (ppr. paprastoji gervuogė, *Rubus caesius*): *Miškuosė jaū žýdi gér vuogės.*

gervuogiáuti, gervuogiáuja, gervuogiávo vksm.

(kame) rinkti gervuoges: *Šiañdien gervuogiāvome giráitėje.*

gervuogiāvimas dkt. ppr. vns. (1)

→ gervuogiauti: *Gervuogiāvimas, žemuogiāvimas – māno mēgstamiāusi užsiemimai atostogáujant káime. Iš gervuogiāvimo visadà grjžtù susibráiziusi.*

gervuogýnas dkt. (1)

vieta, kur auga gervuogės: *Grybáudamos aptikome gervuogýnq. Bróvémés per tamšy miškq, per gervuogýnus. Gervuogýnuose mielaï jsikuria laukiniai paukštelių.*

gesýklė dkt. (2)

daiktas liepsnai (ppr. žvakės) gesinti: *Iš brangiųjų metálų pagamintos žvákų gesýklės. Nusipirkaū varpēlio pavídalo žvákų gesýklę sù koteliù. Kàs kókias gesykles nusigriebę púolė ùgnj mùsti.*

gesíklis dkt. (2)

1. ugnies, kibirkščių ir pan. gesinamasis prietaisas: *Liepsnōs [žvákij] gesíklis. Kibirkščių gesíklis – mechāninės transpòrto priemonės išmetimo vañzdžio įrenginys, neléidžiantis kibirkštims patékti į išorę. Reikia įrengti kibirkščių gesiklius kaminuose [garvežiuose, šilumvežiuose].*
2. medžiaga ar priemonė kam gesinti (4 r.): *Putójimui sumázinti pridedama pútų gesíklų.*

gesímas dkt. ppr. vns. (2)

→ gesti² 1: *Lémpos užsidegimø iš gesímo įtampa. Ugniès virpéjimas, jsiliepsnójimas iš gesímas.*

gesínimas dkt. ppr. vns. (1)

→ gesinti 1: *Ugniès [gaĩsro] gesínimas.*

gesínti, gesína, gesíno vksm.

1. (kà, kuo) daryti, kad gestų, užgestų, nebedegtu: *Didžiulì miško gaîsrq gesíno visi. Gaîsrq gesíname vándezenu iš sméliù. Gesink cigarete [žvâke, láužq].*
2. (kà) išjungti (elektros šviesą, transporto priemonės variklį): *Gesink šviësq iš eîk miegótí. Gesink variklj.*
3. (kà) mažinti, silpninti, malšinti: *Gesínti konfliktq.*
4. (kà, kuo) daryti mažiau veiklų: *Sòdq gesinù grietinè. Kálkes gesínti.*

gesíntojas, gesíntoja dkt. (1)

1. žmogus, kuris gesina gaisrą, ugnį: *Visū gesíntojų pastangomis gaîsrq pavýko užgesínti.*
2. žmogus, kuris kà mažina, silpnina: *Jis bûvo taikdarýs iš konfliktų gesíntojas.*

gesintùvas dkt. (2)

įtaisas gaisrui gesinti: *Pútų [miltelinijs, dùjinis, aerozòlinis] gesintùvas. Nešiójamasis*

[vežiójamasis] gesintuvàs. Ireñgti gesintuvùs. Puřkšti gesintuvù. Dár nemóku naudótis naujúoju gesintuvù.

gestāpas dkt. (2)

ist. slaptoji politiné fašistinés Vokietijos policija: Tarnáuti gestapè. Jìs bùvo susijęs sù gestapù.

gestāpininkas, gestāpininkè dkt. (1)

gestapo tarnautojas: Gestāpininkų sùimtas asmuō oficialiai atsidùrdavo už įstātymo ribū. | prk.: Mànò kaimýnē tikrà gestāpininkè.

gèstas dkt. (2)

1. kūno (ppr. rankų) judesys, mostas jausmams, kalbai paryškinti ar (ppr. nebyliams) susikalbèti: Gèstų kalbà. Gèstai nè visuř vienódai suprantami. Kurčnebyliai susikalba gèstais. Išraiškingu gestù bùvome išvarýti už dùry. Jiē visaip staipési, ródé nepadoriùs gestùs. • plg. mostas.
2. poelgis, kuriuo duodama ką suprasti, norima ką pabrëžti: Kilnùs gèstas. Sìs monárcho vizitás – simbòlinis gèstas.

gèsteléti¹, gèsteli (gèsteléja), gèsteléjo vksm.

kiek sugesti, pagesti: Gèsteléjusi mésà [žuvìs].

gèsteléti², gèsteléja (gèsteli), gèsteléjo vksm.

kiek prigesti: Ugnis gèsteléjo, jmèsk málkų.

gèsti¹, geñda, gèdo vksm.

1. (nuo ko) darytis netinkamam naudoti ar vartoti, prarasti geras savybes: Automobilis [kompiùteris] pradéjo gèsti. Nuõ saldumýnų dažniau geñda dañtys. Mësq sùdo, kàd negèstų. Žuvìs geñda nuõ galvòs (flk.).
2. darytis netikusiam, prastam, nemaloniam: Žmogùs niéko nedìrbamas geñda. Dël nesutarimy gèdo nûotaika. Óras vel geñda, bùs lietaüs. • plg. prasteti.
◊ žuvìs geñda nuõ galvòs žr. žuvìs.

gèsti², gèsta, gèso vksm.

1. nustoti degti, šviesti: Gèsta ugnis [žvákë, šviesà]. Láužas jaū visái gèsta. | prk.: Pamažù gèso žvaigždës.

2. pradëti nebeveikti (ppr. apie variklì): Nesuprantù, kodël gèsta automobilio varìklis.
3. silpti, nykti: Gèso ligónio gyvýbë. Viltis gèsta paskutiné. Tàs jõ užsidegimas važiúoti į užsienj pamažù gèso.

gestikuliäcija dkt. (1)

gestų vartoјimas; sin. gestikuliavimas: Išraiškinga gestikuliäcija.

gestikuliävimas dkt. ppr. vns. (1)

→ gestikuliуoti: Gestikuliävimas rañkomis.

gestikuliúoti, gestikuliúoja, gestikuliävo vksm.

(kuo) rankų (kartais ir kūno) judesiais, gestais paryškinti kalbà ar perduoti informaciją: Gařsiai šnëkantys iř gestikuliúojantys pietiečiai. Jì pásakojo įsijaūtusi, gestikuliävo rañkomis, mosikåvo lazdelë. Jaunuôliai kalbéo temperamentingai, gestikuliúodami.

gètas dkt. (2)

miesto dalis, kurioje priverstinai įkurdinamos persekiojamos rasinës, tautinës ar religiniës žmonių grupës: Nàciai užimtuosë miêstuose steigë žýdų getùs. Pasmerktieji bùvo vâromi į gètq. Vilniaus getè bùta bibliotèkos, mokýklų, teâtro. Euròpoje getù dažniau vadintas žýdų, JAV – afroamerikiécių gyvënamasis rajonas.

Gèteborgas dkt. (1)

miestas Švedijos pietvakariuose: *Gèteborgo knýgų mūgė*.

gì dll.

vartojama pabrėžiant ar sustiprinant: *Ař daūg gi táu užmokéjo už tā dárba? Kókias gi knygàs jis skaito? Gi žinai, koki ē dabaž zmónës. Kadà gi pareiši? Kodél gi taip kalbi? Kám gi tu paskölinai tā knýgq, neprisímeni? Ař žinai, käs tai padaré – gi Jónas. Ař žinai, apie kāj jiē kalbéjos – gi apie tavè. Kō gi jái reikia? Gi žiūriù – iš príekio jis beateinqas.* • plg. juk, argi, kaipgi, kamgi, kogi, kurgi, netgi.

gibònas dkt. (2)

nedidelė ilgarankė Pietryčių Azijos žmogbeždžionė (*Hylobates*): *Gibònai miñta lāpais, vañsais, vabzdžiai, paûkšciu kiaušiniai. Stovédami gibònai rañkomis bevéik siekia žemę. Miškè jūs bûsite palydéti gibonu stúgavimo. Žmónës tróksta pamatýti gibbonis. Baltarañkis gibónas (*Hylobates lar*) – nýkstanti rússis.*

Gibraltàras dkt. vns. (2)

Didžiosios Britanijos valda Pirénų pusiasalio pietuose: *Gibraltarè gyvëna ispánai, itálai, ánglai, portugálai.*

Gibraltáro sásiauris

Viduržemio júrą su Atlanto vandenynu jungiantis sásiauris: *Gibraltáro sásiauris yrà tařp Euròpos iř Áfrikos.*

gidas, gidé dkt. (2)

asmuo, kuris supažindina su miesto, vietovës jýmybëmis ir pan.: *Dírbti gidù [gidé] ekskùrsiju biurè. Mužiøjaus lankýtojai gáli užsisakýti gídq. Ketinù lankýti gídù kùrsus.*

gydéiva dkt. bendl. (1)

menk. gydytojas (ppr. prastas): *Kāt tás gydéiva išmāno?*

gydyklà dkt. (2)

gydymo (ppr. specialaus) įstaiga: *Vežti šunį [kātę] į veterinárijos gydýklą. Puřvo [vandeñs] gydyklà.* | jos patalpos: *Rekonstrúoti gydyklàs.*

gýdymas dkt. ppr. vns. (1)

1. → gydyti 1: *Nemókamas [mókamas] gýdymas. Veiksmìngas [efektyvùs, sékmìngas, kvalifikúotas] gýdymas. Gýdymo įstaiga. Gýdymas váistais iř dietà. Ligónio gýdymas nuõ věžio.* | sngr.: *Gýdymosi išlaidos. Gýdymaqsi dérino sù póilsiu.*

2. → gydyti 2: *Sqnarių gýdymas. | Ligų diagnozàvimas iř gýdymas. Onkològinių ligų profilaktika iř gýdymas. Reumáto gýdymas ilgaž truñka.*

gýdyti, gýdo, gýdë vksm.

1. (kā, nuo ko, kuo) daryti, kad gytų, sveiktų (apie žmogų, gyvūną): *Gýdyti ligónj nuõ bronchìto. Jí gýdë váistais [žolélémis, masázis]. Veterináras gýdë mûsų šunį.* | sngr. (nuo ko, kuo) daryti, kad pats pasveiktum: *Àš gýdausi vaistážolémis. Jis gýdosi nuõ hipertònijos. Jis suñkiai siřgo, gýdësi pùsę mëtų.* | sngr. (pas kā, kame, nuo ko) rúpintis, kad kas (ppr. gydytojas) padarytų sveiką, sveikesni: *Ji gýdësi nuõ tuberkuliòzes pàs žymų profesorių. Mótina gýdësi klinikinéje ligóninéje pàs garsiùs gýdytojus.*

2. (kā, kuo) daryti sveiką (kuno dalį, žaizdą): *Tepalaïs gýdyti žaizdą [nudegimq]. Gýdë gýdë iř sugýdë lúžusių rañkų.* | sngr. (kā, kuo): *Tepalu gýdžiausi negýjančias žaizdàs. Spòrtininkas tebesigýdo sùkréstas smégenis.* | (kā, kam, kuo) kovoti su liga, šalinti ligos požymius: *Medicinos däktaré tìria iř gýdo ódos ligas. Stùburo iškrypimq jám gýdë pratimais iř masažu. Nëmigq iř kitùs*

psichinius negalāvimus jis gýdo žolemis, hipnozē. | sngr. (kā, kuo) *Slōgq àš gýdausi vaistāžolemis.*

3. (kā, nuo ko) turēti gydomujų savybių, naikinti ligą, daryti sveiką, sveikesnį: *Medūs gýdo jvairiās ligās. Sākoma, kad ožkōs pienas gýdo nuo džiovōs. Nuo sielos ligū geriāusiai gýdo démesys iř nuoširdūs bendarvimas.* | prk.: *Žōdis nè tīk gýdo, bêt iř žeidžia (flk.).*

◊ **širdiēs žaizdās gýdyti** (kieno) gausti, raminti: *Žmona jī ramino, gýdē jō širdiēs žaizdās.*

gýdytojas, gýdytoja dkt. (1)

gydymo specialistas, turintis aukštajį medicinos išsilavinimą: *Akiū gýdytojas. Šeimōs gýdytojas. Gýdytoja apžiūrėjo ligónj. Māno sesuō dirba vaikū gýdytoja. Jaū nebelauk, reikia kreiptis į gýdytojā.* Pakviēskite gýdytojā į namus. • plg. medikas.

gydytojauti, gydytojāuja, gydytojāvo vksm.

(kame) dirbtai gydytojo darbā: *Jōnas Basanāvičius gydytojāvo Bulgārijoje.*

gydytojāvimas dkt. ppr. vns. (1)

→ gydytojauti: *Gydytojāvimo prāktika.*

gydytojēlis, gydytojēlē dkt. (2)

šnek. gydytojas (ppr. prastas): *Taī baisi soviētinė gydytojēlē, pamýnusi Hipokrāto priesaikq. Šiañdien vēl eisime pās tāq vaikū gydytojēlē.*

gydytojūkštis, gydytojūkštē dkt. (1)

menk. prastas gydytojas: *Daugiaū neisiu pās tāq gydytojūkštē.*

gýdomasis, gýdomoji bdv. įvr. (past. kirč.)

1. toks, kuriuo gydoma: *Gýdomasis kúno masāžas. Gýdomasis pūvas. Gýdomasis maitinimas. Gýdomoji mankštā. Pláuti gálvq gýdomuoju šampūnū.*

2. pasižymintis teigiamu poveikiu sveikatai: *Gýdomoji giñtaro galià. Gýdomosios medaūs savybēs. Turēti gýdomujų savybų.*

gydōvas, gydōvē dkt. (2)

kas gydo liaudiškosios ar netradicinės medicinos priemonėmis (žolelėmis, užkalbėjimais, meditacija, bioenergija ir pan.); sin. gyduolis: *Dvāsios gydōvas. Jī laikoma viena garsiāusių pasaulio gydōvių.* • plg. gydūnas.

gydūnas, gydūnē dkt. (2)

asmuo, tvirtinantis, kad gydo savo biologine energija, plikomis rankomis darantis chirurgines operacijas; sin. hileris: *Bè reikalo pasitikéjome tuō gydūnū [tā gydūnē]. Jéi tradicinė medicinā nepàdeda, žmónes kreipiasi į ekstrasensūs, gydūnūs, žolininkus.*

gyduōlis, gyduolē dkt. (2)

1. kas turi gydomujų savybių: *Žolýnas gyduōlis. Žolēs [gēlēs] gyduolēs. Gyduolių arbātos. Rinkti [skinti, džiovinti] gyduolēs. Šitā gyduolē ilgaî gýdytis negálima. Dedešvà – kosulių gyduolē.* *Dzūkai vaistāžoles vadīno gyduolēmis. Gyvūjų gyduolių (dēlių) sušvirkštū bioaktyvių mēdžiagų poveikis išliéka apiē šešis ménésius.*

2. žmogus, gydantis liaudiškosios ar netradicinės medicinos priemonėmis (žolelėmis, užkalbėjimais, meditacija, bioenergija ir pan.); sin. gydovas: *Pāskaitq skaitys gyduōlis iš Ukrainos.* • plg. gydūnas.

giēdalas dkt. (3^b)

šnek. prastas giedojimas: *Negaliù apsiklausýti tō giēdalo – nei balso, nei klausōs giedótojos netūri.*

giedojimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → giedoti 1: *Himno [sutartinių] giedojimas. Liáudies giesmių giedojimo tradicija.*
2. → giedoti 3: *Atsibūsti nuo paūkščių giedojimo.*

giedosena dkt. vns. (1)

giedojimo būdas: *Psálmių [chorálų] giedosena. Mókytis bažnýtinės giedosenos.*

giedoti, *gieda, giedójo vksm.*

1. (kā) dainuoti (giesmę, iškilmingo pobūdžio muzikos kūrini): *Choras giedójo Kalėdų giesmes. Vienuoliai gieda psálmes. Mēs giedójome sutartinės [Lietuvos himnų]. Lietuviai liáudies giesmės giedotos dár pagónybës laikaís. Šiós giesmës giedamos keliaís balsaís.*
2. (kame) būti giedotoju: *Ji gieda bažnýčios chorè.*
3. skleisti melodingu garsus (apie paukščius): *Giedantys vieversiai. Gaidžiai gieda. Paūkščiai gieda, nèt miškas skañba.*
4. (už ką) šnek. prašyti, reikalauti (apie kainą): *Kiekgi tū giedi už tą mašiną?*
- ◊ **kitą giesmę giedoti** kitaip kalbëti, kitkā tvirtinti: *Jis jaū kitą giesmę gieda, ginas, kàd čia nè jō dárbas. Mätininkai šiañdien jaū kitą giesmę gieda. sàvo giesmę giedoti* vis tą patį kalbëti, tvirtinti: *Nórs tū ką darýk, vis tiek ji sàvo giesmę gieda. séną giesmę giedoti* vis tą patį kalbëti, tvirtinti: *Laisvös rinkos šaukliai gieda séną giesmę.*

giedotinis, giedotinė bdv. (1)

giedamu balsu, giedant atliekamas: *Aukótis giedótines mišiás. Dalyváuti giedotinëse pamaldosè.*

giedotojas, giedotoja dkt. (1)

1. žmogus, kuris gieda giesmę, himną: *Sutartinių giedotojos. Psálmių giedotojai. Giedotojų grùpë.*
2. giedantis paukštis: *Žuvintè vòs keli giedotojai užsilikę. Ikkalino giedotojų narvëlyje.*

giedrà¹ dkt. (4)

neapniukęs, be debesų oras: *Sinòptikai žäda gièdrą. Stójo tikrą giedrą. Láukiu giedrōs. Giedrojë [peř gièdrą] matýti žvaigždës.* | prk.: *Dvåsios giedrą.*

giedraī prv.

1. skaisčiai, vaiskiai: *Giedraī šviëčia sáulę.*
2. džiugiai, džiaugsmingai: *Giedraī šypsójosi merginà. Giedraī nusiteikęs éjaū į dárba.*
3. be kartélio, su ramumu, su santūriu optimizmu: *Širdyjè kažkaip giedraī liūdna. Tikéjimo šviesojè iř senatvè priimamà giedraī.*

Giedraīciai dkt. dgs. (2)

miestelis Molétų rajone: *Giedraīciai – bùvës kunigáikšcių Giedraīcių valdų ceñtras. Sekmädienj ketiname važiuoti į Giedraīcius.*

gièdras, giedrà² bdv. (4)

1. be debesų, šviesus (apie dangų); sin. vaiskus, skaistus, skaidrus: *Saulétag dieną [tañsią naktj] žvelgiù į gièdrą dañgą. Giedrojë padángëje nárdë kregždutes.* • ant. apsiniaukęs, apniukęs, debesuotas. | kurio metu dangus be debesų; sin. šviesus, vaiskus: *Išaúšo gièdras rýtas. Gièdrą naktj gëra žvaigždës stebéti. Mán iř giedrù, iř darganótou óru pajúryje smagù.* | aukšt.: *Väkar bùvo giedrësné dienà.* | aukšc.: *Patì giedriáusia vásaros naktis.* • ant. apsiniaukęs, apniukęs, debesuotas.
- gièdra bev.: *Rytój bùs gièdra (giedras oras).*

2. linksmas, smagus, džiaugsmingas, malonus: *Giedrà vaikystë. Gièdras vâlandos [akimirkos]. Mûsų núotaika bùvo giedrà. Buvaú apdovanótas giedrù šypsniù. Spiñdi gièdras vaikų ākys.*

Merginà žiūréjo į jí ātviru giedrù žvilgsniù.

3. šviesus, aiškus, skaidrus: *Tàvo ākys gièdras (gerai matančios), paskaitýk, ką čia râšo.* | aukšt.:

Rytą galvà giedrèsné (blaivesnė).

◊ **kaip griaūsmas** iš giēdro dangaūs žr. griausmas. **kaip perkūnas** iš giēdro dangaūs žr. perkūnas.

giedrāvalkis dkt. (1)

KATARAKTA: Giedrāvalkio aptrauktà akìs. Akis pažeista giedravalkio. | prk.: Giedrāvalkis nuõ akių nukrito.

giedréti, giedréja, giedréjo vksm.

1. darytis giedram, giedresniam (apie orą, paros metą); sin. giedrytis, švieséti, vaiskéti, skaidréti: *Dangùs giedréja. Giedréjanti dienà.* | beasm. (kame): *Rytuosè jaū giedréjo.*
2. darytis linksmam, linksmesniam: *Liūdnas jōs vēidas [žvilgsnis] ēmē giedréti. Giedréja vaikū ākys. Giedréja núotaika.*
3. darytis blaiviam, aiškiam, šviesiam: *Giedréja prötas.*

giedrýbè dkt. (1)

didelis giedrumas: *Ö jaū dangaūs vaiskùmas, ö jaū óro giedrýbè!*

giēdrijimasis dkt. sngr. ppr. vns. (1)

→ giedrytis 1: *Óro [dangaūs] giēdrijimasis.* | prk.: *Šiū dviejū žmonių ryšys sudëtingas, tamsiamè sántykių debesyjè nematýti giēdrijimosi pözymių.*

giedrýn prv.

1. šviesyn, skaistyn: *Dangùs vis giedrýn. Diēnos kaskařt ījo giedrýn.*
2. smagyn, linksmyn: *Núotaika sù kiekvíena dainà ījo giedrýn.*

giēdrinti, giēdrina, giēdrino vksm.

1. (kà) daryti giedrą, giedresni: *Véjas giēdrina dañgū.* | sngr. darytis giedram, giedresniam; sin. giedréti, giedrytis: *Dangùs [óras] giēdrinasi.* | sngr. beasm. *Ēmē giēdrintis, sužibø žvaigždes.* • ant. debesuoti.
2. (kà) daryti linksmą, džiugų; sin. skaidrinti: *Giēdrinti núotaikq.*

giēdris dkt. ppr. vns. (2)

giedrumas, giedrybè: *Kóks óro giēdris!*

giēdrytis, giēdrijasi, giēdrijosi vksm. sngr.

1. darytis giedram; sin. giedréti: *Lietùs liovési, dangùs ēmē giēdrytis.* | beasm.: *Lýg bùvo pradéje giēdrytis. Nāktj véjas nuriñs, giēdrysis, todēl gāli vēl búti šaltóka.* • ant. debesuoti.
2. linksméti, geréti (apie nuotaiką): *Rūstùs vēidas īma giēdrytis.*

giedróti, giedrója, giedrójo vksm.

beasm. būti giedrai: *Giedrójant iškeliāvom.*

giedrumà dkt. (3^b)

1. giedra erdvè, giedra vieta, dangaus žydruma: *Padángių giedrumà. Dangùs apniùkës, jokiós giedrumòs. Juodì dēbesys užklójo giēdrumq.* Giedrumojè pamačiaū gérvių trikampius.
2. giedra, skaidri nuotaika, būsena: *Gyvénti giedrumojè. Linkiù vienýbës, džiaugsmo, mëilës, giedrumòs. Vélinës – nè tiék prôtévių gárbinimo, kiek bendrùmo sù jaïs, ypatìngos giedrumòs šveñtë. Jōs žvilgsnyje nebeliko giedrumòs.*

giedrùmas dkt. ppr. vns. (2)

1. → giedras 1: *Audrōs nuskaïdrinto dangaūs giedrùmas.* | Neapsäkomas dienòs giedrùmas iš pàt rýto.

2. → giedras 2: *Núotaikos giedrùmo jíems niekadà nestiñga. Vaïkas mùs pakeréjo šýpsenos*

giedrumù.

3. → giedras 3: *Põ dárbo jaū nè tás galvōs giedrūmas, sunkiaū priē knýgų séssti. Patirti dvāsios [siélos] giedrūmąq.*

giedrumėlė dkt. (2)

didelė giedruma, žydruma: *Rýto padángių giedrà giedrumėlē.*

giedrumėlis dkt. (2)

didelis giedumas, vaiskumas: *Ö dangauš giedrumėlis!*

giedrúoti, giedrúoja, giedrāvo vksm.

1. būti giedram: *Óras [dangus] giedrúoja.*

2. (per ką, kame) būti permatomam, švyteti, švesti: *Peř suknélę kúnas giedrúoja. Vandum sáuléje giedrúoja.*

giesmė dkt. (3)

1. iškilminga religinio pobūdžio arba pasaulietinė daina: *Bažnýtiné [litúrginé, daugiabalsé, vienbalssé] giesmė. Katalíkų [protestántų, evangélikų liuterónų] giesmés. Klausytis giesmių. Choras gieda lietuvii liáudies giesmes. Giesmémis vadinamos iř sutartinés.*

2. epinis poezijos kūrinys, poema ar jos dalis: *Mikalójaus Husoviāno „Giesmė apiē stuñbro išvaizdq, žiaurumq iř medžioklę“. „Rolando giesmė“ – žymiausia prancūzų vidurinių ámžių épine poemà. Homero „Iliādos“ yrà dvidešimt kéturios giesmés. Giesmių giesmė, arbà Saliāmono giesmė, yrà vienà Sēnojo Testameñto daliu.*

3. kai kurių paukščių suokimas, čiulbėjimas: *Lakštiñgalos [strázdo giesminiñko] giesmė.*

Vieversys užtráukė sàvo giesmę. Mégstu klausytis paūkščių giesmių.

◊ **gulbės giesmė** paskutinis pasisekimas, triumfas: *Tás vaidmuō bùvo jōs gulbės giesmė. kitą giesmę giedoti žr. giedoti. sàvo giesmę giedoti žr. giedoti. séną giesmę giedoti žr. giedoti. senà giesmė* įgrisusi kalba: *Vël prasideda senà giesmė. Žinaū žinaū, senà giesmė: kiti kalti, visi blogi.*

giesmėlė dkt. (2)

1. dem. giesmė 1: *Giedoti giesmeles.*

2. dem. giesmė 3: *Ankstì pavàsarj sodè skañba linksmà kikilio giesmėlė. Jaū girdéjau ilgq vîeversio giesmélę.*

◊ **giesmėlė sugiedotá** viskas baigta, pasibaigë: *Màno giesmélė jaū sugiedotá. Atvedé manè į kvôtq – iř giesmélė sugiedotá.*

giesmýnas dkt. (1)

religinį giesmių rinkinys, kuriame spausdinami giesmių tekstai (su melodijomis arba be jų):

Pirmasis lietuviškas giesmýnas. Pareñgti [išléisti, išspáusdinti] giesmýnq. Atsiverčiau séną giesmýnq.

giesmýnq.

giesminiñkas, giesminiñkė dkt. (2)

1. žmogus, giedantis giesmę ar pan.; sin. giedotojas: *Láidotuvių giesminiñkai. Bažnýčios choro giesminiñkai – jvairaūs ámžiaus iř profesijų žmónës.*

2. giedantis, čiulbantis paukštis: *Strázdas giesminiñkas (Turdus philomelos). Gulbé giesminiñkė (Cygnus cygnus). Nutilo paūkšciai giesminiñkai. Parskrídø girių [sôdų] giesminiñkai.*

giéžti, giéžia, giéžé vksm.

1. (kà) ésti, graužti, dirginti (ppr. gaižuliui): *Aîtrūs žirniai gérklę giéžia. | beasm. (kame): Mán giéžia gerkléjè [burnojè].*

2. (ant ko) pykti, niršti: *Kodél tú gieži añt jōs?*

◊ **giéžti āpmaudą** (ant ko) labai pykti, niršti: *Išvažiavo gieždamì āpmaudq añt girtuôklio brólio.*

giežulys dkt. (3^b)

1. gaižumas, aitumas, gaižulys: *Iš kuř tās giežulys gerklejē [burnojetē]?*

2. didelis pyktis, apmaudas: *Širdj vēriantīs giežulys. Pō apsilañkymo tévišķēje jaučiaū gēliantī giežulī.* Jīs labaī norējo īveikti tā giežulī.

giga-

pirmoji sudurtinių žodžių dalis, reiškianti 10^9 kartu už sisteminj didesnį matavimo vienetą (pvz., *gigahercas* (10^9 hercū)).

gigabáitas dkt. (1)

nesisteminis skaitmeninės informacijos vienetas, lygus 1024 megabaitams (GB): *Kařtais gigabáitas laikomas apýtiksliai līgiu miliárdui báitų.*

gigahercas dkt. (2), **gigahèrcas** (1)

fiz. periodinio reiškinio dažnio vienetas, lygus milijardui hercū (GHz).

gigántas, gigántē dkt. (1)

1. kas labai didelis, svarbus ar galingas: *Miēstas gigántas. Rīnkos gigántas. Elektronikos technoloģijų gigántē. Pastāte aštuoniolikos aūkštū gigántq. Neseniai pastatytā fīlmā rēmē nēt globaliōs rīnkos gigántē „Coca Cola”.* • plg. milžinas.

2. nepaprastai didelio ūgio pasakų, mitų ar pan. žmogus; sin. milžinas: *Karzygys smogē dár kařtq, iř gigánto nōsis paplūdo kraujū. Pāts žinomiáusias biblinis gigántas – Galijōtas.*

3. labai aukštas, stambus žmogus ar gyvūnas; sin. milžinas: *Priēš māžq vaīkq nēt iř spuogúotas paauglyš – gigántas. Amerikiētis gigántas dēl sāvo ūgio iř svōrio bùvo žinomas visamē pasáulyje. Perskaityk šiā knygēlē iř sužinók viškq apiē dinozáurus iř kitūs ledýnmečio gigántus.*

4. vyr. senovės graikų mitologijoje – baisus milžinas su gyvatēmis vietoj kojų, vienas iš Gajos ir Urano sūnū: *Gigántus dažnai tapātina sù titānais, tačiaū, kitaip neī titānai, jiē bùvo mirtingi. Visi gigántai mīrē kovoje sù Olimpo dievaīs.*

Gajà dkt. (2)

senovės graikų mitologijoje – deivė Žemė motina, dievų promotė: *Iš pradžiū Gajà laikýta vaisingūmo iř motinystēs įsikūnijimu, vēliau tāpo iř išmintiēs globéja, likimo bei jō paslapčiū žinovē.*

gigantiškas, gigantiška bdv. (1)

didžiulis, milžiniškas: *Gigantiškas pāstatas. Gigantiškos vējo jēgaīnēs.*

gigantomānas, gigantomānē dkt. (2)

gigantomanijos šalininkas, visko, kas milžiniška, mēgėjas: *Nesù gigantomānas, bēt mán nórissi kūrti dīdelius dāiktus. Kaip įtikinti gigantomānūs nebedarkyti sóstinēs dangóraižiai?*

gigantomānija dkt. (1)

perdētas pomėgis visko, kas milžiniška: *Gigantomānijos apimtā [apsēstā] šalīs. Šīs miēstas – soviētinēs gigantomānijos aukā.*

gigantomāniškas, gigantomāniška bdv. (1)

perdētai didelis, išpūstas, sureikšmintas: *Gigantomāniški sumānymai. Turīstai váikščioja pō gigantomāniškas salēs. Gál pakāks tū gigantomānišķu statybū?* **gigantomāniška** bev.: *Taī neefektyvū iř gigantomāniška.*

gigiřkšt išt.

vartojanamas girgžtelejimo su pauze garsui pamēgdžioti: *Gigiřkšt dùrys iř atsidārē.* • plg. girgžt.

gýgu gãgu išt.

vartojamas pratisam gagéjimui (ppr. žasų) pamègdžioti: *Žq̄sys išskrišdamos ilgesìngai šaukë gýgu gãgu.*

gijà dkt. (4)

1. siūlas, ppr. nesuktas, apmetamas audžiant: *Veřpti gijàs. Áudžiant gijà nutrúko.*
2. siūlų sruoga: *Kutùs gaminù iš siūlų gijòs, kuri susídeda iš penkių tañsiai žaliôs, vieno šviesiai žaliôs iñ vieno auksinès spalvòs siúlo.*
3. į siūlą panašus koks daiktas: *Draikosi vorâtinklių gijos. Melsvà dûmų gijà kilo aukštyn.*
4. ryšys, saitas: *Ēsame daugybe gijû susiñę. | prk.: Gyvýbës gijà nutrúko. Tvari tèvynës gyvybingumo gijà.*

gijimas dkt. ppr. vns. (2)

1. → gyt 1: *Žaizdû gijimas. Káulų lûžio gijimo laikas.*
2. → gyt 2: *Lêtas ligónio gijimas.*

gildija dkt. (1)

1. tos pačios profesijos žmonių susivienijimas, sąjunga: *Susibûrti į gildijq. Vîlniaus knygrishiû gildijos nariai têsia āmato tradicijas, reñgia jvairiùs seminarùs, pârodas, garšina knygrisystës mënq.*
2. pirklių (kartais – laisvujų miesto amatininkų) susivienijimas vidurinių amžių Vakarų Europoje: *Vîlniaus pirkliû gildija. • plg. cechas.*

gildymas dkt. ppr. vns. (1)

→ gildyt 1. *Jaučiù nemalonù širdiês gildymq.*

gildysi, *gildo*, *gildé* vksm.

(kâ, kam) daryti, kad geltų (2 r.), skaudëtų: *Akîs mán gildó ryški šviesà. Daug skaitydamas gildai akîs.*

◊ **širdj gildysi** (kam) kelti sielvartą; sin. graudinti: *Tokià neláimë visíems šîrdis gildé. Negildyk mán širdiês bê reikalo.*

gilè dkt. (2)

1. nedidelis pailgai kiaušiniškas gelsvai rudas àžuolo vaisius: *Giliu kavà. Gilés prinóksta iñ kriñta rugsejo pabaigojè-spâlio pradžiojè. Vaikai párke reñka giles. Gilése yrà labai daug krakmôlo.*

2. **KRYŽIUS 6:** *Kàs kòziriai, gilès?*

gylë dkt. (4)

giluma, gelmë: *Bristi į gylq. Peñ pâciq ùpës [ëzero] gylë plaûkëme. Gylejè šaltas vanduô.*

giléjimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → giléti 1: *Staigùs ëzero gilejimas.*
2. → giléti 3: *Kàs galétu sustabdýti krîzës gilejimq?*

gilès dkt. dgs. (2)

KRYŽIAI: *Kryžiai dár vadînami gilémis.*

giléti, *giléja*, *giléjo* vksm.

1. darytis giliam, gilesniam: *Ëžeras jañ nuô krañto gileja. Vagà platéja iñ gileja.*
2. bûti gilinamam, plëstis: *Mokinij žinios gileja.*
3. smarkëti, didëti: *Krîzë [nesutarimai] gileja. Mûsų jausmai sù mëtais gileja, tampa ryškesni iñ brandesni.*

4. intensyvēti ar pan. (apie fiziologinę būseną): *Gilėja sámonés sutrikimas [miēgas, kvépavimas]. Dėl spaudimo į smēgenis žmogus neteñka sámonés, gilėja komà.*

giliai prv.

1. toli žemyn ar tolyn nuo paviršiaus: *Giliai vanduo šitamè šulinyjè. Klimpaū giliai į sniēgq fji pūvq]. Ař giliai rākštj jsivarei? Žiūréjau į giliai jsiréžusias mamōs raukšlès iř dārēsi liūdna.* | aukšt.: *Reikėjo kiek giliai susodinti dáigus. Žuvys ieško kuř giliai, žmónés – kuř geriau (flk.).* | prk.: *Šiamè kraštè àš jaū giliai jleidau šaknis.*
2. toli nuo krašto, atokiai nuo gyvenamų vietų ir pan.: *Sprogmuō bùvo àptiktas giliai miškè. Giliai tāigoje bùvo jkurtos kirtāvietés. Neplaük taip giliai į júrq.*
3. toli už kitų daiktų, taip, kad yra sunku paimti, rasti: *Giliai raktus nukišai, kàd taip ilgai ieškai? Tā rāstq pàslépiau giliai stálčiuje.*
4. smarkiai, labai, nepaprastai: *Ji žvelgē prō lángq giliai susimqsciusi. Nereikia taip giliai imti į širdj. Åktorè giliai jsižeidé dēl diskretiškumo stokōs. Jaučiuosi giliai sujáudinta. Àš esù giliai tikintis žmogus.*
5. išsamiai, nuodugniai, visapusiskai: *Ji giliai dōmisi ankstesniq epòchq sòulo iř ritmenbliùzo muzika. Taī ištiēs svařbūs principai, kuriuōs kiekviénas tūri giliai suvókti, geřbt iř preciziskai laikytis.* | aukšt.: *Tokiè jstātymų projektai bútq pradēti giliai svarstyti Seimo komitetuose.*
6. kietai (apie miegojimą): *Paskui organizmas bei smēgenys atsipalaídúoja iř giliai užmiēga. Vaikas jaū giliai jmigçs.*
7. naudojant didelj oro kiekj: *Giliai jkvěpti [atsikvěpti].* | aukšt.: *Giliai kvépúokite. Jis dár giliai atsidūso.*
8. sodriai, intensyviai, koncentruotai (apie spalvą): *Giliai mélynas dangùs [siaustinys].*
9. sodriai, skambiai (apie garsą): *Gařas nepasiródé labai garsùs, bét bùvo labai giliai áidintis.*

giliāmatis dkt. (1)

1. **GYLMATIS 1:** *Slañkmačių, viđmačių, giliāmačių naudójimo instrùkcijos. Giliāmačiai matúojami kiaurýmių gyliai, aūkščiai iř panašiai.*
2. **GYLMATIS 2:** *Plaūkmenys, dvì káukës, tiek pàt duginių kvépuõklių, giliāmačių, kompiüterių, këlios pórros sudvējintų baliònų – gálima nérti. Giliāmatis ródé kéturis metrùs.*

giliamiñtis, giliamiñtē bdv. (2)

toks, kuriame yra ne paviršutiniškų, o gilių minčių: *Giliamiñtis kürinys. Skařto giliamintès knygàs.*

giliapräsmis, giliapräsmé bdv. (2)

turintis gilią prasmę: *Giliapräsmiai išmiñčiaus žodžiai.*

giliāspaudé dkt. (1)

spausdos būdas, taikomas grafikoje, poligrafijoje – atspaudas gaunamas nuo jidubusio spausdinamojo dalyko: *Kaūno „Spiñdulio“ spaustuvéje giliāspade spausdinta ikì dvidešimtojo ámžiaus pabaigôs. Raižinys, ofòrtas, akvatinta – autorinés giliāspaudès tèchnikos.*

giliašāknis, giliašākné bdv. (2)

turintis giliai augančias šaknis: *Giliašākné liucernà šaknimis jsiskveřbia giliai į žẽmq.*

giliau prl. (ko) vartojamas nusakant gilesnę vietą: *Audrìnguje júroje nebriskite giliai juosmeñs.*

giliáuti, giliáuja, giliāvo vksm.

rinkti giles: *Sù kékstais kartù giliáuja iř riešutìnës.*

giliavandénis, giliavandéné bdv. (2)

1. gyvenantis, augantis ar susiformuojantis vandens telkinio (jūros, vandenyno) gelmėje: *Giliavandénës žuvys. Giliavandéniai augalaï. Giliavandénii moliuskų rúšys. Čià výrauja stíprios*

giliavandēnēs srōvēs.

2. esantis, įrengtas giliame vandens telkinyje, jam pritaikytas ir pan.: *Giliavandēnis aparātas būvo sėkmīgai nulēistas į vandenīno gelmę.*

gyliāvimas dkt. ppr. vns. (1)

→ gyliuoti. *Gyliāvimas – árklio bēgiójimas púolant gyliáms karštomis vāsaros dienomis.*

gilýbē dkt. (1)

1. gilioji vieta; sin. giluma, gelmē: *Krīsti į ežero gilýbę. Išnirti iš vandenų gilýbių. Nuskësti mārių [vandenýno] gilýbėse.* Žuvis nérē į pāciq tveñkinio gilýbę.

2. gylis, gilumas: *Matúoti upēs gilýbę. Noréjau sužinoti, kokiā šiō ežero gilýbē.*

3. tolimiausia vieta; sin. tolybė, toluma: *Pasiklýsti gírios gilýbėje. Keliáutojai nùtaré pasižvalgýti pō Rùsijos gilýbes iř platýbes. Pažvelk į dangaūs gilýbę. Melyno dangaūs gilýbėje žéréjo sáulė.*

4. svarbiausias dalykas, esmė: *Kuž jaū teñ mán pažinti visq móters ar výro sielos gilýbę. Jí išplēše tuōs žodžiūs iš pasámonės gilýbių.*

5. tolybė (laiko atžvilgiu); sin. giluma: *Iš ámžių gilýbės išniro Istòrija miesto (poez.).*

Gilijà dkt. (3^b)

upē Kaliningrado srityje, įtekanti į Kuršių marias: *Gilijà – Nēmuno kairioji šakà.*

gylimas dkt. ppr. vns. (2)

→ gilti: *Bicīų gylimas.*

gilýn prv.

1. į gilesnę vietą: *Žuvis nérē gilýn. Váltis niro gilýn. Kójos griñzta gilýn į žēmę. Ādata smigo vis gilýn.* | prk.: *Skausmas smelkési vis gilýn.*

2. tolyn, į tolesnę vietą: *Bridaū gilýn į miškq. Príešo kariúomené skverbési gilýn į šaliēs teritòrijq.*

gilinimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → gilinti 1: *Vandēns telkinių dùgno gilinimas. Laivýbos kanālo giliimo darbai.*

2. → gilinti 2: *Žinių apiē móksłq iř technologijas gilinimas iř sklaidā. Taī susiję sù atitiñkamų žinių giliimu.* | sngr.: *Giliimasis į mēno iř zmogaūs pāslaptis. Giliimasis į teorijq neturi kliudýti prāktiniam dárbi.*

giliinti, gilina, gilino vksm.

1. (ka) daryti gilų, gilesnj: *Giliinti upēs vāgq [kanālq]. Kabink žemès, gilink duōbę! Senūs šulinius kañtai reikia giliinti.*

2. (ka) daryti, kad nebūtų paviršutiniškas, lēkštas, plēsti ir pan.: *Kùrsuose jis gilino medicinos [lietuvij kalbōs] žiniās. Véliau jis gilino stúdijas Vilniaus universitetē.* | sngr. (i ka) stengtis geriau pažinti, suprasti: *Kompozitorius gilinosi į bažnýtinēs muzikos istòrijq. Čia smulkmenos, gilinkis į dalýko ēsmę.*

3. (ka) didinti, stiprinti: *Giliinti tarpùsavio rýši. Výrai liñkē pasvarstyti, ar jiē tikrai nórī tēsti iř giliinti sántykius. Siē nesutarimai gilina prieštarāvimus tařp valstýbių. Reikétu nè giliinti nesutarimùs, o ieškoti bendrūmo.*

gilintūvas dkt. (2)

prietaisas kam giliinti ir pan.: *Vibrācinis [gréžiamàsis] gilintūvas. Kúginiai [ciliindriniai] gilintūvai. Gilintuvų griovēliai. Gráztas sù smaigaliu iř gilintuvū.*

gýlis dkt. (2)

1. ppr. vns. atstumas nuo paviršiaus (viršaus) iki dugno (apačios) ar iki tam tikros vietas; sin. gilumas: *Nusiléisti į dyvylíkos mètrų gýlio šachtq. Pasieksti penkių mètrų gýli. Matúoti upēs [vandenýno] gýli.* Kóks šito šulinio gýlis? Nevalià nérte stačià gálva į ežerq, nežinant, kóks jō gýlis. Gýlis cià iki júostos [iki juosmeñs, iki pažastq]. Nāras panérē į trijų mètrų gýli. Nenárdykite

nežinomoje vietoje, nepasidomėjė jōs gyliù.

2. giluma, gelmė: *Čia pats mārių gylis. Neplaūk į pātį gylį, būk priē krañto.* • **plg.** sekluma.

gylýs dkt. (4)

stambus plaukuotas vabzdys, kurio lertos parazituoja po kanopinių gyvūnų oda, skrandyje ir kt. organuose: *Lietuvojė paplîtes galvijinis gylýs (Hypoderma bovis), arklînis gylýs (Gasterophilus intestinalis) iš avinis gylýs (Oestrus ovis). Gyliai pûola galvijûs. Vâsara bûvo karštâ, prisiveisė daug gyliû iš žabâlių.*

giliukas dkt. (2)

šnek. ąžuolo vaisius; **sin.** gile: *Rûdenj giliukais smaližiáuja šernai.*

gyliúoti, *gyliúoja, gyliávo* **vksm.**

1. lakstyti vabzdžiams kandant (apie gyvulius); **sin.** zylioti: *Káršta, kárvés pràdeda gyliúoti.*

2. (kuo, po ką) menk. be reikalo lakstyti, bégoti, bastytis (apie žmones); **sin.** zylioti: *Kám léidi dükteriai gyliúoti pô vakarelius? Niêkas berniûkščiui nèdraudé gyliúoti pô miêstq [gâtvêmis].*

giljotinà dkt. (2)

ist. įrenginys mirties bausmei vykdyti, nukertant nuteistojo galvą iš viršaus krintančiu sunkiu ižambiu keturkampiu peiliu: *Siûsti priešininkus į giljotinq. Kišti gálvq į giljotinq. Gułti pô giljotinos peiliu. Padéti gálvq aňt giljotinos. Išvénkti giljotinos. Pasmerkti giljotinai.* | **prk.:** *Etâtym mázinimo [mókesčių, egzaminų] giljotina.*

giljotinâvimas dkt. ppr. vns. (1)

ist. → *giljotinuoti: Karâliaus giljotinâvimas.*

giljotinúoti, *giljotinúoja, giljotinâvo* **vksm.**

(ką) ist. įvykdyti mirties bausmę giljotina: *Giljotinúoti karâlių.*

gýlmatis dkt. (1)

1. grovelių, skylių gilio matuoklis: *Gýlmačio ródmenys. Slañkmatis sù gýlmačiu.*

2. vandens telkinio gilio matuoklis: *Gýliui pô laivù matúoti naudójamas akùstinis gýlmatis.*

Nuléisti fištráukti] gýlmatj. Eketës gýl matúoti gýlmačiu. Meškeriójant šiàs žuvîs sunkù išsiveřsti bê gýlmačio.

gilókai prv.

gana giliai; **sin.** apygiliai: *Maudyklâ puiki, tîk brîsti reîkia gilókai.*

gilókas, gilóka bdv. (1)

gana gilus; **sin.** apygilis: *Iškâsti gilókq duôbę. Kitadôs taî bûvo gilókas ēžeras. gilóka* **bev.:** *Čia gilóka, neplaûk tolî.*

gilsnóti, *gilsnója, gilsnójo* **vksm.**

beasm. (ką) truputį gelti: *Gilsnója dañtj.*

gilti, *gilia, gylé* **vksm.**

(ką, kas) GELTI 1: *Kai gêras óras, bîtës nègilia.*

giltiné dkt. (1), **giltiné** (3^a)

1. (rašoma didžiaja raide) senovės lietuvių mirties deivė, numarinanti žmones – ppr. liesos, baltais apsirengusios moters pavidalo, su ilgu liežuviu, sklidinu mirtinu nuodū: *Bûvo tîkima, kâd Giltiné numarîna žmôgû paliesdamà jîj sâvo nuodîngu liežuviù. Žmogûs visuomêt bijójo Giltinës iř ieškójo bûdų, kaip jôs išvénkti.*

2. krikščionybės tradicijoje – įasmeninta mirtis, ppr. žmogaus griauchių su dalgiu pavidalo:

Giltinė ateina iš nekviečiamà. Štaï giltinė jaū tiësia į manè sàvo kaulétus nagùs.

◊ **giltiné galánda dałgi** (kam) artéja mirtis: Mán jaū giltiné galánda dałgi. **giltiné nesùks** (ko) nieko bloga neatsitiks: Nebijók, jõ giltiné nesùks. **giltiné žino** néra žinios; sin. nežinia: Giltiné žino, kuř jis dabař yrà. **iš giltinés nagū ištráukti** žr. ištraukti. **kaip (žaliū) bařšcių** **giltiné** 1. labai (liesas, sudžiūvęs): Sudžiūwusi kaip žaliū bařšcių giltiné. 2. labai (susiraukės): Susiraükusi kaip žaliū bařšcių giltiné. **kaip giltiné** apie labai liesą, sudžiūvusį, susisukusį žmogų: Sudžiūvęs kaip giltiné. Slánkioja pō namùs susisùkės kaip giltiné.

Gilùciai dkt. dgs. (2)

kaimas Elektrénų savivaldybës teritorijoje: Iš Giluciùs iš Elektrénų mýniau dvìračiu.

gilumà dkt. (3^b)

1. giliausia vieta; sin. gelmë: Pùlti į upës gilumq. Väsarq, kaï káršta, žuvys plaükia į ežero gilumq, mat teñ vanduo šaltësnis. Šamas vél nérē į pâciq gilumq. Temperatûrâ žémës paviršiuje iš žémës gilumoje skìriasi. Gilumq vanduo nérà tóks šiltas kaip pakraščiuosè. | prk.: Širdiês gilumoje dár bùvo likës lásas užúoautos. • plg. sekluma.

2. toliausia ar tolima vieta (erdvës atžvilgiu): Pasislëpti gîrios [párko, sôdo] gilumoje. Pabégéliai tráukësi į šaliës gilumq. Lygumà driëkiasi į teritorijos gilumq. Jis mósteléjo rankà į sâlës gilumq. Jis atvažiavo iš pačiòs Rùsijos gilumòs. Kaimbario gilumoje stóvi lóva.

3. tolima praeitis; sin. glûduma: Sémtis išmintiēs iš ámžių gilumòs. Taï jvýko ámžių gilumoje.

4. esmë, svarbiausias dalykas: Kláusimas aptartas paviršutiniškai, nesiléidžiant į gilumas.

Išdëstyti témq [reikalq] iš gilumòs (iš pagrindų).

◊ **iki sielos gilumù** labai (sujaudinti ir pan.): Jis bùvo jskauðintas iki sielos gilumq. **sielos gilumoje** iš nuojautos; sin. intuityviai: Sielos gilumoje suprataū, kàd taï apgavýsté.

gilùmas dkt. ppr. vns. (2)

1. atstumas nuo paviršiaus (viršaus) iki dugno (apačios) ar iki tam tikros vietas; sin. gylis: Šùlinio gilùmas. Kókio gilumo šis ežeras? Baslýs įkalamas į žemę pùsmetro gilumù. Naújojo krëmo dékà smulkių raukšlëlių gilùmas pastebimai sumažéja.

2. → gilus 6: Ekonòminës krízës gilùmas.

3. → gilus 7: Jõ poèzija išsiskiria mincių gilumù, jžvalgumù.

4. → gilus 8: Abejóju jõs nuoširdumù, jausmų gilumù.

5. → gilus 9: Miëgo [kòmos] gilùmas.

6. → gilus 10: Žmogùs gäli valìngai keisti kvépavimo dažnùmq iš gilumq.

7. → gilus 11: Dizáineris siúlo pasinérti į karališkq, sodriös mélynos iš vário spalvòs gilumq.

8. → gilus 12: Jõ bałso [juðko] gilùmas manè užbûré.

9. → gilus 3: | Lietùviško miško spalvų vaivórykštë iš dangaūs gilùmas.

gilùs, gili bdv. (4)

1. toli einantis vidun (žemyn ar tolyn), kuriam bûdingas didelis atstumas nuo atskaitos taško (paviršiaus ar krašto): Gilù upé. Gilus fôtelis [stálčius]. Tarpéklis – taï gilùs siaūras slénis uolétais šlaitaš. Jis iškasé giliq duôbę [giliq šùlinj]. Upélis išsigráužé giliq vágq. Rañkoje matýti gili durtinë žaizdà. Kója sugijo, bët liko gilùs rándas. Senolés vëidq vagójo giliq giliq raukšlës. Kokià gili tåvo suknelës iškirpté! | jvr.: Gilùsis ódos vâlymas (atliekamas giliai, ne paviršiuje). | aukšt.: Gilèsnës vâgos. Reikéjo gilesnës kišenës prisiúti. | aukšt.: Taï giliáusias ûrvas Lietuvojè. | prk.: Tylì kiaülé giliq šâknj knìsa (flk.). | gilù bev.: Neplaük toli, teñ gilù.

2. turintis smarkiai jðubusj paviršių (apie indus): Pàmerkiau gélès į giliq vâzq. Sriubà pilamà į giliàs lékštës. Dubuð – platùs āpskritas gilùs iñdas. | aukšt.: Mamà dëda žuvj į gilèsni dubenêli. • plg. plokšcias.

3. smarkiai nutolës nuo tankiau gyvenamų vietų, sunkiai pasiekiamas, todël mažai besikeiciantis ir pan: Giliamë miškë daugiau grýbų, o pakraštyjè jië jaū išrinkti. Jis išvýko dìrbti į giliq provincijq. Teñ tóks gilùs káimas! | smarkiai nutolës nuo stebétojo (ppr. apie dangų): Gilùs dangùs [kòsmosas].

- 4.** turintis didelį sluoksnį nuo paviršiaus iki kieto pagrindo ar pan.: *Kójos klimpo giliamè sniegè [iš gilių sniega]. Brídome peř gilius purvýnus. Šiós žùvys gyvëna giliuosè vandenysè. gilù bev.: Sniëgo bùvo gilù, automobilis užbuksavo.*
- 5.** pasiekės aukščiausią savo raidos tašką (apie laikotarpį – parą, sezona ir pan.): *Gilùs vidùržiemis. Vasario pradžia, dár gili žiemà. Tadà jaū bùvo gilùs ruduõ. Šokiai užsítęsé iki giliōs naktiés. Jaū vélus laikas, gilùs pòpietis. Gilùs vâkaras, tamsù. Rašytoja suláuké giliōs senâtvës.* | siekiantis tolimą praeitį, labai senas; **sin.** žilas: *Gili senové.*
- 6.** didelis, stiprus (apie socialinius ir pan. reiškinius): *Šiē kláusimai atspiñdi gilius nesutarimùs tařp mûsų šalių. Naūjas dokumentinis fîlmas atskleidžia, kokià gili yrà ši problemà.* | **aukšt.:** *Bûtina atnaüjinti gilèsni bendradarbiavimq sù kaimynine šalimi.* | **aukšt.:** *Ekonòminé krizé yrà gilèsné, negù pripažísta valdžià.*
- 7.** išsamus, turiningas, esmingas (apie žinias, protą ir pan.): *Gilùs suvokîmas. Gili išmintis [mintis, prasmë]. Gilùs žôdžiai [pókalbiai].* Šiám dárbuti reikia nè tìk gilių žinių, bet iř tvîrto charâkterio. • **ant.** paviršutiniškas, lékštas, seklus.
- 8.** nuoširdus, nesuvaidintas, tikras, stiprus (apie jausmus, dvasinj pasaulij): *Gilùs jaūsmas [liūdesys, tikéjimas, susirúpinimas]. Gili pagarba. Taři bùvo gilùs sukrétimas.*
- 9.** žymintis didelį fiziologinės bûsenos intensyvumą: *Gilùs miêgas [atsipalaidâvimas]. Gili komà.*
- 10.** toks, kuriuo įkvepiama arba iškvepiama daug oro: *Gilùs kvépâvimas. Iš jôs krûtinës išsiveržé gilùs atódûsis.* | **aukšt.:** *Gilèsnis iškvépimas [ikvépimas].*
- 11.** intensyvus, koncentruotas, sodrus (apie spalvą): *Gilùs mëlis [mëlynumas]. Tamsì, gili mëlyna sù žaliu tuřkio ātspalvių šíluma. Gili žalià spalvà suteikà šiltumo, pagývins.*
- 12.** sodrus, ppr. žemas (apie garsą): *Peř ši konceřtq pasijutaū iš visu pùsiq àpgaubtas ûžburiančio, gilaüs iř harmonîngo gařso. Vôs dêšimt minùciu nuoširdaüs gilaüs juôko leidzia jám išmiegóti dvì valandas bë nuskaüsminamujų váistų (apie juoko terapijâ).*

gilùžè dkt. (2)

ryt. **GILUMA 1:** Nérte į ēzero gilùžę. Viř Šventôsios sraunumu iř gilùžiu.

Gilùžiai dkt. dgs. (2)

kaimas Molètu rajone: *Važiuoti į Gilužius.*

gimdà dkt. (4)

moterų ir gyvûnų patelių organas, kuriame auga vaisius: *Pô trêčio giñdymo jái smûktelejø gimdà. Pašálinti giñdq.*

gimdyklà dkt. (2)

gimdymo patalpa ligoninėje: *Vienviêté [dviviêté] gimdyklà. Guldýti į gimdyklą. Gimdyti gimdykloje. Taři ištiës šiuolaikiška gimdyklà sù modernià medicînos īranga.*

giñdymas dkt. ppr. vns. (1)

- **giñdysi 1:** *Sunkùs giñdymas. Giñdymo skausmai. Giñdymo tráuma [komplikâcija]. Vaïsiaus judesiai peř giñdymaq. Giñdymo namaï (ligoniné, kurioje gimdoma). Giñdymo skýrius (ligoninës skyrius, kuriame gimdoma).*
- **giñdysi 2:** *Kumelių nêstumas iř giñdymas. Pô dêšimt valandu trûkusio giñdymo atžalôs susiláuké Belgijos zoolögijos sodè gyvënanti drañblis patèle.*

gimdyti, giñdo, giñdë vksm.

- (kà) daryti, kad gimtu (1 r.) kûdikis (apie motiną): *Gimdyti kûdikj. Sesuô giñdë priëš laikq [pirmà laiko]. Kadà gimdyși?*
- gyvûnų patelëms atsivesti palikuonių (kalbant apibendrintai): *Hipopotâmu patêles giñdo pô vândeni. • plg. vaikuotis, kačiuotis, šuniuotis, veršiuotis.*
- (kà) šnek. susilaukti vaiko (apie tévus): *Gimdydami vaikus tévař svařtë, kókiq jiems garantuôs*

āteitj.

4. (kā) daryti, kad būtų, skatinti atsirasti, kilti: *Gēris giñdo gērj. Vergiškumas giñdo nuolankumq, paklusnūmq. Príevarta giñdo príevartq. Kàs giñdo neapýkantq? Gēras žōdis gerùs dárbus giñdo* (flk.).

gimdýtojai dkt. dgs. (1)

tévai – tévas ir motina: *Netekti gimdýtojų. Tařtis sù gimdýtojais. Sūnùs bùvo àpsuptas gimdýtojų dëmesio.*

gimdýtojas, gimdýtoja dkt. (1)

vienas iš gimdytojų, tévas arba motina: *Dvynùkų gimdýtoja lìko ligóninéje. Výrui reikalinga gerà namq šeiminiñké iñ sveikà jô palikuñniuq gimdýtoja. Måno gimdýtoja pìktinasi, kàd ilgañ miegù (iron.). Taiñ duôs pylôs måno gimdýtojas, jéi laikù negrjñsiu namô* (iron.).

gimdývė dkt. (2)

naujagimio motina, neseniai pagimdžiusi moteris: *Jaunà gimdývė. Aplankýti gimdyvës. Šalià gimdývës bùvo jôs výras. Añ jañ galétume pasimatýti sù gimdyvè?*

gimimas dkt. ppr. vns. (2)

→ gmti 1: *Gimimas registrúojamas peñ trìsdešimt dienq nuõ vaiko gimimo dienõs. Čia jô gyvénita nuõ gimimo. Taiñ zmogañs gyvénimo istòrija nuõ gimimo iki mirtiê. Parašyk sàvo gimimo dâtq. Jô gimimo vietà nežinoma.*

gimimo dienà

metų diena, kurią kas gimė: *Rytój švësime mamõs gimimo dienq. Jì niekadà nešveñčia sàvo gimimo dienõs.*

gimimo liùdijimas

dokumentas, kuriuo patvirtinamas vaiko gimimas: *Nièkur nerandù gimimo liùdijimo.*

gimináitis, gimináité dkt. (1)

1. žmogus, kuris priklauso tai pačiai gminei: *Jì yrà artimà måno gimináité. Añtimas kaimýnas geriañ negù tólimas gimináitis. Jì tûri ïtakìngų gimináičių.*

2. šnek. kas kam gimininingas: *Rajos – artimiáusios ryklių gimináités.*

giminë dkt. (3^b)

1. vns. kelios kartos žmonių, turinčių bendrus protévius: *Jûs giminë diðelé [mažà]. Visà giminë suvažiävo. Giedráičiai priklañsé lietùvių kunigáikšcių giminëi. Mûsû giminéjè tokių tinginių dár nebùvo!*

2. bendr. giminaitis ar giminaité: *Jìs måno añtimas giminë. Neturiù giminë. Užvažiúosime iñ aplankýsime giminës.*

3. pirmykštëje visuomenéje – genties dalis, susijusi kraujo ryšiais: *Këletas šeimq sudäré giminë, ô këlios giminës – geñtj. Iki kapitalizmo epòchos giminës išliko kai kuriosè Vidurio Ázijos, Kaukázo, Sibiro tautosè, ô dalyjè Áfrikos, Ázijos šalių tautų, tañp Amèrikos indénų iñ Austrálijos aborigènų giminës išliko iki šių laikų.*

4. gramatiné linksniuojamujų žodžių kategorija, paremta daiktavardžiais žymimų dalykų santykio su lyties skirtybëmis reiskimu: *Výriškoji [móteriškoji, bendróji, bevañdë] giminë.*

◊ **visą giminę iñ krûvą sutráukę** žr. sutraukti.

giminiävimas dkt. sngr. ppr. vns. (1)

1. → giminiuotis 1: *Lietuvos iñ Lénkijos didikų giminävimas.*

2. → giminiuotis 2: *Miestų giminävimas.*

giminìngai prv.

panašiai, artimai: *Giminìngai skañbantys žödžiai [pavadìnimas]*. • ant. skirtingai.

giminìngas, giminìnga bdv. (1)

turintis sàsajq, vienodq ar panašiù savybiq, ypatybiq, giminìškas: *Láiškas giminìngai siébai.*
Giminìngos kalbos. Giminìngos pràmonës šàkos. Filmas „Heñkus Mañtas“ – pamiñklas prùsams, tañtai, sàvo kalbà iñ kultùrà giminìngai lietùviam.

giminìngumas dkt. ppr. vns. (2)

→ giminìngas: *Kalbù [tautù] giminìngumas.*

giminìnis, giminìnè bdv. (2)

1. susijës su gime (3 r.): *Giminìne bendrùomenè [sàntvarka].*
2. **kalbot.** turintis giminës kategoriją: *Kai kurië giminìniai jvardžiai turi trìs giminìq fòrmas: výriškajq (tàs), móteriškajq (tà) iñ bevañdë (tañ).*

giminìnti, giminina, giminino vksm.

(kà, su kuo) sieti (etimologiškai): *Sù tañs žödžiai gálima giminìnti žödji „gerbtii“.*

giminìstè dkt. (2)

buvimas gime, giminìškumas: *Menkà tañp mûsù giminìstè. Glañdùs giminìstès ryšiai. Ji nesididžiuoja giminystè sù žymiu politiku. Nesiléisti į peñ diideles giminystès.* | prk.: *Siély giminìstè.*

giminìškai prv.

1. draugiškai, taikingai, kaimyniškai: *Giminìškai gyvènti [bendráuti]. Susitañsime gražiúoju, giminìškai.*
2. giminystès atžvilgiu: *Giminìškai susiję tìk trys ásmenys.*

giminìškas, giminìška bdv. (1)

1. turintis sàsajq, vienodq ar panašiù savybiq, ypatybiq: *Giminìškos tañtos. Báltu kalbos yrà giminìškos slàvù kalbòms [sù slàvù kalbomìs]. Atpažinti giminìškq sielq. Žödžiai „lietùs“ iñ „liùtis“ yrà giminìški, jù šaknià tå pati.* • ant. skirtingas.
2. bùdingas gimei (1 r.): *Giminìškas artùmas. Giminìški brúožai. Jië áiškiai pamàtë mûs siéjantj giminìškq panašumq.* **giminìška** bev.: *Vìsa, kàs giminìška, priliñpa.*

giminìškumas dkt. ppr. vns. (2)

1. → giminìškas 1: *Kultùrų giminìškumas. Kalbù giminìškumas.*
2. priklausymas tai pačiai gimei (3 r.): *Gençij giminìškumq ródo iñ láidojimo bùdo, kâpo jrengimo vienodùmas.*

giminìúotis, giminìúojasi, giminìávosi vksm. sngr.

1. palaikyti ryši su giminémis: *Jië mûms giminës, bet nesigiminìúojame.* | (su kuo) artimai bendrauti: *Kàs sù manimì noréty giminìúotis?*
2. palaikyti glaudžius kultùrinius ir pan. ryšius: *Šië miëstai giminìúojasi.*

giminìumas dkt. ppr. vns. (2)

GIMINIŠKUMAS 1: *Kuñsių iñ skalvių kultùrų giminìumas.*

giminìus, giminì bdv. (3^b)

GIMINIŠKAS 1: *Šiòs kalbos nérà tiesiogiai giminios.*

gýmis dkt. (2)

1. veidas, veido spalva, išvaizda: *Šviesaùs [bálto, tamsaùs, júodo] gýmio žmónës.* Į akis kriñta

vaikino pietiškas [čigoniškas, egzotiškas, šiaurietiškas] gėmis. Jis nė tiki vardu, bet iš gymiū priminė kalnių. Jos iš tavos gėmij nusakė, iš amžių, iš būdą.

2. **GIMIMAS:** Dukte trečio gėmio (trečia gimusi).

3. prigimtis, prigimimas: Tei buvo daug pėlkių, o josė – visokio gėmio gyvūnų.

gimnastas, gimnastė dkt. (2)

gimnastikos sportininkas: Aš tavė jaū gimnastu įsivaizduoju. Cirke išvýdome oro gimnastus.

gimnastika dkt. (1)

1. kūno miklumo ir jėgos pratimų visuma: Gimnastikos prietaisai [frankiai]. | tokį sporto šakų grupė: Sporinė [mėninė, ritminė] gimnastika.

2. **MANKSTA:** Gýdomoji gimnastika baseinė. Atlikome kėletą gimnastikos pratimų su kamuoliais.

gimnastikavimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → gimnastikuoti 1: Dūkra nuo penkerių mėtų užsiima gimnastikavimu.

2. → gimnastikuoti 2: Rytė po gimnastikavimo nusiprauskite duše.

gimnastikos batėlis

1. lengvas minkštос odos apavas gimnastikai, šokiams ir pan.; sin. čežutė: Šuoj sugrāužē vieną gimnastikos batėlį, kitą beliko pāčiai išmesti.

2. dgs. tokio apavo pora: Siuvame gimnastikos batelius vaikams.

gimnastikos sienelė

medinis mankštос įtaisas, primenantis greta sustatytais kopėčias: Gimnastikos sienelės gaminamos iš kietmedžio, pušių, bérzo. Vaikai megsta láipti gimnastikos sienelę.

gimnastikuoji, gimnastikavo vksm.

1. užsiimti gimnastika (1 r.): Stovykloje sveikai maitinamės iš kasdien gimnastikuojam.

2. mankštintis, sportuoti: Išlipau iš lóvos iš emiau gimnastikuoji.

gimnázija dkt. (1)

bendrajį išsilavinimą teikianti mokykla, kurią baigę mokiniai gali studijuoti aukštojoje mokykloje: Humanitarinio [realinio] profilio gimnázija. Pagrindinis menų gimnázijos tičias – suteiktai vidurinių išsilavinimų iš parengti mokinius tolesnėms mėno studijoms aukštose mokyklose. | jos patalpos: Renovuotoje gimnázijoje veikia trys muziejai.

gimnázinis, gimnázinė bdv. (1)

susijęs su gimnazija: Gimnázine klásē.

gimnazistas, gimnazistė dkt. (2)

gimnazijos mokinys: Kvičiame būvusius gimnazistus į susitikimą.

gimstamumas dkt. ppr. vns. (2)

visuomenės grupės (šalies, miesto) gimimų dažnis, apibūdinamas naujagimių skaičiumi tūkstančiu gyventojų per metus: Didelis [mázas] gimstamumas. Gimstamumas padidėjo [išaugo, sumažėjo]. Susirūpinta nuolat mažėjančiu gimstamumui. • plg. mirtingumas.

gimtadienis dkt. (1)

GIMIMO DIENA: Planuoju švēsti gimtadienį kavinėje. Sveikinu tavę su gimtadieniui.

gimtadieninininkas, gimtadieninininkė dkt. (1)

švenčiantis (ppr. savo) gimtadienį: Priešingai nei daugelis žinomų Lietuvos žmonių, gimtadieninininkas slėpti savo mėtų nė nemânė. Gál jaū gâlima iš auksto sužinoti kô gimtadieninininkas noréty (kokios dovanos gimtadienio proga)?

gimtakačbis¹, gimtakačbė¹ bdv. (2)

1. kalbantis ankstyvoje vaikystėje bendraujant su tévais, artimos aplinkos žmonėmis įsisavinta gimtaja kalba: *Ispānu kalbā mūms déstē gimtakačbis ispānas. Tīk gimtakačbis kalbōs redāktorius gāli pérskaitēs tēkstā aptiktī jamē keistinā kalbōs subtilybīju. Mókslo renginiū kalbā, jēi auditòrija daugiāusia yrā gimtakačbē, turētu būti nacionālinē kalbā.*

2. kuriame vartojama gimtoji kalba: *Gimtakačbē aplinkā.*

gimtakačbis², gimtakačbė² dkt. (2)

žmogus, kalbantis ankstyvoje vaikystėje bendraujant su tévais, artimos aplinkos žmonėmis įsisavinta gimtaja kalba: *Gimtakačbio kalbinē intuicija. Geriāusias būdas išmókti kalbēti ûzsienio kalbā – bendaruti sù gimtakačbiais. Isiklausykite, kaip tuos žodžiūs tāria gimtakačbiai.*

giñtas, giñtā bdv. (4)

ppr. įvr. savas (gautas) nuo gimimo: *Gimtasis krāštas. Gimtēji namañ. Gimtōsios kalbōs egzāminas. Māno giñtos viētos jaū vañgai atpažīstamos.*

giñti, giñsta, giñmē vksm.

1. (kame) atsirasti pasaulyje (apie vaiką): *Àš gimiaū Trākuose. Kadā jūs giñmēs? Àš gimiaū pō Ožiarāgio žénklu. Niēkas negimsta mokédamas.* | (kam) susilaukti (vaiko): *Tévas džiaugiasi, kād giñmē sūnūs. Jíems giñmē dvynūkai.*

2. (kame) atsirasti pasaulyje (apie gyvūno jaunikli): *Šerniūkai giñsta dryžuoti. Zoològijos sodē giñmē liūtūkas.* | (kam, kame) susilaukti (jauniklio): *Vienamē Kinijs zoologijos sodē žirāfai giñmē sveiki dvyniai, o tai šíems gyvūnam pasitáiko retai. Giñmus lūšiukui, pātinās laikosi šaliā patēlēs.*

3. (kam, kame, iš ko) atsirasti, pasidaryti, kilti: *Jám giñmē drqsi mintis. Iš mūsų svařstymu giñmē nauji sumānymai [projektais]. Giñcuose giñsta tiesā.*

◊ **giñti pō laimingā žvaigždē** sakoma apie tokį, kurį lydi sékmę, apie laimingą žmogų:

Giñmē pō laimingā žvaigždē: pō siaubingo susidūrimo vairuotojas tīk peñ stebulkļ liko gývas. Turbūt àš gimiaū pō laimingā žvaigždē, nès nesù patyrusi rimiū pralaimējimų. Kai galvóju apiē sàvo gyvēnimq, mán atródo, kād gimiaū pō laimingā žvaigždē.

gimtinē dkt. (2)

1. gimtasis kraštas, gimtoji vieta; sin. téviškė: *Ilgas išsiskyrimas sù gimtinē. Kai tūrime laišvą minütę, keliáujame į žmonōs gimtinę Taūragę arbā pàs māno tévus į sodýbq. Plaukikē gařsino sàvo gimtinę Lietuvą visamē pasáulyje.*

2. kilimo vieta: *Džiāzo gimtinē yrā Jungtīnēs Amèrikos Valstijos. Argentinā laikoma tángo gimtinē.*

gimtāvietė dkt. (1)

1. gimtoji vieta; sin. gimtinė: *Poëto gimtāvietėje stūkso paminklinis akmuõ.*

2. kilimo vieta; sin. gimtinė: *Karaliáučiaus krāštas – tai spausdintinēs lietūviškos knýgos gimtāvietė.*

gimtójji kalbā

kalba, kurios iš tévų išmokstama vaikystėje, pradéjus kalbēti: *Gimtōsios kalbōs pamokā [egzāminas, vadovēlis]. Laisvañ kalbū trimis kalbomis, bēt mqstaū tīk gimtāja – lietūvių. Mokýkloje gimtójji kalbā dažniáusiai yrā mókomoji kalbā, taip pàt gimtōsios kalbōs mókoma kaiñ ātskiro dalýko.*

gimtūvēs dkt. dgs. (2)

1. etnogr. kūdikio gimimas, gimdymas: *Gimtūvių āpeigos [papročiai]. Etnogrāfē gimtūvēs skiria į dù periodus: iki kūdikio gimimo iñ pō giñdymo. Gimtūvēs bañgiasi mótinos jvēsdinimu į bažnýčią.*

2. gimimo diena, jos minéjimas: *Švēsti sàvo [artimūjų] gimtūvēs. Kviesti [eiti] į gimtūvēs.*

giñčas dkt. (2)

1. skirtingų nuomonių gynimas žodžiu: *Isivélti į nevaissinq giñčq. Jų nesántaika prasidéjo paprasčiausiu ginču. Giñčuose gímsta tiesà. Netýla giñčas dël smulkiųjų prekýbininkų. Kilo giñčas dël búsimo pélno pasiskirstymo.* • plg. disputas.
2. tarpusavio pretenzijos ką nors valdyti, sprendžiamos teisme: *Civilinis stuřtinis, tarptautiniis giñčas. Giñčas dël nuosavybës. Dù skolös išieškójimo bûdai – bendrà giñčo tvarkà iř nè giñčo tvarkà.*
3. dviejų krepšinio, rankinio, ledo ritulio ir pan. komandų žaidėjų kova, teiséjui pamétėjus tarp jų ginčijamą kamuolį ar ritulį: *Teiséjas skélbia giñčq. Giñčo metù teiséjas išmeta kãmuolj į viršu tařp dviejų kovójančių žaidėjų aikštës vidurio apskritimè.*

giñčijimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → ginčyti 1: *Paveldéjimo téisés giñčijimas* (teis.).
2. sngr. → ginčyti 2 (sngr.): *Bepräsmis giñčijimas.*

giñčininkas, giñčininkè dkt. (1)

kas ginčiasi: *Profesorius bûvo neprâlenktais giñčininkas. Labai jaū nelýgios giñčininkų (darbininko ir įmonës administracijos) jégos.*

giñčyti, giñčija, giñčijo vksm.

1. (ka) ginti savo nuomonę prieštaraujant, neigiant: *Giñčijamas téisés áktas* (teis.). Tù giñčiji áiškiq tiësq. Vairúotojai dabař negalës giñčyti greičio matuôklių paródymu.
2. sngr. (dël ko, su kuo) kalbétis nesutinkant ar nesutariant: *Jiē nuõlat giñčijasi dël smulkmenų. Mës sù jumìs daūg giñčydavomës dël praeitiës dalýkų interpretävimo.*
3. žaidžiant krepšinj, rankinj, ledo ritulj ir pan. žaidimus kovoti dël teiséjo pamététo kamuolio ar ritulio: *Giñčijamas kamuolys.*

Gineitiškës dkt. dgs. (1)

kaimas Vilniaus rajone: *Gineitiškių ežeras. Rytiné Gineitiškių dalis prijungtà priē Vilniaus.*

gynéjas, gynéja dkt. (1)

1. kas gina: *Tévynës [fláisvës] gynéjas. Žmogaüs téisių gynéjai. Kàs apgiñs gyvûnų téisių gynéjas?*
2. asmuo, oficialiai ginantis kaltinamajį teisme: *Gynéjo kalbà. Teisiamaasis atsisâké gynéjo. Lietuojè baudžiamâjame procesè gynéju gâli bûti tik advokâtas ar advokâto pavedimu jo padéjéjas. Advokâto padéjéjas negâli bûti gynéju teismë nagrinéjant bylq dël sunkaüs ar labai sunkaüs nusikaltimo.* • plg. advokatas.
3. besiginančios komandas (pvz., krepšinio, futbolo, ledo ritulio, ledo ir žolës riedulio) žaidéjas, kurio pagrindiné pareiga – neleisti varžovui įmesti į krepšį ar įmušti įvarčio: *Centro [krâšto] gynéjas. Krepšinyje atakúojantys gynéjai bûna žemesni iř greitesni ùž puoléjus.*

ginekològas, ginekològë dkt. (2)

ginekologijos specialistas: *Ginekològo konsultäcija. Móterys turéty apsilankýti pàs ginekològq beñt kařtq peř metùs. Dël hormòninių váistų vartójimo bûtinaî pasitařkite sù sàvo ginekologë.*

ginekològija dkt. vns. (1)

mokslas, tiriantis moterų lyties organus ir jų ligas: *Privatùs ginekològijos kabinètas. Vilniaus universitetè ginekològija déstoma nuô XVII a.*

ginekològinis, ginekològinè bdv. (1)

susijës su ginekologija: *Ginekològinis tyrimas. Ginekològiné ligà [patològija, problemà]. Ginekològiniai susirgimai.*

gingivitas dkt. vns. (2)

dantenų uždegimas: *Baktérinis gingivitas. Gingivito profilaktika. Seřgant gingivitù pabuřksta iř kraujúoja dañtenos.*

gynýba dkt. (1)

1. saugojimasis nuo priešo puolimo, puolimo sulaikymas, atrémimas: *Šaliēs gynýba. Gynýbos rúožas [zonà]. Praláužti gynýbq.* | prk.: *Geriáusia gynýba – puolímas.*
2. teisėje – procesinė veikla, kai asmuo ginamas nuo pareikšto kaltinimo, siekiant išvengti neteisėto ar per griežto nuosprendžio, nekalto žmogaus nuteisimo: *Įtariamojo [káltinamojo, nûteistojo] gynýba. Téisė į gynýbq.* | gynéjai, advokatai: *Gynýba prâše atidéti bylôs nagrinéjimq. Baudžiamõjoje bylojè gynýbos prâšymu apklaustì kai kurië liùdytojai.*
3. sporte – priešininkų komandos puolimo sulaikymas: *Aikštës [zóniné] gynýba. Rungtynès pralaiméjome dël prastôs gynýbos.*

gynýbinis, gynýbinè bdv. (1)

susijęs su gynyba (1 r.), naudojamas gynybai: *Gynýbinè sâjunga. Gynýbinè siêna. Gynýbiniai jtviirtinimai [freginai].*

ginìmas dkt. ppr. vns. (2)

→ ginti¹ 1: *Peř pâtj galvių ginìmq ẽmè lýtì.*

gynìmas dkt. ppr. vns. (2), **gynìmasis** sngr. (1)

1. → ginti² 1: *Tévynès gynìmas yrà šventà kiekviéno piliéčio pareigà.* | sngr.: *Šâlys sudârè gynìmosi sùtarji.*
2. → ginti² 2: *Vartótojuj téisių gynìmas. Vaiko téisių gynìmo istâtymas.*
3. → ginti² 3: *Sâleje výksta viëšas disertâcijos gynìmas.*
4. → ginti² 4: *Vaikai nepáisé tévû gynìmo eîti į êžerq máudytis.*
5. sngr. → ginti² 5 (sngr.): *Tàs jô gynìmasis, kâd niêko apië taiñ nezinójës, manës nejtikino.*
6. sngr. → ginti² 6 (sngr.): *Geras žaidéjų gynìmasis baudôs aikštélèje.*

ginklakalys, ginklakalé dkt. (3^b, 3^{4b}) žmogus, kuris kala, dirba ginklus; sin. ginklininkas: *Ginklakaliû dirbiniai. Pasañdë ginklakalì kařdui nukáldinti.*

ginklanešys dkt. (3^b, 3^{4b})

1. ist. riterio padéjėjas, jo ginklų nešéjas: *Rîteris atjójo į turnýrq sù sâvo ginklânešiu. Kautýnese ùž sâvo riteriû aňtrq grêtq sudarýdavo ginklanešiai.*
2. beatodairiškai ištkimas, atsidavës pagalbininkas ar bendramintis, ppr. žemesnés padéties: *Režisiérius nérâ vérgiškas dramatûrgo ginklanešys.*

giñklas dkt. (2)

kovos ar gynimosi priemonë: *Rakètinis [branduolînis, lazerînis] giñklas. Giñklo draugai* (bendražygiai). *Kaip ısigýti šáunamqjì giñklq savìgynai? Komisâras apdovanótas vardiniù ginklù. Visì prië giñklù!*

◊ **ginklùs sudéti** pasiduoti: *Maištininkai [sukiléliai] sudéjo ginklùs. **ginklùs [giñklais]** žvânginti* žr. žvanginti.

ginklâvimas dkt. ppr. vns. (1)

→ ginkluoti: *Lietuvôs kariúomenës ginklâvimu rúpinasi Giñklù fôndas.* | sngr.: *Ginklâvimosi varžýbos [mâžinimas].*

giñkliné dkt. (1)

ginklų gamykla ar sandélis: *Kariai išsirikiâvo prië giñklinës. Šauliû giñklinës pasipìldé*

šiuolaikiškais giñklais. • plg. arsenalas. | jo(s) patalpos: *Neseniai įrengta giñklinė sù giñklų vālymo pātalpa.*

giñklininkas, giñklininkė dkt. (1)

1. ginklų dirbėjas, meistras: XVIII a. Vilniaus giñklininkai įkūrė savo cèchą. Ątskirę giñklininkų grùpę sudarė patránkininkai.
2. ginklų prižiūrėtojas, saugotojas: Kúopos giñklininkas. Dìrbu giñklininku – esù atsakìngas už giñklų iñ šaudmenų gabënimq, priemimq, laikymq, išdavimq, āpskaitq.

ginklúotas, ginklúota bdv. (1)

1. nešiojantis, turintis (su savimi) ginklą: *Ginklúotas nusikañtēlis [sukilėlis]. Parduotuvës saviniñkas įveiké dù ginklúotus vagis.*
2. atliekamas naudojant ginklus: *Ginklúotas pasipriéšinimas [apiplëšimas].*

ginkluõtė dkt. (2)

ginklai, ginklų kompleksas: *Sausumôs kariúomenës [divizijos, pułko] ginkluõtė. Sumazinti ginkluõtę. Lietuvà siekia turéti modernià ginkluotę aprúpintą kariúomenę.*

ginklúoti, ginklúoja, ginklåvo vksm.

(kä) aprúpinti ginklais: *Ginklåvo tuôs, kurië turéjo išvýkti į frõntq.* | sngr.: *Ši šalìs smařkiai ginklúojasi.*

ginklúotosios pãjegos

valstybës karinës pajégos: *Ginklúotujų pajégų pâgrindq sudaro kariúomenë.*

ginkmedis dkt. (1)

dekoratyvinis medis vëduokliškais lapais, vedantis geltonus vaisius su valgomomis sèklomis (*Ginkgo*): *Ginkmedis kilo mezozòjaus, klestéjo paleozòjaus èroje. Nedidelèje kalnúotoje Rytų Kinijos vietovéje išliko vienà rúšis – dviskiaùtis ginkmedis (*Ginkgo biloba*). Lietuvojè seniáusias dviskiaùtis ginkmedis áuga Švékšnos párke. Ginkmedžių lâpų ekstraktas gérina átmintj.*

Ginkúnai dkt. dgs. (1)

kaimas Šiaulių rajone: *Ginkúnų ežeras iñ jô pakrántës pasižými turtìnga gyvùnijà. Ginkúnuose išlikës XIX a. pabaigôs dvàras.*

Gintališkë dkt. vns. (2)

kaimas Plungës rajone: *Gintališkës piliäkalnis iñ kapinýnas. Važiúodami į Salantùs užsùkome į Gintališkë apžiûréti medinës bañýcios.*

Gintaraï dkt. dgs. (3^b)

kaimas Kretingos rajone: *Gintarų pilkapýnas. Gintarų káimo sênosios kâpinës – valstybës ságoma kultûros vertýbë.*

giñtaras dkt. (3^b)

1. vns. jvairių atspalvių geltonos ar baltos, retkarčiais rudos, melsvos spalvos suakmenéjë senovës spygliuočių sakai, išplaunami jûros ar iškasami iš žemës: *Giñtaras žaliava [lydinys, ruošinys]. Giñtaras vérinys [žiedas, amulètas]. Giñtaras gavýba [kasyklà]. Giñtaras papuošalaï iñ kitì dirbiniai. Giñtaras muzièjus. Giñtaras prekybos keliai (istor.). Riñkti [kàsti, apdirbtì, pjáustytì, grêžti, tékinti, dróžti, ráižyti, poliruoti] giñtaras. Giñtaras inkurstuoti balðai. Patrìntas giñtaras įsielèktrina. Skaidriamè giñtaras bûna vabzdžių iñ augalų liêkanų – inkliuzų.*
2. tokių suakmenéjusių sakų gabalas: *Nutrúko karôliai iñ pažiuro giñtarai. Parodyk, kiek giñtarų radaï [pririnkai]?*

gintarėlis dkt. (2)

mažas gintaras (2 r.): *Smulkius gintarėlius galiai netycia išbarstyti.*

gintarauti, *gintarauja, gintaravo vksm.*

rinkti gintarą: *Po audrōs nurimus jūrai eidavome gintarauti.*

gintarinas, gintarinka bdv. (1)

gausus gintaro: *Gintarinas pajūris. Gintarinkos Karaliučiaus krasto vietas.*

gintaringumas dkt. ppr. vns. (2)

spec. → **gintarinas**: *Geologai atliko Kuršių mario gintaringumo tyrimus. Jūodkrantėje*
gintaringumas – aštūoniasdešimt grāmų vienamė kubiniame grūnto metrē.

giñtarininkas, giñtarininkė dkt. (1)

žmogus, kuris verčiasi gintaro rinkimu ar kasimu, jo gaminių darymu ar prekyba: *Tarptautinė*
giñtarininkų asociacija. Kiekvienas giñtarininkas turi savitą braižą.

gintarinis, gintarinė bdv. (2)

1. padarytas iš gintaro: *Gintarinis amulėtas [pakabukas]. Gintarinė apýrankė. Miegstu gintarinius*
karoliūs, gintarinės sagės.

2. gintaro spalvos: *Vakarais balkoną užlileja gintarinė besilėdžianti saulė.*

gintariukas dkt. (2)

mažas gintaras (2 r.): *Gālima priē šiō pāpuošalo prikabinti [priklijuoti] kelis* *gintariukus.*

giñtii¹, gēna, gīnē vksm.

1. (kā, į kā, nuo ko, pro kā) versti judeti kuria kryptimi; sin. varyti, vytis: *Giñk vaikus nuo vandeñs*
[nuo láango]. Rytais piemenys giñdavo kárves į ganýklą. Ji nùtveria šlúotą iř gēna šunij prō duris. |
prk.: *Už láango vėjas gēna lāpus [sniēgq].*

2. (kā) iš paskos bégant stengtis priarteti ar pagauti; sin. vytis: *Kō taip bēgi, ar kās tavē gēna?*
Katē bēga, šuō gēna. | prk.: *Bangā gēna bañgq. Bēdā bēdq gēna (flk.).* | sngr. (kā): *Skalikas gēnasi*
lāpe.

giñtii², gīna, gýnē vksm.

1. (kā, nuo ko) atremti kieno puolimą, gelbēti, saugoti nuo ko: *Kariai nařsiai gýnē sàvo krāštq*
nuo priéšy. Šuō gīna namus nuo vagiū. | sngr. (nuo ko): *Búk pasirenges giñtis nuo šunū.* | prk.:
Gīnasi nuo bādo kaip išmāno.

2. (kā) saugoti, sergēti, užstoti: *Istātymai turi giñti žmonių téises. Mēs giñname taikq, mūsų vaikū*
lāimę, jū āteiti.

3. (kā) įrodinéti motyvuojant, argumentuojant kieno teisingumą, teisumą: *Giñti disertacijq*
[baigiamqj dárba]. Jis sūgeba giñti sàvo nūomonę [pozicijq]. | (kā) teikti advokato pagalbą teisme:
Giñti teisiamajį [fitariamajį].

4. (kam) drausti, neleisti: *Tévaï gýnē vaikáms máudytis [eiti priē upēs].*

5. sngr. neigti, neprisipažinti: *Gīnasi niēko nežinq [kād niēko nežino]. Nesiginu klýdēs.*

6. sngr. sporte – trukdyti varžovui īgyti persvarą: *Reikia aktyviaū giñtis. Pralaimējome, nès*
vañgiai gýnémés.

◊ **Diēve giñk** 1. (kā, nuo ko) sakoma norint nuo ko apsaugoti, ko išvengti: *Diēve giñk mūs nuo*
tokių neláimių. 2. tikrai ne, jokiu būdu: *Diēve giñk niekam neprasitaik apie mūsų pāslapti.*

giñtis, giñties dkt. mot. (4)

gynimas ar gynimas, veiksmai, padaryti ginant save, kitą asmenį, nuosavybę ir kt.: *Būtinóji*
giñtis (teis.). Žūtbūtiné giñtis. Giñties laikýsena. Jiē noréjo prisidéti priē Lietuvos giñties. Pavõjaus
ātveju privaléjome pasirúpinti parlamente giñtimi.

Ginùčiai dkt. dgs. (2)

kaimas Ignalinos rajone: *Mānoma*, kād añt Ginùčių piliäkalnio stovéjo Liñkmenų pilis. *Ginùčių pilkapynus* júosia grioviai.

Gipénai dkt. dgs. (1)

kaimas Zarasų rajone: *Gipénai* įsikúrę Sartų ežero rytinėje pakrantėje. *Gipénuose* yrà poëto Antano Víenažindžio sodýba-muziøjus.

gipiūras dkt. (2)

natûralaus šilko, cheminio pluošto siūlų ar vilnonių verpalų akytas nérinys su iškiliuoju raštu: *Pintas* [mègztas, áustas] gipiūras. *Gipiūras paplito XVI–XVIII a.* Jós suknelé bùvo sù gipiūrù nùgaroje.

gipsas dkt. vns. (2)

1. šviesus minkštasis mineralas, vartojamas statybinių medžiagų gamyboje, dirvožemui pagerinti, tvarsčiams gaminti ir kt.: *Gipso atódanga. Statýbinis gipsas. Vidaüs síenas padengéme gipso kartonù.*

2. greitai kietejantis tvarstis iš marlès ir degto gipso miltelių: *Jó rankà gipsè. Vásarą leidau sù gipsù añt kójos.*

gipsavimas dkt. ppr. vns. (1)

→ gipsuoti: *Pradiniš šleivapédystés gydymas yrà gipsavimas.*

gipscementis dkt. vns. (1)

cementas su gipsu: *Gipscemenčio kietéjimas. Í báltq gipscementij pridéjus pigmentų, gálima gáuti jvairių spalvų iř átspalvių spalvotq cemeñtq.*

gipsingas, gipsinga bdv. (1)

kuriame gausu gipso: *Gipsinga uoliéna. Gipsingas dolomito slúoksnis.*

gipsinis, gipsiné bdv. (2)

padarytas iš gipso: *Gipsiné statulà. Gipsinis tìnkas [glaistas].*

gipskartonis dkt. vns. (1)

sausa statybinié apdailos medžiaga: *Gipskartonio lùbos. Gipskartonio plôkšcių síenos [pértvaros].*

gipsúoti, gipsúoja, gipsávo vksm.

(kà) tvarstyti gipso tvarsčiu: *Keleïvei têko gipsúoti abi rankàs. Ortopèdas gipsávo lúžusj ríešq.*

giř, gîr išt.

kartojuant vartojamas girgséjimui (ppr. žasų) pamègdžioti: *Giř giř giř žasys.* • **plg.** gar.

girà dkt. vns. (4)

gaivusis nealkoholinis gérimas, gaminamas rauginant džiovintą duoną, džiovintus vaisius ir kt.: *Dúonas* [spañguolių] girà. Aukštaicių iš giròs virdavo sriubàs.

giráité dkt. (1)

dem. giria: *Pavésinga giráité. Pušq [bamبùkų, alývuogių, platānų] giráité. Užstóta nuõ véjo iř sáulés, čia vešéjo qžuolų giráité. Mázos giráités iř mèdžių grùpés arimuose bùvo barjèrai, sulaikantys véjus iř kritulius. Pagonybës laikų religinës ápeigos výko álkose arbà šventòsiose giráitése.*

girdà dkt. (4)

1. **KLAUSA 1:** *Girdà sugáuna prislopintq dunkséjimq. Dár gerōs girdōs senùkas.*
2. **KLAUSA 2:** *Mùzikos supratìmas rēmiasi mùzikos vidinè girdà.*

giřdas dkt. (4)

paskala, gandas: *Paleisti [skleisti] girdùs. Iš girdū žinóti. Girdas nètikiu. Giřdas apiē dvāro vaiduoklì netrùko pasklisti pō šälj.* | žinia, garsas: *Giřdas eïna. Kai išvažiävo, jòkio giřdo apiē jà negàvome. Mùs pasíeké girdai, kàd ùžjuriuose jautíesi geriau, nei čià svajójai.*

Girdavà dkt. vns. (3^b)

istorinis Kaliningrado srityje esančio Železnodorožno miesto pavadinimas: *Medinę Girdavōs tvirtovę pastaté kryžiuočiai. Kunigáikštis Kestutis noréjës pulti Giřdavq.*

girdéjimas dkt. ppr. vns. (1)

klausa (vienas iš pojūcių): *Girdéjimo òrganai. Rašýdamas raidès vaïkas rēmiasi sàvo tartimi iř girdéjimu.*

girdéte prv.

→ girdéti 2: *Tévas apiē tañ nê girdéte negirdéjo.*

girdéti, giřdi, girdéjo vksm.

1. (ka) ausimis suvokti garsus: *Girdžiù mùzikq [šauksmq]. Girdéjau gegùtq kukúojant. Mergáité girdédavo tèvq ginçus. Ař girdì manè? Už lángo (bùvo) girdéti triùkšmas. Nièkas negirdéjo, kaip atsidáré dùrys.* | sngr.: *Už sienos girdéjosì balsaï. Ragù gařas girdédavosi už kelių kilomètrų.* | (kuo) turéti klausą: *Jis giřdi tik viena ausimi. Senèle jaū prastaï giřdi. Šuô pasëno iř nebegiřdi.*
 2. (kà, apie kà) patirti, sužinoti: *Ař girdéjai gérq naujienq? Girdéjau, kàd iř tù buvaï póbüvyje. Nièko negirdéti apiē naujq grípo vakcìnq.*
- ◊ **nei regéti, nei girdéti** žr. regéti.

girdì 1. terpt. mat, esà, atseit: *Jis, girdì, nièko nežinójo. Atsirādo, girdì, išmiñčius.*

girdyklà dkt. (2)

1. vieta ar tam tikras indas gyvuliams ir paukščiams girdyti: *Triùsiu šérýklq iř girdyklq reikia pláuti kasdiën. Kárvéms įrengéme automàtines girdyklàs.*
2. menk. užeiga, kur pardavinéjami svaigalai: *Ši girdyklà netùri nièko beñdro sù káimo turizmù. Tù drqsùs tik prië sàvo pamègtos girdyklos.*

gìrdymas dkt. ppr. vns. (1)

1. → girdyti 1: *Kárvìų gìrdymas bùvo sunkùs dárbas – vández reikédavo atvèžti iš šaltìnio.*
2. → girdyti 2: *Apkáltintas nepilnamècių gìrdymu. Alùdariai griežtaï pasisâko priës tautòs gìrdymq.*

Giřdiškè dkt. vns. (1)

kaimas Šilalës rajone: *Giřdiškës bažnýčios šóniniai altòriai pagamìnti iš viëtiniame miškelyje rastų qžuolų.*

gìrdytì, gìrdo, gìrdë vksm.

1. (kà, kuo, kame) duoti gerti: *Gìrdë vaïkq pasáldinta arbatà. Árklius gìrdë ùpëje.*
2. (kà, kuo, kame) šnek. vaišinti, svaiginti alkoholiniais gérimalais: *Peř išleistuvès [barè] alkoholiù bùvo gìrdomi nepilnamèciai. Ař ilgaï tautà bùs gìrdoma?*
3. (kà, kam) leisti gerti kokj gérimal: *Gìrdo svečiáms ály. Líesq piénq mës gìrdome kiaülëms.*
4. (kà, kam) duoti užgeriant vartoti vaistus, vitaminus ar pan.: *Senùkui dukrà gìrdo váistus. Baïk*

tù vaikámbs tuōs maistu pāpildus girdyti!

5. (kā) šnek. SKANDINTI 2: Nenoréjo kačiukų girdyti, atidavé kaimýnams.

girdytojas, girdytoja dkt. (1)

žmogus, kuris girdo (2 r.): *Girdytojų kiekvienamè Lietuvôs káime ràsi. Vyskupaï pàsmerké tautôs girdytojus.*

girdytuvè dkt. (2)

įrenginys gyvuliams ir paukšciams girdyti: *Automâtiné [savitaké] girdytuvé.*

girdùklis, girdùklè dkt. (2)

girdomas (ne žindomas) vaikas ar gyvulių jauniklis: *Girdùklis paršelis.*

girdùs, girdì² bdv. (4)

gerai girdintis: *Giřdžios aūsys. Senùkas dár guvùs iř girdùs.*

Girdžiai dkt. dgs. (4)

kaimas Jurbarko rajone: *Rašytiniuose šaltiniuose Girdžiai minimi nuô XVI ámžiaus. Į vâkarus nuô Girdžių têka Mítuva.*

Girénai dkt. dgs. (1)

1. kaimas Šakių rajone: *Žuvus Stêponui Dâriui iř Stâsiui Girénui káimas, iki tôl vadînësis Kerépliai, tûkstantis devyni šimtai trîsdešimt ketvirtaîs mëtais bùvo pavadinias Girénais.*

2. kaimas Rietavo savivaldybës teritorijoje: *Girénų miškas [dvâras].*

3. kaimas Vilkaviškio rajone: *Girénouose gîmë žymûsis knygnešys iř mókytojas Pêtras Kriauciúnas.*

4. istorinis Kaliningrado srityje esančio Grivino kaimo pavadinimas: *Girénai įsikûrę Nèmano rajonè.*

gîrgauti, gîrgauja, gîrgavo vksm.

protarpiais smarkiai girgsëti: *Žq̄sinas gîrgauja. Žuvinto paežerių píevose nerimastîngai gîrgavo pilkosios žq̄sys.*

gîrgavimas dkt. ppr. vns. (1)

→ gîrgauti: *Žq̄sų gîrgavimas.*

gîrgéjimas dkt. ppr. vns. (1)

→ gîrgéti: *Tâs gařas bùvo panašus į žasų gîrgéjimą.*

gîrgéti, gîrga, gîrgéjo vksm.

1. rékti pratisu garsiu balsu (apie žasis, antis ar pan.); sin. gagenti, girgsëti: *Rytaîs paežerësè gîrgéjo žq̄sys.*

2. **GIRGŽDÉTI:** *Dûrys negîrgës, jéigu patèpsi vyriùs.*

gîrginimas dkt. ppr. vns. (1)

→ gîrginti 1: *Gîrdéti žq̄sų gîrginimas.*

gîrginti, gîrgina, gîrgino vksm.

1. gîrgéti, girgsëti, gagenti: *Žq̄sys gîrgina atóle.*

2. (kā) daryti, kad gîrgétu: *Vaika lâksto pô kiêmą, žq̄sìs gîrgina.*

gîrgséjimas dkt. ppr. vns. (1)

→ gîrgsëti: *Liñksmas žq̄sų gîrgséjimas.*

girgséti, *gìrgsi, girgséjo vksm.*

rékti pratisu garsiu balsu (apie žäsis, antis ar pan.); **sin.** gagenti, gagéti: *Kàs čià gìrgsi – ař tìk nè laukinës žäsys lëkia?*

gìrgteléjimas dkt. ppr. vns. (1)

→ *gìrgteléti: Pasigìrdo tylùs žäselës gìrgteléjimas nendryne.*

gìrgteléti, *gìrkeli (gìrgteléja), gìrgteléjo vksm.*

kiek sugirgséti: *Laukiné žäsis gìrgteléjo iř nuskrìdo.*

giřgu išt.

kartojant vartojamas pratisam girgséjimui (ppr. žäsu) pamégdžioti: *Žäselé, kviesdamà vaikùs, giřgu giřgu gařsiai klýké.*

girgždà dkt. (4)

sąnario gïrgždëjimas; **sin.** gïrgždélë: *Mán iž kairiösios rañkos čiùrnq jisimeté gïrgždà.*

gïrgždëjimas dkt. ppr. vns. (1)

→ *gïrgždëti: Gïrdéjosì tìk räty gïrgždëjimas iř duslùs smëlio šiurénimas. Vienkiemu buvìmq galéjai nuspéti pagal šulinio svirties gïrgždëjimq.*

gïrgždélë dkt. (3^b)

sąnario gïrgždëjimas; **sin.** gïrgžda: *Kaip išgýdyti iž pëtì [iž alkúnq] jisimëtusi q gïrgždélë? Jìs vis gúodžiasi gïrgždèle.*

gïrgždënímas dkt. ppr. vns. (1)

→ *gïrgždënti 1: Tylùs sùpýniu gïrgždënímas.*

gïrgždénti, *gïrgždëna, gïrgždëno vksm.*

1. tyliai gïrgždëti: *Gïrgždëna pravérto dûrys.*

2. (kä) pamažu gïrgždënti: *Véjas gïrgždëna šulinio svirtj [langinès].*

gïrgždesys dkt. (3^b)

gïrgždëjimo garsas: *Patèpk durìs, kiek kësime tìq gïrgždesj? Naktimìs nàmas pìlnas visókiu gïrgždesiù, šlamesiù iř vaitójim.*

gïrgždëti, *gïrgžda, gïrgždëjo vksm.*

(po kuo) skleisti trynimosi garsą: *Griñdys [kèdë, lóva] pràdeda gïrgždëti. Nauji bâtais gïrgžda. Pò kójomis gïrgždëjo sušälës sniègas. • plg. gurgždëti.*

gïrgždinimas dkt. ppr. vns. (1)

→ *gïrgždënti 1: Dùry [varačy] gïrgždinimas. Svirties gïrgždinimas sémiant vández.*

gïrgždënti, *gïrgždina, gïrgždino vksm.*

1. (kä, kuo) daryti, kad gïrgždëtu, kelti gïrgždesj: *Váikšciodami lankýtojai gïrgždindavo muzièjaus grindis. Kai kàs dár gïrgždina tévù šulinio svirtj. Eídamas jìs bâtais gïrgždino sniègq [žvyrq]. | neig. (ko): Negïrgždink këdës!*

2. (kuo, i kà) keliant gïrgždesj važiuoti: *Vežìmas gïrgždina keliù. Kàs rýtq jìs apžeñgda vénq dvíratj iř gïrgždindavo iž mokýklq.*

3. (kä, i kà, iš ko, ko link) keliant gïrgždesj gabenti, vežti: *Jiē gïrgždina šiêno vežimq iž namùs fiš lauko. Móteris gïrgždina vaïkiškq vežimelj parduotuvës liñk.*

gïrgždu išt.

vartojamas gïrgždëjimo garsui pamégdžioti: *Lovélè gïrgždu gïrgždu, kai vaïkas prabùdo.*

girgždūkas dkt. (2)

PAPRASTOJI NAKTIŽIEDĖ: Anksčiau riñkdavo girgždukus šlapimo pūslei gydyti. Girgždūkų žiedai prasiskleidžia pavakarę.

girgždūmas dkt. ppr. vns. (2)

→ ḡirgždus: Bałso girgždūmas.

girgždūoti, girgždūja, girgždāvo vksm.

GIRGŽDINTI 1: Véjas duris girgždāvo.

girgždūs, girgždi bdv. (4)

girgždantis, gvergždžiantis: Giřgždūs tuřgaus prekevių balsař.

ḡirgžt išt.

vartojamas girgžtelėjimo garsui pamēgdžioti: Varteliai ḡirgžt iř atsidārē.

gýrgžt išt.

vartojamas intensyvesniams girgžtelėjimo garsui pamēgdžioti: Gýrgžt sēno dvāro griñdys.

ḡirgžtelėjimas dkt. ppr. vns. (1)

→ ḡirgžtelēti: Pasigiřsta rāktų žvangesys iř dūrų ḡirgžtelėjimas.

ḡirgžtelēti, ḡirgžteli (ḡirgžtelėja), ḡirgžtelėjo vksm.

kiek sugirgždēti: Giřgžtelėjo vēriamos dūrys. Rātai ḡirgžtelėjo – iř vežimas pajudėjo.

girià dkt. (2)

didelis ppr. tankus senų medžių miškas: Tánki, tamsi girià. Girià ošia [šniokšcia]. Senovės lietuvių geřbė iř sáugojo giriàs. Bijař vilko, neik iř giriq (flk.). Giriø áugeš iř giriq žiūri (flk.).

gyrìmas dkt. ppr. vns. (2), **gyrìmasis** sngr. (1)

1. → girti 1: Reikia véngti pérdēto gyrìmo ar peikimo.

2. sngr. → girti 2 (sngr.): Jōs kalbos – tik gyrìmasis.

giriné¹ dkt. (2)

statinė, į kurią košiama gira ar alus: Virtuvėje stovėjo naujà giriné ālui darýti.

girìngas, girìnga bdv. (1)

gausus girių: Girìngame kraštè gyvëname. Lietuvà didžiai girìngas.

Girininkai dkt. dgs. (1)

1. kaimas Kauno rajone: Girininkuose ḡimē gařsūs Lietuvos knygnešiai Kazys Aglinskas iř Pētras Varkalà.

2. kaimas Klaipėdos rajone: Ař es iř buvęs Girininkuose?

ḡirininkas, ḡirininkė dkt. (1)

tam tikro miškų ploto (girininkijos) valdytojas: Girininkas privālo sáugoti miškūs nuo gaisrų, kenkėjų, ligų iř kitų neigiamų veiksnių, laikù iř tiñkamai atkurti iškirstą mišką. Visq gyvënimq j̄i dīrbo girininke. • plg. eigulys.

girininkáuti, girininkáuja, girininkāvo vksm.

dirbtis girininku: Jis čià girininkáuja jaū daūgelj mētų iř púoseleja grāžų daigýnq.

girininkāvimas dkt. ppr. vns. (1)

→ girininkauti: *Pirmaisais girinkāvimo mētais ēmēmēs želdinimo darbū.*

girininkijà dkt. (2)

1. miško plotas, apimantis kelias eiguvas: *Šiojè girininkijoje iškertama daug medienos.*

Girininkijose jaū pardavinēja kalēdines eglutēs.

2. šį plotą tvarkanti įstaiga, vadovaujama girininko: *Girininkijà turi techninių darbūotojų, kuri ē jōs teritorijoje dirba miško ruošos, želdinimo, ugdymo ir kitūs darbus.* | jos patalpos: *Girininkijoje výko jaunūjų miško bičiūlių susitikimas.*

girinìs¹, giriné² bdv. (2)

susijęs su goria: *Girinìs paūkštis. Girinés šlājos rāstams vēžti. Mégsti giriniùs óbuolius?*

girinìs², giriné³ bdv. (2)

skirtas goriai laikyti: *Giriné statináité.*

girinìs³ dkt. (2)

mitinė goriai, miško dvasia: *Girinìs bùvo žvériū globéjas. Senēlio pāsakojimai apiē laumēs ir giriniùs.*

Girióny dkt. dgs. (3)

kaimas Kauno rajone: *Girionys įsikúrēs Miškū institūtas. Į Kaūnq važiāvome prō Giriónis.*

gýrius dkt. vns. (2)

1. **GYRIMAS 1:** *Saviškio gýrius visadà įtažtinas. Músų svařstymas nuō peikimo pérējo į gýrių.* | relig. garbinimas, šlovinimas: *Gýriaus giesmē [maldà]. Pašlovintas iř gýriaus vežtas esi tù, Viešpatie.*

2. **GYRIMAS 2 (sngr.):** *Taī tīk tuščio gýriaus búta.*

Girkaliai dkt. dgs. (3^b)

kaimas Klaipėdos rajone: *Girkaliū kapinýne rāsta daug žalvarinių papuošalų, giñklų, žiestos keramikos. Ař važiuosime į Giřkalius apžiūréti nāflos telkinio?*

Giřkalnis dkt. vns. (1)

miestelis Raseinių rajone: *Istòriniuose šaltiniuose Giřkalnis minimas nuō XV ámžiaus. Prō Giřkalnj eīna Vílniaus-Klaipédos automobilių magistrālē.*

girliánda dkt. (1)

1. natūralių ar dirbtinių gelių ir lapų, žalumynų pynė: *Pìnti [kabinti] girliándq. Įndai mēgsta puoštis girliándomis.*

2. dekoro motyvas, puošnus ornamentas – puslankio formos augalų lapų, žiedų ir vaisių pynė, dažnai su kaspinais, kokardomis, spurgais ir kt.: *Girliánda puoštas senovës roménų aukuras [sarkofágas].*

3. virtinė vienarūšių daiktų, ppr. pynės pavidalo: *Elèktros lempùčių girliándomis puošiamos nè tīk kalēdinés eglutēs, bet iř pātalpos, pastatai.* | prk.: *Žiburiū girliándos. Rùdenj miškè plaikstosi vorātinklių girliándos.*

gírna dkt. (1)

GIRNAPUSÉ: *Griuvėsiuose atkasē didžiulę gírnq. Sùkasi kaip apatiné gírna (labai létai).*

◊ **gírnas pakélti** žr. pakelti.

girnāpusé dkt. (1), **gírnapusé** (1)

vienas iš dviejų gírnas sudarančių akmenų: *Girnāpuse dažniáusiai vadìnamas apatinis gírnus akmuoù sù jdubimù viduryjè. Girnāpuses nukáldavo akmenkaliai. Turéjome nemažai vařgo, kôl iš*

sodýbos parsigabēnōme akmeninēs girnāpuses. | prk.: Nedárbo girnāpusē ekonòmikai trùkdo judéti į priekj. Skôlinti pinigai īmonei tāpo girnāpuse priē kójų.

girnēlē dkt. (2)

priekinē kelio sānario kaulo plokštelē. Išniro girnēlē. Turiū bēdū sù kēlio girnelē.

giřnius dkt. (2)

žmogus, kuris kala, dirba girnas: *Akmuō gēras, tīk giřniaus reīkia.*

gîrnos dkt. dgs. (1)

įrenginys grûdams mali, ppr. susidedantis iš dviejų girnapusių: *Trinamosios [sùkamosios] gîrnos. Grûdus mälé akmeñs gîrnomis. Pasvalyjè veīkia gîrnų muziējus. Vái ūžkit, màno girnêlés (flk.).*

◊ **kaip apatinis [apatinýsis] gîrnų akmuô** žr. akmuo. **kaip šuô añt gîrnų** žr. šuo. **tuščiomis gîrnomis málta** žr. mali.

gîrnovê dkt. (1)

smulkesnis už gandrâ baltas kuoduotas paukštis ilgu, plokščiu snapu ir ilgomis juodomis kojomis (ppr. paprastojgi girnovê, *Platalea leucorodia*): *Lietuvoyè gîrnovê pastebéta vôs kêletq kařtû. Gîrnovê lizdûs kráuna añt žêmës, kupstû, mëdžiuose.*

gyrpelnýs, gyrpelnê dkt. (3^b)

psn. PAGYRŪNAS: *Kristijonas Donelaitis parâsé pasakéčiq „Ažuolas gyrpelnýs“.*

girsnoti, girsnoja, girsnojo vksm.

(kâ, iš ko) pamažu, po truputj gerti; sin. gurkšnoti: *Girsnoti arbâtq fâlų iš skardinës.*

giřsti, giřsta, giřto vksm.

darytis girtam, svaigti nuo alkoholio: *Jái jaū nebepìlk (výno), mataū, kàd giřsta. Àš nežinaū, kiek dabař valandû, àš geriù iř girstù.*

Girsûdai dkt. dgs. (2)

kaimas Pasvalio rajone: *Spaudôs draudîmo laikaïs Girsûduose veîké slaptâ lietûviška mokyklâ. Į Daujénus važiâvome prô Girsûdûs.*

gîrtas, gîrtà bdv. (3)

apkaitės nuo alkoholinių gérimų: *Gîrtas kaip pédas. Jîs visái gîrtas, nebepaeïna. Sužeistasis svirduliâvo lýg gîrtas. Girtám júra iki këlių (niekas nebaugina, viskas įmanoma). | aukšt.: Parlingúoja kaimynéliai – vienas gîrtas, kitâ dár gîrtësné. • ant. blaivus. | prk.: Gîrtos ãšaros. Tàvo tworâ gîrtâ (kreiva, išsiklaipiusi). Àš gîrtas nuô tâvo artùmo [méilës, grôžio, žâvesio]. Bùvome girti nuô grýno óro.*

girtáuti, girtáuja, girtávo vksm.

nuolat gerti alkoholinius gérimus, bûti girtuokliu; sin. girtuokliauti: *Kai girtáuja tévai, keñčia vaikař. Nedárbas, nusivyliimas skâtina girtáuti.*

girtáutojas, girtáutoja dkt. (1)

žmogus, kuris girtauja: *Šveñtè tâptu ramèsnè, jéi nebûtu girtáutojų. Miestêlio šveñtêje polîcija trámdë girtáutojus.*

girtâvimas dkt. ppr. vns. (1)

→ girtauti: *Girtâvimo liúnas. Kovóti sù girtâvimu. Laikraščiuose plačiai aprašytos vagýstës, žudýnës, girtâvimai, o kuř geri dalýkai?*

girti, gīria, gýré vksm.

1. (kā, už kā) palankiai vertinti, sakyti tai, kas gera; sin. aukštinti: *Tévas gýré sūnų už darbštumq.* Vieni sumānymq gýré, kitì peiķé. Gerà préké pati savè gīria (flk.). Geras dárbas méistrq gīria (flk.). | neig. (ko): Negirk dienōs bē vākaro (flk.).

2. sngr. (kam, kuo) perdētai didžiuojantis kalbēti (apie save ar kā savo), ppr. kad kiti žavētusi ar pavydētu: *Ji mégsta visiems girtis kiekvienu meñkniekiu. Jis vis girdavosi sāvo tuřtais. Mótinos visadā giriāsi sāvo vaikaš. Búk girtinas, bēt nesigirk* (flk.).

girtýbē dkt. ppr. vns. (1)

1. didelis apkaitimas nuo alkoholinių gérimus; sin. girtumas: *Tai girtýbē – nèt paežti nebegāli.*

2. girtavimas, girtuokliavimas: *Niēkas žmoniū taip nenaikina, kaip tā prakeiktā girtýbē. Kaip prikelti káimq iš girtýbēs liūno? Ji visq sāvo gyvēnimq griežtaī kovójo sù girtýbe.*

girtýn prv.

→ girtas: *Dédùlē greit eīna girtýn* (darosi vis girtesnis). Kuō tu girtýn, tuō tāvo tòstai kvailesni.

girtūmas dkt. ppr. vns. (2)

→ girtas: *Leñvas [vidutinis] girtūmo láipsnis* (teis.). *Girtūmas yrà atsakomýbē suñkinanti aplinkybē* (teis.). *Girtūmas – organizmo, ýpač centrínés neřvų sistèmos fiziologinių funkcijų sutrikimas apsinúodijus alkoholiniais gérimais. Avārija sukélusiam výrui nustatýtas sunkùs, keturiū pròmilių, girtūmas. Iš báimēs jám visas girtūmas išgarāvo [praējo, išlākstē].*

girtuōklē¹ dkt. (2)

VAIVORAS: *Iš girtuōklių vérda kisielių. Girtuoklēs vartója viduriúojant.*

girtuoklēlis dkt. (2)

dem. girtuoklis: *Girtuoklēlis jis bùvo, bēt gēras žmogēlis. Lietùs visùs girtuoklēliùs sùginé į alùdē.*

girtuokliáuti, girtuokliáuja, girtuokliávo vksm.

1. (kame) nuolat gerti alkoholinius gérimus; sin. girtauti: *Výrai tōl girtuokliávo, kōl baīgesi pinigai. Šiuosè namuosè nuôlat girtuokliáujama.*

2. (kame) rinkti girtuokles: *Girtuoklēs jaū prinóko, gālima eīti girtuokliáuti. Vāsarą miškē aviečiáudavome, girtuokliáudavome, brukniaudavome.*

girtuokliávimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → girtuokliauti 1: *Girtuokliávimas dažnai būna susījēs sù smurtù šeimojē.*

2. → girtuokliauti 2: *Pō méllyniaivimo iñ girtuokliávimo miškē skubéjome priē ēžero.*

girtuōklis, girtuōklē² dkt. (2)

girtaujantis, dažnai pasigeriantis žmogus: *Nesusidék sù tuō girtuokliù [tā girtuoklē]. Nérà gyvēnimo peř šituōs girtuokliùs [girtuoklēs].* • plg. alkoholikas.

girtuoklýstē dkt. ppr. vns. (2)

girtuokliavimas, girtavimas: *Kai sù sāvo girtuoklystè nebesusitvarkiaū pàts, kreipiaūsi pagálbos. Nepakēsiu sāvo namosè jokiū girtuoklýsciu. Ař baīgsite kadà tās girtuoklystēs?*

girtùt dll.

vartojama tos pačios šaknies būdvardžio reikšmei sustiprinti: *Girtùt girtutēlis žmogēlis.*

girtutēlis, girtutēlē bdv. (2)

labai girtas: *Polīcija sulaīkē girtutēlēj vairúotojā. Bāro lankýtojai bùvo girtùt girtutēliai, vōs besilaīkē añt kójū.*

Giruliai dkt. dgs. (4)

Klaipėdos miesto dalis: *Pē Giruliūs driekiasi pažintiniai maršrūtai. Atostogas praleidau Giriliuose. Dirbau Giriliū gėlėjimo stotyje.*

giruliškis, giruliškė dkt. (2)

Giriliuose ar jų apylinkėse gyvenantis ar iš ten kilęs žmogus: *Giruliškiūs piktina traukiniai keliamas triukšmas. Giruliškių kultūrinj gyvenimą pagyvino vāsaros koncertai.*

gyrūnas, gyrūnė dkt. (2)

kas mégsta girtis; sin. pagyrūnas: *Gervē gyrūnė gyresi geroj girių gērą gērusi (flk.).*

gýsla dkt. (1)

1. latakas, kuriuo teka kraujas ar limfa: *Plýšo kójos gýsla. Tévelio kójos bùvo išvagótos storomis mélynomis gýslomis.*

2. lapo latakas, kuriuo teka įvairios medžiagos: *Gyslōčio lāpai išvagoti gýslų. Gýslomis į lāpq atiteka vanduo iš maisto medžiagos.*

3. vandens takas žemės sluoksniuose: *Požeminė vandeñs gýsla. Seniau vandeñs gýslos ieškodavo žilvičio arbà kaiklo vytēlēmis.*

4. metalo ar mineralo ruožas žemėje: *Áukso [rūdōs] gýsla.*

◊ **áukso gýsla** gerovės, pasipelnymo šaltinis: *Veřslininkai užčiuopé naūją áukso gýslą. Studeňtu áukso gýsla – lažybų punktai. Senovines plynas vieną pō kitōs laūpo áukso gýslą aptikę apsukruoliai. gýslas [pō gýslą] ištampýti* žr. ištampytis. **kaip gýsla** sakoma apie labai ploną, liesą: *Nenóriu jzeisti, bêt jì atródo kaip gýsla. Jō kójos plónos kaip gýslos.*

gyslainė dkt. (2)

iš kraujagyslių sudaryta akies plėvė tarp odenos ir tinklainės: *Gyslainės uždegimas pažeidžia iš tinklainę. Gyslainėje nérà juntamųjų neřvu.*

gyslėlė dkt. (2)

1. dem. gysla 1: *Añt smilkinio tvinkčioja gyslėlė. Jis išpjáusto kiekviéną riebalų ruoželj, kiekviéną vōs jžiūrimą gyslėlę. Rañkos išvagótos tankiomis, iššókusiomis gyslėlémis.* | prk.: *Ùzraktui užsiverti neléido plonyté suledéjusio vandeñs gyslėlė. Nopolirúotame akmenyje visas gyslelès, visus dubureliūs galì suskaičiuoti.*

2. gabumas kam, polinkis į ką: *Veřslininko [pedagògo, mēnininko, kolèkcininko, organizatorius] gyslėlė. Móku atskirti žmögų sù mēnininko gyslelē nuo atgrubnágio amatiniñko. Jéi turi gyslėlę, tai iš sēkasi kurti.*

gyslinéjimas dkt. ppr. vns. (1)

→ gyslinéti: *Mésos gyslinéjimas.*

gyslinéti, gyslinéja, gyslinéjo vksm.

(kā) pjaustinéti, šalinti iš mésos gyslas: *Gyslinéti kiaülių [galvijų] skerdíenas.*

gyslinétojas, gyslinétoja dkt. (1)

mésininkas, kuris gyslinéja: *Mésos gamýbos jmonei reikalìngas gyslinétojas.*

gyslótas, gyslóta bdv. (1)

su matomomis (iškilusiomis) gyslomis: *Gyslótos rañkos. Gyslóta mésà. Jis létai nuléido gyslótas pédas añt grindū.*

gyslötis dkt. (2)

vaistinis augalas ppr. dideliais lapais gyslotą apačia ir smulkių žiedų varpelémis (*Plantago*): *Skinti [riñkti] gysločiūs. Gyslōčių lāpai liáudies medicìnoje vartójami kraujāvimui stabdyti.*

gyslotūmas dkt. ppr. vns. (2)

→ gyslotas: *Lañkiškasis [tiñkliškasis] lāpu gyslotūmas. Gýslų išsidéstymas lāpo lakštè vadınamas gyslotumù.*

gýsti, gýsta, gýdo vksm.

imti čiulbèti, giedoti: *Gýsta lakštiñgala. Nekélk martélés ankstì rytelj gaidžiáms gýstant* (flk.).

gitara dkt. (2)

styginis muzikos instrumentas plokšciu korpusu, kuriuo skambinama pirštais ar brauktuku: *Klasikiné [elektriné] gitara. Mānoma, kàd į Euròpą (pirmiáusia į Ispāniją) gitara patēko VIII–IX a. peñ māurus.*

gitaristas, gitarištë dkt. (2)

muzikantas, skambinantis gitara: *Gitaristë labiáusiai vértina dainúojamajq poèzijq. Suñkiojo ròko grùpë turi dù gitartistùs.*

Giteniškë dkt. vns. (2)

kaimas Zarasų rajone: *Giteniškës pilkapis [miškas].*

gýti, gýja, gýjo vksm.

1. imti suaugti, trauktis, nykti, mažeti (apie lūži, žaizdą ir pan.): *Nubrózdinti kēliai ilgañ gýja. Lúzusi kója jaū gýja. Nudegímai [žaizdos] spařčiai gýjo.*
2. sveikti, sveikèti, geréti, taisytis: *Ligónis jaū gýja. Pô operācijos jaū gyjù.*
3. imti augti; sin. prigiti: *Pérsodintos liepáitës suñkiai gýja.*

gyvačiáuti, gyvačiáuja, gyvačiávo vksm.

ieškoti gyvačių, jas gaudyti: *Senélè pažino vaistážoles, eïdavo gyvačiáuti. Gañdras raistè gyvačiáuja.*

gyvačiávimas dkt. ppr. vns. (1)

→ gyvačiauti: *Gyvačiávimas iñ žoliávimas pô raistùs.*

gyvačiùkas dkt. (2)

gyvačių jauniklis: *Pô akmenimìs râdome krûvq besirañtančių gyvačiukų. Gyvačiùkai išsirita rugsejø pradžiojè.*

gyvacių kerétojas

žmogus, sugebantis tam tikrais muzikos garsais kontroliuoti gyvatës judesius ir demonstruojantis tai kaip pramogą kitiem: *Kai gyvacių kerétojas užgrója fleità, gyvâtë išsirañgo iš pintinës. Ìndija nuõ senõ senovës garséja kaip gyvacių kerétojų žemë.*

gyvai prv.

1. su įkarščiu, užsidegimu, entuziastingai: *Jiẽ apiẽ kažkq gyvai kalbøjosi. Visì gyvai aptarinéjome ši filmq. Ekstraveñtas liñkës gyvai reagúoti į āplinkq. Gimnazistai gyvai dalyváuja pôkalbyje. Sudõminta auditòrija gyvai diskutávo.* | aukšt.: *Iš pradžių vaikas šnekéjo gäsliai, o paskui gyviau. Vis gyviau dométis sàvo šaknimis.* • ant. vangjai.
2. sparčiai, greitai, vikriai: *Dárbas [prekýba] gyvai eïna [výksta].* | aukšt.: *Nà, gyviau, gyviau, taip iñ iki vâkaro nespésime!* • ant. létai.
3. vaizdžiai, vaizdingai, raiškiai: *Labañ gyvai parašýta, lengvai skaítoma knygêlé.* | aukšt.: *Tai gâlima pasakýti gyviau, iþrasčiau. Dabañ sakinys skañba gyviau.* • ant. sausai, biurokratiškai.
4. ryškiai, puikiai: *Gyvai prisimenu tñ mûsų susitikimq [pókalbj].* • ant. miglotai.
5. tiesiogiai, ne pagal įrašą (apie muzikavimą, televizijos transliavimą ir pan.): *Gyvai gróti [dainuot]. Gyvai atliêkamos dañnos. Tiesioginio èterio laidos jaū nepataisýsi, neiškiñpsi, tačiau*

gyva ī dirbtī kur kās smagiaū.

6. tiesiogiai, betarpiskai, realiai, čia ir dabar: *Tēko gyva ī matyti kai kuriuōs Jūsų dárbus. Sóstinės mèras rāgina suteikti moksleiviams galimybę gyva ī pažinti istoriq. Mán patiñka bendráuti gyva ī, o nè telefonu ař internetu.*

gývaliojimas dkt. ppr. vns. (1), **gyvaliojimas** (1)

šnek. → gyvalioti: *Apgailétinas gývaliojimas.*

gývalioti, gývalioja, gývaliojo vksm., **gyvalióti**, gyvaliója, gyvaliojo šnek.

šiaip taip gyventi, gyvuoti: *Pàsmerktas gývalioti ligónis. Gývaliojam, iř tiek, niēko naūjo.* | prk.: *Vōs gývaliojantis saváitraštis.*

gyvānašlis, gyvānašlē dkt. (1), **gývanašlis, gývanašlē** (1)

išsiskyręs vyras arba išsiskyrusi moteris (rečiau – vyras, kurio žmona laikinai išvykusi, arba žmona, kurios vyras laikinai išvykės): *Ji daba ī gyvānašlē – výras pàs kitq iščjo. Dvejūs metùs buvaū soviētinio kareivio gyvānašlē* (vyras tarnavo kariuomenėje). *Tàvo výras sanatòrijoje, daba ī gyvānašlē!* (juok.) *Káime daugéja našliū iř gyvānašliu.*

gyvāplaukis dkt. (1)

žmogaus odos plaukelis (ppr. ant rankų, kojų, veido): *Išpèsti gyvāplaukij pincetù. Šālini gyvāplaukius. Tokià iř barzdà – kelì gyvāplaukiai. Gyvāplaukiai apželusios rañkos [kójos].*

gývas, gyvà bdv. (3)

1. turintis gyvybę, gyvenantis, nemiręs: *Tetà laiškè parāšē, kàd jì gyvà iř sveikà. Sibire vōs ne vōs lìkome gyvì. Jóms vōs gyvóms pavýko pasprùkti. Pô ilgôs iř sunkiōs ligôs iš gyvûjų tárpo pasitráuké mano tetà. Nežinójau, kàd niekadà nebepamatýsiu tévo gývo. Nusikalûteli reikia sučiùpti gývq. Ligónis vienu pienu gývas (vien pieną geria). Tadà dár nebuvaū māciusi gyvōs kengûros, tìk peř televizorių. Žvejýs pařnešé namō dár gývas lydekàs.* | ivr.: *Gyvasis organizmas. Biologija – gyvōsios gamtōs mókslas.* | prk.: *Kalbà – tai gývas organizmas. Gyvóji grandiné (rankomis susikabinę žmonës).*

2. vartojoamas, dabar esantis, neišnykės, išlikės, paplitęs: *Tarmèsè gývas iř kitas šiō žodžio variántas. Tóks šiō vietovardžio kirčiavimas nusistovéjës iř gývas iki šiôl. Visoje Lietuvoje bùvo gývas paprotýs peř Ùžgavénies daūg važinéti. Dár gyvà tradicija peř Velýkas ridénti margučiùs.*

3. turimas mintyse, ryškus, neišbléses: *Mano atmintyjè dár gývos tōs diēnos [gyvì tiē laikai]. Gyvì atsiminimai. Tiē įvykiai teberà gyvì žmonių širdysè.* • ant. išbléses.

4. greitų judesių ir greitos reakcijos; sin. guvus, judrus, žvitrus, vikrus: *Vaikas labai gývas, vienoje vietoje nepasédi.* Tókio gývo senùko seniai nebuvaū māciusi. • ant. létas, vangus.

5. būdingas guviam, žvaliam, greitų judesių ir greitos reakcijos žmogui: *Smalsùs, gývas žvilgsnis. Labai gývas charákteris. Kókios gývos, džiaugsmù spiñdinčios vaiko ākys!* • ant. vangus.

6. pasizymintis greita plétote, linkęs rutuliotis, kintantis, dinamiškas: *Užsîmezgë gývas pókalbis [pásakojimas]. Výksta gyvà diskùsija. Tuřguje výko gyvà prekýba.*

7. nubudęs, atsikélęs: *Vōs prašvito – jì jaū gyvà. Neužmigdomas vaikas, tìk akis sumérkia – iř vël gývas.*

8. toks, kuriame gyvena, būna, matoma daug žmonių ar kuriame vyksta kultūrinis gyvenimas ar pan.: *Vakara ī miestas [senāmiestis] gývas. Šis miestelis vōs gývas. gýva* bev.: *Vakara ī senāmiestyje gýva.* | aukšt.: *Dabar gimnázijoje bùvo gyviaū, linksmiaū.*

9. tikras, grynas: *Àš ī tévq panaši, o brólis – gyvà móquina (labai panašus ī motiną). Pasàk rašytojo, brólis Jónas bùvo gyvà pagùnda móterims. Gyvà pùsgalvè tū esì, jeigu tiki taīs žodžiai. Jái viškas yrà gyvì niékai (menkniekis). Žemé – gývas smélis (vien smélis).*

10. tiesioginis, čia ir dabar, ne pagal įrašą atliekamas, rodomas ar transliuojamas (apie muziką, televizijos laidas ir pan.): *Gývo gařso [gyvōs mûzikos] koncertas.*

11. vaizdingas, sklandus, nesustingęs, nenuvalkiotas: *Gývas stilius. Kûrinys parašytas gyva kalbà.* • ant. sausas, biurokratiškas, negyvas.

- 12.** natūralus, tikras: *Puošti gývą eglutę ar plastikinę? Ji puošia kápą gyvomis gélémis.* • ant. dirbtinis.
- 13.** svarbus, būtinas, aktualus: *Yrą gývas reikalo apsvarstyti šį kláusimąq. Nebuvó jókio gývo reikalo rengti tą konfereñciją. Gál tai bùvo gyvà būtinybè, o gál apmaudi kaidà – kàs dabař supáisys.*
- 14.** kuriame yra (daug) gyvų mikroorganizmų: *Gývas alùs yrà nepasterizuotas iř paprastaî nefiltruotas. Ekspeñtas pàtaria móterims grôžiui palaikyti praüsti vêidq tikrà gýva girà arbà gývu alumì. Dár vienas skiriamañis gývo kefýro brúozas yrà nè ilgësnis kaip keturiólikos dienq galiójimo laikas.*
- ◊ **gyvà balà** žr. bala. **gyvà bédà** žr. béda. **gývą prarýtu** žr. praryti. **gývas gálas** žr. galas. **gývas kélmas** žr. kelmas. **gývą sudraskytu** žr. sudraskyti. **gývą suéstu** žr. suësti. **gývas vélneas** žr. velnias. **gývu garù** žr. garas. **iki gývo káulo** žr. kaulas. **iki gyvòs galvòs** žr. galva. **kaip gývas** niekada, niekuomet: *Kaip gývas nesù teñ bùvës!* **kaip gyvasis [gývas] sidâbras** žr. sidabras. **kaip manè gývą matai** žr. matyti. **né gyvòs dvâsios** žr. dvasia. **nei gývas, nei mîrës** sakoma apie labai iissigandusj: *Stovéjau prië dûry nei gývas, nei mîrës iř niékaip nejsténgiau paspáusti skambùčio.* **nórs gývas į žemę lîsk** žr. lîsti. **niekù gývu** jokiu bûdu ne: *Niekù gývu nevažiúosiu motociklù peř tolíq lijùndrq.* **óru gývas** sakoma apie nevalgantj ar mažai valgantj: *Pastarúoju metù jis tìk óru gývas.* Óru gývas nebûsi – reikia dirbt. **sveikas gývas** žr. sveikas¹.

gyvásakiai dkt. dgs. (1), **gývasakiai** (1)
iš medžio išvarvèjé sakai: *Augalų gyvásakiai iř ekstraktai. Kvëpia gyvásakiai. Spygliuõčiai išskiria gyvásakius.*

- gyvásienė** dkt. (1)
1. sienos, sienelés pavidalo tankiai susodintų medžių, krûmų ar pan. eilé, ppr. karpoma, genima: *Gyvásienés fòrmos palaikymas. Líepu [skrõblu, alývmedžių] gyvásienés. Sodýbų mèdžiai sodinami prië sklypų ribų, kàd susidarýtu natûrâlos apsauginés gyvásienés. Tvôros, skìriančios kiemq nuo gâtvès, nérà, tìk geliu júosta – gyvásiené – jrémina rüpestingai prižiûrimq kiemq.* • plg. gyvatvoré.
 2. kariuomenés ar pan. eilé abipus kelio juo vykstančiam asmeniui pagerbt: *Nuõ sutikimo viëtos lìgi Kâtedros stovéjo šaulių gyvásienés. Buvaū vienas iš keturių kariniñkų, kurië sù pačiaiñ aukščiáusiais valstybës pareigûnais sudâré gyvásienes išilgaî placiû láiptu, vêdançiu nuo altôriaus į sóstq añt karûnâvimo pakylôs.*

gyvásis sidâbras

GYVSIDABRIS: Apsinuõdyti gyvúoju sidabrù. | prk.: Berniùkas tìkras gyvásis sidâbras – judrùs, nenustýgsta viëtoje. Dûkrq kañtais pavadinù gyvúoju sidabrù.

- gyvastingai** prv.
→ gyvastingas: *Gyvastingai eiti dvasingùmo keliù.*

gyvastingas, gyvastinga bdv. (1)
kupinas gyvybës: *Gyvastinga, veikli móteris. Bè stipriôs šeimôs nebûs gyvastingos tautôs.* | prk.: *Gyvastinga poèzijos žemë.* **gyvastinga** bev.: *Tai yrà gyvastinga.*

- gyvastingùmas** dkt. ppr. vns. (2)
→ gyvastingas: *Tautôs gyvastingùmas.*

gyvastis, gyvastiës (3^a), dkt. mot. **gývastis**, gývasties (1)
galia bûti gyvam; sin. gyvybë: *Bè gyvastiës nebûtu mirtiës. Jám terûpéojo gélbeti sàvo gývastj.* Kàs gâli kèsintis i jõ gývastj? Tojë pâsakoje pâsakojama, kaip jaunikáitis dovanójo kîškiui gývastj

(nenužudė kiškio). | prk.: Tradicijų gývastis iř tēstinūmas. Tarmēsē – tikrōji kalbōs gyvastis.
◊ **gývastj išnēsti** žr. išnēsti.

gyvāšakė dkt. (1)

gyva augalo šakos nuopjova, kuri pasodinta ar įskiepyta prigyja: *Augalų dáuginimas gyvāšakēmis*.

gyvāšaknė dkt. (1)

gyva augalo šaknies nuopjova, paruošta sodinti: *Kai kuriē augalaī dáuginami gyvāšaknēmis*.

gyvatà dkt. (2)

psn.

1. **GYVYBĖ 2:** Sénmiškyje kùpina gyvātos.

2. **GYVENSENA:** Kokià teñ jõ gyvatà!

gyvatāras dkt. (2)

etnogr. lietuvių liaudies vidutinio tempo šokis, šokamas poromis ratu: *Šokéjai greitai pramóko šókti gyvatārq.* | jo muzika: *Muzikántai užgrójo gyvatārq.*

gyvātė dkt. (2)

1. ilgas bekojis, žvynuotas, lankstus roplys ppr. nuodingais dantimis; sin. angis: *Nùšliaužé [nuvingiāvo] gyvātė miško takeliù.* *Gyvātē išsineria iš senōs ódos. Ką darýti jkiūtus gyvātei? Raistè pilna gyvācių.*

2. bendl. menk. sakoma apie ką labai blogai besielgiantį, negerai ką darantį ir pan.; sin. bjaurybė, nenaudėlis: *Tóks gyvātē – neprasidek sù juō! Tōs gyvātēs vél daržè!* (apie vištas).

3. Š. toks keiksmažodis: *Gyvātē, kaip skaūda kójq!*

4. (rašoma didžiaja raide) vns. kinų astrologijoje – šeštasis iš dvylirkos metus žyminčių ženklų:
Gyvātēs mētai. | bendl. žmogus, gimęs tais metais: *Màno sesuō yrà drakònas, o àš – gyvātē, taī beñt ropliū ūsimynélē!*

◊ **gyvātēs kiaušinyje perétas** žr. peréti. **gyvātē ūzantyje** sakoma apie klastingą, nedékingą nuoširdžiai globotą žmogų: *Mano akimis, jis visada buvo gyvātē ūzantyje. Turi draugq, pasitiki juo, o jis, pasirodo, kaip gyvātē ūzantyje.* **glaūsti gyvātē ūzantyje** žr. glausti. **kaip gyvātē 1.** labai (piktas): *Māžas, bét piktas kaip gyvātē.* **2.** labai (gajus): *Gajùs kaip gyvātē: gálvq nukiřsk, uodegà raītosi.* **3.** labai (vikrus, lankstus): *Vikrùs [lankstùs] kaip gyvātē.* **4.** piktai (bamba, šnypščia): *Nešnýpšk čià kaip gyvātē!* **laikyti gyvātē ūzantyje** žr. laikyti. **penéti gyvātē ūzantyje** žr. penéti. **sušildyti gyvātē ūzantyje** žr. sušildyti. **užauginti [užsiauginti] gyvātē ūzantyje** žr. užauginti.

gyvātē barškuolė

BARŠKUOLĖ: *Gìndamasi gyvātē barškuolē bárškina añt uodegōs ēsantj barškùtj.*

gyvatēdis dkt. (2)

rusvai pilkas plėšrus paukštis, mintantis gyvatémis, driežais, varlémis (*Circaetus gallicus*):
Gyatēdis iitráuktas į Lietuvōs raudónqj knýgq.

gyvatēlė prv.

bégimo, važiavimo ir pan. būdas, panašus į gyvatēs vingiavimą (apibégant, apvažiuojant kliūtį): *Bégimas [važiāvimas] gyvatēlė.* Varýti kāmuolj gyvatēlė. Darželinükai turéjo apibégti kéglius gyvatēlė, pral̄sti prō lankùs. Pasimóyk (dvìračiu) važinéti gyvatēlė.

gyvatēlė dkt. (2)

1. dem. gyvatē 1: *Gyatēle, áukso karūnēle, àš neliësiu tåvo tåko* (užkalbant). *Pasižiūréjau po kójomis iř išvýdau bēgalę mažū gyvatēliu.*

2. vingiuojanti šokėjų, žaidėjų vora arba grandinėlė: *Šiō ratēlio žaidéjai sudāro dvi gyvatēlēs.*

3. mažos gyvatės pavidalo puošybinis elementas, raštas, ženklas ir pan.: *Saulutēmis iš gyvatelēmis mārgintas kiaušinis*.

gyvatýnas dkt. (1)

vieta, ppr. raistas, kur yra daug gyvačių: *Miškė daūg gyvatýnų*. | prk.: *Šiojė įstaigoje tikras gyvatýnas*.

gyvatýnė dkt. (2)

GYVATYNAS: *Atėjome spanguoliauti į pāčią gyvatýnę*.

gyvatiškai prv.

1. taip kaip gyvatė: *Gyvatiškai rangytis [išsirangyti]*. Ántis gyvatiškai sùšnypštē.

2. šnek. labai, nepaprastai: *Tà merginà buvo gyvatiškai graži*.

gyvatiškas, gyvatiška bdv. (1)

1. toks kaip gyvatės: *Gyvatiškas lankstumas*.

2. kupinas klastos: *Gyvatiškas žvilgsnis. Pasigirdo gyvatiškas juokas*.

gyvatukas dkt. (2)

1. rangytas šildymo, aušinimo ar pan. įtaisas, vamzdis: *Šildymo [aušinimo, gāro] gyvatukas. Vandeñs šildytuvè vández kaitina dù gyvatukai*. Voniōs gyvatukas yrà nè tik radiātorius, bët iñ labaï patogùs rañkšluoſcių džiovintuvias. Gyventojai piktinasi nepàgristu gyvatuko mókesčiu. Kai kurië žmónës taupýdami naikina voniosè gyvatukus.

2. grûdų rūšiavimo įrenginys: *Gyatukas turi kelis vidinius vienodo skersmeñs sraigtinius cilindrus. Gyvatuku grûdai išskirstomi pagal formą iñ pavišciaus šiurkštumąq*.

gyvatukė dkt. (2)

dem. gyvatė 1: *Žiūrėk, añt kélmo gyvatukė susirañgiusi*.

gyvātvorė dkt. (1)

tvoros, sienos pavidalo tankiai susodintų krūmų ar medžių eilė, ppr. karpoma, genima: *Ligùstru [liujų] gyvātvorė. Aukštà [žemà] gyvātvorė. Gyvātvorė suáugo. Sodinti [karpyti] gyvātvorę. Gyvātvore apsodintas platùs tåkas. Gyvātvorës puošia sodýbas*. • plg. gyvasienė.

gyvātžolė dkt. (1)

šlapiose, supelkėjusiose vietose augantis rūgtis, vaistinis augalas storu, rangytu, į gyvatę panašiu šakniastiebiu (ppr. paprastoji gyvatžolė, *Bistorta major*): *Gyvātžolës šakniastiebiai renkami rûdenj. Gyvātžolës preparatái vartójami burnòs ertmës skalavimui*.

gyvāvaizdis dkt. (1)

1. kas labai, beveik neatskiriamai panašus į ką nors: *Atpažinti [pamatyti] sàvo gyvāvaizdij. Jis tikras tévo gyvāvaizdis*.

2. paveikslas, vaizdas: *Músų gyvénimo gyvāvaizdis*.

gyvāvedis, gyvāvedė bdv. (1)

vedantis gyvus jauniklius: *Gyvāvedës žuvys. Paprastoji gyvāvedė végélë (Zoarces viviparus). Gyvāvedis dríežas (Lacerta vivipara)*.

gyvāvimas dkt. ppr. vns. (1)

→ gyvuoti: *Tautòs [paprocių, tradicijų, mûsų civilizacijs] gyvāvimas. Ilgas jûsų veřslo gyvāvimas priklausys nuo tõ, ką jûs pardúodate. Vienuolyno gyvāvimui iškilo pavõjus*.

gyvėjimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → gyvēti 2: *Ekonòmikos [tautōs kultūros] gyvėjimas. Namūg rinkos gyvėjimas tēsiasi.*
2. → gyvēti 3: *Tóks projèkta skātintų miesto gyvėjimq.*

gyvėnamasis, gyvėnamojo bdv. įvr. (past. kirč.) skirtas žmonėms gyventi: *Gyvēnamosios pātalpos. Privatūs gyvėnamasis nāmas.*

gyvėnamojo vieta vieta, kur asmuo gyvena: *Deklarúoti [nuródyti, keīsti] gyvėnamojq viētq.*

gyvėnimas dkt. (1)

1. laikas tarp gimimo ir mirties, tarp gimimo ir tam tikro momento ar pan.: *Truñpas [ilgas] gyvēnimas. Gyvēnimas bēga greitai. Taī pati gražiáusia māno gyvēnimo akimirka. Žmogūs visq gyvēnimq mokosi. Prisimiñk šiuos žodžius visám gyvēnimui [visq gyvēnimq]. Visq sàvo gyvēnimq [peř visq sàvo gyvēnimq] mamà naturéjo ramiōs valandēlēs. Kiek tū pérmainu bùvo māno gyvēnime!*

2. buvimas, būvis, egzistavimas: *Māno gyvēnimas bùvo laimìngas [lodomùs]. Prasidéjo kitóks gyvēnimas. Jis gyvēno rāmū [audrìngq] gyvēnimq. Jì noréty pakeīsti sàvo gyvēnimq (iprocius ir pan.). Nustók ieškoti gyvēnimo prasmēs, pradék tiesiog gyvēti! Gýdytojai prikélē žmõgū gyvēnimui (atgaivino).*

3. geras, patogus, malonus buvimas: *Kaī turéjau dárba, taī gyvēnimas bùvo. Tìk teñ gyvēnimas, kuř sántaika iř méilé.*

4. tai, dèl ko verta gyventi, esminè, svarbiausia veikla: *Atidúoti gyvēnimq dárbi [šeimai] (skirti tam visą savo energiją). Vaikaī bùvo visas jōs gyvēnimas. Muzika [tapýba] – māno gyvēnimas.*

5. tam tikra žmogaus ar visuomenės veikla: *Visuomeninìs gyvēnimas. Aktyviai dalývauti mokýklos gyvēnime. Jis pasitráuké iš politinio [kultūrinio] gyvēnimo.*

◊ **išeiti gyvēnimo mokýklą** žr. išeiti. **išeiti gyvēnimo universitètą** žr. išeiti.

gyvenimēlis dkt. (2)

dem. gyvenimas 1: *Truñpas tās gyvenimēlis – vargsti, rúpinies, skubi, o štaī bráukšt, tavēs neliko.*

gyvēnimiškai prv.

taip, kaip yra gyvenime: *Gyvēnimiškai graudì istòrija. Knýgos veikéjai elgiasi gyvēnimiškai.*

gyvēnimiškas, gyvēnimiška bdv. (1)

toks kaip gyvenime: *Labaī gyvēnimiška situācija. Pjèsés heròjai labaī gyvēnimiški, sudétingi. | aukšt.: Gyvenimiškesni dalýkai. Gyvenimiškèsnes témös. | aukšč.: Kalbétis aktualiáusiomis iř pačiomis gyvenimiškiáusiomis témomis.*

gyvenimiškumas dkt. ppr. vns. (2)

→ gyvenimiškas: *Pásakojimo [istòrijos] gyvenimiškumas. Tà reforma prarādo gyvenimiškumq. Rādijo laidà patráuké témös gyvenimiškumù.*

gyvēnimo aprāšymas

raštas, kuriame asmuo pateikia duomenis apie savo išsilavinimą, darbą ir pan.: *Nepamirškite pateīkti sàvo gyvēnimo aprāšymo. Jéi nórите pakeīsti dárba, turbút pirmas dalýkas apiē kurž pagalvójate – atnaūjintas gyvēnimo aprāšymas.*

gyvēnsena dkt. vns. (1)

gyvenimo būdas: *Sveikà gyvēnsena. Miesčioniškos gyvēnsenos lèkštùmas. Pakeīsti gyvēnsenq.*

gyvēnti, gyvēna, gyvēno vksm.

1. būti gyvam: *Mēs gyvēname dvìdešimt pirmamè ámžiuje. Šìs kompozitorius gyvēno*

devynioliktame ámžiuje. Jì vienà užaugino penkis vaikùs, iř visi tebegyvëna. Ažuolai gyvëna penkis šimtùs mëtų, o túopos iki šiñto mëtų. Kám gyvëntina, tás gyvëna. Žmónes sù sáule negyvëna (flk.).

2. (kame, prie ko, arti ko, po kuo, už ko) bùti, laikytis tam tikroje vietoje, turëti namus, buveinę: *Gyvënti vienuolýne [pensionatè, palapinéje, olojè]. Àš gyvenù miestè, màno sesuõ gyvëna arti ùpés, o brólis prië ēzero. Jis gyvëno už kelių gâtvių. Jì atsikráusté [atvažiavo] gyvënti į Kùpiškij iš Vilniaus. Niëkas nevåro, kaip gyvenai, taip iř gyvénk čia. Konfereñcijos dalýviai gyveñs viëšbutyje. Čia mät màno seniaū gyvënta, váikščiota, búta. Mús sodè genys gyvëna. Siós žùvys gyvëna srauniosè ùpëse. Jiē pō vienu stógu gyvëna (vienam name ar bute). | prk.: Tù gyveni màno mintysè [širdyjè].*

3. (iš ko, kuo, kame) tam tikru bùdu bùti, laikytis: *Varginčai [prabangiai, padoriai, teisìngai] gyvënti. Téisë normaliai gyvënti. Vaikai jaū savarañkiškai gyvëna, jų išlaikytí nereikia. Mànó tèvai gyvëna kartù [atskiraï]. Mës gyvëname sántuokoje. Jiē susidéjë gyvëna (gyvena kartu be santuokos). Gyvenù iš algos [iš peñsijos, iš rañkų dárbo]. Senovéje žmónes linksmiaū gyvëndavę. Šiē gyvùnai gyvëna pavieniu [búriai, grùpemis]. Bébrai gyvëna sësliai. Kaip gyveni? (klausama sutikus bičiulj, pažystamą). Gyvénk šià dienà (mégaukis gyvenimu)! Norečiau, kàd žmónes gyvëntu méileje [sántarvëje]. Gyvëna kaip inkstas taukuosè (puikiai gyvena). Gyvénkime kaip bróliai (taikiai, be pykčio).*

4. (kuo) misti, maitintis: *Žqsys vien žolè gyvëna. Šiañdien àš gyvënsiu vándezniu iř dúona.*

5. (ka) patirti, išgyventi: *Jis gyvëna rãmų [pilką, menkavežtį] gyvënimą. Rašytojas gyvëna kûrýbinj pakiliimą.*

6. (kuo) bùti užsiémusiam, skirti daug démesio, laiko: *Gyvënti vien mùzika [literatùrà, fùtbolu]. Gyvënti viltimi [kerštù, svetimomis núotaikomis]. Gyvenù tû dienù prisiminimais.*

7. žem. rügti, fermentuotis: *Girà jaū gyvëna. Medus êmë gyvënti iř surúgo.*

◊ **añt ugnikalnio gyvënti** nuolat bùti grësmës akivaizdoje: *Tù iř pàts suprantì, kàd mës gyvëname añt ugnikalnio. gyvénk iř norék* sakoma apie gerą gyvenimą: *Ö taur kô skûstis, tìk gyvénk iř norék! sàvo gálva gyvënti* turëti savo nuomonę: *Tù sàvo gálva gyvénk, kô vis kitù nûomonës klausinéji? svëtimu protù gyvënti* neturëti savo nuomonës: *Tù patì protáuk iř galvók, nè svëtimu protù gyvénk.*

gyvëntojas, gyvëntoja dkt. (1)

1. zmogus ar gyvùnas, kuris kur gyvena: *Lietuvòs [miësto, káimo] gyvëntojai. Darbingi [nedarbingi] gyvëntojai. Gyvëntojų priëaugis [skaičius, surâšymas]. Siamè miestè gyvëna apië milijönas [apië milijoną] gyvëntojų. Vienosè šalysè gyvëntojų mažéja, kitosè gauséja. Zoològijos sodè gyvëna nañjas gyvëntojas – dramblýs.*

2. psn. šeima, sodyba, namai: *Tô káimo tebùvo šeši gyvëntojai.*

gyvénvietė dkt. (1)

1. gyvenamoji vietovė, žmonių gyvenimo ir veiklos vieta: *Mažyté [nedidelé, didelé] gyvénvietė. Norečiau gyvënti ramesnèjè iř nuošalesnèjè gyvénvietëje. Skìriamos miesto iř káimo gyvénvietës. Anksstyvosios gyvénvietës daugiáusia kùrtos prië vandeñs. Taï vienà gražiáusių Kùpiškio rajono gyvénviecių. Naikindami viensédžius, soviëtai jų gyvëntojus sukélé į kolûkių gyvénvietes.*

2. tokioje vietovėje gyvenantys žmonës: *Visà gyvénvietë taï žino.*

gyvëti, gyvëja, gyvëjo vksm.

1. darytis gyvesniams (4 r.), žvalesniams, judresniams: *Svečiai gyvëjo, kalbos garséjo. Vaikinai êmë gyvëti, vis smalsiaū žvalgýtis į merginàs.*

2. darytis gyvesniams (6 r.), intensyvesniams: *Pókalbis vis labiaū gyvëjo. Gyvëjanti prekýba [ekonòmika]. Gyvëja ekonòminis bendradarbiavimas. Artéjant rinkimams gyvëja politiné diskùsija.*

3. darytis gyvesniams (8 r.), judresniams, triukšmingesniams, neapsnûdusiam ir pan.: *Rýtq gyvëja miesto gâtvës. Labai smagù, kàd výksta tokië renginiai, miestas gyvëja, žmonéms yrà kuř pasižvalgyti. Baras pamažù gyvëjo.*

gývi išt., gyví

kartojant vartojamas pempės balsui pamégdžioti: *Pavāsarj pémpės raistè rēkia gývi gývi.*

gyvýbė dkt. (1)

1. vns. tai, kas skiria augalus ir gyvūnus nuo neorganinių dalykų: *Gyvýbės formos. Gyvýbės atsiradimas Žēmėje. Ař yrà gyvýbė kitosè planètose? Vienà iš hipotèzių – nežemis̄ka [kòsmine] gyvýbės kilm̄e.*
2. galia būti gyvam: *Neródyti jokiū gyvýbės ženklū [žymiū]. Aukóti [atiñti] gyvýbę. Nutráukti sàvo gyvýbės siūlq (nusižudyt). Gyvýbės draudimas (spec.). Vaiko gyvýbė téváms brangèsné už viškq. Jám láisvē brangèsné už gyvýbę. Jõ gyvýbė kabéjo añt pláuko (buvo pavojuje). Jõs gyvýbė užgëso (ji mirë). Tai gyvýbės iř mirtiēs kláusimas. Gýdytojai išgélbëjo mán gyvýbę. Ligónio gyvýbę palaïko váistai. Kitùs gélbédamas jìs rizikåvo sàvo gyvýbe. Skaudi neláimé nusinešé šimtùs gyvýbių (žuvo daug žmonių). Peñ pótvinj daugybë žmoniū prarādo gyvýbes [neteko gyvýbių].*
3. vns. gyvumas, judrumas, energija: *Šis vaïkas kùpinas gyvýbës.*

◊ **gyvýbė atidúoti** žr. atiduoti. **gyvýbę atiñti** žr. atimti.

gyvýbės langēlis

speciali patalpa, kur galima anonimiškai atnešti ir palikti nenorimą auginti naujagimj, kad juo skubiai pasirūpintų budintis personalas: *Mèdikai spéja, kàd móteris vaikēlì paliko iš didelës neviltiēs – mat gyvýbės langēlyje kùdikis pàliktas sù kraiteliù.*

gyvýbės mèdis

1. **PASAULIO MEDIS:** *Gyvýbės mèdis lietùvių menè iř tautósakoje. Gyvýbės mèdis dár vadìnamas pasáulio medžiù. Teigiamà, kàd gyvýbės mèdžio ñvaizdis susiformävo žálvario ámžiuje.*
2. Biblioje minimas Rojuje augantis medis: *Gyvénimo pérgalę priës miñti simbolizúoja gyvýbės mèdis, panašùs į krýzių sù lâpais iř žiedaîs. Gyvýbės mèdžio vaïsiai esq; suteikia ámžinq gyvýbę.*

gyvýbiné erdvë

geopolitikoje – mažiausia teritorija, kurioje tauta gali įgyvendinti savo istorinius ir politinius tikslus: *Gyvýbiné erdvë – bùtinà valstýbës gyvãvimo sâlyga.*

gyvybingai prv.

1. taip, kaip bûdinga gyvybingam žmogui: *Sveikì, gyvybingai atródantys plaukaî. Jì noréty atródyti [faustis] gyvybingai.* | aukšt.: *Ligónis atrôdo gyvybingiaû.* | prk.: *Dár gyvybingiaû plázdančios vêliavos.*
2. labai, itin: *Pasiékti gyvybingai svařbû tìkslq. Mùms šis dárbas yrà gyvybingai svarbùs.*

gyvybingas, gyvybinga bdv. (1)

1. kupinas gyvybës, trokštantis ir turintis jégų gyventi: *Gyvybinga bùtýbë [móteris]. Judrùs, gyvybingas vaïkas. Gyvybingi žmónës spinduliúoja eneñgija, gyvénimo džiaugsmù. Kai kuriū gyvûnų jauniñkliai yrà labaî gyvybingi.* | aukšt.: *Dabař jìs gyvybingësnis, sveikësnis.* | aukšc.: *Tókio ámžiaus vaikai pàtys gyvybingiáusi.* • ant. apsnûdës, apatiškas.
2. atsparus, gajus, nelepus: *Gyvybingas vírusas. Gyvybingos baktérijos. Šis áugalas labaî gyvybingas, vis àtželia. Salmonélës ilgaî išliéka gyvybingos užsáldytoje mësojè, õ atitirpintame maistè vêl gâli dáugintis.* | aukšt.: *Šiôs gêlës yrà dár gyvybingësnës.*
- 3.abar esantis, išlikës, neišnykës: *Gyvybinga tradicija. Gyvybinga kalbà [tarmë].* | aukšc.: *Gyvybingiáusi paprociaî.*
4. linkës keistis, nesustingës, nesustabarëjës, dinamiškas: *Gyvybinga valstýbës politika.* | aukšt.: *Vìs gyvybingësné ekonòmika.*

gyvybingùmas dkt. ppr. vns. (2)

1.→ gyvybingas 1: *Manè stêbino nebléstantis šiô žmogaüs gyvybingùmas. Pamažù jà apléido gyvybingùmas. Svarbù nepraràsti gyvybingùmo. Sunkù supràsti, kàd jmänama sudërinti tóki*

linksmumq, gyvybingumq iš vienuolės rūbq. Vaikas pasižymėjo gyvybingumù. Kiaušinis – gyvybingumo, vaisingumo simbolis.

2. → gyvybingas 2: *Augalų [virusų, baktérijų] gyvybingumas.*

3. → gyvybingas 3: *Įš kartōs į kaštą pérduodamą tradiciją gyvybingumas. Púoseléti kalbōs gyvybingumq. Palaikyti tarmiū gyvybingumq.*

4. → gyvybingas 4: *Ekonòmikos gyvybingumas.*

gyvýbinis, gyvýbinė bdv. (1)

1. susijęs su gyvybe (2 r.): *Gyvýbiniai organizmo procèsai. Gyvýbinis plaūčių tūris (med.).*

2. svarbus, aktualus, esminis: *Gyvýbiniai tautos interèsai [póreikiai]. Gyvýbinės šaliēs reikmės.*

gyvýbiškai prv.

1. gyvybės atžvilgiu: *Aprūpinti kraujų gyvýbiškai svarbius òrganus. Jám tiē vāistai gyvýbiškai būtini.*

2. labai, itin, ypač, nepaprastai: *Šis sprendimas mūsų valstýbei buvo gyvýbiškai svarbūs. Gyvýbiškai svarbū [būtina] plēsti bendradarbiavimq.*

gyvýbiškas, gyvýbiška bdv. (1)

svarbus, aktualus, esminis, gyvybinis: *Tokių gyvýbiškų kláusimų yrà be gālo daūg.* | **aukšt.:** *Ši ekspòrto kryptis yrà ekonòmiškai gyvýbiškësné.* | **aukšč.:** *Sprésti gyvýbiškiáusius kláusimus [gyvýbiškiáusias problemàs].*

gyvýbiškumas dkt. ppr. vns. (2)

1. → gyvýbiškas: *Šių problemų gyvýbiškumù niēkas neabejója.*

2. **GYVÝBINGUMAS** 1: *Jaunesniōsios kartōs gyvýbiškumas.*

gyvàsis, gývqjì, gyvójì, gývqjì dkt. ppr. dgs. (kilnoj. kirč.) gyvas žmogus: *Pasitráukti iš gyvûjų tárpo* (mirti). Nè tik per Vēlines gyviéji prisimena iš pageřbia mìrusiuosius. Jōs sūnaūs nebérà tařp gyvûjų. Gyviésiems sunkù atsisvěikinti sù mìrusiu mýlimu žmogumi – gyvàsis vis dár prisimena kartù brandintas svajonès, planùs. • **ant.** mirusysis.

gývinimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → gyvinti 1: *Rinkiminės kalbōs gývinimas.*

2. → gyvinti 2: *Ekonòmikos gývinimas.*

gývinti, gývina, gývino vksm.

1. (kā) daryti gyvą, gyvesnį, teikti gyvumo: *Stilių gývinančios priemonės. Bažnýčios vidų gývino spalvoti vitrâžai. Sinonimija sâkinius pàdeda jvaîrinti, gývinti, išvénkti monotonijs. Gèstai gývina kalbq. Niûrókq vaîzdq gývino gélýnai.*

2. (kā) daryti intensyvesnį; **sin.** intensyvinti: *Gývinti prekýbq [ekonòmikq]. Gývinti šaliēs úkj.*

gývis dkt. (1)

1. gyvas padaras: *Keîtas [nematýtas, paslaptìngas, didžiùlis] gývis. Neskriaûskite nê menkiáusio gývio. Legendà apiê ši gývij išliko populiarì.*

2. **vns.** parazitų, vabzdžių visuma: *Vaîko galvà pilnà gývio.*

3. **vns.** gyvûnų visuma: *Cià pilna visókio gývio: kačiùkų, šuniùkų, žqsiùkų, ožiùkų.*

gývnagis dkt. (1)

jautrūs panagès audiniai; **sin.** gyvuonis: *Isivarýti râkštj iš gývnagi. Pažeîdus gývnagi, gâlima pakeñkti nâgo šâkniai. Ikirpaû iki gývnagio.*

gyvójì kalbà

1. **vns.** liaudies, šnekamoji, ne raštų kalba: *Pavyzdys [sakinys, žôdis] iš gyvôsios kalbôs.* Iš

gyvōsios kalbōs užrašyti [surinkti] vietovardžiai. Tyrimas remiasi gyvąja kalba, jisikūnijusia mūsų tarmėsė. Tóks pasākymas nebūdingas gývajai kalbai.

2. kalba, kurią dabar kaip šnekamąją vartoja kurios nors tautybės žmonės: *Lietuviai kalbà imta didžiuotis kaip seniáusia gyvąja indoeuropiečių kalbà.* • ant. mirusi kalba.

gývsidabris dkt. vns. (1)

cheminis elementas – sidabriškai baltas, blizgus, sunkus, nuodingas skystas metalas (Hg): *Gývsidabrio stulpelis. Apsinuodytu gývsidabrio junginiai arbà garais. Mechaniškai [chēmiškai] šalinti gývsidabri iš patalpų. Gývsidabrio junginiai naudojami fotografijoje, medicinoje, dažu pramonėje.*

gyvuléjimas dkt. ppr. vns. (1)

→ gyvuléti: *Žmonių gyvuléjimas neaplenké iř káimo.*

gyvuléti, *gyvuléja, gyvuléjo* vksm.

darytis panašiam į gyvulį, gyvuliškam, įgauti gyvulio ypatybių: *Yrà žmonių, kurië pô truputj žvéréja iř gyvuléja.*

gývulininkas, gývulininké dkt. (1)

1. gyvulių augintojas ar prižiūrėtojas: *Atsirañda kvalifikuotu gývulininku, gēbančiu auginti iř prižiūréti gývulius, pôreikis.*

2. gyvulininkystės specialistas: *Zootèchnikas yrà gývulininkas, o agronomas – laukiniñas.*

gyvulininkystė dkt. vns. (2)

1. gyvulių, paukščių, kailinių žvérelių, bičių veisimas ir auginimas: *Gyvulininkystés fermà. Veřstis gyvulininkystè. Lietuvojè gyvulininkysté paplito sù žemdirbystè.*

2. mokslas, tiriantis gyvulių, paukščių, kailinių žvérelių, bičių veisimą ir auginimą: *Gyvulininkystés institutas. Gyvulininkysté – zootèchnikos šakà.*

gyvulinis, gyvuliné bdv. (2)

1. gaunamas iš gyvulių: *Gyvuliniai riebalai. Gyvulinés kilmès balymai [maisto produktai].*

2. skirtas gyvuliams vežti: *Gyvulinis traukinys. Tévař iki šiõl prisimena tuos gyvulinius vagonus (naudotus tremiant). • plg. keleivinis, prekinis.*

3. sudarytas iš stilizuotų gyvūnų figūrų; sin. gyvūninis: *Gyvuliniais motývais puoštros žalvarinės sēgės. • plg. augalinis, geometrinis.*

4. kurio veikėjai yra gyvūnai, žvėrys (apie pasakas): *Gyvulinés pásakos dár vadînamos pásakomis apiẽ gyvūnus.*

gyvulys dkt. (3^a)

1. naminis gyvūnas (žinduolis), auginamas mësai, pienui ir pan., rečiau – taip pat ir šuo, katė: *Žemës úkio gyvuliai. Jis laiko daug gyvulių: kárvių, kiaulių, avių. Gyvulių bliovimas. Gývulus gëna į píevą.*

2. bendl. menk. sakoma apie nemandagų, šiurkštų žmogų: *Tù tiikras gyvulys!*

◊ **gyvulys nešvéninto tvárto** šnek. nedorėlis, netikėlis: *Gyvulys tú nešvéninto tvárto, iř kaip tavè šventà žemë nešiôja?!*

gývuliškai prv.

1. taip kaip gyvulys: *Žmogus myli nè gývuliškai, o žmogiškai. • ant. žmogiškai.*

2. šnek. žiauriai, be gailesčio, be sąžinës, be atsakomybës: *Kaipčugali taip gývuliškai elgtis sù tais žmonémis? • ant. žmoniškai.*

3. šnek. labai, itin, nežmoniškai: *Gývuliškainoriuválgysi.*

gývuliškas, gývuliška bdv. (1)

1. tokis kaip gyvulio: *Pāsakojama, kād vaiduōkliai pasiródydavę pusiáu žmōgišku ar nēt gývulišku pavídalu. Kárves mūkė tyliaū, bét iš visōs dideleš gývuliškos širdieš.* • ant. žmogiškas.
2. Ypač žiaurus ir negailestingas, nuožmus: *Gývuliškas elgesys sù bendraámžiais. gývuliška* bev.: *Taī pernelýg gývuliška.* • ant. žmoniškas.
3. didžiulis, milžiniškas, žvériškas: *Jō apetitas gývuliškas.*

gyvuliškumas dkt. ppr. vns. (2)

1. → gyvuliškas 1: *Augintiniai (naminiai gyvūnai) neretaī taip lēpinami, kād īma prarasti savo gyvuliškumą.*
2. → gyvuliškas 2: *Pasáulis baīsisi kāro nusikałtelių gyvuliškumù.*

gyvūmas dkt. ppr. vns. (2)

1. → gyvas 1: *Gyvūmo taī jis gývas, bét nelabā sveikas.*
2. → gyvas 3: *Nêt nuo mažiáusią atmintiēs sutrikimų nukeñčia prisiminimų tikslumas īr gyvūmas.*
3. → gyvas 4: *Vaikysteje ypatingu gyvumù nepasižyméjau.*
4. → gyvas 5: *Platūs mēnininko akiratis, įgimtas charākterio gyvūmas lēmia taī, kād jis yrà aktyvùs kultūros gyvēnimo dalývis.*
5. → gyvas 6: *Pókalbio gyvūmas išbléso, mán pasidārē nuobodù.*
6. → gyvas 8: *Didžiáusiamе Ukarainos kurorte këletq dienų praléidusius lietuviùs nustebino miêsto gyvūmas.*
7. → gyvas 11: *Stiliaus gyvūmas. Taī suteikia kalbai gyvūmo.*

gyvūnas dkt. (2)

1. organizmas, mintantis organinémis medžiagomis, reaguojantis į aplinką ir ppr. galintis pats judeti: *Gyvūnu pasáulis labaī įvairùs. Žuvys yrà pláukiojantys gyvūnai. Paūkščiai yrà vieniñteliai gyvūnai sù plùunksnomis. Ropliaī – sausumôs gyvūnai. Vabzdžiaī sudāro pâciq gausiáusią gyvūnų grûpę žemeje. Žmogùs yrà vieniñtelis gyvūnas, kuris nesaugiai jauciiasi pâts sù savimi.*
2. bet kuris gyvas padaras (ppr. žinduolis), kaip priešybè žmogui: *Gyvūnų apsaugà. Žmónes prisijaukino gyvūnus. Mirtinaī sùžeistas gyvūnas pažiuri žmogui į akis. Klaidžiojanti gyvūnq žmónes paprasciáusiai paliko. Jì laiko kelis naminius gyvūnus.*
3. žinduolis, kaip priešybè paukščiui, žuviai, vabzdžiui, ropliu: *Kaip sêkasi žiemotí Lietuvôs paūkšciams īr gyvūnam? Gyvūnų, vabzdžių ar reptilių regéjimas labaī skiriiasi. Siekiama apriboti maistinių žuvų bei jûrinių gyvūnų īr jų produktų monopolinj kainų didéjimą.*

gyvūnélis dkt. (2)

1. dem. gyvūnas 2: *Žmonéms, señgantiems aleñgija, nerekomendúojama laikyti namuosè gyvūnelių. Priës tåpdamos naminiai gyvūneliai auksinés žuvélès Kinijoje buvo válgomos pietums.*
2. dem. gyvūnas 3: *Visi paūkšciai īr gyvūneliai turi sâvo namùs.*

gyvūnijà dkt. vns. (2)

gyvūnai, gyvūnų pasaulis: *Laukinës gyvūnijos apsaugà. Gyvūnijos įvairové. Sáugoti gyvūnijq. Doméitis gyvūnijà.*

gyvūninis, gyvūniné bdv. (1)

1. gaunamas iš gyvūnų: *Gyvūninës kilmës maisto produktai. Gyvūniniai riebalaī.*
2. Sudarytas iš stilizuotų gyvūnų figûrų; sin. gyvulinis: *Gyvūninis ornameñtas [motývas].*

gyvuonis, gyvuoniës dkt. mot. (3^a)

1. jautrūs panagës audiniai; sin. gyvnagis, geluonis: *Suzeisti nâgo gyvuonj. Nâgq iki gyvuoniës nukirpaū.*
2. jautrūs rago vidinës dalies audiniai: *Râgo gyvuonis suauges sù añtkauliu. Kárve nusilaužé*

rāgq sù visà gyvúonimi.

3. **šnek.** voties centras, šaknis; **sin.** geluonis: *Ištráukti votiēs gyvuonj.*

4. labai opus dalykas, labai skaudi tema ir pan.: *Visuomeninių problēmų gyvuoniš.* Ši temà – kraujúojanti mūsų literatūros gyvuoniš.

5. pagrindinė, svarbiausia dalis; **sin.** branduolys: *Šiē rašýtojai sudāro mūsų literatūros gývuonj.*

◊ **iki [lig] gyvuoniës** labai smarkiai: *Taï̄ jkyréjo ikī gyvuoniës. Tåvo žōdžiai manè užgåvo lig gyvuoniës.*

gyvúoti, gyvúoja, gyvåvo **vksm.**

tam tikru bûdu gyventi, laikytis, neišnykti: *Nemanaū, kàd visúomené galéty sékmingai gyvúoti iř bë valdžiôs. Vienos bendrúomenës gyvúoja ilgiaū, kîtos trumpiaū. Kaip gyvúoji?* (klausiamas susitikus pažistamą ar laiške). Ši tradicija gyvúoja jaū seniaī.

— — —